

TRT

4. ULUSLARARASI ÇOCUK MEDYASI KONFERANSI

23-24 KASIM 2015

İSTANBUL

ÇOCUK MEDYASINDA İÇERİK ÜRETİM VE YÖNETİMİ

FIRSATLAR YARATICILIK VE SORUNLAR

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

TRT Genel Müdür Yardımcısı Erkan Durdu

TRT Genel Müdürü Şenol Göka

BİRİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL VE MOBİL UYGULAMALAR

1.1 İnteraktif Kitap ve Uygulamalarla Oyun Tabanlı Öğretim Tekniklerinin Oluşturulması

Roxie Munro

1.2 Çocuklar İçin Moleküler Medya

Russell Miller

1.3 Dijital Yerlilerin Katılımı: Eğlence ve Eğitimi Birleştirici Bir Yöntem Olarak Çapraz Medya

Markus Nickel

1.4 İçeriği Ulaştırma ve Tüketim Şekillerinin Teknoloji Kaynaklı Değişimi

İzzet Boğazlıyanoğlu

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİCİ İÇERİK ÜRETİMİ

2.1 Gelenek ve Kültürün Animasyon Üretimine Etkileri

Mustafa Yavuz Gül

Cihan Bozkaya

2.2 Eğitici Program Yaklaşımından Çoklu Mecralar İçin Eğitici İçerik Yaklaşımına Doğru

John Millner

2.3 Çocuklar İçin İçerik Oluşturma-Bizim Çocukların Adı “Rafadan Tayfa”

Dilek Kırcaoğlu

İsmail Fidan

2.4 Eğitici Medyayı Eğitici Kılan Nedir?

Angela Santomero

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK PROGRAMCILIĞINDA AİLE FAKTÖRÜ

3.1 Çocuk Medyasında Ebeveyn katılımının Önemi

Abdullah Mert

3.2 Çocuk Hikayelerinin Aileleri Dünya Çapında Birleştirici Etkisi

Jan-Willem Bult

3.3 Çocuklar Arasında Dayanışma ve İşbirliğini Geliştirmede Aile ve Medyanın Rolü

Ako Sirini

3.4 Okul Öncesi Dönemi Çocuklarına Yönelik Program İçeriklerinin Aile Ve Çocuk Gelişimi Bağlamında Değerlendirilmesi.

Hatice Zeynep İnan

3.5 Aile Odaklı İlham Verici Program ve Girişimler

Obaiy Hashem

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İÇERİK ÜRETİMİNDE GELENEKSEL ANLATIM BİÇİMLERİ

MASALLAR VE NİNNİLER

4.1 Büyük Baba Masallar

Figen Coşar

4.2 Değer Eğitimi Penceresinden Masallar

Yusuf Duru

4.3 Düşünmek Yaratmak ve İnanmak İçin Masallar

Judith Malika Liberman

4.4 Uygulamalar-Atölye çalışmaları

Şafak Tavkul

Cihan Bozkaya

KAPANIŞ

TRT Çocuk Kanal Koordinatörü Bekir Yıldızcı

GİRİŞ

TRT Genel Müdür Yardımcısı Erkan Durdu

Sayın Genel Müdürüm, saygıdeğer konuklar, hepimizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

Sayın Genel Müdürüm, bugün bu salonda tam bir yıldır özenli bir şekilde hazırlığını yaptığımız. 4. Çocuk ve Medya Konferansı için bir araya geldik.

Aramızda yurt dışından ve ülkemizden çok değerli bilim ve meslek insanları bulunuyor. İki gün sürecek olan konferansta çocuk ve medya ilişkisine dair çok önemli görüşler ortaya konacak, tartışmalar yapılacak, atölye çalışmalarısıyla konu, çok yönlü ele alınacak.

Yaşadığımız dünyada, çocuk ve medya ilişkisi, ülkelerin sınırlarının içerisinde, çok yönlü olarak ele alınması gereken küresel bir sorun halini aldı. Bütün çocuk sorunlarının çözümünde olduğu gibi çocuk ve medya sarmalı da yerel ve dar bir perspektifle çözülemez. Sınırları en küçük ülke bile medyanın küresel etkilerinden payına düşenlerle yüzleşmek zorundadır. TRT olarak dört yıldır büyük bir özen ile yapmış olduğumuz bu toplantıların en büyük amacı da, çocuk ve medya alanında ülkemiz ve dünya ölçeğinde çözümün bir parçası olmak, kendi sözümüzü söylemek ve yol haritamızı belirlemektir.

Şunu kabul ediyoruz, çocuk ve medya ilişkisi oldukça hassas bir konu. Keşke elimizden gelse de çocuklarımız belli bir olgunluğa erişinceye kadar onları medyanın etkisinden koruyabilsek, medya ile karşılaşmalarını erteleyebilsek. Ancak dün çocuk ve medya deyince aklımıza yalnızca televizyon geliyordu. Bugün ise, çok daha karmaşık bir durum ile karşı karşıyayız. İletişim teknolojilerindeki baş döndürücü gelişme ve medya araçlarının hayalleri bile zorlayacak yenilikler içermesi başta çocuklar olmak üzere ebeveynler ve biz medya profesörlerini derinden etkileyen bir durumu karşımıza çıkarmıştır.

Çocuklar, tüm dünyanın geleceğidir. Çocukları geleceğe sağlıklı bir şekilde hazırlama sorumluluğu yalnızca ebeveynlerin değil onlardan daha çok çocuklar için filmler, çizgi filmler ve çeşitli programlar hazırlayarak dünyalarına giren biz medya mensuplarına aittir. Medya toplumunda, yalnızca koruyucu modellerin yeterli olmadığı hepimizin bildiği bir gerçektir. Çocuk ve medya sorununu ertelemek yerine görünür kılmak, çocuğu ve yetişkini medyanın nesnesi değil, çözümün öznesi durumuna getirmek, daha açık ifadeyle medya ile yüzleşmek öncelikli amacımız olmalıdır.

Sayın Genel Müdürüm, değerli konuklar, yeni medya ile okul deneyimi dramatik bir şekilde değişmiştir. Çocukların bütün medya mecralarını çok farklı ve etkin düzlemlerde kullanmaları nedeniyle aile bireylerinin ve eğitimcilerin kaygıları daha da atmıştır. İçinde yaşadığımız medya toplumunda sosyal medyanın kullanımı, bilgisayar oyunlarının artması, akıllı telefonlar aracılığıyla internete erişimin yaygınlaşması, ekran kuşağının yeni etkilenme boyutlarını da ortaya çıkarmıştır. Çocuk ve medya gerçeğiyle yüzleşme cesaretini gösteremeyen, alabildiğine ticari bir enstrümana dönüşen bu alanı, bizim dönüştürmemizin de imkânı yoktur.

Üzülerek belirtmek istiyorum ki; dünya genelinde üretilen çocuk programlarında, çocuk hakları kültürü temelinden yoksun ve öğrenme işlevinden uzak, televizyonun sürekli etkin olduğu, çocuğun ise pasif bir şekilde kaldığı bir ilişki ve iletişim biçimi söz konusudur.

Tüm dünyada her türlü haberin şiddet içerikli sinema ve dizi filmlerinin cinsellik, pornografik, ayrımcılık, savaş ve çocukların ruhsal gelişimini olumsuz etkileyecek görüntülerin yer aldığı televizyon ekranlarından ve etkisinden çocuklarımızı nasıl koruyacağız?

Televizyonlarımızın düğmesini kapatmak ya da kanal değiştirmek sorunu çözmek için yeterli olacak mıdır?

Bütün dünyada tematik televizyonlar dışında televizyon yayınları hep aile akışına göre düzenlenir, hepinizin malumu. En büyük tüketici kitlesi çocuk olmasına karşın, televizyon yetişkinler imparatorluğunun biçimlendirdiği bir iletişim aracıdır. Çocuk televizyonu görsel bir oyuncak gibi görür ve kullanır. Dramatik kurgulu dilin, televizyon haberlerinde masala dönüştürdüğünden, haberi olmaz. Masal kurgusu ile benzerlikler gösteren bir haberin onu gerçek dünyadan kopardığının farkına varmaz.

Gerçek ile masalın birbirine karıştığı rüyalar aleminden çocuklarımızı nasıl çıkartacağız?

Her türlü şiddetin en kolay hedefi çocuklardır. Aile içindeki ve toplumdaki şiddetin yanında özellikle çocuklar şiddeti izleyerek de model alabilirler. Çocuklar hayal ile gerçeği kolayca birbirinden ayırabilecek deneyimden çoğunlukla yoksun oldukları için gördüklerine mutlak gerçekler olarak inanma eğilimi içine girebilirler. Kahramanları model aldıklarında ise bu durum öğrenilmiş çaresizliğe düşebilir.

Görsel iletişim ortamının gerçek dünya olmadığını çocuklarımıza nasıl öğretiriz?

Bütün bunlar biz profesyonellerin üzerinde sorumlu bir şekilde kafa yorması gereken konular. Bunlar biz büyüklerin aynı zamanda çocuklarımıza karşı yerine getirmemiz gereken bir ödevdir. Ben bu toplantının, çocukların yayıncılık dili ve mantalitesine çok büyük katkılar ve açılımlar getireceğine inanıyor ve emeği geçen tüm arkadaşlarıma huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

TRT Genel Müdürü Şenol GÖKA

Değerli konuklar, yurt içinden ve yurt dışından konferansımıza katılan değerli uzmanlar, öncelikle hoş geldiniz.

Her şeyden önce bu konferansı düzenleyen eğitim dairemize ve Çocuk Kanal Koordinatörlüğüne çok teşekkür etmek istiyorum. Çünkü gerçekten, çok önemli bir konu.

Bir süredir çocuk yayıncılığının, çocuk kanalı şekline dönüşmesi ile çocuk yayını yapıyoruz. Fakat halen kafamızda cevaplandırılmayan belki de cevaplandırılmayacak olan yüzlerce soru var. Belki zaman içerisinde kendiliğinden cevabını bulacak; ama bizim yine de bu sorumluluğu taşıyıp, cevaplarını arayacağımız soruları sormamız gerekiyor. Her şeyden önce, az önce Sayın Genel Müdür Yardımcımızın belirttiği gibi, medya ve çocuğu bir arada düşünmek, sorunların başlangıcı anlamına geliyor. Tabi medya denildiğinde ağırlıklı olarak televizyon karşımıza çıkıyor. Televizyonla çocuğu yan yana düşünmek gerçekten büyük bir dezavantaj. İki ucu keskin bıçak.

Yapalım ve çocuklarımızı bazı tehlikelerden bazı olumsuzluklardan koruyalım.

Yapmayalım mı, sınırlı şekilde mi yapalım yoksa tamamen çocuklarımızı aydınlatacak şekilde mi yapalım?

Şunu her şeyden önce inanarak söyleyebilirim ki; bilinçli bir toplum, bilim toplumu kesinlikle televizyondan oluşmaz. O yüzden bilinçlendirmek adına, yoğun olarak televizyondan bombardıman, çocuklar için son derece sakıncalı olsa gerek diye düşünüyorum. Şimdi böyle bir durumda bizim hep genel olarak tanımladığımız bir şey vardır, medya için, medyayı araç olarak kullandığımızda aracı olarak kullandığımızda bir kalıp vardır. Kaynak, araç, hedef kitle.

Şimdi çocuklarda kaynak oluşamayacağına göre yani kaynaktan kastımız bir olay var, birileri var, bir şeyler yapıyor, bir şeyler oluyor, medya bunları aktarıyor. Dolayısıyla araç haline geliyor; ama çocuk yayını dediğimizde o kadar iğrenç bir tablo ortaya çıkıyor ki; kaynağın kendisi bizzat araca dönüşmeye başlıyor. Ve şu anda belki de burada bulunan bütün profesyoneller bu kaynağı oluşturuyor. Çocuklar bir şey yaptı, çocukların yaptığı bir şey kaynak olarak kabul edildi ve araç vasıtasıyla yine çocuklara iletildi, söz konusu değil. Dolayısıyla medyanın kendisi kaynak olmaya başladığında, o zaman hedef kitle çocuklara üretim, önemli bir sorun haline gelmeye başlıyor ve bu üretimin içerisinde yine çocuklar yok.

Çocuklar gibi düşünmeye çalışan, çocuklara bir şeyler aktarmaya çalışan, veya mümkün olduğunca kendini çocuklar yerine koymaya çalışan büyükler var. Büyük düşüncesiyle, büyük algısıyla çocuk dünyası oluşturulmaya çalışılıyor. Dolayısıyla da böyle bir ortamda çocuklar kendi doğallıklarından kopartılıyor. Aynen iş yerinde, iş yerinin kenarlarında veya alt katlarında veya üst katlarında oluşturulan kreşler gibi, büyüklerin ortamında, büyüklerin mekânlarında, büyüklerin acı gerçekliklerine tanık olacak şekilde çocuklar barındırılıyor. Veya bir biçimde büyüklerle en yakın, büyüklerin işini daha rahat görebilecekleri en yakın pozisyonda tutuluyor. Kendi oyun alanlarından uzak, kendi hayal dünyalarından uzak ve kendi ilişkilerinden uzak bir ortam oluşturuluyor. Yani büyüklerin ortamında kendilerine başını sokabilecekleri, burnunu sokabilecekleri, hayal kurabilecekleri ortamları çocuklar kendileri oluşturmak zorunda kalıyor. Yani büyüklerin mekânlarında, büyüklerin dünyalarında kendine bir yer bulmaya çalışıyor.

Bu durumda ne oluyor?

Topraktan uzak demek, çocuk için ilkbaharsız olmak demek. İslâm'ın Peygamberi "Toprak çocukların ilkbaharıdır." diyor. Yani eğer çocukları topraktan uzaklaştırırsanız, yani çocukları büyüklerin

mekânlarında, büyüklerin ilişkilerinde, büyüklerin algılarında tutmaya çalışırsanız çocukların baharlarını, ilkbaharlarını yok edersiniz. Dolayısıyla da böyle bir sorunla karşı karşıyayız. Yani çocukları topraktan alarak, çocukları oyundan alarak ve arkadaşlarından alarak tamamen büyüklerin biçimlendirdiği hatta büyüklerin çalışma düzenine göre biçimlenen ortamlarda çocukların kendi kendilerini yetiştirecekleri, kendilerini eğitecekleri oyun alanları oluşturmaya çalışıyoruz veya bir dünya oluşturmalarına çalışıyoruz. Dolayısıyla sorun giderek büyüyor.

Peki, yapmayalım mı? Yapıyoruz, yapacağız da. Fakat bunun ölçüsü nedir?

Zaman içerisinde bu konferansın dördüncüsünü yapıyoruz, halen aynı şeyleri konuşuyoruz. Belki on dördüncüsünü yaptığımızda da aynı şeyleri konuşacağız. Şu ana kadar ilk defa yapanlar da biz değiliz. Bunları, sorun olarak gündeme getirenler ve sürekli uluslararası veya yurt içi toplantılarda gündem olarak bunları getirenler halen bir yol bulamadılar, halen bir çıkış bulamadılar. İnşallah en azından çocuklara kendi hayallerini geliştirecekleri, az önce Sayın Genel Müdür Yardımcımızın söylediği gibi gerçeklikler masal arasındaki farkı rahatlıkla ayırt edebilecekleri, kendi hayallerini yaşayabilecekleri ortamları, medya ne kadar oluşturur bilemiyorum ama, oluşturabilecek argümanları sunmakta inşallah burada bir çözüm veya bir yol önerilir.

Çocuklar büyüklerin dünyasında kaldığı sürece, hayal güçlerini geliştirmedikleri sürece, televizyonun karşısında kaldıkları sürece, hem fiziksel anlamda hem ruhsal anlamda birçok sorunla karşı karşıya kalıyor. Bunu zaten hepiniz biliyorsunuz, hepinizin malumu. Televizyon hep burada bir günah keçisi gibi tabi ki düşünülüyor. Belki de sınırlı bir mekan algısını çocuklara sunduğundan hayal güçlerini tamamen kapattığından radyodan biraz daha farklı olarak masal dinlemek yerine çizgi filmi öne çıkardığından belki televizyon daha sakıncalı daha tehlikeli gibi görünüyor. Belki uzun süre çocukların televizyon karşısında oturmaları yadırganacak bir şey, tasvip edilmeyecek bir şey; ama nedense bütün çocuk kanalları düzenlenirken sanki 18 saat, 16 saat, 12 saat o çocuklar o televizyonun karşısında çakılacakmış gibi hesap yapıyor. Doğal olarak koordinatör de karşımda duruyor, kendi programını, kendi planını en çok izlenirlik üzerine oluşturuyor. Yani öyle bir başarı ki; keşke başarısız olsaydık dedirten bir başarı ve öyle bir başarı ki; belki de zaman içerisinde “biz ne yaptık?” dedirtecek bir başarı.

Yani çocukları saatlerce televizyonun karşısına tabiri caizse çakmak ve çocuklarla ilgili reyting hesaplarıyla mümkün olduğunca izlenirliği ön plana çıkararak övünmek, belki de keşke başarısaydık, keşke bunu yapmasaydık dedirtecek bir şey. Fakat her şeye rağmen yine de bir şeyler yapılabilir, yine de bir şeylerin yapılabileceğine inanıyorum. O yüzden göreve geldiğimden kısa bir süre sonra ilk toplantılarımdan birini Çocuk Kanal Koordinatörlüğüyle gerçekleştirdim ve dedim ki; “Bakınız öyle ya da böyle elimizde bir çocuk var. Bir çocuk nasıl büyütülüyorsa kanal koordinatörlerimiz de programlarını aynen bu büyütme özeniyle yapacak, planlayacak ve bunun üzerine içerikleri belirleyecek. Ne yapmamız gerekiyor? Bir çocuğu mutlaka ailesiyle birlikte düşünmemiz gerekiyor ve çocuğu ailesiyle birlikte vakit geçirmeye teşvik etmemiz gerekiyor. Çocuğu ailesinden koparmamız gerekiyor”.

Bu konuda bize düşen ne var, ailelere düşen ne var? Çocukları, kendilerinin etekleri arasında çok dolaşmasını diye, çocuklarını televizyonun karşısına oturtup ve hatta mümkün olduğunca reklamlardan her türlü aksiyona kadar izlettiren anneler gördüm. Ebeveynlerin çocuklarını saatlerce, kendisini rahatsız etmeyecek, işleri yaparken rahatsız etmeyecek şekilde, televizyonun karşısına çakmamaları gerekiyor.

Dikkat ettiyseniz bu çakmak tabirini özenle ve bilerek ve isteyerek kullanıyorum. Çakılmış durumda oluyorlar, hiç kıpırdamadan, yani her türlü ruhsal ve fiziksel sorunlara ol açacak şekilde. Aileye teşvik, aileyle vakit geçirmeye teşvik ve mümkün olduğunca da anne babasının bir süre sonra kendileri ile

ilgileneceği şekilde çocuk programları nasıl oluşturulur, bunun yolunu bulun. Ben bilmiyorum; ama siz bunun profesyonellerisiniz. Bunun yolunu bulalım. Bir biçimde çocuğu ailesinden kopartıp, reytinglerimizi kabartacak şekilde televizyonun karşısına çıkmayalım.

İkincisi mutlaka çocuklarımızı, arkadaşlarıyla birlikte olmaya yani sokağa, yani toprağa teşvik edelim. Biraz yaralanabilirler, biraz düşebilirler, biraz canları yanabilir, biraz kavga edebilirler, biraz bağırış çağırış yapabilirler, biraz gürültü olabilir; ama yine mutlaka arkadaşlarıyla bir arada olmaya teşvik edelim. Bunu çocuk kanalı düzenleyicileri veya çocuk programı üreticileri nasıl yapar bilmiyorum; ama yapmak zorundayız. Çocukları kendi bireysel konumlarına hapsetmekten, kendi bireyselliklerine hapsetmekten çok arkadaşlarıyla birlikte vakit geçirecek şekilde nasıl içerikleri üretirler de onları teşvik ederler, arkadaşlarıyla birlikte olmaya onları iterler tabiri caizse bilmiyorum; ama herhalde bir yolu bulunur, herhalde bir yolu bulunacaktır. En azından buna özendirici içerikler üretmek herhalde birçok arkadaşımızın kaygısıdır, kaygısı olmaya da devam etmektedir. Ve sosyal yardımlaşma, mutlaka çocuklarımız bir biçimde sosyal yardımlaşmaya teşvik edilmeli. Kendi özel pozisyonlarından kurtarılıp diğer arkadaşlarına, diğer çocuklara hatta diğer ülkelerin çocuklarına diğer dünya ülkeleri çocuklarına mutlaka ilgiye teşvik edilmeli. Şuanda savaşın olduğu bölgelerde 250 milyon çocuktan söz ediliyor. Yani 250 milyon çocuk dünyada savaş ortamında. Rakam doğrudur yanlıştır bilmiyorum. Benim edindiğim bilgilere göre böyledir. Belki 200'dür, belki 300'dür, belki 500'dür. Bilmiyorum; ama söz konusu olan iki de olsa üç de olsa savaş ortamında bulunan çocukların mutlaka bir biçimde hesaba katılmasıdır.

Dolayısıyla da çocukların mutlaka konuşmamın başında söylediğim gibi, toprakla buluşturulması ve toprak algısının, yani tabiat algısının çocuklarda mutlaka oluşturulması ve çocukları baharsız bırakmamak, önemli olan da bu. Şimdi bakıyorsunuz, hayatın acı gerçekleriyle yüz yüze bırakılan çocuklar doğal olarak hayatın içinde savaş da olduğu için, hayatın içinde kavga da olduğu için sürekli kavga içeren, savaş içeren yapımlar, artık çizgi film bile demek istemiyorum, tamamen büyüklerin düşüncesiyle oluşturulmuş çizgiler. Onun için de bu filmlere baktığımızda, çizgi filmlere baktığımızda gariptir bir tane ağaç resmi göremiyorsunuz veya ağaç görüntüsü yok, su kenarı yok, çimen yok, yani güzel bir tabiat yok. Bu kavgalara bir bakın, o ölümcül savaşlara ve çocukların hepsinin dilinde o ölümcül savaşlar. Tam ismini vermek istemiyorum. Çünkü o zaman herhalde doğrudan ne demek istediğim anlaşılır hatta reklamını bile yapmak istemiyorum yani kötüyü anmak bile istemiyorum.

Doğal olarak, eğer biz çocuklara bir biçimde toprağı verebilirsek, tabiatı verebilirsek ve ailesiyle birlikte onlarla olacak şekilde, tabiat düşüncesini çocuklara verirsek, öyle tahmine diyorum ki işi önemli ölçüde rahatlatmış olacağız. Ondan sonrası yine siz profesyonellerin işi ve mutlaka çocuklarımızı ticari alandan, ticari faaliyetlerin konusu olmaktan çıkarmamız gerekir.

Onun için; inşallah şu ana kadar böyle değildi; ama bundan sonra böyle olacak, TRT' yi çocuk kanalında reklam almayan bir yayıncı olarak göreceksiniz. Çocuk kanalına hiçbir şekilde, hatta kitap reklamını bile almadan, hatta en faydalı bilgilerin reklamını bile almadan, yani bir bakıma çocukları bütün ticari faaliyetlerden, bütün gelir getirici veya kazanç sağlayıcı artık adına ne dersiniz, mutlaka uzak tutmak, çocukları bu düşünceden kendi hayallerine biraz itelemek gerekiyor. O yüzden TRT Kurumu, bundan sonraki reklam pazarlamalarında, çocuk kanalına reklam almayacak, neye mal olursa olsun.

Dolayısıyla da eğer çocukları aileleriyle birlikte olmaya teşvik edebilirsek, sosyal yardımlaşmaya onları birazcık iteleyebilirsek, bunu özellikle vurgulamak istiyorum. Hani biraz teşvik etmek açısından, biraz dürtüklemek açısından, arkadaşlarıyla oyuna mutlaka onları sokağa çıkarabilirsek, dolayısıyla toprakla ve tabiatla buluşturabilirsek, ticari faaliyetlerden uzak tutup uluslararası ölçekte de birazcık olandan bitenden haberdar edecek şekilde diğer çocuklardan haberdar edecek şekilde onları donatabilirsek,

sanırım işi büyük ölçüde halletmiş olacağız. Veya en azından bundan sonraki sorunların çözümüne kolay bir adım atmış olacağız.

Belki konuşulacak çok şey var bu açıdan; ama ben bundan sonra sizlerin konuşacağını düşünmek istiyorum, bunu biraz hayal etmek istiyorum ve inşallah güzel bir sonuç çıkarmak amacıyla bir araya gelişinizi şimdiden tebrik ediyorum ve sadece her şeyden önce çocukları toprakla buluşturmanın önemine vurgu yaparak da konuşmamı tamamlamak istiyorum.

Hepinize çok teşekkür ederim. Sağ olunuz.

BİRİNCİ BÖLÜM DİJİTAL VE MOBİL UYGULAMALAR

1.1 İnteraktif Kitap ve Uygulamalarla Oyun Tabanlı Öğretim Tekniklerinin Oluşturulması Roxie Munro

Oyun tabanlı öğrenmenin geliştirilmesinden ve kitap, uygulama gibi ne tür materyaller geliştirebileceğimizden bahsedeceğim.

Öncelikli olarak oyunlaştırma ve kurguya bağlı olmayan ticari kitaplardan bahsetmek istiyorum. İnteraktif etkileşim uygulamalarından ve sonrasında da en iyi uygulamaların neler olabileceğini anlatmaya çalışacağım, yine dijital projelerimize değinmeye çalışacağım. Oyun tabanlı öğrenmenin çocuklar için neden önemli olduğuna değineceğim.

Oyun oynarsanız, hayat daha keyifli olur diyor, Roll Down. Oyun oynayan öğretmenler de sınıf ortamını daha keyifli bir hale getirebiliyorlar. Birçok konu, oyun benzeri formata kayıyor. Örneğin; konseptler, kavramlar, insanlar, tarih, bilim ve doğa gibi konular. Aynı zamanda yazarlar içerikleri daha etkileşimli bir biçimde ortaya çıkarıyorlar. Bu bir anlamda bilgiyi ve gerçekleri yayabilmek için bir yapı mahiyetinde.

Burada oyun tabanlı fikirlerin kullanıldığı bazı kitapları görüyorsunuz.

(Slayt)

Burada diğer kitaplar da var. Bunların hepsi kurguya dayalı olmayan kitaplar. Daha ziyade çok zeki bir şekilde tasarlanmış kitaplar. Burada yine tahmin etme oyunları, labirentler var. “Kapağı kaldır” var, içeri, dışarı kavramları, ara bul kavramı, kelime dağarcığı, kelime tanıma, abc, alfabe, rakamlar, sayı sayma, yapbozlar, eşleştirme oyunları ve gizli nesnelere. Yani bu kavramların etrafında içeriğinizi oluşturabiliyorsunuz.

Ben aslında uzun yıllar önce şehirleri ve mekânları gösterebilmek için iç dış kitaplarını yapmaya başlamıştım.

Sonrasında “kapağı kaldır” şeklinde kitaplar oluşturmaya çalıştım. Burada yine kelime tanıma üzerine odaklanmıştım. Sonrasında doğa kitapları çıkardık. Burada da yine tahmin etme oyunları vardı.

Burada çocuklara yönelik kuşlarla ilgili bir kitap var ve kitabın en başında bilgiler yer alıyor. Bu bilgiler çerçevesinde soru sorabiliyorsunuz. “Bunları biliyor musunuz?” gibi ve sonrasında da kuşlarla ilgili sorular sorabiliyorsunuz. Örneğin; “bu hangi kuşun yumurtasıdır?” gibi bir soru sorabilirsiniz. Bir beysbol takımının isminin verilmiş olduğu bir kuş olabilir, öncesinde soruyu soruyorsunuz, sonra yanıtı veriyorsunuz. Aynı zamanda içerisinde, kuşun diğer varlıklarla birlikte bulunduğu ortamı gösteriyorsunuz. Soruyu sorup, tahmin etmesini istiyorsunuz. Sonrasında da yanıtını veriyorsunuz.

Burada böceklerle ilgili bir kitap var. Yani tabii ki bütün böcekler bir şeyleri inşa etmiyor. Az sayıda böcek bir şeyler inşa ediyor ve en başta bununla ilgili biraz eğlenceli bilgileri veriyorum, sonrasında kelime dağarcığını veriyorum. Bunun ardından da, örneğin; “burada bir kırmızı karınca

var. Kırmızı karınca nerede yaşar?” diye soruyoruz. Akabinde de çocuklar bu böcekle ilgili farklı farklı eğlenceli bilgiler elde ediyor. Sonrasında kitabın diğer sayfasını çevirdiğiniz zaman da sorunun yanıtını görüyorsunuz.

Yine burada görsellerle dolu bir kitap var. Özellikle görsel öğrenme biçimi olan çocuklar için çok güzel ve hatta onları cezbedip, içine çekiyor. Öncelikli olarak yılanlarla ilgili yine eğlenceli bilgiler var. Bunun akabinde yılanlarla ilgili kelime dağarcığı var. Sonra, yılanın derisine bakarak nasıl bir hayvan olduğunu anlamaya çalışıyorsunuz. Yani çocukları biraz daha yılanlar konusunda meraklandırıyorsunuz. Yine kitabın içerisine çocukların ilgisini çekebilecek çeşitli şeyler koyuyorsunuz. Örneğin; bir çorap ile bir yılan yapmaya çalışmak gibi. Ayrıca ekosistem ile ilgili olarak görseller vererek çocuğun öğrenmesini sağlıyorsunuz. Yine farklı yılan türlerini görüyorsunuz. Yine deriyi inceliyorsunuz. Arkasından da yılanın nasıl bir yılan olduğunu öğreniyorsunuz.

Burada çöllere alakalı bir kitap var ve çöllerin gece ve gündüz farklı olduğuna dair bir bilgi sunuyorsunuz. Çölü gösteriyorsunuz. Burada yaşayan hayvanları gösteriyorsunuz. Bunların kaç tane olduğunu sayıyorsunuz. Gece, çölde yaşayan hayvanlara bakıyorsunuz. Kitabın arka tarafında yanıtlar var. Yanıtlara bakarak bir puanlama yapmak da mümkün. Çölde yaşayan farklı hayvan türlerini görüyorlar.

Alfabe, ara bul gibi çeşitli konseptlere dayalı olan labirent kitapları yaptım. Burada, çeşitli kavramları bir labirent üzerinden öğretmek esas alınıyor. Maze Ways kitabım, bir alfabe kitabı. Örneğin; çok basit bir “a” harfi. Burada hem labirent ile ilgili bilgiyi görüyorlar hem de bir havalimanında (airport) bulunabilecek radar, hangar gibi farklı kavramları öğreniyorlar. Biliyorsunuz havalimanları da biraz labirent gibidir. Bu nedenle labirenti anlatmak için havalimanı güzel bir örnek oluyor.

Örneğin; “b” harfinde de bir marina var. Burada marinayla ilgili farklı bilgiler bulmak mümkün. Otoban veya orman gibi çeşitli farklı şeyler yer alıyor. Arka kısımda yanıtlar var. Ara bul şeklinde bilgiler burada yer almakta.

Yine ekosistemle ilgili bir kitap görüyorsunuz.

Ben de görsel öğrenme biçimine sahip bir kişiyim. Bununla ilgili bir araştırma yaparak, bu şekilde görselleştirince, ekosistemleri çok daha güçlü bir şekilde anlamaya başladım.

En başta ekosistemin ne olduğuyla ilgili bir giriş var. “Bir gölcük olabilir, bir ülkenin tamamı olabilir ya da bir çöl olabilir” diye ekosistemi tanımlıyorsunuz. Sonrasında oyun üzerinden farklı ekosistemleri gösteriyorsunuz. Labirentin üzerinden geçerek örneğin maymunları, kaplanları ve labirentin içerisinde yaşayan tüm hayvanları tek tek görüyorsunuz. Jeolojik yapıları, içerisinde bulunan kayaları, kayaçları, hayvanların yaşadığı yerleri, barınakları çalışmak mümkün.

Örneğin; kutup sistemi var burada. Üç tane labirent yer almakta. Savana burada gösteriliyor. 12 farklı ekosistem var, çocuklar bunlar üzerinden bilgi edinebilir. Kitabın arka tarafındaysa ilginç bilgiler var. Labirentle ilgili yanıtlar mevcut. Çocuklar da buradan bir şeyleri bulmak suretiyle sorularına yanıtlar bulabiliyorlar.

Yakın zamanda Pazar labirenti gibi bir kitap çıkardık. Bir sebze pazarında ya da çiftçi pazarında neler geçtiğiyle ilgili, mağazalarla ilgili bir kitap oldu ve çocuklar da buradan sayı sayma veya

kelime dağarcığını geliştirme şeklinde aktiviteler yapabiliyorlar. Örneğin; burada bütün labirent boyunca devam eden çeşitli unsurlar var ve siz bu unsurları çevre içerisinde saptamaya çalışıyorsunuz. Kitabın tamamında sayfadan sayfaya geçip bu yolu takip edebiliyorsunuz. Yol boyunca da elmalar, yumurtalar, peynir gibi çeşitli yiyeceklere, gıdalara ulaşabiliyorsunuz. Tabi burada labirent üzerinden bir yanıt verilmeye çalışılıyor. Aynı zamanda Habitat' in içerisinde bulunduğu çevreyi de öğrenmiş oluyorsunuz.

21. yüzyılda daha interaktif, daha etkileşimli uygulamalara geçiyoruz. Birkaç yıl evvel Hollanda' da bir uygulama geliştiricisi benimle irtibata geçti ve bir uygulama yapmak istediğini söyledi. Mevcut kitaplar üzerinden bir lisanslama yapabileceğimizi ya da yeni bir uygulama yapabileceğimizi konuştuk. Buna istinaden yeni bir uygulama yapmaya karar verdik.

Hollanda' nın kitabı bu.

(Slayt)

En başında çok basit bir konsept üzerinden hareket edip çok basit bir hikaye oluşturmaya çalıştık, bu eskizlerimiz. Burada hem labirent oyunu oynuyorsunuz, onun üzerine sayı sayma gibi, kelime dağarcığı gibi etkinlikler var. Beş kişi aynı anda bunun üzerinde oyun oynayabiliyor. Bu uygulamanın geliştirildiği laboratuvarı Hollanda' da yapmıştık.

Gördüğünüz gibi 16 parçaya bölünmüş devasa bir ekran var aslında. Ben aynı anda Hollanda' da da kodlama işi üzerinde çalışılıyordum. Burada animasyonları da yaptım. Çok basit animasyonlar hazırladım. 400 farklı çizim var. Bakın burada renklendirmesini yapıyorum. Stüdyolarda eř zamanlı olarak çalışmaya devam eder. Yaklaşık 6 ay sürdü uygulamayı geliştirmek, ben 4 ay kadar çizimleri yaptım. Sonrasında müziği işin çevresine ekledik. Test bizim uygulamalarımızda çok önemli bir şey. Bu test bir anaokulunda gerçekteşirildi. 150 çocuk bu testi gerçekteşirdi.

Dediğim gibi beş oyuncuya kadar oyun oynayabiliyorsunuz, puanlarınızı tutma imkanınız var, müzik ve sesler işin çevresinde yer alıyor, arama ve bulma şeklinde oyunlar oynanabiliyor burada.

Burada kısa bir fragmanını görüyorsunuz, ses geliyor değil mi?

(Video)

Evet, bu çocuk kitaplarına istinaden hazırlamış olduğumuz bir uygulamaydı. Sonrasında da mevcut bir kitap üzerinden yani basılı bir kitap üzerinden bu uygulamayı yapmaya karar verdik.

Bu aslında biraz daha farklı bir şey.

(Slayt)

Çünkü hali hazırda basılmak üzere matbu olarak hazırlanmak üzere formatlanmış. Öncelikle kitabı alıp, taramalarını gerçekteşirdik. Örneğin; burası bir uzay istasyonu. Bunun animasyonunu yapmak biraz daha zor. Belki aramızda yayıncılar varsa bunu daha iyi bilirler. Örneğin; buradaki bacaklardan birisini hareket ettirmek isterseniz arkasında bir beyaz alan kalacak ve bu alanı doldurmak durumunda kalacaksınız. O yüzden ben cisimleri yeni baştan yapmak durumunda kaldım. Aynı zamanda üç boyutlu olduğu için de biraz daha esneklik gerektiriyordu. Sonrasında animasyonları gerçekteşirdik.

Burada üç boyutlu yine yazar anlatımı gerçekleştiriyor.

(Video)

Erkek sesi de olabiliyor. Çocuklar kendileri de okuyabiliyorlar. Sesi açıp kapatabiliyorsunuz. İçindekiler tablosu var. Yine nesnelere bulma oyunları var. Kurguya dayalı olmayan gerçek hayattan ortamlar yer alıyor ve yine kelime dağarcığıyla ilgili çeşitli oyunlar içerisinde mevcut. Evet, burada resimli bir kitaptan uyarlanan uygulamanın fragmanını izledik.

Bir çocuk uygulamasında en iyi uygulamalar neler olabilir? Öncelikli olarak burada navigasyonun son derece kolay ve açık olması gerekiyor. Yine çocukların istedikleri zaman sesi kapatabilecekleri bir düğmenin olması gerekiyor. Çünkü sesler ebeveynleri rahatsız edebiliyor. Yine çocukların dil öğrenimi açısından ifadelerin ve kelimelerin uygulanarak verilmesi gerekiyor ve bir menünün olması lazım, içindekiler tablosu şeklinde olabilir. Çocukların, aşağı doğru hareket ettirebileceği bir menü olması önemli. Çocukların uygulamanın içerisinde gezinebilmeleri için parmağını kullanarak hareket ettirebilmesi önemli, oklar yerine parmaklarını kullanarak yapmaları mümkün olmalı. Yine çocukların kişiselleştirebileceği, özelleştirebileceği şeyler olmalı. Mesela çocuk kendi adını yazabilir ya da kendi sesini kaydedebilir uygulama içerisinde.

Peki, olmasını istemediğimiz şeyler neler? Uygulama içi satın almalar olmamalı. Çocuğu uygulamadan uzaklaştıracak açılır reklamlar olmamalı ve sosyal medyaya bağlantılar vermemek lazım. Daha küçük çocuklar için birden fazla parmağını kullanarak hareket etmek mümkün olmalı. Yine hareketlerin sallanma veya bu cihazı hareket ettirme ya da cihazı sallama suretiyle gerçekleştirilmesi söz konusu olmamalı. Gizlilik hususları da var. Çocukların neler görebileceğiyle ilgili olarak çok net olmanız lazım. İnternet sitenizde de çok net bir şekilde güncel gizlilik politikanızı belirtmeniz ve uygulama mağazanızda bu gizlilik politikasına bir bağlantı vermeniz lazım.

Başka projeden, analog ve dijital bir araya getirdiğimiz bir yaklaşımdan bahsetmek istiyorum. Çocukların içerisine girebilecekleri kütüphaneleri okullara taşıyabilecek, büyük baskılar hazırladık. İçerisinde hikayeler, uygulamalar var. Bayağı büyükler ve her iki tarafına da baskı yapılmış durumda. Örneğin burada mercan kayalıklarını anlamaya yönelik bir şey var. Sonra biraz daha küçüğünü yaptık. Bir araştırma gemisi şeklinde, mercan gemilerini anlayabilmeleri için. Bununla birlikte uygulamalar yapıldı, okyanus, ekosistem, yangın istasyonu, dinazorlar, televizyon stüdyosu, kale, eski vahşi batı ve uzay istasyonu şeklinde. Yine oyunlar vasıtasıyla öğrenme içerisinde arama ve bulma oyunları var. Cihazınızdaki kamerayı alıyorsunuz uygulamanın içerisinden kameraya giriyorsunuz ve görsellere büyük ekranda eşleştirmeye çalışıyorsunuz. Sonrasında nesnelere üzerine tıklama imkanınız var. Tıkladığınız zaman örneğin bir yağmur ormanındaki hayvanların sesini duyuyorsunuz ya da çocuklar kendi seslerini de kaydedebiliyorlar. Yine oyna ve öğren de soru ve cevaplar var bu uygulamanın içerisinde. Farklı, ilginç sorulara yanıt vermek mümkün. Sekiz dakikalık bir filmi, bir dakikalık videolar şeklinde hazırlamak mümkün. Çocuklarla birlikte, işbirliğinin en güzel örneklerinden birisi.

Hemen birkaç tane ekran görüntüsü de göstereyim.

(Slayt)

Örneğin; bu ekosistem uygulaması. Büyük ekranı görüyorsunuz. Burada bizim gizlilik politikamız var ve tıkladığınız zaman bu uygulamanın içerisinde neler olduğunu ebeveynler görebiliyorlar. Burada menü var. Ara bul, ses çıkar, araştıır, öğren, yapboz, film çek gibi. Burada ara bul uygulaması var. Kamerayı kullanmak suretiyle nesnelere eşleştiriyorsunuz. Burada ses çıkar, ses yap menüsü var. Tıkladığınız zaman çocukların kendi seslerini kaydetmeleri mümkün olabiliyor ya da hayvanların seslerini dinleyebiliyorlar. Burası araştıır öğren kısmı. Örneğin; kalenin arkasına bakıyorsunuz ya da kumun altından dinozoru görebiliyorsunuz, film yapma kısmında normal bir ekran da olabiliyor ya da daha çok çocukların içerisinde bulunabileceği bir çerçeve şeklinde de bir ekran olabiliyor.

Basılı kitaplar, uygulamalar ve diğer medya ortamları öğrenmeyi geliştirmek için oyunlaştırma kavramını teşvik edebilir. Öğrenme hali hazırda içerisinde oyun benzeri unsurlar taşır ve bu unsurlar açılmayı bekler. İyi öğretmenler de sınıf ortamının etkileşiminde ve keşfe dayalı öğrenmeyi uygularlar. Öğrenciler için de öğrenme hali hazırda bir oyuna benzer. Oyunlar çocukların konsantre olmasına, problemleri çözmelerine, bir arada çalışıp iş birliği yapmalarına, sabır sebat göstermelerine ve hedef koymalarına yardımcı olur. Oyunlar yine başarıyla çocukları ödüllendirir. İşbirliğini bir arada hareket etmeyi sürdürür ve çocukları bir başarı hissiyatı verir. Çocukları motive eder.

Daha önce de söylediğim gibi oyunların mantıklı bir şekilde konuyla entegre edilmesi gerekir. Çocukların içerisine girmesi, çocukların dikkatinin dağılmaması gerekir. Örneğin; görsel bir öğrenci oyun vasıtasıyla daha fazla şey öğrenebilir. Normal basılı kitaba kıyasla, labirentler yine karar verme ve kritik düşünme becerilerini geliştirmeye yardımcı olur ve problemleri çözmek için alternatif yolları öğretir. Aynı zamanda labirentler çocukların mekânsal-uzamsal ilişkileri de anlamalarına yardımcı olur. Örneğin hava trafik kontrolü, mimari ya da şehir planlama gibi. Labirentler içerisinde manevralar yapmak çocukların yazmasını, göz koordinasyonu ve ince motor becerilerini geliştirir. Oyunlar özellikle isteksiz okuyucular için, erkek çocuklar için, özel ihtiyacı olan çocuklar için çok iyidir. Kurguya dayalı olmayan şeylerin oyunlaştırılması işi daha eğlenceli ve yaratıcı kılar. Eski konuya yeni bir bakış açısı getirir ve çocukların eğitim materyallerinde oyunun kullanılması çocukların işin içerisinde dahil olmalarına, biraz zorlanmalarına diğer taraftan da öğrenmelerine yardımcı olur.

1.2 Çocuklar İçin Moleküler Medya

Russell Miller

Kitle medyası ve orta çocukluk dönemi arasındaki bağlantı kopukluğu ve bunun neden önemli olduğu konusunda bahsedeceğiz.

Öncelikle şunu söylemek istiyorum, Sayın Genel Müdür, ticarileşmeden bahsetti ve çocukların bu ticari dünyadan nasıl çıkarılması gerektiğini ve bir şekilde medya dünyasında çocuk kanalları ve çocuk içeriğine dair şuanda karşı karşıya olduğumuz reyting baskısını ya da bu reyting kaygılarının içinden çıkmamız gereken bir dünyada olduğumuzdan bahsetti. Biz buna kesinlikle katılıyoruz. Bizim aslında çalışma çıkış noktamız da böyle.

Yapmaya çalıştığımız şey şu: Wonder Real yoluyla yeni bir ekonomik model oluşturmaya çalışıyoruz ki; çok daha düşük maliyetli olarak, ticari kaygılara gerek olmayan, reklamlara gerek olmayan bir şekilde çocuk medya içeriği oluşturulabilin. İki sene önce ben yine TRT' nin Çocuk Medyası Konferansına katılmıştım, teknolojiye bahsetmiştim. Bu sene de içerikten bahsedeceğim. İçeriklerimizi kullanmadan, içeriklerden bahsedeceğim. Bu içeriği neden ilmi olarak kullanmadığımdan da biraz sonra bahsediyor olacağım.

Biz etkileşimli tecrübeler üzerine çalışıyoruz, televizyon, film ve bu alandaki ürünlerin internet üzerinden çocuklara ulaştırılması. Aslında sormamız gereken soru şu: Yüksek kaliteli hikaye anlatıcılığını çocuklarla nasıl buluşturabiliriz?

İnanılmaz bir çeşitlilik var. Bu çeşitliliği çocuklara nasıl yansıtabiliriz ve bunu düşük maliyetle nasıl yapabiliriz? Bu soruların cevaplarını arıyoruz. Küçük beyaz ekranda belki tam görülüyor; ama bu beyefendi bir CIO.

(Video)

Bu sene Cann' da yapılan ve bu alandaki en büyük etkinliklerden bir tanesi olan Web Junior etkinliğine, konuşmacı olarak katılarak, bir sunum hazırlamıştı ve sunum beni gerçekten çok etkiledi. Sunumundan birkaç parça sizlerle paylaşmak istiyorum. Çünkü içerik dediğimiz şeyin ne anlama geldiği ve bunun kitle medyası açısından nasıl ele alındığı ile çok ilgili olduğunu düşünüyorum.

Videoda içerikten bahsediyor. İçerik kelimesini kullanıyor. İçerikten kastı ne? Bir şekilde dinleyicilerin bu içerik kelimesini anladığını düşünüyor; ama tanım nedir?

İçerik dediğimiz şey, çocuklara ulaştırmak istediğimiz mesaj ya da Hasbro'nun satmak istediği şey. Hasbro'yu burada tek başına bu işin müsebbibi gibi göstermek değil niyetim; ama, aslında içerik dediğimiz şeyin, kitlesele medyada bir markalı oyun, oyun şablonları gibi, bir anlamda ticari bir mesajı ulaştırma kaygısından başka bir şey olmadığını da söylememiz gerekir. Bütün bunlar aslında medya şirketlerinin sanki bir şey söylüyormuş gibi görünüp aslında başka bir şey söylemeye çalıştığının göstergesi ve dünyadaki bütün büyük oyuncak şirketlerine baktığımızda da aslında onların da zaten bu film sektörüne bu kadar girmek istemesinin de sebebi bu. Hasbro filmi, kendi markalarının hikayesini anlatmak için bir araç olarak görüyor.

My Little Ponny ya da çeşitli markaların bir temsilcisi haline geliyor bu filmler. Dinleyelim, devam edelim dinlemeye.

(Video)

Bunların nasıl kullanıldığını daha detaylı olarak açıklıyor. Biraz duralım burada. Bir şey söylüyor. Sanki play pad' la bağlantıya geçiyorlarmış gibi hissediyorlar diyor bakın, dikkat edin. Yani çocuklar burada sadece oynamıyorlar, bir oyun şablonuyla ilişki kuruyorlar, bağlantıya geçiyorlar ve sanki bir hikaye oluşturuyorlarmış gibi oluyor. Nasrettin Hoca' dan çok farklı bir şey söylüyoruz. Bakın, onların bir hikâyesini, bir masalını anlatmaktan çok farklı bir durum.

Burada hikaye dediğimiz şey, bir ekonomik işlemden ibaret ve duyduğunuz gibi herhangi bir çocuğun Pinkie Pie yani My Littel Ponny Toy dediği, Hasbro oyuncaklarını almasını sağlamak için bir araç. Ve hikâye burada kendi içerisinde çocukların iyi şeyler duyması, iyi vakit geçirmesi için tasarlanmış araçlar değil sadece Hasbro' nun daha fazla oyuncak satabilmesi için tasarlanmış araçlar haline geliyor.

Çocukların dünyasında içerik dediğimiz şey, ticarileşme içerisinde tüketilen bir araç haline geliyor. İlişkilerinin hangi özelliklerde kurulması gerektiği, fiziksel dünyayla kurdukları bağlantılar, bunların hiçbirisi manen bir önem arz etmiyor. Hepsi, Hasbro' nun içerik dediği, o ticari metanın arkasında birer araç olarak kalıyor ve kontrolü, satmak istediklerine bağlı olacak şekilde, her zaman Hasbro' da ya da tabi ki markada oluyor. Dolayısıyla da bu kitlesel medya içerik şirketlerinin sürekli bir araştırma yapmaları gerekiyor ki; neyi ne kadar satabileceklerini ve hangi hikâyeleri satabileceklerini anlayabilsinler.

Burada dikkatinizi çekmek istiyorum. Filmden bahsediyoruz, televizyondan bahsediyoruz, reklamdaki bahsetmiyoruz. Gazetenin içerikleri reklamlar değil.

Biraz sonra videoda söyleyecek. Transformers' ın televizyon serisinden bahsediyor. Gizli robotlar serisi, Transformers Prime'ın bir parçası. Bunu görünür kılmak için tasarlanmış bir televizyon serisi. Yani tüketici tarafından oluşturulmuş dizi diye bir tabir kullanıyor ve burada kast ettiği tüketici de enteresan bir şekilde çocuklar. Yani çocuklar bunu tüketici olarak ya tüketiyorlar ya onaylıyorlar ya da onaylamıyorlar; ama bir şekilde bunun kulağa herhalde hoş gelmesi için tasarlanmış bir şey olduğunu düşünüyorum. Bunun aslında ana odak noktası tüketmek üzerine kurulu. Bu tarz yöneticiler, bu tür bildirimlere ya da tüketici görüşlerine iç görü diyorlar ve çocukların dinlediklerini, onların fikirlerinden faydalandıklarını söylüyorlar. Çocukların değişen istek ve fikirlerine uyum göstermeye çalıştıklarını söylüyorlar. Yani çocukların ihtiyaçları var. Çünkü çocukların değişen istek ve ihtiyaçlarını bilmeleri sayesinde zaten ancak para kazanmaya devam edebilecekler. Çünkü bu isteklere hitap edebildikleri ölçüde ürün satabilecekler.

Aslında kitlesel medya alanında çalışmanın zorluklarından bir tanesi de bu; arzu yaratmak zorundasınız. Milyonlarca değilse bile yüz binlerce çocuğun arzusunu, istediğini bir ürüne yönlendirmek zorundasınız ve bu sayede de çok kısıtlı saat televizyon izleyebilecek çocuklarda bunu yapabilecek bir mesaj oluşturmak durumundasınız. Siz bunu sinemada filmlerle yapabilirsiniz ya da belki televizyon dizileriyle yapabilirsiniz. O salona gelip de o filmi izleyen çocuklara ve mümkün olan en fazla sayıda çocuğa, kişiye ulaşmak zorundasınız. Burada reklamlardan da bahsetmiyorum. Çok pratik olarak her gün çocukların karşısında olan bir gerçeklikten bahsediyorum. 21. yüzyıl teknolojisiyle çocuklara sunulan televizyon içerikleri bunlar.

Burada üç temel soru var. 21. yüzyılda medya içerik oluşumuyla ilgili sormamız gereken üç soru:

Hangi yaratıcı kaynaklar, elektronik oto yoldan bütün evlere akan içeriğin oluşmasında etkili olarak kullanılabilir?

Çocuklara, aslında amacın ne olduğunu kim, nasıl anlatacak ve bu hangi hikayelerle çocuklara ulaştırılacak?

Üçüncüsü de, alternatif bakış açılarının kalmasını nasıl sağlayabiliriz?

Bu üç soruya sizce Hasbro mu, Profesör Gropan mi daha iyi cevap veriyor?

(Video)

Şimdi Mip Junior' a gelelim. Mip Junior da istenilen şeylerden bir tanesi Polonya resmî devlet televizyonunun My Little Ponny' i artık gösteriyor olmasıydı. My Little Ponny, biliyorsunuz büyük bir olay, İspanya'da bile %10 kanal ile Filly Funtasia' yı oluşturdu. Bir şekilde insanlar bu kararları vermek zorundalar ve veriyorlar. Buna saygı duyuyoruz; ama bu üretim ya da bu prodüksiyon seçenekleri çocukların My Little Ponny Funtasia dünyasının ötesinden başka bir şeylere ulaşmasını sağlayacak şekilde tasarlanması gerekmez mi?

Şu anda, kaliteli içeriğin, çocuk medyasıyla karşı karşıya olduğu bazı zorluklar var ve üreticilerin de bu anlamda karşı karşıya olduğu bazı zorluklar var. Dahası fırsatlar var ve bunların maliyeti ya da fırsat maliyeti yüksek ve çok daha ilgi çekici, çok daha janjanlı prodüksiyonlar için ciddi bir istek talebi var. Prodüksiyon anlamında yüksek ekonomik maliyetler söz konusu. Bütün bunları destekleyecek bazı kurumlar gerekli ve bütün bunları sağlayabilecek bazı insanlar ve kariyer gerekli.

Bir başka konu, çocuklara prodüksiyon oluşturulması için hangi tür bilgiler kullanılıyor? Tüketici görüşleri demiştik, bunu biraz açalım. Şuanda bizim aslında cevaplamamız gereken sorulardan bir tanesi de şu:

İki sene önce çocukların ihtiyacı olduğunu düşündüğümüz şeyler tamamen farklıydı, o halde yeni prodüksiyonlar oluşturulmasının sebebi nedir? Çünkü şuanda bir endişe içerisindeyiz. Bu günü yakalama endişesi diye bir şey var kitlesel medyada ve burada da ne yazık ki gelişimsel psikoloji dediğimiz şeyin tamamen uzağına düşmüş vaziyetteyiz, çocukların hissettiklerini, düşündüklerini anlamak, bunun nasıl, ne şekilde tezahür ettiğini anlayabilmek için, daha yavaş, daha istikrarlı bir araştırmaya ihtiyacımız var. Ne yazık ki, bu bilgi aslında, bu günün çocuk televizyon dünyasında hiç araştırılmayan ve hiç içine girilmeyen bir şey. Danışmanlar var, medya içeriğini oluşturan kişiler var; ama benim görebildiğim kadarıyla gelişimsel psikoloji kısmı ya da bunu profesyonel olarak yapabilecek insanlar kısmı bir şekilde bilinmiyor, onların şu anda bile esamesi okunmuyor.

Ve konuya geri dönmemiz gerekirse kitlesel medya ve orta dönem çocukluğu arasındaki şu anda kurulamayan ya da yanlış kurulan ilişki, orta dönem çocukluk, 6 ila 15 yaş arasına ya da 6-14 yaş arasına tekabül ediyor. 6-12 olarak da kısaltabiliriz. Gelişimsel psikolojide orta dönem çocukluk olarak adlandırılıyor. Pediatri de aynı şekilde. Çocukların medyaya ekspozit olması açısından çok önemli bir yaş dönemidir aslında. Çocuklar, okul öncesi ve biraz daha ergen dediğimiz yaş gurubunun arasında kalan bir dönem olarak kendine has bir içeriğe ihtiyaç duyarlar. Okul öncesi dönem değildir, ergen değildir bu çocuklar ve aslında bir tarafta kalmışlardır, ara dönemdir. Çocukların nasıl, neler düşündüğü, temel duygusal zorlukları, yine sosyal tecrübelerle karşı karşıya olmaları ve hayatı okumaya çalışmaları anlamında çok hayati bir dönemdir. Nasıl insan olacakları, nasıl bireye dönüşecekleri bu dönemde belirlenir ve bu anlamda da tabii ki ilgi alanlarında sürekli değişiklikler yaşarlar.

Çocuk psikolojisi alanında çalışanlarınız bilir, Jean Piaget' yi mutlaka duymuşsunuzdur, kendisi İsviçreli bir psikologdur. Hem 21. Yüzyıla damga vurmuş bir isimdir, hem de çocukların nasıl

düşündüğü, neye nasıl yaklaştığı konusunda yetişkinlerin dünyasından farklılaşan pek çok alanı aydınlatmıştır.

Mesela; Piaget, “küçük çocukların düşünce biçimleri, büyük çocuklara göre farklılık gösterir” der ve birkaç sürahi deneyiyle ya da farklı deneylerle bunu açığa çıkarmıştır. Korumak denen bir tabirden bahseder, böyle bir terim kullanır Piaget, çocukların davranışlarını açıklamak için. Aynı zamanda çocuklar 6-7 yaşına gelene kadar mesela aynı nesneye bakan ve farklı yerde duran iki kişinin farklı şeyler görebileceğini tahayyül edemezler.

Burada gördüğünüz domuzcuk var ya ekrandaki domuzcuk, önünden ve arkasından bakan kişinin göreceği resim farklıdır, birisi arkasını görür, birisi önünü görür ve çocuk 6 yaşından küçükse eğer bunu tahayyül edemez. Ve bu dönem aslında çocukların boyutsal algıların oluşturduğu, olduğu dönemdir, 6-7 yaşına kadar oluşan bir beceridir bu.

(Slayt)

Yine bu yaşlarda olan bir başka durum da şu: 3-4 yaş civarında artık sosyal rolleri idrak etmeye başlar. Televizyon şovları, işte polis olarak çalışan kişiler, öğretmenler ve birtakım televizyon şovlarında da bunu görürler ve farklı durumlarda da farklı sosyal roller olabileceğini anlamaya başlarlar. Yani o adam sizin babanızdır, aynı zamanda bir okulda öğretmendir. Sizin babanız olması öğretmen olmasına mani değildir ya da dış hekimi olarak çalışmasına mani değildir. Farklı durumlarda farklı sosyal normların yürütülebileceğini anlarlar. Yani üst üste gelen sosyal normların mümkün olduğunu anlarlar.

Üç şey söyledik. Bir tanesi koruma, bir tanesi çoklu perspektif, üçüncüsü de bu son söylediğimiz üst üste gelen sosyal roller. İşte Piaget, bütün bunları bir araya getirir ve bunu merkezden uzaklaşma olarak adlandırır. Yani tek şekilde değil, çoklu şekillerde görebilme becerisi olayları.

İkinci değişim, çocukların karşı karşıya oldukları zorluklar. Eric Erikson, Danimarka-Amerika asıllı çocuk psikoloğu, bu alanda çalışmıştır. Toplumda onlara gösterilen yer ve dünyada gördükleri mükemmelliğe kendilerini uydurmak arasında bir yetersizlik hissi duyarlar, buradan da bir aşağılık kompleksi ortaya çıkabilir ve bununla nasıl baş edeceklerini bu dönemde bulurlar ve bilirler.

Sosyal ilişkiler, bir başka önemli nokta, yeni tecrübeler yaşayan 5-6 yaş çocukların, sosyal dünyaya açıldığı, evden uzaklaştığı, tam anlamıyla ayrıldığı yaştır ve sosyal mukayeseler başlar. Okula başladıklarında, belki önceden biraz yuva tecrübesi vardır, belki tamamen ailesiyle evdedir, ama çocuğun davranışları, diğer çocuklarınkıyla karşılaştırılır, rekabet başlar, iş birliği başlar. Hem rekabet ederler hem iş birliği yaparlar. Mesela spor yapmaya başlıyorsunuz, farklı jimnastik faaliyetlerine girersiniz. Bazılarında rakip olarak arkadaşlarınızla aynı salonda bulunursunuz, bazılarında onlarla iş birliği yapmanız gerekir. İnsanları seçmeye başlıyorsunuz, hangi çocuklarla arkadaşlık yapacaksınız, hangilerinden uzak duracaksınız. Bir çocuğa başka çocuklar tarafından zorbalık yapılıyorsa, kötü davranılıyorsa, onları nasıl koruyacaksınız, nasıl savunacaksınız? İçinde olmak, dışında kalmak bu seçenekler karşınızdadır.

Sonra cinsel farkındalık ya da cinsiyet farkındalığı başlar ve bu alan ne yazık ki cinsiyet farkındalığı ya da cinsel farkındalık çocuk medyasında bir şekilde göz ardı edilen bir kurgudur. 6 ile 11 yaş arasındaki çocuklar “kimi öpeyim, kimle çıkayım” gibi konuları düşünmezler. Bize televizyon şovlarında gösterilen o dünyanın aslında gelişimsel olarak halen uzağındadırlar. Birbirleriyle sosyal olarak ilişki kurarlar, arkadaş olurlar, bir taraftan oyun oynarlar. Kovalamaca oynarlar, kızlar erkekler, halen oyun arkadaşlarıdır. Burada sizin kendi cinsiyetiniz içerisinde kim olduğunuz, nasıl bir kişi olduğunuz medyada aktarılan gerçeklik arasında ciddi bir çelişkili ihtilaf söz

konusudur. Siz 11 yaşında, kafeteryada yakışıklı bir çocuğun yanına oturmak isteyen bir televizyon oyuncusu gördüğünüzde ya da karakteri gördüğünüzde bu durum aslında bu yaştaki çocuklar için kafa karıştırıcı bir şeydir. Çünkü gerçek hayatta yaşadıkları bu değil. Burada çocukların bu tür sorunlarına cevap vermek için hem ebeveynlerinin hem de öğretmenlerin yapabilecekleri çok şey var. Aslında çocuk medyasında bir etik anlayışa ihtiyacımız var.

Nicoledion Amerika'da 80'lerde çocuklarla, ebeveynlerin birbirinden uzaklaşmak istediğini söylediğinde buna çok tepki oldu. Çünkü gerçek değil bu; yani çocuklar 6-11 yaş arasında ebeveynlerden uzaklaşmak değil, tam tersine onların yanında olmak istiyorlar ve buna ihtiyaçları var. Bu alanda araştırmalara baktığımızda aslında çok enteresan sonuçlar var. Bu yaşlarda episodik yani bölümsel otobiyografik hafıza oluşturuyorsunuz, hatıralar oluşturuyorsunuz. Bunlar hafızanızda kazınan şeyler. Çok zengin, çok katmanlı hafıza kayıtları. Çocuklar bunları 3-4 yaş civarından itibaren hatırlamaya başlıyor ve ileriki yaşlarda da hatırlıyorlar. Bu bizim geçmişimizde olan ve kendimizi küçük klipler gibi aslında içine konumlandırdığımız, bizi biz yapan ve bizi oluşturan küçük hafıza kayıtları ve bu farkındalık şu an için ve geleceğe dair bir paralel farkındalık. Karakterler, onlara sunulan filmler, diziler ya da online içerikteki sunulan veriler bu anlamda şekillendirilmeli.

Bir de hızlı bir şekilde şundan bahsetmek istiyorum: Amerikalı bir araştırmacının yaptığı araştırmada da gördüğümüz gibi, bu yaş dönemindeki çocuklar, çok farklı ilgi alanlara yönelebiliyorlar. 121 farklı ilgi alanı çıkmış bu araştırmada. İçinde neler var? Sor, video oyunları, müzik, bilim, kıyafet, giyim, kuşam, televizyon, okuma, yemek yapma, din gibi konular var ve bunlar, cinsiyete bağlı olarak farklılıklar gösterebiliyor. Bir başka araştırmada da şunu görüyoruz ki, aslında bu ilgi alanlarının çoğu da cinsiyetten ve milliyetten ya da hangi ülkeden olduğunuzdan bağımsız olarak çocukların %90'ı tarafından paylaşılan ilgi alanları. Çok farklı alanlardan bahsediyoruz.

Bu alandaki içerik geliştiriciler için önemli olan beş noktaya işaret etmek istiyorum. Orta çocukluk dönemindeki çocuklar, artan şekilde çoklu boyutlardan haberdar oluyorlar ve bir farkındalık oluşuyor. Bir yetkinlik hissiyatı ortaya çıkmaya başlıyor. Hem bu bir endişe doğuruyor onlarda hem de bu onları tatmin eden bir konu oluyor bu yeni yetkinlik. Yeni tecrübeler yaşamaya başlıyorlar.

Bir de şunu söylemek isterim, dijital teknoloji aslında tarihte ilk kez bütün bu endişelerin, bütün bu alanların aynı zamanda bir araya getirilmesini sağlıyor. Artık teknoloji sayesinde ekonomik olarak bunu yapmak makul bir hal almış durumda.

Bu kamera, yüksek çözünürlüklü ve yüksek pikseli kayıt yapıyor, data topluyor. (Akıllı telefonlar)

İki üç sene önce kullanılan dijital kameralar seviyesinde kaliteli görülen kameralardan bahsediyoruz. 70-80 Euro'ya mal olan kameralar bular. Eskiden çok pahalı olan bir teknolojinin aslında 70-80 Euro'ya kadar gelebilmiş hali.

Akıllı telefonlar ile yüksek çözünürlükte videoya kaydını yapabiliyorsunuz ve çoğumuzun da cebinde olan bir cihaz. Aslında 2-3 sene önce bir standart prodüksiyon şirketinde olan bir teknolojinin bize kadar ele gelmiş hali. Yine 70-80 Euro'luk bir kamerayla ya da işte ayda 100 Dolar ödediğiniz bir akıllı telefonla inanılmaz ölçekte prodüksiyonlar yapabilirsiniz. Yani maliyet kredisi almaktan ya da bir mazeret olmaktan çıkmış durumda.

Çok çeşitli içerikler var. Üç farklı şovdan örnekler sunuyorum size ekranda.

(Video)

Bir tanesi bir kurgu hikâye Wonderreel' den geçen kayıp bir çocuğun hikayesi. İkincisi Brezilya'dan, Amazon ormanlarına düşen bir çocuğun hayatta kalma hikayesi.

Bunları size göstermek istedim. Çünkü bunlar hepsi birbirinden farklı. Hiçbiri birbiriyle aynı değil; ama hepsinin inanılmaz takipçileri var ve çocukların medya dünyasında da bir karşılık buluyor. Yapmamız gereken şey bu değil. Bu kadar küçük yüz binlerce fotoğrafı çocukların gözüne sokarak onların ilgisini çekmek değil. Bu her zamanki şovları izletiyoruz çocuklara; ama artık dijital teknoloji buna mecbur bırakmıyor bizi. 1985'den kalma bir video mağazasından çıkmış bir görüntünün ötesine geçebiliriz. Artık gelişim psikolojisi ile yeni bir yayıncılık mümkün.

Sol tarafta bir kanal var, seçmek istediğiniz kanallar listesi var. Bunları her çocuk için ilgi alanlarına göre özelleştirebilirsiniz. Sistemde ne kadar kalırlarsa o kadar fazla veri toplanacağı için çocuğa göre daha fazla şey sunması şansı var. Arkadaşlarıyla listelerini paylaşma şansları da var. Gerçekten çocukların burada bir şeyler keşfetme olanağı var. Aynı zamanda, tüm dünyanın farklı noktalarından pek çok farklı içeriğin olduğu programlar sunabiliyoruz çocuklara.

Önemli olan soru şu: Çocuklar bu konuda ne düşünüyorlar?

Dünyada çocukların fikrini almayı akıl eden ve bunu başarabilen tek oyuncu tabi ki Hasbro değil. Biz de geçen sene bir araştırma yaptık, Güney Illinois Üniversitesinde ve yapılan araştırmayı görüyorsunuz ekranda.

(Slayt)

Ne düşündüklerini sorduk onlara. Çok tatlılar. Sevdiklerini söyledikleri şov 1976'da İngiltere'de yapılmış bir şov. O eski zamanı 1970'lerin İngiltere'sinde devlet okuluna giden çocukların, bugünün çocuklarından tamamen farklı üniformalarıyla görüldüğü bir şov. Amerika'da 2014 yılında bir çocuğun ilgisini çekmesini beklemediğiniz bir şov aslında ama çok beğenilmiş. Bu guruptaki çocukların %50'si o programı çok beğendiğini belirtiyor. Şu anda izledikleri tüm programlardan daha iyi olduğunu söyleyen çocukların oranı da %50.

Göstermeye çalıştığımız şey şu: Bugünün dünyasında çocuklar mevcut kanallara ve içeriklere mecbur değil. Yapılabilecek çok daha iyi şeyler var. Bütün çocuklara sunduğumuz ve işte bu dediğimiz o kitlesel medyanın ötesinde çocukların ihtiyaçlarına, ilgi alanlarına göre özelleştirilmiş pek çok farklı şeyin olabileceğini söylemeye çalışıyoruz. Ve biz burada teknoloji şirketi olarak bunun aslında ihamını vermeye çalışıyoruz. İlham veren bir kurum olmaya çalışıyoruz. Kamuya açık veri tabanı oluşturuyoruz.

Bu 15 farklı ülkeden beslenen bir taban ve beraber çalıştığımız muhataplarımız bir kısmı devlet televizyonu. Çocuk medyasındaki öne çıkan isimler olmayabilir belki bir kısmı; ama bu alanda bir şeyler yapmaya çalışan Güney Amerika'dan Doğu Asya'ya kadar son 25 yıldır kafa yoran firmalar.

Bizim buradaki amacımız, çocuklara, onlara uygun ilgi alanlarına hitap eden ve harika içerikler sunan ortaklarla çalışmak istiyoruz. Onlarla işbirliği yapmak istiyoruz. Çocukların istedikleri zaman izleyebileceği ve onlara uygun içerikler bulmak için çalışıyoruz.

1.3 Dijital Yerlilerin Katılımı: Eğlence ve Eğitimi Birleştirici Bir Yöntem Olarak Çapraz Medya

Markus Nikel

Dijital medyadan bahsedeceğim. Ve özellikle dijital medya ile çok alakalı olan bir konuya değinmek istiyorum.

Bildiğiniz gibi World Wide Web demek, yani dünya çapında internet demek. Biz kitlelere hitap etmek istiyorsak bu seçenekten faydalanmak durumundayız. O yüzden biraz daha felsefi bir yaklaşım ile küresel olmak, global olmak ne demektir çocuk içeriği ile birlikte küreselleşme ne demektir buna değinmeye çalışacağım. Giderek, daha da küresel olan, küresel olarak örgütlenen, küresel olarak birbirine bağlı olan bir dünyada yaşıyoruz. Ve bu bakımdan eğitim açısından ne gibi zorluklar var bunu anlatacağım.

Çocuklarla olan çalışmalarım her zaman önemli olmuştur. Bizim departmanımızda belgeseller, tarih ile ilgili konularda çalışmalar yapılıyor, kamu hizmetinin de özellikle çocukları ele alabiliyor olması gerekir. Çocuklar geleceğimizdir, çocuklar büyük birer yetişkin olurlar ve sürekli olarak öğrenirler. Bu bağlamda çocukların dünyanın her tarafında öğrenmesi zorunlu olan bazı konular vardır ve öğrenecekleri hep yeni şeyler olacaktır. Küresel birer vatandaş olabilmek için öğrenmeye devam edebilmeleri gerekir. Dünyaya baktığımız zaman çok net bir şekilde dünyanın bağlı olduğunu görüyoruz. İnsanlar kimi zaman yerlerinden ayrılmak durumunda kalabiliyorlar bu anlamda çok kültürlü bir ortam içerisinde de yaşıyoruz ve bu ortamda yaşayabilmek için de becerikli olmamız lazım ki, dünyanın güzel bir yer olmasına katkı sağlayabilelim. Çocukların öğrendiği örneğin coğrafya, dil, fen, geleneksel sanatlar gibi alanlar var. İtalya da biz eğitim kanalımızda bunu yapıyoruz, çocuklara yönelik programlar yapılıyor. Pedagojik olarak düzgün olan ve daima çocukların yeni bir şeyler öğrenebileceği programlar oluyor bunlar.

Yeni boyut nedir? Küreselleşme konusunu bir ekonomist gözüyle dinledim ve bu çocuklar açısından nelerle alakalı olduğunu bana anlattı. Bu anlamda ekonomide Nobel ödülü kazanmış olan bir yazar, küreselleşmenin yalnızca para, piyasalar ve ticaretle alakalı olmadığını daha ziyade, toplumsal bir çerçeveye ve toplumsal kurumları da bir araya getirerek küreselleşmeyi çalışır hale getirmekten bahsediyor. Küreselleşme yalnızca piyasanın kurallarıyla işler anlayışı olamaz. Bu anlamda ortak ve müteakabil bir anlayışın olması gerekir. Ve çocukların bunu çok erken bir aşamada öğrenmeleri gerekir. Eğer erken aşamada öğrenemezlerse sonrasında öğrenebilmeleri daha da güç olacaktır. Oysa biz çok açık çok karma bir toplumda yaşıyoruz. Bu anlamda dediğim gibi bir iktisatçıdan, ekonomistten bunu öğrendim ve bu ekonomistin daha büyük resme bakmayı düşünüyor olması benim hoşuma gitti. Çünkü yeni bir çocuk jenerasyonu yetiştirmek istiyorsak onlara bir şey verebilmemiz lazım ve bu anlamda kamu hizmeti fikri üzerinden bir şeyler öğretebilmemiz lazım. Benim ülkem de, İtalya' da birçok diğer ülkede olduğu gibi kamu hizmeti konusunda aslında şu anda çok derin bir kriz geçiyor. "Bu neden gerekli?" sorusu soruluyor ya da "kim bunun parasını vermeli buna ne kadar para ayrılmalı?" şeklinde düşünceler var.

Sabah da dinledik bu alanı işgal etmek ve ticari olarak çocuk içeriği alanının işgal edilmesine yönelik bir istek söz konusu. Bunun meşru olduğu kanaatinde değilim hepimiz çalışıyoruz çalışmalarımız karşılığında bir ücret almak istiyoruz. Ve bu çerçevede bir gelir oluşturmak istiyoruz ama aynı zamanda şunu da unutmamak lazım pazarın kendisi daha büyük ölçekte çözülecek sorunları barındırıyor ve bilim insanlarının bu anlamda yenilikçi olmaları gerekli. Bu biçimde çocukların gerçekçi olmasına yardımcı olabiliriz ve piyasa da bunu sağlayabilir. İşte bu anlamda kamu hizmeti işe yarayacaktır. Bu gün küresel bir seviyede, hem Türkiye' de hem İtalya' da hem Amerika' da her nerede olursa olsun, küresel bir kamu hizmeti katmanı oluşturmamız lazım.

Peki, kamu sektöründe neden bu küreselleşmeyi sağlayamıyoruz?

Kurumlar ve finansman sağlamamız lazım ki bunu sağlayabilelim. Çünkü en nihayetinde işlerin yapılabilmesi için para gerekiyor ve kamu hizmetlerinin finansmanına da ihtiyacımız var. Bu anlamda küreselleşmeyi sağlayabilmek için de bir adım daha atmaya ihtiyacımız var. Bahsettiğim şeyler aynı zamanda küresel olarak da önemli olan bazı hususlar ve küresel olarak ele alınmak suretiyle işbirliği yapmak suretiyle çözülebilecek şeyler. Ama bunu yaparken yerel geleneklere de saygı duymak şart. Çünkü isim vermeyeceğim ama bazı kültürler diğer kültürlerden daha baskın olabiliyor ve bu kendi başına bir çatışma yaratabiliyor. Küresel olarak hali hazırda hâkim olan kültürün geleneği diğer kültürleri bastırabiliyor ve insanlar tabii ki bunu istemediği için bunu reddediyorlar. Ve bu anlamda yerel olanı küresel boyutun içerisine yerleştirebilecek bir adım atmamız gerekiyor bunu çocuk medyasında da sağlamamız lazım. Tabii küresel seviyede çalışan hikâyeler üretebilmemiz lazım yani bir hikâye Çin’de üretildi mi İtalya’ya da hitap edebilmeli. Ya da Finlandiya’da üretildiyse Türkiye’de de üretilmiş gibi olması gerekiyor. Ben bu anlamda küresel bir seviyede işe yarayacak hikâyeleri öğrenmemiz bunların üzerinde çalışmamız lazım. Bu sayede bazı geleneklerin ve bazı kültürlerin diğerlerine tahakküm etmesini önleyebiliriz.

Yani evrensel hikâye anlatımı, hem yerel geleneklere saygı duyacak hem de işe yarayacak ve bunu yapmak mümkün bir arada hareket edebilirsek. Bu sayede aynı zamanda küresel bir vatandaşlığı hem gençlerde hem de yetişkinlerde tesis edilmesine yardım sağlayabiliriz. Aynı zamanda çeşitliliği sağlayabilmek için onların merakını teşvik etmemiz gerekiyor. Çeşitlilik bir gerçek, sizin bunu isteyip istemediğiniz tabii ki bir sorudur ama bunun yanında bununla nasıl başa çıkacağınız da önemli bir sorudur. Bu anlamda çocuk medyasının ele alması gereken bir hususta budur ve bunu ancak uluslararası bir seviyede çalışabilirsek yanıtlayabileceğimiz bir soru olduğunu düşünüyorum.

İki tane gücünü sizinle paylaşmak istiyorum, medya alanındaki çalışmalarına istinaden. Ve bunun yanında iki tane de öneri sunmak istiyorum çocuk medyasında bununla nasıl başa çıkabileceğimizle ilgili olarak.

Bunlardan birincisi din ve dinler arası diyalog, dinler arası tolerans. Bunun neden önemli olduğunu çok fazla anlatmayacağım çünkü dünyanın her yerinde dinin büyük bir güçlük olduğunu görüyoruz. Tek bir din yok birden fazla din var insanların bir arada çalışması bir arada yaşaması ve bunu yaparken de birbirlerine saygı duyması gerekiyor ve bu anlamda çeşitliliği takdir etmeleri gerekiyor. Bu kendi inançlarınızı beyan etmek anlamına gelmiyor. Bunun yanında dini düşüncelerin ifade edilebilmesini özgürce sağlamak ve bunları insani bir seviyede ifade edebilmek anlamına geliyor. Bana göre maneviyat insanın özelliklerinden birisi ve tıpkı sevilme tıpkı yemek, yemek ya da iyi bir hayat yaşamak ihtiyacı gibi temel bir hak. Bu anlamda kendimizi ve çocuklarımızı eğitmek durumundayız yani bu anlamda çocukların maneviyatına farklı dinlerde farklı kültürlerde dünyanın her yerinde bakabilmeyi ve bu çocuklarla yakınlaşmayı sağlayabilmeyi içeriyor. Aynı zamanda insanın maneviyat mahiyetini de ele alarak bahsetmek anlamına geliyor.

Bizim bu konudaki yaklaşımımızı size anlatmaya çalışayım. Bu Singapur ve İtalya da yer alan bir üretim şirketine bir arada çalışarak bir konsept geliştirmesiyle alakalı. Ve bu çerçevede yirmi dört çocukla, yirmi dört dini, yirmi dört farklı yerde anlatmaya çalışmışlar. Yani yaklaşım içerisinde bunların her birine eşit derecede saygılı olmak ve kendi maneviyatlarını ifade etmelerine kendi iç görüşlerini ifade etmeye imkân tanımak yani. Bunlar günlük hikâyeleri de olabilir ve günlük ortamlarında da gösterilebilir. Ancak burada bazı genel özellikleri görüyoruz. Hali hazırda bir pilot film ürettik ve Singapur’deki çocukları da gösterdik. Bu çerçevede aslında çocukların dini farklılıklar olsa da paylaştıkları ortak noktaları olduğunu görüyoruz. Yani birbirine

karşı iyi olmak bu dinlerin çok sık paylaştığı bir şey. Özellikle bir yetişkin olunca belki de unuttuğumuz bir şey. Normalde bizim yaklaşımımız olumlu olmak, dini eleştirmek değil yani her bir çocuğa mümkün olduğu kadar güçlü olabilme imkânını verebilmek. Yine bir çocuğun söylediği şey, başkalarının bize nasıl davranmasını istiyorsak biz de başkalarına öyle davranmalıyız. Yani aslında bu çok eski bir felsefi düşünce ve hatta antik Çin’ de Konfüçyüs un dahi söylediği altın kurala kadar gider. Alman felsefesinde Immanuel Kant’ ın felsefesinde kategorik, imperatif olarak adlandırdığı daha teorik bir şekilde açıklamak gerekirse, yani çocukların tüm dinlerde bu fikri paylaşıyor olması bence ilginç. İşte bunu da keşfetmek durumundayız.

Aynı zamanda sinemaya yönelik uzun metrajlı bir belgesel de çekmek istiyoruz buna istinaden. Doksan dakika içerisinde, doğrusal bir hikâye anlatımıyla bütün dinleri ele almak niyetindeyiz. Yani medyalar arasında, hem televizyon dizisi olarak, hem de online da paylaşmak suretiyle, bunu yapmak istiyoruz. Sao Paulo’ da Brezilya da ve New York da ortak prodüktörlerimiz var ve dinler arası diyalogu ele alan bir örgütlenme içerisinde görmek istiyoruz. Bu çerçevede yapacağımız şey de dizileri çekmek ve eğitim uzmanlarına yönelik bir kaynak oluşturmak aynı zamanda sinemada yayınlanmak üzere de bir film çekmek niyetindeyiz. Bu şekilde daha fazla farkındalık yaratabileceğimize inanıyorum. Ve bu TV dizisiyle toplumlar arasında bir farkındalık yaratabiliriz. Tabii ki belki de gazetelerde manşet atılmayacak bu ama bizim esas niyetimiz toplumlar içerisinde bu tür tartışmaların olmadığı yerlerde bu tür tartışmaların yapılması. Ve eğitim anlamında da başarılı olabilmek adına mesajların alınabilmesi. Bunu da medyalar arası bir yaklaşım ile sağlayabileceğimiz kanaatindeyiz. İkinci bir güçlük ise, bunu biraz daha anlatmak istiyorum, şu anda IBU ile bunu tartışıyorum, Amerika yayın birliği ben de bilim komitesinin bir üyesiyim yani düzenli bir şekilde onlarla toplantılar yaparak, Avrupa yayıncılığıyla ilgili fikirlerimi de paylaşıyorum. Ve şunu gördük siz de muhtemelen bunun farkındasınız zorbalık ile ilgili ciddi bir sıkıntı var hem siber zorbalık bir husus hem de okullarda zorbalık diye görülüyor. Ve özellikle dijital araçların her yere gelmiş olmasıyla birlikte bu çok daha kolay bir hal aldı. Tabii iyi şeyler kolaylaşırken kötü şeyler de çok kolaylaşıyor. Kamu hizmetinin de buna yönelik bir aksiyon alması gerekir.

Japonya’ da bir yayıncının da bu anlamda büyük bir kampanya yaptığını öğrendim. Japonya’ da bu hususu çok güçlü bir şekilde görüyorlar ve gençler arasında intihar oranı çok yüksek. Zorbalık neticesinde, zorbalığa maruz kaldıkları için gençler intihar ediyorlar. Buna yönelik çok yoğun bir programları var. IBU ya, bizim grubumuza da gelip bu anlamda bir işbirliği yapmak istediklerini söylediler biz de çok memnun olduk. Felsefi düşüncem, her zaman küreselleşme ve küresel seviyede düşünme olduğu için tabii ki biz de bir şey yapmalıyız diye düşündük ve “ne yapabiliriz?” birlikte diye sorduk. Tabii ki programların başlangıçları çok farklı ve tabii ki sizin için de bu bir soru olabilir şu anda geliştirmekte olduğumuz bir program çünkü. Ve nasıl bir arada çalışabiliriz? Örneğin; Latin Amerika’yı için içerisine nasıl katabiliriz bu yaklaşıma nasıl dâhil edebiliriz? Ve bu hali hazırda somut olan bir düşünce ve mobil bir araç halinde kısa, kısa ifadeler farklı yaş gruplarından farklı kültürlerden her kesin söyleyeceği ifadeleri için içerisine katmak istedik. Yani on yaşında zorbalık yaşayan, bir zorbalıktan kurtulan bir kişi ancak on yaşında zorbalık yaşamış olan bir kişinin deneyimini dinleyerek kendi sorununu çözebilir. Örneğin; Sao Paulo’ da ki bir kişi kendisinin çok küçük bir yaşta nasıl zorbalığa maruz kaldığını bu zorbalıktan nasıl kurtulduğunu anlatabilirse bizce bir çözüm yaratabiliriz. O yüzden, yüz yüze farklı arka planlardan farklı yaşlardan ve farklı durumlardan gelen kişilerle görüşmeler yapıp onlara dört tane soru sormak istediğimize karar verdik.

Nasıl başladı, ne oldu, ne hissettin bundan nasıl kurtuldun ve şimdi nasıl hissediyorsun ya da büyüyünce nasıl hissettin?

İnsanlara ilham verebilmek için zorbalık yaşayan bir kişinin evvela yalnız olmadığını anlaması lazım. Yani başka insanlar da bundan muzdarip oldular, ama artık bunun sıkıntısını çekmiyorlar. O yüzden yalnızca mağdurlarla değil aynı şekilde bundan kurtulan kişilerle de konuşalım dedik. Aslında, psikolojik olarak konuşmak gerekirse zorbalığın faili de işin bir mağdurdur. O yüzden yalnızca televizyon anlamında değil aynı zamanda kişilerin bir portresini çıkarıp bağlamalarını da anlatabilelim istedik. Ve bunun akabinde de iki dakikalık bir format oluşturduk bu formatın içerisinde din ile inançla ilgili kısa bir giriş yer alıyor sonrasında dört sorunun yer aldığı bu konuşmalar oluyor. Yine sonrasında bu kişinin günlük hayatından kesiti de oluyor çok kısa çok modüler bir format olması çok önemli. Hem kısa olacak hem de bunlardan bolca olacak ve bu şekilde çocukların, ebeveynlerin ve öğretmenlerin sahada iken herhangi bir tanesini seçip dinleyebilmeleri. Çünkü muhtemelen hiç kimse iki yüz hikâye dinlemeyecektir.

Asgari olarak ihtiyacımız olan rakam bu diye düşünüyorum bazı hikâyeler herkes için ilginç olacaktır ve daha fazlasına da esasen ihtiyaç yok. Yani fikrimiz şu anda dünya çapındaki TV yayıncılarını işin içerisine dâhil etmek herkesten üç, dört, beş tane belki de oluşturmalarını isteyeceğiz ve herkes için çok büyük bir kaynak oluşturabilelim istiyoruz. Aynı zamanda televizyon dünyasıyla da çok alakalıyım o yüzden her doğrusal olan televizyon dünyasını doğrusal olmayan televizyon dünyasıyla bir araya getirmek istiyoruz. Yani lineer olanı lineer olmayanla bir araya getirmek istiyoruz. Örneğin İtalya' da bizim yayıncılarımızın, online yayın yapmasına müsaade yok sadece online yayın yapmamak değil, bunu her zaman bir kanal vasıtasıyla yapmak zorundasınız. Lineer bir doğrusal bir televizyon programıyla bunu kanaldan yayınlamak zorundasınız. Zannediyorum TRT için de aynı durum geçerli. Belki bunu daha sonra tartışabiliriz. Birçok ülkede de zannediyorum kamu hizmeti veren medya şu anda mevcut değil. Tabii ki bu gibi formatların avantajı çok esnek olabilmesi. Öncelikli olarak doğrusal bir şekilde girip bunu bir dergi şeklinde yayınlatabilirsiniz ya da kanaldan yayınlatabilirsiniz. Yine uluslararası bileşen işin içerisine giriyor. Katılım sağlayan ülke sizin şovunuzu ya da benim şovumu daha renkli daha güzel bir hale getirebiliyor. İkinci olarak da yüz yüze internet sitesine gidip orada yüzlerden bir tanesini seçmek. Farklı ülkelerden farklı münferit kişilerin, yüzlerin olduğu bir site. Dediğim gibi lineer olmayan bir format büyük bir ölçekte talebe göre alınabilir enteraktif bir şekilde bunu elde etmek mümkün. Bu esnek özelliklerin tamamı aynı zamanda bazı ülkelerde kabul görmeyen formatlarda olabilir. Çünkü bunlar çok güçlü mesajlar ve yayıncı bundan hoşnutluk duymayabilir. Tabi kimsenin bir şeyi kullanmasını, zorla kullanmasını istemiyoruz ve her bir yayıncı da yalnızca kendisi açısından çok hassas olmadığını düşündüğü şeyleri yayınlamakta özgür. Ve verilecek en temel mesaj şu, tabii ki hem fail olmak, hem zorbalığı yapmak çok kötü çünkü ben de bir fail olarak sonrasında yaptığım şeyden sıkıntı çekebilirim. Ama yalnız olmadığınızı bilmek bence en temel mesaj. Yani bir hastalık olabilir, toplumsal durumdan kaynaklı bir sıkıntı olabilir, teknolojiyi kullanma şeklinizden kaynaklı bir durum olabilir veya bakımın, eğitimcinin ya da ebeveynlerin gerekli bakımı göstermemiş olmasından kaynaklı olabilir. Ama bunun tüm endüstriyelmiş ülkelerde olduğunu anlatabilmemiz lazım ve bu mesajı verebilirsek bence çocuklar bundan kurtulabilir. Bence en temel mesaj burada bu.

Güçlerimizi birleştirerek küreselleşmenin işe yarar hale gelmesini sağlamak durumundayız ve çocuk medyasındaki en temel güçlük de bu diye düşünüyorum.

Çünkü şu anda herhangi bir şey ters gidebilir her şey çok kötü bir seyir alabilir, tabii ki benim bir çözümüm var demiyorum daha ziyade medyanın yaptığı çalışmaların çözümün önemli bir parçası olabileceğini düşünüyorum. Ve medya çalışmaları içerisinde de çocuk medyasının en temel bileşen olduğu kanaatindeyim.

1.4 İçeriği Ulaştırma ve Tüketim Şekillerinin Teknoloji Kaynaklı Değişimi

İzzet Boğazlıanoğlu

Hazreti Musa, “Rabbim, gönlüme ferahlık ver işimi bana kolaylaştır dilimdeki düğümü çöz ki söyleyeceklerimi kavrasınlar”.

Bu aslında kadim bir peygamberin kendisine verilen zor bir görev için ilk isteği. Allah’ tan temel olarak, aslında ilk isteği, ilk dileği, söyleyeceklerinin kavranması. Neden bu örneği seçtim? Öncelikle peygamberler en kadim anlatıcılar en eski içerik sağlayıcılar aslında. Çünkü temel olarak gönderildikleri toplumda söylenenlerin aksini söyleyen ve insanların genelde dinlemediği, ömür boyu, uzun bir süre yalnız başlarına kalan ve birçok insanın onları dinlemediği anlatıcılar, temel olarak en eski anlatıcılar, içerik sağlayıcılar. Burada durumun ayrıca zor olması aslında anlatıcının, dinleyicinin ve anlatıcının dinleyiciye sunacağı içeriğin oldukça zor koşullar altında tezahür etmesi gerektiği.

Öncelikle olayı anlatmam gerekiyor. Hazreti Musa, yalnız başına çölde gece vakti ve bir dağın tepesinde ışık görüyor. Hanımına ve çocuğuna “belki birileri vardır ateş yakmış ve ben onlardan yol sorabilirim” diyor ve onları yalnız bırakıp gidiyor. Ve orada bizzat Allah karşısına çıkıp “ben senin Rabbinim ve ben sana bir görev veriyorum” diyor. “Firavun yoldan çıktı ve git onu uyar.” Aldığı ilk görev bu. Ve anlatıcı olarak Hazreti Musa aslında, çok önceden yanlışlıkla birini öldürdüğü için kaçak durumunda yani temel olarak bir kanun kaçağı. Evsiz ve çok uzak diyarlarda kendi başına yolunu arıyor.

Peki, burada muhatap kim? Dinleyici de firavun. Firavun ise o zamanki süper gücün yani Mısır’ın hükümdarı aynı zamanda Tanrı olduğunu düşünüyor, iddia ediyor aynı zamanda sırf bir kehanete dayanarak kundaktaki binlerce çocuğun katledilmesini emretmiş birisi. Yani muhatap da olabilecek aslında en zorlu muhatap, içeriğin ulaştırılacağı muhatap olarak.

Peki, içerik ne?

Durum bu kadar zorken, bir de bunların üstüne içeriğin şöyle olması gerekiyor. Anlatıcının dinleyiciye gidip “sen aslında Tanrı olduğunu düşünüyorsun ama sen Tanrı değilsin. İsrail oğullarını serbest bırak. Bizi gerçek ve tek olan Allah gönderdi sen Allah değilsin.”

Durum bunlarla da bitmiyor. Hazreti Musa Aleyhisselam bir de bunların üzerine aslında kekeme yani olabilecek artık en zor senaryo. O yüzden izniniz olursa anlatıcı olarak kadim bir anlatıcı olarak sizlerle Hazreti Musa Aleyhisselam örneğini günümüzde teknolojik gelişmelerle nasıl değiştiğini anlatmak istiyorum.

Mesela siz olsanız ne dilerdiniz böyle bir durumda;

Şöyle hayal edelim karşınızda Allah var ve diyor ki; “ben geçmiş, gelecek her şeyi yaratan tek makamım her şeyin sahibiyim. Ve sen peygambersin ve ben sana bir görev veriyorum dile benden ne dilerden.” Burada tabii ki hayal gücümüzü, filmlerden ve dizilerden bir takım şeylerle besleyebiliriz.

Mesela şöyle diyebilirdi, “beni direk firavunun oraya ışınla” diyebilirdi, başka ne diyebilirdi mesela? “Bana büyük bir ordu ver, yolumda kim varsa ezip geçeyim ve firavuna gideyim diyeyim ki sen Allah değilsin. Böylece gücümden ötürü firavun bana inansın.” Bunu da diyebilirdi öyle değil mi?

(Slayt)

Madem karşınızda size bu görevi veren zati kişi Allah, yani her şeyi yaratan, siz böyle bir şeyi de dileyebilirdiniz. Başka ne dileyebilirdiniz? Mesela, “bana bir ejderha ver, üstüne bineyim gideyim, istediğimi yapayım herkes bana boyun eğsin” de diyebilirdiniz.

Ama bütün bunlara rağmen mesela başka ne diyebilirdiniz, “beni yenilmez kıl” diyebilirdiniz. Bütün bunlara rağmen Hazreti Musa Aleyhisselam aslında insan olmanın en önemli özelliğini ve kendindeki kusurları örtmek üzere Allah’tan istiyor, yani ne istiyor “benim aslında derdim anlaşılacak, kendimi doğru ifade edebilmek, inandığım değerleri karşı tarafa aktarabilmek” bu aslında insanüstü olan vasıf da bu.

Yani insan olmaya dair en insanüstü vasıf aslında kendini ifade edebilmek, anlatabilmek. Bu yüzden de aslında insanlık için en önemli görev, en kutsal görev, anlatmak, bildiğini anlatmak, inandığını anlatmak, değerli olduğuna inandığı içeriği yaymak ve başkalarıyla paylaşmak. O yüzden demiyor muyuz öğretmenlik mesleği kutsaldır? O yüzden bir anlatıcı olarak anneye saygımız yok mu sevgimiz yok mu?

Bunun sebebi, temel olarak aslında insanlığımızı tamamlayacak yegâne şey inandığımız değerleri başkalarına aktarabilme ve anlatabilme yeteneği. Peki, Hazreti Musa Aleyhisselam duasının bununla ne alakası var? Şöyle ki öncelikle Hazreti Musa Aleyhisselam aslında kavranmasını istiyor, söylediklerinin insanlar tarafından anlaşılmasını istiyor. Ve bunu sağlayacak üç şey olduğunu düşünüyor ve Allah’tan bunları istiyor.

Birincisi, sakinlik, ikincisi muhataba uygunluk, üçüncüsü ise estetik, belagat yani kelimeleri düzgün kullanabilme, düzgün cümle kurabilme ve insanları etkileyebilme. Bunlardan ilki sakinlik. Sakinliği şöyle açıklayabiliriz; aslında göğsümü genişlet demek. İnsan heyecanlı ve tedirgin olduğunda aslında kendini ifade edemez. Söyleyeceklerini duygular, perdeler, rasyonel düşündüremez karşı tarafı. Bu illa negatif bir şey olacak diye de bir şey yok. Çok pozitif bir şey gibi gözüktüp, insanları etkileyebilir. Aslında gerçek olmayan bir içeriği, duygularıyla perdeleyip, mesela bu duygu aşırı nefret olabilir, çok saldırgan ve nefret dolu bir insan aslında içerik ne olursa olsun karşı tarafa nefret etmeyi aşlayabilir.

Bu kişinin konuşması sizi ne kadar rasyonel düşünmeye itiyor mesela, içerikle ilgili ne kadar kaygınız var?

Neden, sonuç ilişkisi kurmaya çalıştınız mı bunu dinlediğinizde?

Hayır, çünkü el kol hareketleri, vücut dili, mimikleri ve anlatmaya çalıştığı şey aslında içerikten bağımsız olarak nefretti. O yüzden içerik perdelenmiş oldu.

Hazreti Musa Aleyhisselam’ın “söyleyeceklerimi kavrasınlar” ın önüne koyduğu eşitliğin sonuna koyduğu üç girdiden ilki bu sakinlik, anlatıcı sakin olmalı.

Peki, görsel olaylar yani mimiklerim anlatım tarzım el kol hareketlerim gerçekten sesi etkileyebilir mi? Yani duyduğunuzu direk değiştirebilir mi?

Bu deney çok ilginç önce sizden ne duyduğunuzu söylemenizi isteyeceğim.

(Video)

Duyuyorsunuz değil mi? Chocolete Bar’ daki gibi kalıp yani kalıp çikolata demek gibi, burada bar diyor farklı bir şey duyan var mı, yok değil mi?

Peki, burada ne duyuyorsunuz?

Önlerden birinden rica edeceğim ne duyduğunu söylemesi için. “Far” değil mi? “Far away” ‘deki gibi “far” diyor. Fakat kesinlikle burada far sesi yok. Bunu nasıl açıklıyoruz?

Şimdi aynı ses devam edecek ve iki farklı dudak hareketi göreceksiniz.

Beyniniz hangisine bakarsanız o sesi duyduğunuzu zannettirecek size. Ses aynı. Bir sola, bir sağa bakabilirsiniz hiç fark etmez şu an deniyoruz. Aynı ses soldakine baktığınızda “bar” diyor zannedeceksiniz, sağdakine baktığınızda “far” diyor zannedeceksiniz.

Aslında, beynimiz görsel girdileri kullanarak resmen duyduğumuz sesi değiştiriyor. Bu inanılmaz bir şey. Yani kişi ne anlatırsa anlatsın, aslında mimikleri ve hareketleri bizzat sesin kendisini bile değiştirmeye muktedir. Bırakın düşünceyi, duyguyu sesin kendisi bile beyniniz tarafından değiştirilebilir.

İkinci özellik, burada muhataba uygunluk. Muhataba uygunluk anlatıcının kendisinden bağımsız bir şey ve Hazreti Musa’nın ikinci dilediği şey bu. Ne demek muhataba uygunluk, sizin muhatabınız siz ne söylerseniz söyleyin aslında geçmiş deneyimlerinden oluşturduğu kalıplara göre dinliyor sizi ve ona göre anlamlandırıyor. Söylediğiniz her kelimeyi kendi deneyimleriyle yorumluyor ve bununla ilgili sizin yapabileceğiniz hiçbir şey yok. Tek yapabileceğiniz muhatabınıza uygun şekilde anlatabilmek onun anlayacağı örnekleri verebilmek ve onun tecrübelerine yakın konuşabilmek.

Burada şöyle bir kısıt oluşuyor. Örneğin; şu an farklı milletlerden insanlar var, Türkiye’den de insanlar var fakat farklı şehirlerden insanlar ve ben herkesin ortak kesişim kümesini bulmakta zorlanabilirim.

Örneğin; bana büyük bir ordu ver resmini hatırlıyor musunuz? Slaytı Büyük İskender filminden Colin Farrell’in bir sahnesini kullandım. Bunu herkesin bilme ihtimali olan bir şey olduğu için seçtim. Tek sebebi bu. Hemen o algıyı yaratması için.

Peki, muhataba uygun olmazsa neler olabilir?

Bu da, çok değişik bir deney, bu deneyi yapabiliriz ama yapmaya da biliriz. Çünkü çok bilinen bir deney. Bu bir illüzyon deneyi.

(Slayt)

Resme otuz saniye baktığınızda, bir sonraki slaytta bembeyaz bir sayfa göstereceğim, beyniniz daha önce görmüş olduğu bir resmi aslında kendiliğinden oluşturacak ki bu resimden aslında bir bayan olduğu anlaşılıyor.

Ama hayatınızda bu şekilde duran en fazla gördüğünüz bayan resmi hangisi? Beyniniz otomatik olarak o resmi aslında oluşturacak ve resmen şiir gibi göreceksiniz beyaz şeyde.

Sizden ricam çarpı noktasına, artı noktasına otuz saniye dikkatle bakmanız. Sonra beyaz ekrana geçince ekranda Mona Lisa oluşacak, biraz izin veriyorum.

Dikkatle gözünüzü ayırmadan çarpıya bakın lütfen, artı işaretine, az kaldı hafiften silüeti oluşuyor da olabilir. Şimdi beyaz ekranda çok az da olsa Mona Lisa silüetini görebilirsiniz. Bu aslında çok bilindik bir illüzyon. Onun sebebi şu beyniniz. Aslında daha önce görmüş olduğunuz bir objeyi mevcut gördüğünüz objenin detayları olsa da olmasa da tamamlıyor. Yani beyniniz ve beynimiz boşluk kabul etmiyor siz ne söylerseniz söyleyin aslında geçmiş deneyimlerinizden bir şey gelip o boşlukları dolduruyor. O yüzden muhataba uygunluk çok önemli.

Üçüncü olarak da, Hazreti Musa Aleyhisselam estetik istiyor yani belagat, söz sanatı. Estetik aslında doğru kelimeleri kullanabilmek, belli bir akışta kullanabilmek giriş, gelişme, sonuç, bunları aslında insanların kafasında konumlandırabilmek.

Buna da herkesin bilebileceği yine ortak bir örnek seçmem gerekiyordu. Tarihi bir konuşma var. Buna herkes aşağı yukarı hâkimdir. Çok heyecan verici çok etkileyici bir konuşma.

Üç şey anlattık.

Bunlar aslında, kadim bir anlatıcının duası ve bir anlatıcı da olması gereken zaman bağımsız, mekân bağımsız olması gereken anlatımın üç bileşeni. Nedir bunlar? Anlatıcı olarak sakinlik, dinleyiciye uygunluk ve içerikte estetik, salt içeriği sunmadan estetik katarak sunmak bunları tarih boyunca incelediğimizde anlatıcı olarak elinizdeki en büyük sıkıntı şu:

O an beni heyecanlandıran bir şey olursa, beni üzen bir şey olursa, beni geren bir şey olursa, beni sınırlendiren bir şey olursa sakinliğimi koruyabilecek miyim?

Bununla ilgili üç bin, dört bin yıldır aslında en büyük gelişme kişinin tekrar, tekrar sesini veya görüntüsünü kaydedebilmesi yani ne, içeriği kayıttan oynatabilmek. Bu anlatıcının önündeki bu çok büyük engeli aslında kaldırabilen bir gelişme.

Peki, dinleyiciye uygunluğu nasıl sağlarım?

Diyelim ki ben on kişiye sunum yapıyorum. Bu on kişi de aynı ilden ve benzer ortak dili konuşuyorlar benzer tecrübelerle sahipler. Bunların ortak kesişim kümesini oluşturmam çok basit. Ama ben daha çok insana hitap etmek istiyorum, büyük kitlelere. O zaman da böyle bir dilemma oluşuyor ortak kesişim kümesi hazırlıyor. O yüzden hepsini ilgilendiren ve hepsinin aynı anlayacağı şekilde konuşmam zorlaşıyor. Yani burada eğer konuşmamı aynı yerde yaparsam ortak anlayışı yakalamam daha kolay. Aynı anda yaparsam izleyicinin gözlerinden, mimiklerinden, dudak hareketlerinden geri bildirim alarak hemen kendimi ince ayar yapabilirim, konuşmamda kullandığım kelimeleri değiştirebilirim. Bu anlamda da geri bildirim, anlık geri bildirim çok önemli yani ben eğer içeriği dinleyiciye, muhataba uygun bir halde sunmayı istiyorsam, aslında aynı anda ve aynı yerde bunu sunmalıyım. Ama bunun da temel sıkıntıları var.

Daha çok kişiye nasıl ulaşacağım?

İçeriğin estetiği konusunda ise, aslında dört bin yıldır sesle başladı, içine mimik hareketler girdi, prodüksiyon girdi, Roma'nın antik tiyatrolarında sahneler hazırlandı, kişiler rollere büründü. Bu da yetmedi bilgisayarın icadıyla daha görselleştirilmesi için dinleyicinin kafasında efektler eklenmeye başladı. Daha sonra da artık hayal bile edemeyeceğimiz şeyleri anime edebilmeye başladık.

Nedir o?

Diyelim ki; ben Nuh Tufanı' nı anlatacağım, bir kitle var. Onlara diyorum ki; "dünyayı sular götürdü, büyük bir gemi yapıldı". Bunu sizce, animasyonla gösterebilsem mi daha iyi anlaşılır yoksa anlatırsam mı? Tabii ki animasyon.

Fakat böyle bir şeyi gösterebilmem için animasyon yapabilmem gerekiyor. Burada tarihin gidişatına bakarsak, insan anlatmaya başladı ilk önce tek başına, insan tek başına aslında sesini duyurabildiği kadar anlattı mimik ve hareketleriyle zenginleştirdi kelimeleri. Yani aslında iki insan dünya üzer inde var olduğu andan beri yapılan ilk anlatım şekli insanın tek başına birine bir şey anlatması. Daha sonra ne oldu, akustik teknolojisi gelişti akustik nedir aslında sesin planlanmış

açılarla duvarlara veya sert zeminlere çarparak dinleyiciye ulaşması. Akustiğin örnekleri Roma da antik tiyatrodan var, Ayasofya'da var, birçok cami de var eski yapı da var, eski tapınaklar da var. Bunların hepsinde aslında akustik teknolojisi kullanılmış. Bu sayede ne yapıyor aslında insanlar anlattığı zaman artık yüz kişi duymuyor sesini bin kişi duyuyor, on bin kişi duyuyor. Yazı ilk olarak aslında taşlara kazındı ve bu aslında içeriği yayma şekli değildi yazının ilk hali kesinlikle hesap kitap tutmak, unutmamak bazı şeyleri kayıt altına almak için yapıldı o yüzden onu daha sonra tekrar işleyeceğiz.

Sonra ne oldu? Tiyatrolar ve sahneler inşa edildi hikâyenin karakterleri ve içeriğe ait sahne canlandırılmaya çalışıldı. Buradaki temel değişken de aslında daha önce anlatıcı birdi. Şöyle düşünün. Bir olayı bir kişi anlatırken diğer kişilerin sesini en fazla taklit etmeye çalışıyordu. Tonlamaları ile dinleyiciyi etkilemeye çalışıyorlar ama artık kişiler ayrıydı. Bunları şöyle incelemek gerekirse anlatıcı olarak tek başınayken bir kişi var ve canlı sunmak zorunda. Dinleyici bir ila yüz kişi olabiliyor aynı anda olmak zorunda aynı yerde olmak zorunda ve anlık geri bildirim alabiliyor konuşmacı. İçerik ne idi tek başınayken sadece ses, mimik ve hareketler yani kişi olarak kendisi. Kürsü akustik yaklaşık milattan önce dört bin yılında başladı yine ilk başlarda bir kişi anlatıcıydı, canlı anlatmak zorundaydı ama bu sefer yaklaşık on bin kişi aynı anda tek kişiyi dinleyebiliyordu. Yine aynı anda olacaktı aynı yerde olacaktı ve anlık geri bildirim vardı. Burada yalnız bir fark var on bin kişiden nasıl geri bildirim alırsınız? Ancak slogan atarlarsa alırsınız çünkü tek, tek on bin yüzü görüp onlardan geri bildirim almanız mümkün değil. Yine ses mimik ve hareketler vardı.

Milattan önce iki bin yılına geldiğimizde burada farklı olan bir şey oldu. Yazı sayesinde muhatap sınırsız olabildi. Hem zaman sınırsız hem de o an için sınırsız. Binler yıl sonra bile yazdığınız bir şeyi taştan başka biri okuyabiliyordu. Buradaki sıkıntı neydi peki taşta, hiçbir şekilde geri bildirim alamıyordunuz. Yani yazdığınız şeyi insanlar beğendi mi, orada kullandığınız kelimeyi anladı mı, gerçekten hitap ettiğiniz topluma ait o mesajı, vermek istediğiniz mesajı insanlar aldı mı, hiçbir fikriniz yoktu. Burada kullanılan yazı, figürler ve temel resimlerdi. Sahne prodüksiyon için içine girdi tekrardan geri bildirim dönüldü. Neden? Sahnede çok alkış aldığında aynı sahneyi tekrardan oyuncular sahneleyebiliyordu. Burada farklı olarak sahne elemanları kullanılmaya başlandı koltuklar, dekorlar ki; dinleyici estetik anlamda konuyu ve içeriği içselleştirebilin.

Devam ediyoruz, kitap daha önce taşta yazılırken artık sayfalar bir araya getirilip ciltlenmeye başlandı. Bu ne demek sizce? Taşa yazarken taş taşınabilir mi? Mesela uzak diyarlara kervanlarla gönderilebilir mi? Hayır. Ciltlenmenin tek sebebi, aslında içeriğin daha uzaklara ulaştırılma kaygısıydı. Bu yüzden kitaplar ne zaman ki ciltlendi sayfalar, papirüsler ne zaman ki ciltlendi ne zaman ki kapaklar yapıldı oradan şunu anlayabiliriz; o dönemin insanları içeriklerini, mesajlarını daha uzak diyarlara ulaştırmaya çalışıyorlardı. Kürsü, hoparlör çok uzun yıllar sonra, birazdan yıllar kısmına geri geleceğiz, akustiğin bir sonraki aşaması oldu aslında. Kürsüde insanlar hoparlörü kullanıp daha uzaklara sesini gönderebildi daha sonra radyo çıktı. Artık herkesin evinde veya elinin altında bir anlatıcı vardı. Daha sonra sessiz sinema çıktı. Bunları nasıl değerlendiriyoruz zaman içinde, kitap ciltleme de aynı şekilde devam etti, kürsü hoparlör yine geri bildirim vardı radyo geleneğine çok temel bir farklılık oldu.

Eskiden bir içerik vardı onu ya severdiniz ya sevmezsiniz. Fakat radyo çıktıktan sonra çok değişik bir şekilde farklı kanallar çıktı. Yani aslında muhatap olan kişi yani dinleyici kitlesinin ortak kesişim kümesini ayırmaya başladık. Radyo sayesinde caz seven, haber seven, müzik seven, başka bir şey seven insanlar farklı kanal radyolarını, radyo kanallarını dinlemeye başladı. Bu en önemli farklılıktı. 1906 yılında ilk radyo istasyonu yapıldı, daha sonra sinema sessiz halden sesli hale büründü. Daha sonra televizyon hayatımıza girdi, daha sonra bilgisayar, daha sonra internet, daha sonra küçük ekranlar. 1927 yılında sinemaya ses eklendi aslında bu çok ciddi bir mihenk taşı.

Sebebi Şu yaklaşık dört bin yıldır insanlar kendi içeriğini başka insanlara ulaştırmaya çalışıyordu ve ilk defa ses, görüntü, prodüksiyon, sahne farklı an ve farklı yerlerde son kullanıcıya, dinleyiciye ulaŐtırılabilir hale geldi. Bu bence en büyük mihenk taşı. 1936 yılında ise televizyon aslında artık canlı bir Şekilde kıtalar arası izletilmeye başlandı. 1975 de bilgisayar, 1985 de internet 2010 da küçük ekranlar girdi hayatımıza. Ve bu son yirmi yıllık dönemde aslında dört bin yıldır yaŐanmayan bir Şey yaşandı, o da artık farklı içerikler için farklı kıtalarda ve ülkelerde farklı dinleyici kitleleri için anında geri bildirim almak mümkün oldu.

Tekrar geri dönüyorum, ne demiştik anlatıcı, dinleyici, içerik, farklı an farklı kayıtlar ve farklı versiyonlar var artık anlatıcı tarafında. Yani anlatıcı farklı kayıtlar tutuyor farklı dinleyici kitleleri için. Dinleyici artık kiŐıye özel içerik istiyor yani artık beş kanal, on kanal değil bir milyon hedef kitle varsa belli nüanslarla farklılık gösteren bir milyon farklı içerik. Artık içeriği tüketen kişiler içeriği ve içerik üreticilerini kontrol etmek istiyor ve anında geri bildirim mümkün. Ieriğin içine ses, mimik, hareket, prodüksiyonun dışında artık efekt ve animasyonlar eklendi.

Burada küçük bir deney var bu Preston' da 1970 yılında bir araŐtırmacı tarafından yapılıyor bu deney.

(Slayt)

Yetişkinlere yanındakinin resminin çizilmesi isteniyor. Tabii ki Şu an bu deneyi yapmayacağım, ama yanınızdakinin resmini izdiğiniz zaman kendi kabiliyetiniz ölçüsünde ne olursa olsun bir sürü özür dileme, glŐme bunlar oluyor. Fakat aynı deneyi 1970 yılında bir grup çocuğa yapıyorlar ama çocuklar yanındaki diğer çocuğun resmini çizdiğinde onu büyük bir sanat eseri gibi gösteriyor onunla gurur duyuyor ki; aslında yanınızdakinin resmini çizmeniz onun namına verebileceğiniz en büyük geri bildirim. Yani onu nasıl gördüğünüzü ifade ediyor izdiğiniz resim. Çocuklar hiçbir geri bildirimden korkmuyor çünkü biz çocukluktan itibaren büyüdükçe n yargılarımız artıyor zihinsel duvarlarımız oluŐmaya başlıyor. Sosyal baskılar, toplumsal baskılar, n yargılar bunlar arttıkça aslında geri bildirim vermekten yani yorum yapmaktan korkar oluyoruz. Fakat ocuklar kesinlikle bu konuda dünyanın en ciddi geri bildirim ustaları. Bu sebeptendir ki geri bildirim konusunda küçük ekranlardaki bu devasa değişim Şöyle bir Şeye sebep oldu.

Bu Temmuz ayında yapılmış bir araştırma, bir internet sitesinin yaptığı araştırma yaklaşık sekiz yüz ebeveyn üzerinde yapılıyor.

(Slayt)

Amerika' da, belirli sosyoekonomik sınıflardan seçilmiş. Bu araştırmaya göre tableti olan çocuklar için artık TV ikinci en çok sevilen ekran yani, tercih edilen ekran. Daha da ötesi her iki ebeveynden birisi ceza olarak çocuğuna TV izletiyor artık Amerika' da. Yani nedir? "Tableti bırak cezalısn, televizyon izle". Çünkü tablet anında geri bildirim, çocukların en uygun olduğu bu duruma, bu kavrama en uygun cihaz. O yüzden ocuk için tablet yerine televizyonla meşgul olmak, tablet deneyimi yaŐadıktan sonra aslında bir ceza unsuru olarak çıkıyor. Hatta burada yazmıyor ama bu ebeveynlerden yüzde kırk biri de diyor ki; "ben çocuğuma tatlı nersem bir de tableti nersem kesinlikle tableti tercih eder".

Bu bilgiler ıŐıđında biz MAYADEM olarak aslında bu fikri yani çocuklar için dijital mecraları sahiplenme fikrini ilk olarak 2013 de değerlendirmeye, düşünmeye ve bununla ilgili iŐiŐareler yapmaya başladık. Ve MAYADEM' in ismi dem Mayasından geliyor. 2015 yılında kurduk yani ektiğimiz tohumlar 2015 yılında iki yıl sonra meyvesini verdi. Ve çok kısa bir süre sonra ilk denememizi yaptık MAYADEM Şirketi olarak. "Tavşan ile eşek" bir hikâye kitabıydı onu dijital bir

oyuna çevirmeye çalıştık ve burada tabletin ekranını cihazın donanımlarını nasıl kullanabiliriz onu test ettik. Çünkü artık elimizde sadece bir ekran yoktu içinde kamera olan, ivme ölçer olan yani hareketi ölçen tutma, basma, sürükleme, çizme gibi bir çok insan eli hareketini anlayan, anlamlandırabilen, animasyonlar konumlandırılabilen, seslendirme ve etkileşim unsurları konumlandırılabilen bir cihaz vardı biz bu uygulamamızda bunların hepsini test ettik. Kurulduğumuzdan yaklaşık dört beş ay sonra bu testi yapabildik hemen ardından akademik danışma kurulu kurmaya başladık. Burada çünkü ihtiyacımız olan çocuk psikologları, pedagoglar, sınıf ve rehber öğretmenleri, eğitmenler ve akademisyenler ve eğitim materyalleri hazırlayan uzman kişiler. Biz bu dijital mecrayı çocuklar namına daha kullanılabilir, daha faydalanabilir hale getirirken ihtiyaç duyacağımız uzmanlığı sağladılar. Hemen yine kısa bir süre sonra kurulmamızın ardından altı ay sonra yaklaşık Montessori yöntemine uygun olarak harfleri öğren uygulamasını geliştirdik. Bu uygulama bütün storlarda mevcut ve Montessori yöntemiyle Türkçe Alfabe, kelimeleri, seslerin nasıl çıkarılacağını nasıl cümle kurulacağını, bunları öğretiyor ve tamamen ücretsiz. Yaklaşık bir ay sonra ise, uluslararası altı dilde ve bütün dünyaya lansmanını yapacağımız uygulamamız çıktı. İlk önce Türkçe ve İngilizce olarak bu bir serinin ilk uygulaması olacak. Burada hedeflediğimiz okul öncesi çocuklar için kavramları, renkleri, şekilleri ve boyutları bu dijital mecranın kurallarına, imkânlarına uygun bir şekilde aktarabilmeyi ve bunu başardığımızı düşünüyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM SORU VE YANITLAR

Soru:

Sayın Marcus Nikel'e bir şey sormak istiyorum, sizin kültür şoku çapraz medya projeniz var bir kanal için yaptığınız, bu ekipte çalışmışsınız. Biraz detaylı olarak bundan bahsedebilir misiniz?

Marcus Nikel:

Kültür şoku projesi aslında bu gün bahsetmediğim bir projeydi ama bir çapraz medya projesiydi. Amacımız, İtalyan insanlara İtalya' da bir yabancı olma fikrini anlatabilmektir ve genci tekrardan ülkesine göndermek suretiyle bunu anlatmaya çalıştık. Burada kültürel farklar açısından şok edici bir deneyim olduğunu anlatmaya çalıştık, onlarla bir yarışma hazırladık ve yarışmaya ekiplerin kendi fikirlerini göndermelerini istedik ve özellikle genç bir İtalyan ile genç bir göçmenin bir arada olduğu fikrini oluşturmalarını istedik. Sonrasında İtalya' da ki gençlerle irtibata geçerek onlardan bize kısa bir video göndermelerini istedik. Videoda kendilerini takdim etmelerini, tanıtılmalarını istedik. Ve hangi ülkeye gideceklerini ve o ülkede ne yapacaklarını, misyonlarının ne olacağını anlatmalarını istedik. Yani bu ilk adımlar sonrasında insanlar en iyi teklifi seçebildi. Bu proje için elli tane teklif vardı. En iyi teklif; genç, on sekiz yaşında Romalı bir erkeğin Torino' lu bir hanımefendiyle birlikte Banya Luka, Saraybosna' ya bir seyahat etmek istediklerini söylemişlerdi. Saraybosna' ya giderek annemle babamın evlendiği yere gitmek istiyorum. Novi Sad dedikleri bölgeye gitmek istiyorum demişlerdi. Bosna Hersek' de Saraybosna içerisindeki bu bölgeye gitmek istediklerini söylemişlerdi. Sonrasında bu seyahati ayarladık ve bunun etrafında bir radyo sörf oluşturduk. Yani seyahat ederken aynı anda radyo programı ve aynı zamanda bir video günlük de yaptılar. Web' den, her gün bu video günlükten yaşadıkları deneyimi anlattılar. Tabii ki bir yazar ekibi de onları takip etti. Saraybosna'ya gittiler. Sonrasında 90'lı yıllarda birkaç yerde savaşı yaşamış olan kişilerle görüşmeler yaptılar, iç savaş yaşamış olan kişilerle görüşmeler yaptılar. Ve her gün internette bir video günlük yayınlandı bunun yanında fotoğraflar gösterildi ve yarım saatlik bir televizyon programında bütün bunları bir araya getirdiler. Yani Web' de başladı sonrasında radyo programına dönüştü akabinde günlük, video günlüğü şeklinde devam etti. Farklı medya türlerinin bir arada olduğu, sonrasında televizyon gösterisi şeklinde bir kanalda yayınlandı. Torino' da bu fikri bize getirmişlerdi yayıncı komisyonuyla birlikte buna karar verdik ve onlar olmasa yayıncının bunu üretmesi mümkün olamazdı çünkü çok fazla esneklik gerektiren bir şey bu. Farklı medyaları bir araya getirmek ve çok kompleks olan bir işi toparlayabilmek gerçekten güç bir şeydi. O anlamda bu yetenekli gençlerle bu proje içerisinde çalışmış olmak bizi çok memnun etti başarılı bir proje oldu ve uluslararası alanda da birçok ödül kazandı bu proje.

Soru:

Ben, Feyza Günay, Diyanet İşleri Başkanlığından katılıyorum. Tüm konuşmacılara sormak istiyorum. Öncelikle çok teşekkür ederim.

Acaba işitme ve görme engelli çocuklara yönelik özel bir çalışmaları oldu mu?

Marcus Nikel:

Aslında özel bir proje olmadı. Görsel ve işitsel olarak engelli çocuklara yönelik, daha ziyade genel fikir onlara evrensel anlamda bir erişim sağlayabilmektir. İşitme engelli çocuklar için tabii ki alt yazı oluşturmak ve görsel engelli kişiler için de sesli bir transkripsiyon oluşturmak standart olarak online' da oluşturulan opsiyonlar. Ve bizim için uygulaması çok basit şeyler o yüzden kendi projemizde bunu da uygulamıştık biz.

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİCİ İÇERİK ÜRETİMİ

2.1 Gelenek ve Kültürün Animasyon Üretimine Etkileri

Mustafa Yavuz Gül-Cihan Bozkaya

Cihan Bozkaya

Gelenek ve kültürün animasyon üretimine etkileri konulu bir sunumumuz var.

Bugün animasyon dünyanın birçok ülkesinde hem geleneklere etki ediyor hem de geleneklerden bir şekilde bütün üretim ürünleri gibi etkilenmiyor. Esasında kendisi fotoğrafın, animasyonun ve sinema tekniğinin art arda bulunduğu ve tesadüf eseri bulunmadığı bir coğrafyada ortaya çıkması hasebiyle de kendisi bulunduğu coğrafyanın kültür ürünü olarak gözüküyor. Ve bu gün günümüze geldiğinde bütün milletler sadece kendi kültürlerini ve kendi geleneklerini değil aynı zamanda diğer milletlerin kültürlerini ve geleneklerini de ortaya koydukları animasyon filmlerde sergiliyorlar.

Konuya ilk önce dünyadaki animasyon üretiminde gelenek ve kültürün ne şekilde kullanıldığından başlamak istiyorum. Batıda resim sanatı, fotoğrafın icadıyla yaşadığı kırılma sürecinden önce sürekli gerçekliğe yaklaşmaya çalışmış, gerçekliğe yaklaştığı oranda kıymet ve takdir görerek başarılı addedilmiştir. Fotoğrafın bulunuşu ile birlikte çizer kendine yeni bir anlam alanı aramış yaptığı çizimlerde gerçekliğe yaklaşmak tutkusundan vazgeçerek çizimle başka sorulara cevap bulmak kaygısı gütmeye başlamıştır. Sinemanın var olduğu bu alanda üretimini sürdüren animasyon da kaçınılmaz olarak sinemanın hareketli gerçekliği karşısında var olabilmek için sahne sanatlarına ve çizgiselliğe yaklaşmıştır. Çizgiselliğe yaklaşırsa da hala sahne sanatlarının etkisini taşıyan animasyon ilk olarak James Stuart Blackton imzalı Humorous Phases off Funny Faces isimli filmi kara tahtaya tebeşirle çizerek başlamıştır ki burada göreceğiz kendisini.

(Slayt)

Bu işe ilk başladığında Avrupa ve orada yapılan işler Avrupa geleneğinin etkisi altındaydı ve sinemanın domine etmesinden dolayı yine geleneklerinde bulunan sahne sanatları ve çizimi kullanmak istiyorlardı. Fakat ilk etapta çizimin gücü illüzyonun gücünün biraz altında kaldı o yüzden görüyorsunuz normal bir çizim dışında bir illüzyon gibi işte şey, elini kullanarak karakteri kendisi çizdiğini ve yok ettiğini göstererek bu işi yapıyor. Bu o yıllarda Avrupa da mevcut olan sahne sanatları ve illüzyon geleneğinin bir uzantısıydı. Fakat daha sonra ilerleyen zaman içerisinde animasyon, illüzyon etkisinden daha ziyade çizime yönelmeye başladı. Bu süreçte kübizm, sürrealizm ve benzeri akımlardan etkilenmiş sanatçıların bu akımların ürettikleri teknik ve düşünceleri çizgi film üretimine aktarmalarına ortam hazırladı, hazırlandı. Artı çizgi filmin icadı birçok alanda sanatçıyı heyecanlandırdı ve onlara sağladığı hareket imkânıyla ifade imkânlarında oluşacak kuvvetlenme, ifade imkânlarını kuvvetlendirdi. Bu noktada Avrupa da ortaya çıkmış bir kültürü başta yansıtan animasyon filmleri daha sonra gelenekten ve kültürden etkilenerek diğer kültürlerin ürünlerini de yansıtmaya başladılar.

İzlediğiniz iş, Prens Ahmet isimli Alman yapımı, bu iş de yine hem bin bir gece masallarındaki bir öyküden alınmış ve hem de kukla sanatından işte Çinli'nin gölge sanatından, kukla sanatından etkilenmiş bir iş.

(Video)

Fakat ilk başta Avrupa da doğan işler bütün duruma rağmen kendi kültürlerini yoğun bir şekilde yansıtıyorlardı. Ve bu süreçte bütün bu işler olurken bunlar çok fazla toplu kitleye gösterilememişti, çok fazla insana ulaşamamış işler olarak kalırken Amerika' da Walt Disney diye bir adam çıktı ve işte animasyon işine başladı.

Disney'in diğerlerinden farkı 1930'lar da işlettiği stüdyonun aynen on yedinci yüzyıl Avrupa'sındaki büyük atölyelere benzemesiydi. Disney bulabildiği en iyi ressamı işe alıyor ne kadar iyi olduklarına bakıp kapasitelerine göre görevler veriyor çeşitli karakterlerle onların yaratıcılıklarını cesaretlendiriyordu. Bu süreç on yedinci yüzyılda Avrupa'da ki atölyelerin işleyiş biçimi gibiydi. Kendisi her ne kadar Amerikalı bir üretici olsa da kendisini Avrupalı geleneğe yaslamak zorunda kalmıştı. Bunu aynı zamanda Disney'in ürettiği antropomorfik denilen yarı hayvan yarı insan ya da insan gibi davranan karakterlerden de görebiliyorduk. Hint ve Avrupa da mitler ve söylencelerle antropomorfik karakterler yoğun bir şekilde sözel anlatı geleneklerinde görülür. Disney bunu çizgisel bir şekilde yani bir fareyi mümkün olduğu kadar insana yaklaştırarak bir ördekten insan tavırları çıkararak animasyona aktardı. Bunu yapmadan önce de yine Avrupa' da Pamuk Prenses diye bilinen Grimm masallarından bir masalı ortaya koydu ve bu film, Pamuk Prenses, çok uzun süre Amerika da iyi bir gişe hâsılatı elde etti.

Bunda şunun da etkisi var. Amerika' da yaşayan insanların büyük çoğunluğu o yıllarda Avrupa kültürüne yabancı değillerdi ya da o kültürün kodlarını anlayabiliyorlardı. Bir animasyon film ya da herhangi bir film yaptığınızda bir şekilde nasıl insanlar lisan üzeri konuşurlarsa, imajın da gelenekler ve kültürün dilini kullanarak aslında bir anlatı dili oluşturduğu bir ortak dil oluşturma durumu var. Disney bunu işte ortak dil, bu masallar hepimizin ortak dili diyerek aldı ve kendi tekniği ile bunu birleştirdi. Ve bunun büyük başarı getirdiği o yıllarda görülmeye başladı. Disney gerçekleştirdiği diğer filmlerinde biçimsizliğe, çocukluğa ve nedensellikten uzak durmaya olan ilgisiyle modernizmi birleştirerek sofistik olmayan zevklere geçerlilik kazandırmış ve yenilikçi ama naturalist görsellerle desteklediği filmleri ile kendi ayırt edici kimliğini oluşturmayı başarmıştır.

Biz de Disney'in çalışmalarındaki hikâyelerin bir bölümünde Avrupa masallarından yola çıktığını gördük. Pamuk prenses, Sinderella, Uyuyan Güzeli, Pinokyo, filmler içinde yer alan bitki, eşya ve hayvanlar antropomorfik bir yaklaşımla insansı biçimde ele alınmıştır. Batının hikâye genelinde bitki, hayvan ve eşyaların konuşması araç, gereç kullanımı işleyen temel biçimdir. Disney filmlerinde bu tip karakterler kıyafet, mimik, poster detayları ile insansı forma olanca yaklaştırılmıştır. Disney çizgisinde üretilen başka filmlerde yer alan İtalyan, Kızılderili, Çinli insan, hayvan karakterlerinin de gelenekten beslenişi Kızılderili, Çin gelenekleri özelliği onu üreten yani aynı zamanda kapitalist sistemi üretmiş olan batının yaklaşımı ile işlenmiştir. Amerika da tüm bunlar olurken başka bir şekilde yani Avrupa kültürüne karşı kurulmuş, Avrupa kültürünü belki burjuva kültürü diye itham eden Rusya'da da aynı şekilde kendi henüz yeni kurulmakta ve filizlenmekte olan kültüründen neşet etmiş bazı işler vardı.

Bu iş Vertov' un 1924 de yaptığı Soviet Toys isimli bir işti.

(Video)

Soviet Toys hikâyesini çok kısaca anlatırsam, bir propaganda filmidir. Burada Vertov bir burjuva figürü, ilk önce delicesine yemek yedirtir ardından yemeklerle karnı şişen figürümüz bir süre sonra gelen Sovyet işçisinin gözünde domuza dönüşür. Ve bir süre sonra, Sovyet işçiler birlik olup onun vergisini alıp onu Sovyet polisine tutuklattırıp onu yola sokarlar. Aslında bu hikâyenin giriş kısmı hiç de bu formda yapılmamış olan bir Miyazaki işine çok benzemektedir.

Belki hatırlarsınız Miyazaki' nin bir filminde de kapital sisteme ya da buradaki isimlendirilmesiyle burjuva sisteme entegre olan anne ve baba izin almadıkları bir sofradaki yemekleri çok fazla yiyerek ya da delicesine tıknarak bir süre sonra domuza dönüşürler ve onları kurtarmak belki biraz insanla aynı ruhu taşıyan Bay Kibarol' a düşer. Fakat Sovyet kültüründe her şey daha direkt o zaman ki Sovyetler Birliğinde Miyazaki ise bunu daha metinler arası belki karakterlerinin Avrupa'dan, Avrupa kültüründen de beslenen sadece Japon kültüründen değil başka kültürlerle beslenen bir anlatı dilinde kurdu. Fakat o "manga dance" den gelen başka bir geleneğe yaslanmaktaydı. İki film de sofrada açılıyor fakat iki filmin nihai mesajı da kültürün korunmasıyla ilgili bir biçimde anlatıyor, diğeri ise daha kendine has kodlar kullanmayı daha bu günkü dramatik diye addettiğimiz film dilini kullanmayı tercih ediyor. Fakat anime esasında ikisinin de kendi kültürlerinin olaya bakışını ortaya koyuyor. Mandalardan etkilenecek üretilen, kendine has tarzıyla kısa süre içinde dinlerdeki popüler kültüre eklemlenmeyi başarıyor.

Fakat Vertov' un filmleri belki de sade o yıllarda Sovyet Rusya da ve daha sonrasında araştırma amaçlı izlenerek kalıyor. Bu da bazı kültürlerin tam da modernleşme sürecinde geçirdikleri gibi popüler kültürle daha barışık ya da daha az çatışmasız olduklarını gösteriyor bize. Fakat her ne kadar popüler kültüre eklenmemiş olsa da anime kendine göre farklılıklarını da ortaya koyarak bunu başardı. Kısaca o farklılıklardan bahsederek en göze çarpan farklılıklarından biri geleneksel olarak da animede daha az kare kullanılmasıydı. Anime mangadan gelen bir estetik algıyı yansıtabilmek için daha az kare kullanarak altı kare gibi bir kare animasyon yapımına ağırlık verir. Disney ise her zaman neredeyse yirmi dört kareye tekabül edecek, çoğu zaman on üç kare olan bir kare sistemi kullandı. Bu da şu demek oluyordu Disney' li animatörler sürekli filip yaparak çalıştılar ve sürekli yaptıkları işi bir yandan da kontrol etmek zorundalardı. Japon animasyonlarında ise daha fazla duran kareler vardır ve bu duran kareler kare dururken arkada fon akmaktadır.

Bu da yine geleneksel bir tavrın tezahürüdür hatta bu tavırla alakalı olarak bu gün klasik animasyoncuların kullandıkları animasyon masalarında bile değişiklik ortaya çıkmıştır. Klasik animasyonda Japonlar filip yaptıkları kağıtları yukarıdan asarlar, çünkü daha az filip yapmaya gerek duyarlar, Disney ise sürekli o kağıtları aşağıdan alıp asarak filip yapar.

Amerika'yı, Japonların gelenekten beslenmelerini hızlıca atladıktan sonra Türkiye'ye gelirse Türkiye de ilk yapılmaya çalışılan animasyon işi Cemal Nadir Güler' in "Amca Bey Plajda" isimli karikatüründen esinlenerek yine "Amca Bey Plajda" serisi. Fakat Cemal Nadir Güler bu çizgi filmi tamamlayamamıştır.

Cemal Nadir Güler Türkiye'ye karikatürü sevdiren adam olarak geçer. Genelde modern anlatı tarzıyla çizimler yapmıştır fakat içeriğindeki konular daha toplumsal, modernleşmenin yozlaştırdığı insanlara ışık tutmuştur. Bu sebeple Türkiye'ye karikatürü sevdiren adam olarak lanse edilmiştir. Belki çizgi filmi tamamlayabilseydi onun için de aynı şey, çizgi filmi de sevdirebilecekti. 1940'lar da yine Eflatun Nuri Koç'un dolmuş ve şoförü ve zeybek dansı isimli filmleri vardır. Vedat AR de Eflatun Nuri Koç birlikte yapmıştır. Bunda da yine dans eden bir zeybek vardır görüntüde ve yine geleneksel motifler, o yıllarda da ilk geleneksel motiflerle başlamıştır. Daha sonra yine karikatürçülerden Oğuz Aral Koca Yusuf isimli pehlivanımızı aktarmıştır perdeye. Ve hemen ardından 78 yılında Evvel Zaman İçinde Nasrettin Hoca, Keloğlan, Gülen Sultan filmleri yapılmıştır. Bu film de çok garip bir şekilde Amerika' da kaybolmuştur ama belki de geleneksel masalları içerik üretiminde en sıkı biçimde kullanan film budur. Kimyasal laboratuvara gitmiş ve Amerika' da kaybolmuştur. Ve ilk defa Derviş Pasin' lerin yaptığı "Amentü Gemisi" geleneksel anlatım olarak ortaya çıkmıştır, geleneksel yapıyı işleyen hikâye olarak.

(Video)

Amentü Gemisi gördüğünüz gibi kürek çeken “vav” lar dan oluşmaktadır, Amentü Gemisinin anlamı bir yandan da şudur, Amentü insanda imanın kendisini yani iman etmeyi belirtir, vav da insanı, yani, insanların kullandığı bir gemi yani kürek çektiği bir gemi figürü var fakat bir türlü gemiyi hareket ettiremiyor insanlar. Bu yüzden bu geminin nasıl hareket edeceği sorusu ortaya çıkıyor gördüğünüz gibi karakterin içinde bir “he” harfi kımıldıyor. Ah minel aşk ve minel garaib aşkta gariplikten atasözünde ki “he”. Sonundaki ha harfi Türkiye de yahut ta başka İslam ülkelerinde ah harfinin sonu olduğu için iki gözü iki çeşme bir harf olarak adlandırılır.

Bu iş de, Hazreti Ali'nin Ya Hak okunu çekerek attığı ok, ilk önce gördüğünüz gibi leyleği geçiyor ve ilerliyor, sonra aslanı geçiyor ve ilerliyor en son deveyi geçiyor ve “a” nın gözüne saplanıyor. Az önce belirttiğim gibi “ah” ya da “h” harfi hem kalbi hem de iki gözü iki çeşme bir insanı simgeliyor bu kültür de ve şiiri dinlediğinizde daha iyi anlarsınız.

Sezer Tansu yazmıştı senaryosunu bu işin, Sezer Tansu klasik drama çatısı üzerine değil. İş, belki Hurufilikle ya da işte daha önce Bektaşilerin kullandığı hat figürleri bunlar, onlarla kurmuştur. Ve aslında bu işi anlayabilmek noktasında bazı sembolik okumalar yapabiliyor olması lazım ki bu işle muhatap olan insanların, o noktada Türkiye de bu tarz üretimler daha sonrasında çok fazla tekrarlanmadı. “Vav” ların ya da geminin neyi ifade ettiği, imanın birliğini, Ya Hak Okunu Hazreti Ali'nin çekmesi, Ya Hak Oku'nun bir yandan aşk oku olması ve âşık olan kişiyi kalbinden vurması ve ancak aşkla iman gemisinin hareket ettirilebileceği. Bunun hayvanlar için olmadığı, aşk okunun işte deve, aslan ve leylek gibi birçok hayvanın bundan etkilenmediği anlatılan bu film en çok ödül almış, geleneksel anlatımı en net aktarmış işlerden biriydi.

Daha sonrasında da birçok iş yapıldı yine evvel zaman içinde, az gittik uz gittik, Evliya Çelebi, Boğaçhan gibi işler ortaya kondu fakat ilk defa bu filmde biçimsel bir anlatı kondu. Diğerlerinde hepsinde içerik olarak tarihi şeyden beslenirken biçimsel olarak sadece yine modern tasvir ya da gerçeğe yakın çizimler ortadaydı. Bu gün artık bizim ninniler, Maysa ve Bulut gibi bir yandan da biçim olarak da o işe daha yakın, geleneğe daha yakın sadece içerikle değil biçimle de gelenekten beslenen işler var, Mustafa Bey'de o konuyu size anlatacak, sözü ona bırakıyorum.

Mustafa Gül

Merhaba, stüdyomuzda yaptığımız işlerde geleneği nasıl kullandık? Onları örneklerle göstereceğim.

İlk projemiz minyatür masallar isimli fablları anlatan bir projeydi. Burada daha çok siyah kalem albümünden Timurlu ressamların resimlerinden esinlenerek hayvan hikâyeleri anlattık. Bu resimlerde biraz ayrıntılı, tüylerine kadar işlenmiş ama stilize hayvan figürleri var. Aslında düz bir satıh, bitkiler var ağaçlar var hayvanlar var. Orada bir boğa ile bir aslanın karşılıklı dövüş sahnesi var bu minyatürde. Burada kısa bir sunumu var bu işin. On üç bölüm yaptık bunu. Düz bir satıh üzerinde yine bitkiler var hayvanlar, böyle ayrıntılı, tasarımlar var. Bu projede tezhip kullandık çok yoğun bir biçimde, kayalar üzerinde, taşlar üzerinde bordür geçişleri var, sahneler arasında bordür geçişleri yaptık. Yani klasik başka sahneyi kesme değil de kamera sürekli hareket ediyordu arada böyle bu eski tezhip bordürlerinden bordürler vardı şu şekilde sürekli hareket ediyordu. Kamera tek çekimdi baştan sona hikâyeler.

Bir yandan da paralel olarak ninniler projemiz vardı. On iki tane ninniye klip yaptık bunun DVD si de daha sonra çıktı. On iki ninni de de farklı tarzlar denedik. Bir tanesinde Boğaçhan' ın hikâyesini işledik.

Sonraki projemizde de, bir varmış bir yokmuş isimli, bu sefer hayvan masalları değil de normal Türk kültüründen, doğu kültüründen masalları anlattığımız bir proje yaptık.

Sonraki projemiz halen devam etmekte olan, Maysa ve Bulut. Yörükler üzerine, günümüzde geçiyor, günümüzde hala Yörükler toprağa sahip olmadan sadece hayvancılık yaparak çok az kaldılar. Bitmek üzere olan bir kültür. Bizim öz kültürümüz, biz tabi Türkiye'ye, Anadolu'ya konargöçer topluluklar, aşiretler olarak geldik. Onu hala sürdüren Yörükler üzerine projemiz, burada yararlandığımız kaynaklardan, referanslardan önce göstermek istiyorum.

(Video)

TRT'nin belgeselinden, yaptığımız karakter çizimleri başlangıçta bu şekildeydi. Bu mesela elli yıl önce yazılmış, Yörüklerle yaşayan bir antropoloğun kitabından onun çektiği resimler.

Mesela bu Yörükler şu an da yerleşmişler onun TRT' de bir belgeseli de yapıldı. Şu anda tekrar buluşmuşlar o aşiretle tabi köye yerleşmişler o zaman sadece hayvancılıkla geçinen develerle göç eden çadırlarda yaşayan Yörüklermiş.

Maysa Akça Obalılar Obasında bir Yörük kızı, Bulut diye bir arkadaşı var o da çobanlık yapıyor. Akdeniz de, dağlar da, Toroslar da yaşayan Yörük Obasını anlatıyor. Onun rüyaları, masallar özellikle dedesinin, ninesinin anlattığı masallar, her bölümde mutlaka bir masal veya bir rüya işliyoruz. Ve her bölümde yani bir erdemi anlatıyoruz tabi bir yandan da gelenekten bir şeyler. Onların kullandığı aletler, oyuncaklar, yaptıkları yemekler veya bu hayvanları yetiştirirken ki o kendi usulleri, Yörüklerin doğayla ilişkileri gibi konular.

Şimdiye kadar yaptıklarımız bunlar, yani geleneğimizi işliyoruz stüdyo olarak bizden bir şeyler olmasına buna çok önem veriyoruz. Daha modern bir şeyler yapsak da bizden motifler olsun, çareler olsun, özen gösteriyoruz, güzel bir şekilde işlemeye çalışıyoruz.

2.2 Eğitici Program Yaklaşımından Çoklu Mecralar İçin Eğitici İçerik Yaklaşımına Doğru

John Millner

Benim ismim John Millner, takdimde söylendiği gibi yakın bir zamana kadar BBC de yapımcı olarak çalışmaktaydım. BBC LEARNING' in tüm eğitim programlarının oluşturulmasında çalıştım. Aynı zamanda bağımsız bir danışman olarak da çalışıyorum, öğretmenlik de yaptım biraz Birleşik Krallık da biraz da Kore' de yaşıyorum.

Konuşmamın ismi eğitici program yaklaşımına çok uymayacağı için eğitici içerik yaklaşımına doğru. Russel Miller' in sabahki çok enteresan konuşmasını dinleme şansım oldu hala da bu salonda mı kendisi bilmiyorum ama content yani içerik kelimesini nasıl kullanmaktan imtina ettiğinden bahsetmişti. Benim kullandığım anlamıyla içerik de çok farklı. Çocukların oyuncakları ya da ticarileştirilmesi gibi konuların çok dışındayım herhangi bir şeyi de satmaya çalışmıyorum.

Benim kullandığım anlamıyla içerik daha ziyade programlarla kurulan bağ ya da bundan çıkan özellikler ve bunların zaman zaman nasıl eğitimsel medya bağlamı ile uyummadığı. Televizyon programları bazen çok kısıtlayıcı olabiliyor bizi de bazen lineer içeriğe itebiliyor lineer programlara itebiliyor, yani interaktif olmayan, etkileşimli olmayan tek taraflı, tek yönlü bir iletişimi empoze etmesi açısından kısıtlayıcı.

Benim bu gün konuşmak istediğim konu da aslında bunu ortaya koymak. Artık biz sadece program yapımcıları olarak değil, hepimiz bir araya gelip eğitim içeriğini sağlayan kişiler olduğumuzu hatırlamalıyız.

Üç temel konuya odaklanacağım, üç aşamada tartışacağım konuyu. Bir kısmı veri açısından bayağı yoğun geçecek kusura bakmayın biraz kafanızı ağrıtaacağım rakamlarla. Ama işin veri tarafı da önemli ikna açısından. Sonra ekranda çok veri olan kısımları da yavaş geçmeye çalışacağım ancak, kafanıza takılan şeyler olursa kahve molasında lütfen bana gelip soru sorabilirsiniz eğer anlaşılmayan kısım varsa.

Üç safhadan bahsetmiştim ve her safha için eğer teknoloji de bizi yarı yolda bırakmazsa hızlı bir şekilde birer film gösterisi alacağım. Wayn diye bir kısa video paylaşım sitesi var. Biliyor musunuz bilmiyorum? Bunları paylaşmamın sebebi sunumun devamında daha aşikâr olacak.

(Video)

Bu kadar, biraz gülümsetebilmişizdir umarım sizleri. Bu altı saniyelik video klipleri neden gösterdiğimi de daha sonra anlatabileceğimi ümit ediyorum.

Biz sadece program yapımcısı değiliz dedim. Neden çünkü öncelikle internet devrimi denen bir şey oldu bir teknoloji devrimi yaşandı. Bu on beş yıldır yaşanan bir şey ve giderek de hızlanıyor. Uluslararası telekomünikasyon birliği Birleşmiş Milletlere bağlı bir örgüt. Arkamda çok küçük görünüyor ben kısaca özetlemeye çalışayım.

Örgütün yapmaya çalıştığı şey şu aslında, tüm dünyada internet erişimi olan evlerin ya da hanelerin bir çalışmayla hesaplanmaya çalışılması. Bunun zaman içerisindeki seyri, küresel olarak baktığımızda, internet hane bazında yüzde kırk altıya ulaşmış durumda bu yıl itibarıyla. Bir taraftan da yedi milyar telefon kullanılmakta yani kişi başına düşen telefon sayısı bir. Mobil veriler kapsama alanı dünyanın yüzde doksan dokuzuna ulaşmış durumda 2015 yılı itibarıyla sabit, geniş bant, internet aboneliği de sürekli olarak artıyor hala da şu seviyelerde olmasına rağmen artış hızının oldukça yüksek olduğunu görüyoruz.

(Slayt)

Alt tarafta gördüğünüz gri çizgi şu an yüzde on seviyesinde ama artıyor. Açık mavi ile gördüğünüz çizgi hemen grinin üzerindeki, mobil internet aboneliklerine işaret ediyor. Şu andaki seviyesi yüzde kırk yedi penetrasyon küresel olarak ve daha da önemlisi tüm bu seyirlerden daha tüm bu çizgilerden çok daha hızlı bir seyirle yukarı doğru hareket eden bir mobil internet aboneliği var tüm dünyaya baktığımızda gördüğümüz.

Bu da yine uluslararası telekomünikasyon birliği raporundan alındı. Eğer daha fazla detay isteyen varsa internet sitelerine de bakabilir. 3G, mobil internet, kapsama alanı, erişimden bahsetmiyorum kapsama alanından bahsediyorum yüzde yetmişe ulaşmış durumda tüm dünyada 2015 itibariyle. 2011 de bu rakam yüzde kırk beş idi veya yedi milyardı şimdi yedi nokta dört milyara çıkmış durumda. 3G'nin kırsal alanlardaki kapsamı yüzde on dokuz seviyesindeyken 2015 yılında ve şehirlerde de yüzde seksen dokuz seviyesinde yani bu yüzde altmış dokuzluk ortalamanın kırsal ve şehir arasında bölümü de yüzde yirmi dokuz ile yüzde seksen dokuz şeklinde. 3G mobil kapsamı yaklaşık yüzde otuza ulaşmış gibi görünüyor kırsalda, hızlı bir mobilleşme var. Buradan hareketle biraz da tahminlere bakalım. Bir araştırma kurumunun yaptığı tahminler bunlar. Önümüzdeki üç, dört yıl içerisinde üç, dört yıllık zaman zarfında altı nokta dört milyara ulaşacak mobil internet aboneliklerinin sayısı 2019 yılı itibariyle mobil internet kullanan abone sayısının altı nokta dört milyara ulaşması bekleniyor tüm dünyada ağırlıklı olarak da akıllı telefonlardan sağlanacak bağlantı.

Peki, insanlar bu platformları nasıl kullanıyor? Ya da kendilerine gelen bu medyayı ne şekilde kullanıyorlar?

(Slayt)

Amerika' da yapılan bir araştırma tam görünmüyor belki ama en sonunda gördüğünüz televizyon, online, çevrim içi, radyo, basılı medya, diğer ve mobil olarak sıralanıyor bunlar. TV hala en önemli kanal, medya tüketimi açısından. Evet, düşüş söz konusu ve çok hızlı bir düşüş bu. Ama hala TV bir numara olarak, mobil ise hızlı bir şekilde artmaya devam ediyor, artış hızı da artıyor. Yakın bir zamanda bu iki seyir çizgisi bir noktada buluşacak, kesişecek ve televizyon aşağıya doğru inmeye devam ederken mobil de bir numaraya yükselerek yukarıya doğru hareketine devam edecek. Bu Amerika rakamları ama tüm dünyada buna benzer ya da paralel bir trend görülmekte.

Bu ne anlama geliyor, karşı karşıya olduğumuz şey sadece geleneksel medyanın bir platformdan diğer platforma geçiş yaptığını göstermiyor. Çünkü yeni platform işe ağırlığını koyarken bunu 3G ve mobil vasıtasıyla yapıyor ve arz ettiği özellikler fonksiyonelliği, bağlamı her şeyi ile o kadar farklı ki öncekinden sadece bir medya kanalından diğerine geçiş olarak yorumlamamız kâfi gelmez. Özellikle eğitim söz konusu olduğunda farklı bir tüketimden bahsediyoruz farklı bir fonksiyondan bahsediyoruz. Dolayısıyla biz medya yapımcıları olarak kendi işimizde bu minvalde çok farklı değişik frekans düşünmek zorundayız,

İkinci sayfaya geçmeden önce sizi biraz yine gülümsetelim.

(Video)

İkinci safha özellikle çocuklar ve maddeyi tüketme hallerinde de ciddi bir değişiklik söz konusu. Tüm dünyada gençler ve çocuklar neredeyse bir devrimin oyuncusu ve medya değişimini yapanlar, başlatanlar ve yaşatanlar onlar. Kullandığım ve sizlerle paylaşacağım verilerin çoğu on sekiz yaş ve üstü gençlere ait ve oradan bir çıkarım yapmamız gerekiyor. Bir takım çıkarılara ve sonuçlara atfedebileceğimiz on sekiz yaş üstü ve çocuklara uyarlayarak ulaşmamız gerekli. Kendi

tecrübemden çıkardığım şey şu çocukların bu eğilimin çok daha ötesinde bir zümre olduğu. Yani bu genellemenin aslında çok daha güçlendirilmiş bir hali, çocukların resmini çıkarsaydık orada yaşıyor olurdu. Çocuklarla çok daha ahlaklı bir şekilde alırdık bu devrimin etkilerini.

Türkiye'den de bazı rakamlar seçtim ve paylaşmak istedim sizlerle, Türkiye de olduğumuz için değil Türkiye'nin bu anlamda enteresan bir profili olduğu için paylaşmak istedim. Üç kaynaktan alınan bilgiler bunlar üç büyük araştırma şirketi. Türkiye oldukça genç nüfusa sahip bir ülke orta yaş ortalaması yirmi dokuz. Zannederseniz Batı Anadolu da ki tüm ülkelerin orta yaş ortalamasından çok daha düşük. İnternet yüzde kırk dokuz yani altmış sekiz milyon kişi internete erişime sahip. Bu Çin de yüzde kırk altı rakamla, yüzde seksen altı Amerika'nın altında. İnternet kullanıcılarının yüzde yetmiş otuz beş yaşın altında yani internet kullanan popülasyonun da yaş ortalamasının da düşük olduğunu görüyoruz. Mobil telefon yüzde doksan üç ile yüksek, yetmiş altı milyon mobil kişi telefon kullanıcısı, Çin de yüzde doksan, Amerika da yüzde doksan, mobil telefon kullanıcılığı Amerika'dan bile yüksek Türkiye' de. Türkiye' de yüzde otuz beş Amerika da ise yüzde altmış dört.

Bütün bu rakamlara baktığımızda enteresan bir profil çıkıyor karşımıza. Türkiye yeni platformları en çabuk sahiplenen ülkelerden bir tanesi. Akıllı telefonlar, internet ve bir bağlantı söz konusu olduğunda çok hızlı bir sahiplenme söz konusu ve bu mecraların hemen hepsinde de Türkiye'nin yukarılara doğru devam ettiğini görüyoruz.

Birkaç parça daha veri paylaşayım sizinle sonra bırakacağım söz veriyorum. Birkaç büyük araştırma yapıldı geçtiğimiz yıl içerisinde, mobil kullanımına dair ve enteresan sonuçları olan araştırmalardı bunlar. İngiltere de bir araştırma da Birleşik Krallıktaki ortalama mobil telefon kullanıcısının haftada bin beş yüz kere telefonu ele aldığını görüyoruz. Günde iki yüz yirmi farklı iş için telefonla meşgul olduğunu görüyoruz ve her gün üç saat on beş dakikayı da telefonlarında harcadıklarını görüyoruz. Bir başka büyük araştırma bu yıl yapılan Amerika Birleşik Devletlerindeki gençlerin yüzde yirmi dördünün sürekli ve her an çevrim içi olmak için akıllı telefonlarını kullandıklarını gösteriyor. Yine bu araştırmayla ortaya konan bu rakam hani yüzde yirmi dört ABD de ki toplam genç nüfusun yüzde yirmi dördünün akıllı telefonlarını her an her şekilde çevrim içi olabilmek için kullanmaları nerdeyse hiçbir zaman çevrim dışı olmadıkları anlamına geliyor.

Peki, bu ne anlama geliyor? Pek çok şeye ilaveten herhalde akıllı telefon kullanımını ya da mobil telefon kullanımını merak eden gençler ve çocuklar arasında diğer başka şeylere ve geleneksel medya kanallarına çok az vakit bırakması anlamına geliyor. O kadar yoğun bir mobil telefon kullanımı var ki başka herhangi bir vakit kalmadığı anlamına geliyor. Yani çevrim içi videolar geleneksel televizyon içeriğini ikame etmeye başlıyor en büyük ve bir numaralı trendimiz bu. Şu anda otuzlarında olan nesle baktığımızda her üçünden birinin video içeriklerini ya hep ya da çoğunlukla çevrim içi takip ettiğini gösteriyor. Artık yavaş, yavaş televizyonu terk eden bir nesilden bahsediyoruz, ilerleyen yıllara baktığımızda.

Üç büyük trend dedik bunlardan biraz bahsetmek istiyorum. Milenyum denen yeni jenerasyonunun telefonlarına bu kadar düşkün olması bir numaralı trend ve bu trend içerisinde de artık online içeriğin, çevrimiçi içeriğin geleneksel televizyonu ikame ettiği. İki, kısa ve uzun içerikler. Kısa içerikler uzun içerikleri ikame ediyor. Ve velhasıl zaten video tüketimin çoğunu bu akıllı telefonlara yönlendirmiş bir kişi iseniz tabii ki çok uzun içeriklerden ziyade kısa içeriklerde olmanız da normal.

2012 yılında Birleşik Krallık' da iki ila yirmi dört yaş arasındaki kişiler için en popüler medya kaynağının Youtube olduğu sonucu çıkmıştır.

Üç numaralı büyük trend, belki de en önemlisi bu saydıklarımızın arasında. Genç insanların medya tüketim şekillerinin değişmesi. Artık pasif bir tüketim yok onun yerine biraz daha farklı çok daha aktif, paylaşımaya dayalı etkileşimli ve içeriği aynı zamanda oluşturan bir tüketim şekli var. Ve kendileri de bunun bir parçası oluyorlar.

Şimdi biraz evvel gösterdiğim videoların sebebi de buydu.

Biliyorsunuz bir şirket sahibi, çocuklara özel bir versiyon hazırlayacağını duyurdu. Hedef kitlesi de iki yaş ve üstü çocuklar. İki yaş üzeri çocukların tablet kullandığı ve belli ki daha kullanacağından pek çok işaret mevcut. Altı saniyelik bu döngülerin bizim geleceğimiz anlamına geldiğini söylemeye çalışmıyorum. Bu bir kabus olurdu. Altı saniye boyunca pek çok şey var ama bunun başarısı bence bize rüzgarın ne tarafa doğru eseceğini ve dolayısıyla da hangi istikamete doğru gitmemiz gerektiğini gösteren güzel bir test. Daha fazla kişi, daha fazla insanoğluna yöneliyorlar ve daha fazla yaratım ve içerik oluşumu da bu alanda görülüyor.

Üçüncü safha, biraz da tehlikeli sulara girdiğimin farkındayım lineer medya aslında eğitim için o kadar da şahane bir şey değil. Neden olduğunu da söyleyeyim biraz geri gidelim ve eğitim psikolojisi ve eğitimin nasıl işlediğine bakalım. Eğitimin medya tarafından nasıl şekillendiğini ve medyanın eğitim için nasıl bir aracılık ettiğine bakalım.

Çeşitli e-öğretim sitelerinde ya da açık üniversitelerin ülkede yapmaya çalıştığı şeye baktığımızda farklı teknolojilerin farklı hitap ettiğini görüyoruz. Her teknoloji farklı aşamalardan oluşuyor, farklı öğrenme biçimlerini farklı şekillerde destekliyor. Örnek, televizyon gibi bir lineer medya aracı öğrenim sürecindeki ilk aşama için çok önemli, ilham veriyor onlara öğrenme isteği aşıyor. Aynı zamanda sinopsis dediğimiz nispeten kısa ve yüzeysel özetler sağlıyor ama kendi başına herhangi bir derinlik kazandırmıyor. Evet özet sunmakta bir başlangıç yapmakta iyi ama onun ötesinde pek fazla bir şey sağlamıyor. Enteraktif ya da çevrim içi medya bizim araç kitimize pek çok yeni araçlar ekliyor, diyalog sağlıyor, geri bildirim sağlıyor, anlamamızı sağlıyor, denemizi, yanılmamızı, anlamamızı sağlıyor bu da bazı kişiler için çok heyecan verici olabiliyor. Ama o da her şeyi sağlayamıyor. İnternete bağlı mobil araçlar söz konusu olduğunda ise çok daha kuvvetli bir alana girmiş oluyorsunuz. İnanılmaz genişlikte ve derinlikte bir alandan bahsediyoruz, inanılmaz bir teknolojik öğrenme araç kiti. Buradaki hayati önem taşıyan özellikler internete bağlı mobil cihazlar söz konusu olduğunda birincisi bir şebekeye bağlı, bir network e bağlılar yani bir telefona yaptığımız her şey bir başka insanla bağlantı kurabiliyor.

İsterseniz bağlanabiliyorsunuz isterseniz tek başınıza kalabiliyorsunuz ve mobil cihazlar neredeyse gerçek bir sınıftaki kadar sosyal bir ortam sağlıyor paylaşım sağlıyor. Oradaki öğretmen, oradaki sınıf arkadaşlarınızla bağlantıya geçebiliyorsunuz. İkinci olarak da yine eğitim açısından etki sağlayan olanaklardan bir tanesi hep bizimle, hep hazır ve burada verilerde gördüğümüz gibi çoğu zaman bu gençler çevrim içi ve bağlı. Yani biz bir bağlamdan ötekine hareket ederken ve de bir sosyal durumdan diğerine geçerken bizimle birlikte hareket ettikleri anlamına geliyor. Bizim de ülkenin her anında bu eğitimsel ihtiyaca karşılık verebilmemiz gerekiyor belli bir yerde belli bir şeyi görürken bunları yapabiliyor olmamız gerekiyor.

Yine dediğim gibi bağlamdan bağlama geçmemize imkân tanıyor bunu başka hiçbir öğretim teknolojisi yapamıyor. Bu bakımdan mobilin biraz daha kaygan bir yapısı olduğunu söyleyebiliriz. Ve eğitimin etkileşmesinde çok önemli bir yere sahip.

Hepimiz aslında birer eğitimciyiz, çünkü çocuklar için medya üretiyorsunuz ve bunu yapan her kişi bir bakıma bir eğitimci. Umarım görebiliyorsunuzdur bu anlamda öğretmen merkezli öğrenme ile öğrenci merkezli öğrenme arasında bir ayrım yapılıyor. Öğretmen merkezli öğrenme klasik

öğrenme tarzı tüm eğitim öğretmenin kendi bilgi ve deneyiminden ya da bu öğretmeye çalıştığı kurumun bilgi ve deneyiminden geliyor. Ve öğretmenden öğrenciye aktarılıyor bir bakıma bir aktarım söz konusu. Öğrenci merkezli öğrenme ise daha ziyade sağ taraftaki ekranda gösterildiği gibi ve burada öğrenme sürecine hem öğretmenden hem de öğrenciden geldiğini görüyoruz.

Öğretmen burada bir aktarım kanalı görevi görmüyor daha ziyade farklı katılımcılardan gelen öğrenmeyi bir katalizör görevi görerek yönlendiriyor. Bunlardan bazıları büyük gruplar halinde gerçekleşiyorken bazıları küçük gruplar halinde gerçekleşiyor ama ok her iki yönde de hareket ediyor. Bu çoğu eğitmenin öğrenmeye, okulu terk ettikten sonra dahi devam edebilecek gençler yetiştirebilecek eğitim tarzı olarak görülüyor. Yani birden fazla kez kariyer değiştirdiği zaman güçlük çekmeyecek gençler olarak nitelendiriyor. Bu öğrenmeyi destekleyebilmek için teknolojiye ya da medyaya ihtiyacınız var ve bunun da lineer olmayan bir medya olması gerekiyor.

Şimdi size çok hızlı bir şekilde iki tane örnek göstereceğim BBC' den ve bunlar içerik itibariyle benim anlattıklarımın oldukça uygun diye düşünüyorum.

(Video)

Etkileşim, uygulamalar ve eğitim anlamında da internete bağlı akıllı telefonların bize bu eğitim ihtiyacını nasıl sunduğunu görüyoruz. BBC' den seçmiş olmam, BBC' nin bu tür içerik üreten tek kurum olması değil. Benim bildiğim uygulama bu, ondan dolayı.

Bebies, BBC nin çocuklara yönelik kanalı, "Sara ve ördekler" bu içerik, telefon için üretilmiş daha detaylı görmek isterseniz uygulamayı telefonunuza indirin ben biraz neye benziyor onu göstermek istiyorum.

(Video)

C Bebies konseptinden beş dakikalık kısa, kısa içerikler var ve bu içerikle birlikte indirebileceğiniz oyunlar ve hikâyeler de var ve hikâyeler bu eğitimlerle alakalı olmak durumunda da değil. Çok etkileşimli bir içerik ve daha ziyade çok açık bir şekilde küçük çocuklara yönelik okuryazarlığı destekliyor ve aynı zamanda arkadaşlık ve paylaşım gibi gerekli becerileri destekliyor. Bu son derece popüler tam olarak rakamı veremiyorum.

İkinci örnek ise IWonder örneği, IWonder benim de dâhil olduğum BBC departmanlarının içerisinde yer aldığı projem ve burada kişiye özel bir dijital öğrenme formatı ürettik. Bu çerçevede farklı medya türleri destekleniyor, farklı öğrenme türleri destekleniyor ve IWonder'de, örneğin, size şimdi göstereceğim roket bilimiyle alakalı özellikle daha ziyade ortaokul düzeyinde olan çocuklara yönelik.

(Video)

Yalnızca şu anda iki yaşında olan bir proje, daha yeni çıktı ve çok küçük çocuklara şu anda hitap etmiyor. Burada gördüğümüz gibi bölümler var. Örneğin, pratikte bu roketlerin nasıl hareket ettiğini prensipleriyle birlikte anlatıyor. Burada çokça medya var evet, gördüğümüz gibi bunun tam olarak nasıl yapıldığını öncelikle anlatıyor. Bunun bölümleri var, tabi bölümlerin belirtildiği sırada hareket etmek zorunda da değilsiniz. Farklı, farklı medya türleri var. Örneğin burada slayt gösterisi var. Bolca metin var. Aynı zamanda bazı enteraktif videolar da var özellikle bunun için üretilmiş ve yapması çok kolay. Örneğin; uzay mekiğinin kalkışını sesli yönetebilirsiniz ve kalkış gerçekleşirken de motorda neler olduğunu görüyorsunuz. Size anlatıyor, bir itme gücü oluşuyor, hızlanma bu şekilde meydana geliyor... gibi. Çok farklı medya türleri var sonunda da basit bir sınav var ve öğrenmiş olduğunuz şeyleri test etmenize imkân tanıyor en alt kısımda da bazı

bağlantılar var. Seyahat hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyorsanız bağlantılara tıklayarak bilgi edinebiliyorsunuz. Burada aslında çokça ilginç şeyler var medyayı çok farklı şekillerde kullanıyor ve farklı sürümler de mevcut ve yani bu küçük ekran için optimize edilmiş durumda ve kot tabanı kullanılarak üretiliyor. Ve bu ekranda optimal işletilerek, görüntülenmek üzere oluşturulmuş durumda. Yani tabletler, diz üstü bilgisayarlar ve mobil için farklı, farklı versiyonlar yapmanıza gerek yok. Arka planda hangi cihazın kullanıldığını tespit edip kendisi ona göre uyarlayabiliyor.

Son olarak bir Profesörden alıntı yapmak istiyorum. Kendisi İngiltere’ de bir Profesör ve yıllarını eğitim teorisine ve mobil öğrenmenin psikoloji boyutuna adanmış. Bana göre kendisi tam bir dahi. Yaklaşık on üç yıl evvel söylemiş ve şunu diyor:

“Öğrenenler sürekli hareket halindedir, biz fikirleri ve öğrenme kaynaklarını bir lokasyondan alıp öğreniriz. Sonrasında daha evvelden farklı bir bağlamda edinilmiş olan bilgiyi tekrar, tekrar ziyaret ederek bunu yaşam boyu öğrenme için bir çerçeve sağlayacak şekilde fikirlerimize, stratejilerimize uyarlarız ve konudan konuya hareket ederiz tek bir müfredat üzerinden hareket etmeyiz. Taşınır bilgisayarlar ve mobil telefonlar gibi araçlar artık etkileşimli birer ajan haline geldi ve öğrenen kişiler arasındaki uzlaşmalara aracılık eder bir hal aldı”.

2.3 Çocuklar için İçerik Oluşturma-Bizim Çocukların Adı “Rafadan Tayfa”

Dilek Kırcaoğlu-İsmail Fidan

İsmail Fidan

Öncelikle böyle güzel bir organizasyonu düzenlediği için, TRT kanalı yöneticilerine ve çok değerli katılımcılara değerli bilgilerini paylaştığı için ve siz dinleyenlere sonsuz teşekkür ederim. Hem kendi adıma hem sektör adına, bu tip etkinlikler çok farklı alanlarda ve alanında uzman kişiler tarafından bilgi paylaşıldığı için ülkemizdeki yapımcılara çok ciddi katkısının olduğunu düşünüyorum.

Sunumumuza gelecek olursak Dilek Hanım için biraz daha bilimsel bir bakış açısıyla senaryonun olmazsa olmazlarından bahsedecek. Ben ise bunun özellikle Rafadan Tayfa’ da ki uygulama kısmından bahsedeceğim. Bu noktada sözü Dilek Hanıma bırakıyorum.

Dilek Kırcaoğlu

Öğrenme kavramından başlayalım, bir içerik hazırlayacağız tabii ki öncelikle içeriğin bir hedefi olması lazım. Bu hedefe nasıl ulaşacağız? Hedefimiz nedir? Bunun belirlenmiş olması lazım ama bundan önce öğrenme ile ilgili biraz konuşmak istiyorum.

Öğrenme aslında var oluşumuzun temel unsurlarından bir tanesi, bütün hayatımız boyunca son nefesimize kadar devam eden bir olgu. Ama nedense özellikle bebeklik çağlarından sonra, öğrenme merakı yavaş yavaş, okul zamanına gelmeye başladıkça, birden bire sönüyor. Bebekleri biliyorsunuz değil mi? Ne kadar her şeyi araştırırlar, keşfetmeye çalışırlar, öğrenmeye çalışırlar ancak bu okul sıralarına gelmeye başladıktan sonra değişiyor.

Bunun sebebi ne acaba? Çünkü eğitim sıkıcı bir şey. Ben çok sıkılıyorum mesela. Okulda da sıkılırdım hareketli bir çocuktum o hiperaktif tabir edilenlerden herhalde, bizim zamanımızda yaramaz derlerdi sadece. Ama şimdiki çocuklar çok daha farklılar hepsine işte çeşitli isimler takılıyor ve ben çok da katılmıyorum bunlara. Çünkü farklı büyüyorlar, farklı besleniyorlar, farklı görsel ve zihinsel malzemelerle besleniyorlar. Dolayısıyla da öğrenme biçimleri de farklılaştı. Ama biz ne yapıyoruz? Öğrenmek için sıkıcı materyaller, eğitim içeriklerinin çok büyük bir oranı böyle. Hepsine haksızlık etmiyorum elbette ama çok büyük bir oranda sıkıcı. Kitaplar sıkıcı, dersler sıkıcı, anlatım biçimleri sıkıcı. Bunu belki sizlerden de benim gibi hissedenler vardır içinizde. Ama burada çocuklar için ciddi anlamda bir problem var.

Peki, bunu ne yapacağız, nasıl değiştireceğiz? Madem içerik hazırlıyoruz bunun pedagojik esaslara uygun olması, sıkıcı olmadığı manasına gelmiyor. Kurullar, danışmanlar vs. vs. Bunu bir psikolog olarak söylüyorum her zaman bizim “süper bu” dediğimiz şey aynı zamanda eğlenceli ve görsel olarak izlenebilir bir malzeme olmuyor. O yüzden de Rafadan Tayfa’ yı yaparken bizim İsmail Fidan ile ilk uyumlanma zamanımız, senarist arkadaşlarla uyumlanma zamanımız bir iki yıl sürmüştür herhalde.

Sunulacak materyalimizde nelere dikkat edeceğiz bunları birazcık hemen kısa, kısa özetlemek istiyorum zamanımız da kısıtlı olduğu için. Bir de bunu atlamayalım. Öğrenme işi hep kapasiteye bağlanır değil mi? Bu zeki çocuk, bu öğrenir. Ama öğrenme aslında kapasiteyle mutlak ilgili ancak sunulan malzemeyle de çok ilgilidir.

Biz “her çocuk öğrenir her çocuk başarabilir” prensibi üzerinden hareket ediyoruz. Ve dolayısıyla özel öğrenme gereksinimi duyan çocukları hiçbir zaman dışlamıyoruz ve bu anlamda kullanacağımız görsel malzemeler bizim için bir avantaj haline geliyor. Elbette medya dediğimiz

zaman, bunun tartışılacak çok tarafı var ama bir tarafıyla da medya çok ciddi bir araç. Özellikle öğrenme konusunda yeni çocuklar için x kuşakları, y kuşakları z kuşakları, gibi bir sürü tabirler var. Bu çocuklara nasıl davranacağız diye kitaplar yazıyoruz bunları anlatıyoruz ama eğitim metotlarına baktığımız zaman hala eski metotlar söz konusu. O zaman bu açıdan bir düşünmemiz lazım.

Burada bizim en çok üzerinde durduğumuz yaklaşım bütüncül yaklaşımdır. Öğrenmeyi kolay hale getiren beynin algılama prensiplerine uygun, bu çok önemli ama bu tabii ki on saat anlatılacak bir şey.

Materyalin beynin algılama prensiplerine uygun olması bizim için en önemli şey ve bu biçimde aktarılmış zengin bir içerik başarı duygusunu artırıyor, ben öğrenebilirim diyor. Kapasitesi ne olursa olsun bir şeyler öğrendiği için öğrenmeye karşı direnç azalıyor ve dolayısıyla bu ilk başta o bebekken elde ettiğimiz o hevesli öğrenme zamanlarına biraz daha yaklaşmış oluyoruz.

Bir özet yapalım, içeriklerde akıcı ve anlaşılır bir metin gerekiyor bizim için. Beynin işleme prensiplerine uygun olması gerekiyor metnimiz. Yaş seviyesine uygun olmayan ve gereksiz bilgilerden arındırılmış olması gerekiyor yani sade ve anlaşılır bir metin. Yanlış izlenim yaratan bilgilerden uzak olması gerekiyor, çok fazla soyutlama, çok fazla objektif olmayan diyelim, sübjektif yorumları içermemesi gerekiyor. Düzenli ve belli bir sistematik içermesi gerekiyor, kullandığımız tekniklerin aynı zamanda beyinde bir resim oluşturması gerekiyor.

Şöyle söylemek istiyorum; mesela, çocuk bir tablette oyun oynadığı zaman, bir şeylerin yerlerini değiştirmeyi öğreniyor. Aslında öğrendiği şey sadece onu oradan hareket ettirmek mi yoksa o işi idrak ederek farkındalığı ile birlikte mi öğreniyor? O konuda biraz kafa karışabiliyor.

Beynin çağrışım prensibini destekleyen tanıdık bilgilerle eşleşmesini sağlayan, bu kısım da çok önemli, gerçek hayatta öğrendiğimiz şeyi, bilgiyi tanımamız gerekir. Tanımadığımız, soyut olan veya gerçeklikten uzak olan bütün bilgiler kalıcı olmayacaktır ve sadece belki beynin uyuşmasına hizmet edecektir çünkü bağlantıyı kuramayacaktır. Görselde gördüğü şeye aynı zamanda dokunabiliyor olması gerekir.

Evet, burada tekrar İsmail Fidan' a dönelim istiyorum.

İsmail Fidan

Dilek Hanım'ın bahsettiği, senaryonun olmazsa olmazlarının yanında, bizler senaryonun ekibi olarak neye dikkat ediyoruz? Uygulanabilir ve izlenebilir olması bizim için çok önemli. Burada uygulanabilir senaryodan kastım, çok iyi bir senaryo olduğunu düşünün ama teknik olarak uygulamaya mümkün olmadığını düşünün. Bu okumadan ileriye geçmeyecektir. O nedenle öncelikle senaryo uygulanabilir mi? Bunu değerlendiriyoruz. Tabi bu noktada aslında bir parantez olarak çizgi animasyon senaristleri ile normal reel dizi veyahut reel film senaristleri arasında ciddi bir fark oluştuğunu düşünüyorum. Çünkü her ikisi de farklı disiplinlere sahip olduğu için senaristlerin bu içeriklerin teknik ve uygulanabilirlik noktasında bilgi sahibi olması ve bu noktada içerik üretmeleri oldukça önem arz ediyor. Biz zaten stüdyomuzda bunları değerlendiriyoruz ve eğer mümkün olmayan kısımlar varsa bunu tabi danışman grubumuz, senarist grubumuzla paylaşıp ve öncelikle uygulanabilir hale getiriyoruz.

Fakat asıl önem verdiğimiz kısım senaryonun izlenebilir olması bu noktada da izleyiciye ulaşmak noktasına ayrı bir başlık açmak istiyorum. Örneğin bir içerik ürettiniz bunu televizyon aracılığıyla sosyal medya vesaire veya tablet, herhangi bir şekilde izleyiciniz yani hedef kitleniz çocuklara bir şekilde ulaştığınızı varsayalım. Bu fiziksel bir ulaşmadır yani çocuk onu gördü ama tam anlamıyla

ulaşmak ki senaryo sunumumuzun devamında da bundan çok bahsedeceğim, nedir? Çocuk filmin içine girebilmiş mi? Karakterlerle birlikte hareket edebilmiş mi? Yani eğer bunu sağlayabiliyorsanız zaten izleyiciye tam olarak ulaştığınızdır demektir. Biz zaten bu sunum boyunca da izleyiciye ulaştıktan tam kastımız bu olacak yani gerçekten izleyiciyi, çocukları filmin içine alabilmiş miyiz ve Dilek Hanımın da az önce bahsetmiş olduğu gibi gerçek hayattan bir bağ kurabilmiş mi? Bu bizim için ayrıca önemli.

İzlenebilirlik noktasında çok hızlı tüketime alışmış bir toplumda yaşıyoruz izleyiciler artık çok hızlı bir şekilde bakıyor, sıkılıyorsa hemen değiştiriyor. Bunu kırmak için çok ciddi ve senaryonun akıcı olup olmadığını kontrol edebilmek için çok ciddi story world ve senaryo toplantıları yapıyoruz. Peki, bu toplantıda neler konuşuluyor? Kimler oluyor? Sorusuna bakacak olursak burada artı bir parantez TRT Çocuk'a bir yer vermek gerekiyor. Fiilen bu toplantılarda olmasa da bizlerle paylaşmış olduğu deneyimleri zaten bütün içerik üretimlerinde en başta bu kıstaslar doğrultusunda oluyor. Burada da gerçekten hani bunu sözde bırakmamak gerekiyor biz kendimizden örnek verecek olursak Rafadan Tayfa yayın hayatına bir yıl civarında oldu gireli ve daha öncesindeki gibi on yıllık kariyerimde edindiğim bilginin çok üzerinde bir bilgi sahibi oldum. Çünkü izleyici ile artık buluştuk ve bir geri dönüş sağlamaya başladık. Bu bir yıllık bir proje şimdi kanalımız bildiğiniz gibi yedinci yaşını kutladı çok yakın bir süre içerisinde. Yedi yılda yüzlerce proje, yüzlerce görüşme, yüzlerce fuar, birçok toplantı, format incelemesi bütün bunları düşündüğümüzde çok ciddi yani bir yapımının kolaylıkla elde edemeyeceği bir tecrübeye sahip. Sağ olsunlar kanal koordinatörümüz olsun, proje sorumlumuz olsun, denetim birimleri olsun her toplantımızda bu deneyimleri, tecrübeleri bizlere aktardılar ve zaten bütün içeriğimiz bu kıstaslar doğrultusunda oluyor. Ve aslında burada yine denetime de diğer bir başlık açmak gerekiyor biz her ne kadar danışman grubumuz, senarist ekibimiz, yapım ekibimiz, ses sanatçılarımız dâhil projenin herhangi bir sorun var mı noktasında çok ciddi dikkat ediyor olsak da yine gözden kaçan kısımlar olabiliyor. TRT Çocuk' daki ciddi denetimler sonucunda bu hatalar gideriliyor. Burada aslında ortak felsefe şu, kanalımızın bizlerle devamlı paylaştığı, çocukların yüksek yararı ve güvenliği tüm yayın ihtiyaçlarından önce gelir. Bu felsefeye zaten sahip içerikle ürettiğimizde olabildiğince güvenli bir içerik üretmiş olacağız.

Tekrar sözü Dilek Hanım'a bırakıyorum.

Dilek Kırcaoğlu

Metodoloji konusuna geri dönecek olursak, biraz önce söyledik artık bazı şeyler değişti. Ancak "hangi metodoloji üzerinden hareket edeceğiz?" dersek biz aslında özgün yöntemler geliştirme konusunda biraz sıkıntılıyız. Genelde modeller alıyoruz şu modeli bu modeli, benim otuz yıla yaklaştı her halde yirmi beş yılın üzerinde aynı zamanda eğitim hayatım var. Bu konuya biraz kendini adanmış insanlardan biri olarak, Türkiye de özellikle, hani blok olarak işte bu yöntem, alırsınız paketleriz, getiririz ama bir türlü de bizim çocuklarımızın üzerine giydiremediğimiz elbiseler olarak düşündüm. Bir takım metotlar vardır elbette ki bu metotlar kıymetli, değerli hepsi okuduk, araştırdık bunları. Ancak bunların biraz özgün olması ama özgün olmak derken burada hem ilerleyen, gelişen hem de özgün olmak kastımız. Yani bir taraftan, "daha orada bu vardı, bizde bu vardı, eskiden bu vardı bunu alalım, bu paketi sunalım" yerine hem bize ait hem aynı zamanda dünyaya da uygun. Çünkü çocuk her yerde çocuk, bütün dünyada çocuk çocuktur, dolayısıyla da hepsine uygun bir eğitim prensibi düşünmek gerekir. Çocukların aslında herkesin bildiği, çok klasik olarak yaparak, yaşayarak öğrenme metoduyla hareket ettiklerini biliyoruz aslında. Çocuklar keşfederler, çocuklar deneyerek öğrenirler ama biz onları ne yapıyoruz pasif ve sadece alıcı hale getiriyoruz biri anlatıyor biri uyguluyor. Şimdi sıkıntı burada ve bütün materyallerde de bunu görüyoruz genelde. Dolayısıyla yine klasikleşti artık öğrenme ve öğrenmek kavramı ama ben

biraz seviyorum bunu. Çocuklara sadece öğrenme ortamı yaratsak yetiyor aslında iyi bir öğrenme ortamı. Ben öğrenme materyallerini de aslında bir ortam olarak görüyorum bu ister kitap olsun, ister görsel malzeme olsun ister bir çizgi film olsun aslında bir öğrenme deneyimi bir öğrenme fırsatı yaratan bir ortam olarak algılıyorum. Ama böyle algıladığınızda birisi konuşuyor birisi onu anlamaya çalışıyor gibi bir ortam olduğun da aynı klasik tahtada ders anlatan hoca modelinde oraya da görsel malzemenin içerisine koymuş oluyoruz.

Dolayısıyla buradan biraz farklılaşarak problem çözme ve iletişim becerilerini kullanıyoruz. Kuralların yani işleyişin ve problem çözmenin belirlenmesinde çocuklar yani kullanacağınız karakterler hâkim oluyorlar. “Birisi söylüyor, onlar yapıyor” biçiminde değil. Yetişkinler varsa salt otorite ve her şeyi bilen kişi değil bilgi dağarcığını geliştirmek ve çocuklarla birlikte öğrenen bireyler halinde de oluyorlar.

Yani yaşı ne olursa olsun bizim karakterlerde de çocuklarla bir iletişim var ve çocuklar onlardan, onlar çocuklardan bir şey öğreniyorlar ve bu gerçekçi de bir şey aslında. Yetişkinler, dediğim gibi hala öğrenen bireyler bakış açımızda. Çocuğa bulunduğu yerden yaklaşmak, çocuğun kendi özelliklerinden yaklaşmak onun ilgi ve yeteneği neyse oradan yaklaşmak. Bizde bir materyal var biz oradan sunumu yapıyoruz ama çocuk nerede, ne yapıyor, ilgisi ne, yaşı ne? Oradan onun bulunduğu yerden yaklaşmak çok önemli. Aktif olması çok önemli kalıcı ve yaşamın her safhasında kullanabileceği bilgiler öğrenmesi ve aynı zamanda bunun eğlenceli olması önemli.

Neden eğitimle eğlence birbirinden ayrıldı bu ikisi hiç bir arada düşünülmüyor? Yani eğitici program, eğlendirici program. Neden birlikte değililer? Bunu anlamakta gerçekten zorluk çekiyorum. İkisi bir arada olabilir yani, eğlenebiliriz aynı zamanda bir şey öğrenebiliriz burada bir mahsur yok.

Çocuklar, nesnelere arasındaki ilişkileri kendileri keşfederler, bağlantıları yakalarlar. Bilgiler onlara ezber olarak sunulmazsa keşfetmeleri sağlanır. Yani, “iki artı iki eşittir dörttür” demek yerine bunun anlamı gösterilir. Daha okuma yazma da bilmeden, anlamını bile anlamayacakları, onlara Çin’ce gibi gelen sembolleri aslında görsel olarak onların anlayabileceği şekliyle onlara ilettiğimizde o nesnelere arasındaki bağlantıyı kendilerinin kurmasını sağlarız. O zaman ne yapıyorsunuz? İşte beynin işleyişine uygun ve iletişimi sağlayan üç yüz altmış derece bir eylem. Bütüncül bir yaklaşım demiştim o da üzerine çok konuşulacak bir yaklaşım ama üç yüz altmış derece bakış açısı her açıdan her noktadan olayı değerlendirerek bakmak önemli. Evet, buraları herhalde özetledik burada tabii ki içerikte temel ilkeler diyebileceğimiz çok genel, evrensel, bütün dünyada dikkat edilmesi gereken kurallar var bunların üzerinden geçelim:

Çocuğa ve yaşa uygunluk ilkesi, bunu herkes zaten biliyor ama “yaşa uygun şey nedir” onu biliyor muyuz? Bu konuda genelde çelişkili durumlar var. Ben izliyorum bu, bu yaşa uygundur denen durumlarda sıkıntılar oluşuyor. Ama bir taraftan biz kendimiz de aynı zorluğu yaşıyoruz bir şekilde. Biz o yaş grubuna hitap edelim diye yapıyoruz ama küçükler de izliyor mesela. Dolayısıyla da biraz daha esnek olmamız ve orada almamız gereken önlemler oluyor.

Çocuğa bir şey anlatırken, önce çocuğun yakınındaki bir şeyle başlamalıyız. Uzaktan başlayamayız. Bir ev anlatacağsak onun evinden başlayacağız, Amerika’ da ki bir evden değil. Önce onun yakınındaki, onun gördüğü, tuttuğu bir şeyden başlayarak ondan sonra diğerini anlatacağız.

Bilinenden bilinmeyene ilkesi, çocuklar için o anda bilinen neyse somut olan neyse ondan başlayıp daha sonra yine aynı şekilde onun için bilinmeyenleri ona göre onunla bağlantı kurarak gideceğiz.

Nesnellik, açıklık ilkesi, kesinlikle bilgiler çok açık net ve anlaşılır olmalı kafa karıştırmamalı, somuttan soyuta olmalı.

Ekonomiklik ilkesi de aynı şekilde basit, kısa, yalın, anlaşılır ve tam onun bir anı vardır olması gereken an orada olmalı.

Yaşama yakınlık ilkesi, biraz önce de bahsettik çok önemli. Bunu hissedebiliyor olması lazım dokunabiliyor olması lazım, kendi yaşantısında bağlantı kurabiliyor olması lazım.

Bütün bilgilerimiz güncel olmalı. Bazen senaryo geliyor, bir bilgi oluyor acaba bu doğru muydu, bu bilgi değişti mi diye orda geçen iki kelime bile olsa, fizik kurallarına uygun mu diye araştırıyorum. Bir şemsiye havalanıyorsa bu şemsiye nasıl havalanıyor? Onu gerçeğe mutlaka uyumluyoruz yani hiçbir şey gerçeğe uyumsuz olmuyor bizde.

İçerikle ilgili, şöyle bir özetleyelim; eklektik ve ülkemize uygun, bizim kültürümüze uygun ama aynı zamanda gelişen ve dünya kültürlerine de uyumlu bir tarz benimsememiz gerekir. Bir denge içermemiz gerekir oyunlardan mutlaka yararlanılır çünkü çocuklar yaparak, yaşayarak ve oynayarak öğrenirler. Öğretici olmaktan öte öğrenme merakı, sevgisi ve keşfetme duygusu ve öz disiplini geliştirirler, yaratıcılığı geliştirir. Günlük yaşam deneyimlerinden kopuk değildir dolayısıyla hayatın içine entegre olmuş bilgiler içerir. İçerik sunumu ön plandadır, konular birer araçtır, bilginin ezberlenmesi değil hayata geçirilmesine yöneliktir. Evrensel değerleri önemser, karakter gelişimini destekler, özel gereksinimli çocukları dışlamaz. Ben bunu çok önemsiyorum çünkü özel gereksinimli çocuklar maalesef çoğu yerde eğitim şansı bulamıyor, öğrenme ortamı bulamıyorlar diyelim. Mutlaka yaptığımız işlerde onların da işine yarayabilecek şeyler olmasına dikkat ediyoruz ve belki başka projeler de yaparız bununla ilgili ben çok arzu ediyorum.

0-6 yaş dönemini ben çok kısa geçeceğim biraz İsmail Bey devam etsin istiyorum. Çünkü onda çok güzel deneyimler var. 0-6 yaş döneminden bahsedecek olursak, öğrenmenin en hızlı olduğu dönem çok, çok önemli. Kişiliğin yüzde sekseni 4 yaşa kadar oluşuyor ve öğrenmenin en hızlı olduğu dönem en önemlisi bu. Sonrasında yavaşlayacak yaş ilerledikçe öğrenme hızı ama orada sünger gibiler dolayısıyla kalıcı izler bırakabildiğimiz bir dönem. Sizin dikkat etmediğiniz iki tane kelime o çocuğun kafasında bir sürü kod oluşturabiliyor. O yüzden de bizim metinlerimizin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Hepinizin vardır, ilkokulda veya anaokulunda veya küçükken öğretmeninizin, annenizin, komşu teyzenizin söyleyip de kafanıza kazılan bir sürü kodunuz, inanç kalıbınız vardır. Bazen de çekirdek inanç diye de tabir ettiğimiz. Bu tarz durumların en fazla yerleşebileceği yer 0-6 yaş dönemi. Dolayısıyla bu açıdan baktığımızda da içerikler bizim için oldukça önem taşıyor

İsmail Bey buyurun.

İsmail Fidan

Şimdi önce fikir diyoruz çünkü önce bir fikir bulmamız gerekiyor ki sonra o senaryo haline dönüşsün. Bunun için de iyi bir fikir bulmak gerekiyor ve bunun için çok ciddi danışman grubumuz, yine senarist grubumuz, ekip arkadaşlarımızla bir havuz oluşturuyoruz. Peki, bu nasıl oluyor? Mesela şu an burada birçok kişi var haydi oturalım bir fikir bulalım dediğimizde emin olun çok bir fikir çıkmayacaktır. O yüzden fikrin ne zaman, ne şekilde karşımıza çıkacağını kestiremediğimiz için bunun bir toplantısı vesairesi değil kimin aklına bir fikir gelirse bunu oluşturduğumuz fikir havuzuna yazmasını ve bizimle paylaşmasını istiyoruz. Daha sonra işte bunun uygulanabilirliği, özgün olması, kanalımızın kriterlerine uygun olması gibi kriterlerden sonra tabi senarist ekibimiz de artık bunun senaryoya dönüşebileceğine karar verdikten sonra

sinopsis aşamasına geçiliyor. Aslında biz bu fikri yani fikrin ne zaman ne şekilde karşımıza çıkacağı sorusunun hedef kitemize de çoğu zaman işliyoruz. Bununla ilgili de aslında şu sözel anlatımı da kırmak için minik bir video paylaşmak istiyorum sizinle.

(Video)

Burada örnek videodan da anlayacağımız gibi gerçekten çarpıcı fikrin ne zaman ne şekilde karşımıza çıkacağını anlamak güç. Biz şimdi fikri bulduk diyelim, artık senaryo aşamasına geçiyoruz önce fikir sonra senaryo dedik. Fikir bulduktan sonra biz şuna çok dikkat ediyoruz senaristlerimizle istediğimiz en çok şey hikâyenin gerçekten yaşanmışlığı var mı? Bu nedenle aslında Genel Müdürümüzün de bahsettiği konu bununla çok bağlantılı, hikâyenin yaşanmışlığı varsa izleyiciye ulaşması ve onun bağ kurması, izleyiciye ulaşmak başlığını açmıştım az önce, çok daha kolay oluyor.

Yani düşünün ki mesela bahçeye kaçan bir top, biz 90 öncesi çocukluğu işlediğimiz için birçoğumuz burada o yaş grubu sanırım, birçok kişinin bir bahçeye topu kaçmıştır. Mesela hıçkırık tutmayan birisi yoktur herhalde aramızda, işte bunun gibi gündelik hayatta da karşılaşabileceğimiz konuları işliyoruz ki izleyici hemen bir bağ kursun. Kendisiyle onu yorumlasın ve direk hikâyenin içine girsin o nedenle hikâyelerinin yaşanmışlığında olması bizim için çok önemli. Karakterlerin gerçek kişilerden olması yine bizim için önemli bir durum çünkü bu aslında projenin daha başlangıç aşamasında çok önemli. Senarist arkadaşların zaten en çok zorlandığı noktalardan birisi budur, karakter oluşturmak ve bu karakteri tutarlı bir şekilde karakter adlarını sezon veya projenin sonlanmasına kadar tutarlı olarak, sağlayabilmek.

Biz Rafadan Tayfa' da özellikle karakterleri belirlerken, çevremizdeki kişilerden çok ciddi referans aldık. Mesela Kâmil benim babam olur, uykuya çok düşkün o yüzden karakter de ona göre tasarlandı. Basri, kayın babam biraz aksidir o yüzden aksi Basri Amca biraz oradan gelir gibi örnekleyebiliriz. Bu nedenle gerçek karakterleri de kullandığımızda zaten o yaşanmışlık noktasında önemli bir şey de tamamlanmış oluyor. Ve aslında bu noktada bize şu şekilde çok ciddi yorum geliyor ebeveynlerden özellikle. Kendi çocukluğumu tekrar yaşıyorum şeklinde çok ciddi bir yorum geliyor, tabi bu da bizi mutlu ediyor, amacına ulaşmış diyebiliyoruz.

Çok önemli bir başlık belki yine Genel Müdürümüz bununla ilgili çok vurgu yaptı. Kendisinin de duymasını isterdim aslında bunları. Karakterlerin gerçekten çocuk gibi davranması bizim için çok önemli. Karakter, samimi değilse bunu yine dediğimiz gibi TRT kanal koordinatörlüğü bizimle çok sık paylaşıyor, eğer çocuk samimi görmediği bir durum varsa bir karakter varsa bir olay varsa kesinlikle onu izlemek istemez. Onun önce samimi olması gerekir ve gerçekten de çocuk gibi davranmak çok önemli.

Mesela size bir soru sorayım; karakterlerimiz şimdi birazdan izleyeceğimiz videoda gergin bir durumdadılar ve o gergin bir durumdan, Mert karakterimiz haritadaki kırmızıyla işaretli alanların tehlikeli olduğundan bahsediyor. Sizce Hayri karakteri buna nasıl bir cevap vermiştir?

Sonrasında da bir videomuz var, onu da izledikten sonra söyleyeyim, siz düşünürken videomuzu izliyor olalım.

(Video)

Şimdi videolardan da anlayacağınız üzere, büyük gibi düşündüğümüz zaman, kırmızı bölgenin neden kırmızı olduğuna "siyah kalemi bitmiştir o yüzden kırmızı" diye yanıt vermeyiz. Bu yanıtları, genellikle çocuklardan bekleriz, büyüklerin böyle bir tepkisi olmaz.

Diğer tarafta, yine gerginler dışarıda bir tehlike var mı onu konuşuyor herkes. Ama Hayri'nin akli kaybettiği dolmalarda kalmış ayrıca onun yoğurtsuz yendiğine bile takıyor. Bu gerçekten çocukça bir davranış ve o yüzden dediğim gibi izleyiciye tamamen ulaşabilmek için, karakterlerin gerçekten çocuk gibi davranması çok önem verdiğimiz bir durum. Tabi tüm bunların yanında kurgu bütünlüğü, anlatım tarzı çok önemli izleyiciye ulaşma noktasında.

Biz Rafadan Tayfa' da en çok bunları konuşuyoruz ve o storyboard noktalarında ve ilkyazım aşamalarında, farklı ritimde senaryolar bekliyoruz. Hatta iki senarist arkadaşımız bize "aynı mahallede bir projeyi geçirmek zor olmuyor mu?" şeklinde bir soru sordu. İşte ritim burada çok önemli biz senaristlerimizden şunu bekliyoruz, bize öyle bir senaryo yaz ki görseldeki ritmi kırabilelim, animasyondaki ritmi kırabilelim doğal olarak zaten müzikteki ritim de kırılmış olacak. Buradan karakterler ve çok güzel bir mahalle oluşturduğumuzu düşünüyorum çok da güzel yorumlar geliyor. Fakat hep güzel de olsa aynı şeyi görmek bir yerden sonra tek düze bir anlatım içeriyor. O yüzden de artık izleyiciler ne kadar güzel olursa olsun ondan sıkılabiliyor. O yüzden sık, sık karakterler hayal kurabiliyor. Şimdi yine örneklerini izlettireceğim size. Hayal kurup başka bir ortama geçebiliyorlar veya hayal kurup yine bambaşka bir şey yapıyorlar. Ve tabi görseldeki ritim bozulunca animasyondaki ritim de bozulmuş oluyor, müzikteki ritim de bozulmuş oluyor bu şekilde çok daha güzel bir anlatım dili ve izlenebilir bir hale gelmiş oluyor senaryomuz.

(Video)

Örneklerden de görebileceğiniz gibi görseldeki ritmin, animasyondaki ritmi kırmak izlenebilirlik açısından çok ciddi bir önem arz ediyor.

Bir diğer başlık replikler, senaryonun olmazsa olmazı. Tüm bilimsel bilgilere uygunluğu kadar özellikle dikkat ettiğimiz akıcı olması, yaş grubuna uygun olması, projenin dokusu gereği Türklere özgü deyim, atasözü ve benzeri kelimelerin sık kullanılması. Karakterlerin kişiliklerine uygun ve tutarlı olması verilen mesajın yerinde olduğu kadar evrensel olması. Eğitici ve aynı zamanda komik olması, ana başlıklarımız repliklerdeki dikkat ettiğimiz konular.

Son olarak, "son" a biz ayrıca bir yer veriyoruz yani özel bir "son" bizim için gerçekten çok önemli. Çoğu zaman, yönetmenliğini yaptığım için daha çok benim katkılarımla olsa da bazı ekip arkadaşlarımızdan da çıkan özel sonlarımız var. Ekip arkadaşlarıma da hep aynı örneği verdim. Düşünün ki biz bir lokanta işletmecisiyiz müşterilerimiz de izleyiciler. Gelen müşterilere en sağlıklı, en leziz en güzel tariflerden oluşmuş bir menü sundunuz, her şey güzel bir şekilde yenildi, içildi en son bir tatlı verdik o da bozuk. O izleyicinin ya da o müşterinin daha önce yediği o güzel, sağlıklı birçok şeyin hiçbir anlamı kalmadı, ağızda o bozuk tatlı kalmış oluyor. O yüzden, konuya biraz bu şekilde yaklaşıyorum ve genelde bölümün ana objesi varsa ana objesiyle veya hikâyenin devam ediyor algısını oluşturabilmek için, kast üzerindeki minik kurgularla, tabi bu mümkünse her senaryonuzda olmayabilir, ama çoğu bölümümüzü de böyle minik bir sonla bitirmeye çalışıyoruz.

Örneğin, voleybol bölümümüz var örnekte de göreceğiz, voleybol topuyla, topaç yarışı bölümümüz var topaçlarla veya dediğim gibi minik hikâye hala devam ediyor algısı için minik bir kurguyla bitiriyoruz bunu da izleyebiliriz.

(Video)

Dilek Kırcaoğlu:

Eğitimle ilgili bir içerik sunarken bu aşamalara dikkat etmemiz çok önemli. Tam öğrenme prensibiyle ilgili bir bireyin tam olarak bir bilgiyi öğrenebilmesi için bilginin bu aşamalardan geçerek verilmesi lazım. Bizim maalesef eğitimle ilgili içeriklerde, bilgi aşamasında, bilgi aşaması

nedir tanımlama aşamasıdır, bir şeyin tanımını yaparsınız, genelde bir şeyin tanımını yaptığımızda ve onu ezberlediğimizde bu işin öğrenildiğini zannediyoruz ve birinci aşamada kalıyor genelde yaptığımız içerikler. Oysa bilginin tanımı yapıldıktan sonra, onun ne anlama geldiğini çocuğa kavratmak gerekir. Çocuğa da, yetişkine de, yetişkin öğrenmesi de böyledir. Onun kavrama düzeyine geçmesi, bununla ilgili açılımların yapılması, sonraki aşamada uygulamaya geçmesi, yani bir bilgiyi öğrendi “onu nerde uygulayacak bunu uygulayabiliyor mu, hayata geçirebiliyor mu?”, bu aşamanın da aynı şekilde içerikte verilmesi, sonrasında bu bilgiyi parçalaması, bölmesi, değiştirmesi, farklı yerlerde kullanması, tam olarak analiz etmesi gereklidir. “Şunu böyle yaptım, burada böyle oluyor ama, bunu buraya koyduğumda bu böyle oluyor” gibi tam bir analiz etmesi. Sonra bir senteze ulaşması ve en sonunda da yaptığı öğrenim deneyimiyle ilgili bir değerlendirme yapabilmesi, objektif bir değerlendirme yapabilmesi gerekmektedir.

Bizdeki içerikler genelde bilginin tanımı yapıp ezberlenmesiyle oldubitti diye düşünülüyor. Ama bu aşamaları mutlaka görmek istiyoruz.

Senaryonun aşamalarını da ne şekilde düzenlediğimizi çok kısa olarak geçip bitireceğim.

Önce bir ön hazırlık bölümü yapıyoruz İsmail Bey’ in de bahsettiği, burada çeşitli fikirler, yaratıcı fikirler bir toparlanıyor ve sonrasında bunlar alınarak, “neyi hedefliyoruz, niye biz bu işi yapacağız?” sorularına yanıt veriyoruz. Yeni yaptığımız bir çalışma var. Başlangıçta yapmış olduğum tasarım yüz altmış beş bölüm üzerinde. Bunu projekte ederek bir çalışma yapıyoruz. Yani bunun hazırlığı, üç bölüm yapalım dördüncüsü, beşincisi gelir şeklinde olmuyor. Ciddi anlamda, projeksiyonu ile birlikte hedefleriyle bir tasarım oluşturmak gerekiyor.

Ön hazırlık sonrasında, giriş bölümü senaryoya giriş, burada başladığımız zaman, dikkat çekme ondan sonra güdüleme, gözden geçirme yani hedeften haberdar etme ve geçiş aşamalarıyla geliştirme bölümüne geçiyor.

Çok kısa, kısa geçmek zorundayım süre kısıtlı olduğu için. Sonra geliştirme bölümünde dediğim gibi o bilginin aşamaları, buralar dikkate alınıyor bunlardan geçiyor sonuç bölümüne geliyor. Sonra özetlerimiz yapılıyor tekrar güdüleme yapılıyor ve kapanışa gidiyor.

Benim söyleyeceklerim bu kadar.

İsmail Fidan:

Bana da son olarak sadece hızlı bir şekilde ruh katmak kalıyor geriye, çünkü artık iyi bir senaryo, iyi bir içerik, iyi bir anlatım olduktan sonra seslendirme ve müziğe de çok kısa bir başlık açmak gerekiyor. Biz seslendirme sanatçısının duygusunu ve o anki vurgusunu vesaire daha iyi aktarabilmek için orijinal sesle çalışıyoruz bu yüzden iki defa ses kaydına giriyoruz bu biraz yıpratıcı olabiliyor bazen ama bunun gerekli olduğunu düşünüyoruz. Bu ilkinde seslendirmeyi daha sonrasında nida ve kalmışsa eksik sesler ve kurguda bir değişiklik varsa onları alıyoruz. Müzik ise çoğu zaman animasyon üzerine o anki durumu o anki atmosferi en iyi yansıtacak şekilde görüntü üzerine çalınabiliyor. Sekseneye yakın müziğimiz var belki daha da fazla ama bazen bu bile oturmayabiliyor yeni yapılmış bölüme, o yüzden yeni bir müzik o an canlı yapılıyor.

Şöyle diyelim son bir cümle olarak bir benzetmeyle, senaryoyu bir enstrüman gibi düşünün, onu uygulayan ekibi de, onu çalan sanatçı gibi düşünün.

Enstrüman yani senaryo iyi olmalıdır fakat onu icra eden sanatçı da iyi olmalıdır ki, ortaya güzel bir yorum çıksın diyorum.

2.4 Eğitici Medyayı Eğitici Kılan Nedir?

Angela Santomero (Skype bağlantısı)

Benim ismim Angela Santomero, çocukların eğitimsel medya alanında, metin yazarı olarak çalışıyorum ve geliştirici olarak çalışıyorum. Benim de yapmaya çalıştığım şey aslında çocukların kendine olan güvenlerini artırmak. Dolayısıyla çocuklara ilham veren karakterler sunmaya çalışıyoruz yani onlardan bir şeyler öğrenmek isteyeceğiniz karakterler sunmaya çalışıyoruz. Bu karakterlerin biraz daha eğitimsel becerilerinin olmasını sağlamaya çalışıyoruz. Mesela bizim karakterimizle, yarattığımız karakterle izleyici arasında bağ kurabilirsek bu çok başarılı olabilir. Ya da bir başarısızlık varsa ekranda bunu izleyici de izleyip tecrübe ediyor. Ya da onlar mutlu olduğunda izleyici de mutlu oluyor. Bu bir yolculuk aslında ve o yolculuğa izleyicileri dâhil edebildiğiniz ölçüde başarı sağlayabiliyorsunuz.

Yarattığım karakterlerin bir kısmı bu tanıma uygun mesela, bir köpek karakteri ve serinin farklı bölümlerinde bir takım gizemleri çözmek için bir takım ipuçları bırakıyor ve aslında okul öncesi yaştaki çocukların da en iyi arkadaşı.

Okul öncesi yaşa hitap eden, bir süper kahraman var, benim şovlarımda kullanılan. Karakterlerin bir kısmı gerçek insanlar, anime karakterler de kullanıyoruz ilaveten. Küçük bir kaplan olabilir ya da bir köpek yavrusu olabilir ya da bir uzaylı olabilir ama bir şekilde çocukların sorun çözmek için model olarak kullanabileceği rol modeller aslında bunlar. Yine okul öncesi çocuklara yönelik bu dizileri oluştururken daha önce de konuşulduğu gibi bu eğitimsel hikâyelerin nasıl bütünsel hale getirildiğinden bahsedilmiştir herhalde, buna kafa yormak gerekiyor.

Burada yaptığımız ilk şey çok doğru şekillendirilmiş bir müfredat seçmek ve bizim bir danışmanımız var. Danışmanımız bu alandaki en iyi olan örnekler konusunda bize haberler ve bilgiler veriyor. Anaokulu programı üzerinden şekillendirilmiş bir dizi, anaokuluna gitmeden önce çocukları okula hazırlayan, eşleştirme gibi problem çözme gibi konularda anaokulu becerilerini okula başlamadan önce o çocuklara küçük, küçük aşlamaya çalışan bir dizi. Okuryazarlığa hazırlık, sosyo-duygusal müfredat, aynı zamanda hayata dair biraz kendi işini kendilerinin yapmalarını sağlayacak fonksiyonel beceriler.

Bu müfredatın bu tür dizilere entegre edilmesinin aslında 1995'den beri ilave çaba olduğunu görüyoruz. Biz metinlerimizle okullara gidiyoruz, orada bir takım fikir paylaşımları yapıyoruz ve aslında bir test sürüşü gibi düşünebilirsiniz bunu. Bu yazdığımız taslak metinleri eğitim projelerinden ya da çocuklarla bire bir muhatap olarak bu kişilerden nasıl geçerli not aldığını anlamaya çalışıyoruz. Onların geri bildirimleriyle şekillendiriyoruz ve bu sayede de çocukların ilgisini hem sağlayabilecek hem de ona faydalı olabilecek bir prodüksiyon yapmaya çalışıyoruz. Bu tür karakterler oluşturduğunuzda hikâyelerin de bir şekilde, kendine has bir şekilde kendine has özellikler edinmesi gerekiyor. Karakterlerle ve yine bunu bütünleyen bir hikâye ile devam ediyor olmanız gerekli. Her aşamada, her kelimedede bu karakterlerin hikâyeleri yaşa uygun şeyler söylüyor ve konuşuyoruz, bunun karşılıklı etkileşimde bir tecrübe olmasını sağlamaya çalışıyoruz, Yani izleyicinin izlediğiyle bir bağ kurmasını ya da izlediği programla, karakterle bir bağlantı kurmasını sağlamaya çalışıyoruz ki bu bağlamda bir el işleri ve beceri serimiz de var. Etkileşimli hikâye anlatıcıları yoluyla, sanat yoluyla, el işi yoluyla, aktivite yoluyla problem çözme ve aşama, aşama, zaman, zaman ne yapmaları gerektiğini onlara oyuncu bir şekilde öğretmeye çalışıyoruz. Ve çocuklar, müzikle, oyunlarla, eğlenmeleri de çok önemli sadece oturup izlemeleri değil.

Bir taraftan da çocukların kendi kendilerine yetmelerini sağlayacak fonksiyonel becerilerden bahsetmiştik konuşmanın başında. Bazen çocuklar bir şeyi çok zor bulurlar çok zor gelir yapmak

istememezler, çekinirler ve bu anlattığımız hikâyelerle aslında çocuklara belki kendi yaşlarının bir tık üzerinde ama neyi nasıl yapabileceklerini gösteren şeylerle sunmaya çalışıyoruz. Ve çocuklara gizli bir sos reçetesi veriyoruz, tarifi veriyoruz harika bir hikâye, harika karakterler. Beraber olmak isteyeceğiniz, vakit geçirmek isteyeceğiniz, arkadaş olmak isteyeceğiniz karakterler. Uzun süre devam eden başarı kazanmış, izleyicinin sadakatini kazanmış televizyon dizilerine baktığımızda gördüğümüz şey aslında daha önce size biraz bahsettiğim gibi bu hani karşılıklı etkileşimde olmak. 90'lar da evdeki izleyicilere doğrudan konuşuyorduk, böyle bir şeyler anlatıyorduk ve şimdi artık onlardan bu hikâyenin, bu diyalogun, bu konuşmanın bir parçası olmalarını bekliyoruz. Yani karakterle izleyici arasında bir bağ kuruyoruz, bir ilişki kuruyoruz.

Daniel ile Daniel'i sevdim oyununu oynayabilirim, onu izleyebilirim ve onunla arkadaş olabilirim. Aynı zamanda bazı becerilerin geliştirilmesi anlamına da geliyor bu. Süperleri çocuklar kolay algılıyor ve öğreniyorlar, bunlar süper kahramanlar ve okuma yazmayı bilen süper kahramanlar ve onların bunu bilmesi bile çocuklar için bazen çok ilham verici olabiliyor. İzleyici için o karakterleri seviyor ve izliyor oluşu aslında okuma yazmayı öğrenmek için bir sebep. Bu temel becerilerin kazandırılması için yirmi iki dakikalık diziler sayesinde, programlar sayesinde çocukların ilgisini çekiyoruz ve o öğrenmeyi de biraz daha genelleştirmelerini sağlamaya çalışıyoruz. Aynı zamanda benim açımdan da müfredatı aslında bir şekilde o hikâyeye oturtuyorum, yani eğitimi alıp da çocukların önüne sürmek yerine bu pasta gibi sunduğumuz şeyin aslında kremasını yapıyoruz ve parçasını yapıyoruz.

Yaptığımız her şey o an mesela öğrenme ya da okuma yazma ya da neyse, müfredatın bize o iş için sunduğu şey, onunla paralel ilerliyor. Küçük sarı işaretlerle yarattığımız bir yolculuk var her bölümde ve bu yolculuk içerisinde çocukların okuryazarlığını geliştirme, öğrenme potansiyellerini beslemeye çalışıyoruz. Ve tabii ki bu sayede çocuklar o izledikleri ve bağ kurdukları karakterler yoluyla da kendi öğrenme yolculuklarına çıkmış oluyorlar. Müfredat danışmanlarımız var demiştik aynı zamanda okullara gidiyoruz, prodüksiyon aşamasında üç kez okullara gidiyoruz, onlardan fikir alıyoruz eğer hesap etmeyen ve böyle olmamalı dedikleri bir şey varsa hemen bunları değiştiriyoruz.

Daniel Tiger' s da, Daniel Tiger' s bir kaplan ve bu kaplan bize geliyor ve "hadi gelsene" diyor, genelde okul öncesi yaştaki çocuklar için tasarlanmış sorunlar ve problemler oluyor bunlar. Mesela ilk bölümde Daniel' in doğum günü pastası vardı çok heves ettiği bir pastaydı ama bir şekilde pasta düştü yere ve pastayı kesmeden mahvoldu pasta ve babası Daniel'e şöyle bir şey söyledi: "Kötü bir şey olduğunda sen ona tersinden bakmaya çalış". Bu yere düşen ve mahvolan pastaya bakıp bir şekilde "bundan nasıl güzel bir şey çıkarabiliriz?" diye düşünmesini sağlamaya çalışıyoruz çocuğun. Daniel' da o kekin yer de evet mahvoldu, şekli bozuldu ama hala tadı güzel gibi bir sonuca varıyor. Biraz problem çözme, biraz eğlence ve tabii ki duygusal bir yolculuk. Ve biz ebeveynlerden ve öğretmenlerden de görüyoruz ki bu öğrettiğimiz seksen stratejiyi farklı şekillerde içselleştirip sonra kullanıyor çocuklar. Sınıfta gösteriyorlar, anne babalarına gösteriyorlar yeni bir izleyiciyi denemek için ya da bir sorunla karşılaştıklarında bunu çözmek için ya da işte arkadaşlarıyla paylaşmak istemedikleri zaman bile buna çare olması için bu dirençleri, kendi içindeki belki doğal olan dirençleri aşmak için kullanıyorlar.

Diğer tarafta da bilimsel müfredatta şöyle bir şey yapıyoruz, bizim temel okuma becerileri dediğimiz merkezi panelin oluşturduğu bir takım parametreleri sunuyor ve bizim karakterlerimiz okul öncesi süper kahramanlar olarak bu çocuklarla etkileşimli olarak yaratılan tanımları çözmeye çalışıyorlar. Bir taraftan kitapları öne çıkarıyoruz kitapların ne kadar güzel olduğunu çocuklara gösteriyoruz diğer alternatifler de var evet televizyon da izliyoruz evet tablette oyun da oynuyoruz, ama kitaplar hala var hala bizimle ve hala çok kıymetli bunu biraz daha çocuklara

görünür kılmaya çalışıyoruz. Ve her karakterimiz bir beceriyi temsil ediyor mesela bir karakterimiz var, kelimelerden güç alan bir karakter, kelimeleri yazmayı telaffuzu çok iyi bilen bir karakter. Bu karakterlerin her birinin bir temel becerisi ve kendine has oyunları var. Bazısının da oyunları var ve bu oyunlarla da oyunu ya da hikâyenin ana çizgisini çocuklara biraz daha yakınlaştırmaya çalışıyorlar. Herhangi bir bölüm içerisine çeşitli defalarda bu oyunlar devreye giriyor ve herhangi bir karakter olabilir, bu karakterler de bu oyunlar sayesinde çocukları hikâyenin içine çekmiş oluyorlar.

Toparlamak gerekirse, bence iyi izlenen bir programı yapmanın sırrı, kuvvetli vizyon öncelikle, sonra yaşa uygun ve çocukların ilişki kurabileceği karakterleri oluşturmak, müfredata doğru bağlantılar yapmak, anne babaların faydalı olduğunu düşündüğü referanslar yapmak ve okullar ve velilerle bu anlamda bağlantıda olmak, çocukların öğrenme potansiyellerini doğru şekilde hedefe geçirecek bir hikâye oluşturabilmek. Ve her zaman formatif araştırmalar ile ya da metin okumayla, ne şekilde yaparsanız yapın, isteklerini ve ilgilerini, ilgi alanlarını göz önünde bulundurmak. Çünkü bu belge sizin için çok elzem. Ve on iki ay önümüzdeki on iki ay süresince yayınlanacak bir diziyi hazırlıyoruz tabii ki çıkış noktanız olmak durumunda ve tabii ki formatif araştırmalar biraz önce söylediğim gibi başarının önemli noktaları.

İKİNCİ BÖLÜM SORU VE YANITLAR

Soru:

Merhaba, benim birkaç sorum olacak birincisi Mustafa Yavuz GÜL'e sormak istiyorum. Ben iki yaşında bir çocuğu olan bir baba olarak konuşuyorum, buna istinaden söylüyorum. Maysa ve Bulut'u ben izledim, çocuğumla beraber de izliyorum birincisi bu prodüksiyon gerçekleştirilirken saha araştırması yapıldı mı?

İkincisi yani çizgi filmi birkaç bölüm izledikten sonra hani burada bir Türk kültürü var tarihimize, köklerimize ait bir kültür var bu kültürü edindirmek için yapıldığı belli. Sizin düşünceniz miydi yoksa TRT Çocuk' un istediği yani böyle bir şey yapılmalı dediği bir çalışma mıydı?

Bir de açıkçası şu konuda beni ya da izleyicileri ikna etmeniz gerekiyor diye düşünüyorum; iyi, tamam böyle bir kültür var ve bu kültürü bilmeliyiz ama bu kültürü bilmenin bizim çocuklarımızdaki karşılığı ne, neden bunu bilmek zorundalar?

Çünkü şu anda çok spesifik bir konu. Yani Toroslar' da bir bölgede konar, göçer bir aşiret bunlar ve bizim hayatımızda şu dijital medyanın var olduğu hayatın içerisinde çok fazla karşılığı olan bir konu olduğunu düşünmüyorum. Bu konudaki görüşlerinizi merak ediyorum.

Müsaade ederseniz İsmail Bey ve Dilek Hanım'a da birer sorum olacak. Onları sorayım ondan sonra sizi dinleyeyim diye düşünüyorum. İsmail Bey'e şunu sormak istiyorum. Öncelikle tebrik ediyorum bana göre TRT Çocuk' un en iyi çizgi filmi Rafadan Tayfa, ben şahsi düşüncemi söylüyorum. Rafadan Tayfa' da ki tiplerle ilgili geri dönüşlerle ilgili bir soru sormak istiyorum.

En çok hangi karakter beğeniliyor ve bu karakterin beğenilmesinin nedenleri neler?

Örnek vermek gerekirse ben mesela en çok Hayri' yi beğeniyorum zafiyetleri olduğu için, ihmal edebildiği için, daha çok hata yaptığı için, daha çok zafiyet sergilediği için bunu da çok insani bulduğum için beğeniyorum. Size sosyal medyadan elbette geri dönüşler geliyordur bu anlamda geri dönüşleri merak ediyorum.

Dilek Hanım'a da şöyle bir şey soracağım, aslında Sayın Millner burada olsaydı onunla tartışmamız gereken bir konuydu bu diye düşünüyorum. Şimdi medya eğitmez eğlendirir diye bir düşünce var evvelden beri iletişim bilimcilerin tartıştığı bir konudur bu. Açıkçası ben çok da boş bir düşünce olduğunu düşünmüyorum kuvvetli bir iddia olduğuna da inanıyorum. Zaten hayatımızın bayağı bir kısmı eğitim ile eğitimin getirdiği kurullarla geçiyor bir de üzerine medyanın eğitime soyunması çocuklara daha 0-2 yaş grubundan itibaren işte normatif, ahlaki değerler yükleyip belli bir kültür vurgulamaya çalışıp onlara eklenmeye çalışması. Eğitim ve eğlence konusunu medya bağlamında değerlendirirseniz memnun olurum.

Dilek Kırcaoğlu :

Konuşmamın başında bir parça bu sizin sorduğunuz konuya değinmiştim. Aslında bütün dünyada eğitimle ilgili, eğitim metotlarıyla ilgili bir sıkıntılı süreç olduğunu anlatmaya çalışmışım. Çünkü vizyon değişiyor, teknoloji değişiyor, çocuklar değişiyor fakat eğitim metotları değişmiyor. Burada zaten bir sıkıntımız var. Medyada evet sıkıntı var ama bence eğitici olan şey, eğlendirici şey olabilir. Yani ben ikisini bir arada düşünebiliyorum zaten sıkıntı orada yani "eğitim zor, sıkıcı ve eğlencesizdir". Ben bu düşüncenin yıkılması gerektiğini düşünen bir eğitimci ve uzmanım. Dolayısıyla da öğrenmek kolay eğlenceli ve medya da bizim için bununla ilgili güzel bir araç olabilir diye düşünüyorum.

İsmail Fidan :

Karakterlerimizle ilgili ve “hangi karakter ne derecede seviliyor?” gibi bir soruydu, güzel bir soru bence. Biz sunumda da bahsettiğimiz gibi karakterleri gerçek kişilerden belirledik ve gerçek bir çocuk gibi davranmaya çalışıyorlar. Mesela Hayri dediniz, gerçekten ebeveyn kısmından Hayri’ ye çok ciddi bir destek var bu noktada. Ama çok farklı yaş grubundan çok farklı karakterlere sevgi var aslında.

Bilimsel konuşmak gerekirse yakın bir zamanda bir kamu spotu gerçekleştirdik. Bu kamu spotunda, veriler üzerinden izleyen çalışılmaya karar verildi sağ olsun kanalımızda bize destek verdi ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinde yapılan en etkili kamu spotu unvanına sahip oldu. Burada çıkan araştırmada Akın karakteri Türkiye’nin en çok sevilen, ebeveyn ve çocuklar tarafından en çok sevilen karakteri seçilmiş. Bunların da tamamının verileri var fakat şunu söyleyebilirim biz sosyal medyadan takip ettiğimiz kadarıyla özellikle kız karakterler Mert karakterine âşık ve bazıları evlenmek bile istiyor hani bununla ilgili geri dönüşler de oluyor. Ama en önemlisi şu; bence karakterlerin birçoğu seviliyor çocuklar şöyle söylemiyor; Kâmil, Hayri demiyor Kâmil Abi, Hayri Abi, Akın, çünkü Akın küçük yaşça biraz daha kendine yakın görüyorlar. O yüzden net bir cevap olarak Akın en sevilen karakter ama ebeveynlerden çok duyuyoruz Hayri’ yi aynen sizin gibi beğenenler var. Ama biz en başta Hayri ve Kâmil’ in fenomen olabileceğini düşünüyorduk, Akın bir şekilde öne çıktı diyebilirim. Ama kızlar da Mert’ i çok seviyor.

Mustafa Yavuz Gül :

Maysa ve Bulut fikri nereden çıktı? Oradan başlayayım. Bizim ninnileri yaparken bir tane ninnide Yörükleri resimledik. Tabi fantastik bir şekilde. Gökte uçan adalar, Yörük kızı var, sonunda develeri taşıyan koyunlar bulut şeklinde, onlar o şekilde göçüyorlar. Sonra, kanal koordinatörlerimizle konuşurken bunu böyle bir diziyeye dönüştürelim dedik. Aslında esas fikir şu değil, yani biz bir kültürü didaktik bir şekilde şunlar, şunlar var diye çocuklara öğretmek değil. Biz doğa içinde yaşayan bir kız çocuğunun hikâyesini anlatmak, nasıl Heidi var, bizden hikâyelerin olacağı doğa içinde, esas temaları ne; yetinmek, birbirine sahip çıkmak işte bazı değerler belki kaybolan değerler, onları hatırlatmak. Bize çok yabancı şeyler yok Maysa’ da, yani bir köyde yaşayan bir insan. Mesela köye gidip gelen, bağı olan insanların, “bizim ninemiz de böyle bize masal anlatırdı işte bizde de böyle tarhana yapılır” diyeceği yani çok uzak değil aslında yani. Yörükler de zaten aşama, aşama yani beş yüz sene önce veya Orta Asya’dan geldiği şeklinde değil. Yani o kadar uzak değiliz zaten anlatabiliyor muyum?

Ve niye bunu öğrenmeliyiz? Türkiye’de böyle bir grup insan yaşıyor ve yakında da bitecek. Neden öğrenmiyoruz böyle şeyleri neden kendimizi tanııyoruz anlatabiliyor muyum?

Amerikan filmleri, Amerikan polisleri öyle, böyle biz onu biliyoruz. Yani hiç bizimle ne alakası var diyor muyuz? Gereksiz biliyoruz. Ama kendimize ait hiçbir şeyi bilmiyoruz insanlar hakkında çok önyargılarımız var tanımadığımız için.

Yörükler üzerine araştırma yapıp yapmadığımızla ilgili sorunuza da cevap vereyim. Kitaplardan daha çok yararlandık ve o kadar yetersiz ki kitaplar, Yörükler üzerine, ben çok şaşırdım. Yabancılar araştırmış biraz motifler, giysilerle ilgili eskiden 70’ler den şeyler var ama o kadar az ki ve birbirimizi gerçekten tanımıyoruz. İşte dediğim gibi bilmediğimiz için de bir sürü önyargılarımız var yani tanıdıkça, gördükçe insanlar bildikçe öz kültürünü ve yani çok farklı çeşitlilik var tabi Türkiye içinde. Bir Avrupa’da ki gibi değil yani şey hem doğa olarak hem insanlar olarak. Bir Orta Anadolu’ya gidiyorsunuz bir Karadeniz’e bir Ege’ye o kadar farklı ki aslında. Yani o açıdan gerekli olduğunu düşünüyorum ben açıkçası.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK PROGRAMCILIĞINDA AİLE FAKTÖRÜ

3.1 Çocuk Medyasında Ebeveyn katılımının Önemi

Abdullah Mert

Bu gün sunumum çocuk mediasında ebeveyn katılımının önemi olacak bildiğimiz gibi.

Bildiğimiz gibi medya sürekli bir değişim ve dönüşüm içinde. Yirminci Yüzyılın son çeyreğinde değişen izleyici beklentileri tematik kanalların ortaya çıkmasına neden oldu. 1979' da bir eğitim kanalı olarak Nickelodeon' un kurulmasıyla çocuklar için programların içerik ve niteliklerinin tartışılma süreci başlamış oldu.

Günümüzde tematik çocuk televizyonu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler de yerini sağlamlaştırmış bir kavram olarak üzerinde ciddi anlamda düşünülmesi gereken bir olgu durumunda. Yapılan araştırmalara göre televizyonun birçok olumlu ve olumsuz etkileri var. Ancak belki de artık geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın gelişimleri ve eğitimleri açısından önemli bir yere sahip olan televizyonun değil yeni medya araçlarını ya da mecralarını tartışmak gerekir. Çünkü sosyal medya tabletler, diz üstü bilgisayarlar, internet, akıllı telefonlar, oyun konsolları bazı araştırmalara göre televizyonun önüne geçmiş durumda.

Peki, günümüz çocuklarının medya ile iletişimine yetişkinler olarak bizim nasıl yaklaşmamız gerekir?

Televizyondan yola çıkarsak bu hususta geçmişte yapılan birçok araştırmanın televizyonun ne kadar zararlı ve yararlı olduğunu anlatan, etki araştırmaları üzerine olduğunu görüyoruz. Ancak günümüzde araştırmacılar televizyonun etkilerini kabullenmiş ve artık çocukların televizyonla olan etkileşimini şekillendirme üzerine çalışmaya başlamış durumdadır. Medyanın aile üzerinde büyük bir etkisi olduğu düşünülerek 2011 yılında dört yüz otuz beş yetişkinle yapılan bir araştırmada sorulan "ilk aklınıza gelen görsel medya aracı nedir?" sorusuna, yüzde seksen yedi nokta yedi gibi büyük bir çoğunluk televizyon, yüzde altı nokta dokuz gazete yüzde üç nokta dört ise internet demiş. Bu durum yetişkinlerin hala televizyonu en önemli görsel kitle iletişim aracı olarak gördüğünü kanıtıyor.

Peki, çocuklar bu araştırmanın neresinde? Kendi programlarını ya da dizilerini izleyen ebeveyn, çocuklarının da bu programları izlediğinin farkına varmaz, varsa bile çoğu ebeveyn bu içeriklerin zararlı olmadığını düşünür. 2008 yılında yirmi anne ve baba ile yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler sonucu, ebeveynler, program seçimi konusunda dikkatli davrandıklarını söyledikleri halde kendileri televizyon seyredirken çocukların da yanlarında olmasını sakıncalı görmediklerini söylemişler. Oysa çocuk dizi, film, haber gibi programların içerisinde kendisi için uygun olmayan pek çok uyarana maruz kalmakta. Bunu henüz bu yıl yapılan ilgi çekici bir araştırmadan bahsederek detaylandırmak istiyorum.

Mafya içerikli biz dizinin çocuklar tarafından nasıl algılandığını ölçmek amacıyla çocuklardan resim çizmeleri istenmiş. Çalışma sonucunda çocukların resimlerinde şiddet içerikli figür kullanım oranı yüzde doksan bir buçuk olarak saptanmış slaytta bir iki resim görüyorsunuz örnek olarak. (Slayt)

Bu araştırmalardan yola çıkarak çocukları, içinde tehlike unsurları barındıran yapımlardan nasıl korumak gerektiğini konuşabiliriz. Artık günlük yaşantımızın bir parçası olan televizyon, eğlendirici, dinlendirici ve bir eğitim aracı olarak olumlu yönlerini ele alarak, negatif etkilerini pozitif çevirmenin yolları üzerinde durmak daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Bu açıdan

bakıldığında öğretmenlerin, anne babaların ve ilgili tüm paydaşların bu konuda bir farkındalık oluşturmaları gerekiyor.

Özellikle anne babalar televizyon ve medyanın çocuklara etkileri konusunda daha bilinçli olmalı ve çocuğu doğru yönlendirmelidir. Televizyon kesinlikle bir bebek bakıcısı olarak kullanılmamalı ve çocuğun eline kumanda verilmemeli. Çocuk televizyon izlerken anne baba mutlaka ona eşlik etmeli ve çocuğa sorular sorarak onu pasif izleyici konumundan aktif konuma getirmeli. Anne babalar çocukların seyrettikleri, seyredebilecekleri programlar konusunda uygun denetimi sağlamalı çocukların her yayını değil gelişim düzeylerine uygun olanları izleyebilmelerine özen göstermeli. Televizyon izleme saatlerine düzenleme getirmeli, çocuğa televizyon dışında seçenekler sunmalı ve birlikte etkin zaman geçirmeli.

2011’de yapılan bir araştırmada medya denince akla ilk gelen objenin televizyon olduğunu görmüştük. Herkesin kolayca ulaşabileceği ve yazı, ses, görüntüyü bir arada barındırma özelliği ile internet artık toplumda, bireysel yaşantımızda ve en önemlisi ailemizde vazgeçilmez bir yer edinmiş durumda. Dijital medyanın hayatımızın her alanına nüfuz ettiği bir çağda yaşadığımızı düşündüğümüzde evde, okulda, iş yerinde, sosyal hayatta telefonsuz, bilgisayar ya da tabletsiz geçirdiğimiz zamanlar oldukça kısıtlı. Biz yetişkinler bu teknolojik zaman dilimine henüz ayak uydururken çocuklarımız modern çağın ortasına gözlerini açıyor. Yeni medya düzeninde yerinde ve doğru kullanıldığında kişinin fayda sağlayacağı şekilde işleyen sistem tersi söz konusu olduğunda kullanıcıyı zarara uğratabiliyor. Bilinçli kullanıcı olmanın sorumluluğunu taşıyan bireyler bu tip sorunlarla başa çıkmakta ustalık gösterirken duyarsız bireyler sıkıntılı süreçler yaşıyor.

Yetişkin bireylerin bu tür sıkıntıların bir şekilde üstesinden gelebilecek ehliyete sahip olmaları elbette onları şanslı kılan bir faktör. Burada asıl konuşulması gereken henüz otokontrol sağlayamayan çocuklarımızın dijital dünyadan fayda yerine zarar görmelerinin nasıl önlenilebileceği.

Common Sense Media kurucusu ve CEO’su James Steyer Facebook çağında çocuk büyütme isimli kitabında, dijital çağın yetişkin bireylerine, çocuklarını sanal tuzaklardan nasıl korumaları gerektiğine dair bir takım bilgiler veriyor. Steyer, kitapta sosyal medya kuruluşlarının kişilerin mahremiyetini korumak gibi bir öncelik ve amaçlarının olmadığı altını sıkça çiziyor. Steyer’ e göre bu kuruluşların var oluş amaçları ticari ve dolayısıyla kişisel veri biriktirirken ve bunları paylaşırlarken mahremiyet gözetmek gibi bir kaygıları yok. Bu durumda otokontrol yetileri gelişmemiş çocuklara bu konuda rehberlik yapacak olan kişiler elbette anne babalar ya da onlara bakmakla yükümlü olan veliler.

Attığımız adımda bile dünyadan kopamadığımız bu zaman diliminde elbette onlara bu dünyayı bütünüyle yasaklayarak çocukları tehlikelerden korumak mümkün değil. Yasak kelimesinin tek başına bile çocuğun ruhunda tahribata yol açabileceğini belirten uzmanlar sınır ya da kural koymanın daha yumuşak ve yapıcı olacağını savunuyor.

Yeni medya düzeninde sektör için üretkenler kadar ebeveynlerin payına da büyük sorumluluklar düşüyor. Örneğin, hedef kitlesi çocuklar olan bazı yapımlarda şiddet unsuruna sıkça rastlamak mümkün. Kız çocuklarının beğenisine sunulan kimi yapımlarda ise kahramanların kusursuz fizikteki genç kadınlar olması bu çocukların onları rol model olarak kabul ederek erkenden onlara dönüşme hevesine kapılmalarına neden oluyor. Steyer’ in de bahsettiği gibi kuruluşların öncelikleri ticari kaygıları, çocukların dijital dünyayla aralarına çizilecek sınırlar, anne babaların kendi ahlaki değer ve ritüelleri ile paralellik gösteriyor. Bu durumda herkese görevini yapmak

düşüyor bir yanda iliklerimize kadar işlemeye ant içmiş bir yeni medya düzeni, diğer yanda bundan kontrollü biçimde yararlanmak durumunda olan aileler var.

Ülkemizde bazı yayın evlerinin bu konuyla ilgili çalışmalar yaptığını biliyoruz. Bunlardan biri DÖRTGÖZ Yayınlarının Bilinçli Toplum Serisi başlığı altında hazırladığı kitaplar. Bu kitapta annesinin sosyal medya hesabını gizlice kullanan küçük bir kızın hikâyesinin anlatıldığı Nihal İnternette isimli bir hikâye bulunuyor. Kitapta çocuklara güvenli internet kullanımına yönelik mesajlar içeren bir hikâye anlatılıyor. Çocukların aileden gizli bir faaliyette bulunmamaları, sosyal medyanın eğlence kısmı kadar tehlikeli yanlarının olabileceği anlatılırken ailenin nasıl tepki vermesi gerektiğinin altı çiziliyor.

Bu açıdan bakınca bu tip eserleri yalnızca çocukların değil tüm aile bireylerinin okuması gerektiği ve böylece empati yetisinin de gelişebileceği anlaşılıyor. Dijital dünyada çocukların ilgisini çeken araçlardan birinin televizyon olduğundan bahsetmiştik. Yayınevlerinin yaptığı çalışmaların benzerleri çocuk kanallarında hayata geçirilirse bu çalışma sayesinde de belki de konuyla ilgili ne yapacağını bilmeyen pek çok aile derdine çare bulmuş olacaktır. Çocuk kanallarında ebeveyn ve çocukların ortak takip edebilecekleri ve içeriğinde bu tip mesajları barındıran programların olması aile bireylerinin hem birlikte kaliteli zaman geçirmesini hem de ortak mesajı birlikte almalarını sağlayacaktır. Ailelerin çocukları dijital dünyanın tehlikelerinden sakınmaları için yapmaları gereken belki de ilk şey kullandıkları bütün dijital araçları kontrol edebilmek ya da kontrol edebilecek sistem kurmak ayrıca filtreleme yönteminden yararlanmak. Çocukların bu mecraları nasıl, neden kullanmaları gerektiğini de uygun ifadelerle anlatmalı. Hatta bu araçlar başında birlikte vakit geçirerek kontrollü olduğunda nasıl fayda sağlandığını birlikte gözlemlemek. Bu sayede çocuk anne babasının bu mecraya hâkim olduğunu da fark etmiş olacak ve tek başınayken daha dikkatli olmaya özen gösterecek.

Anne babanın medya araçlarından yararlanırken yalnız çocuklara sınır koyması çocukların bu konuda kendilerini haksızlığa uğramış gibi görmelerine neden olabilir. Örneğin; çocuğunun çok fazla televizyon izlediğinden yakınan bir anne akşam sekizden gece bire kadar televizyon seyrediyorsa çocuk için bu kararın hiçbir hükmü yok, hiçbir hükmü olmayacak. Ya da çocuğun tablet ya da telefonda oyun oynamasına sınır koyup yatakta bile telefonla vakit geçirene anne baba modelinin samimiyeti tartışmaya açık olacaktır. Bunun önüne geçebilmek için ebeveynlere düşen söz konusu eylemler için kendilerine de sınırlar getirmeleri ve bunu sesli ifade ederek çocukların dikkatini çekmelerini sağlamaktır. Ayrıca anne babalar sosyal medyada ilgilerini çeken ve ailelerini ilgilendiren bir takım faydalı bilgileri sesli dile getirerek paylaşırlar ve sohbetlerine konu ederlerse çocuklar ebeveynlerin bu konuda şeffaf davrandıklarını görecek ve kendileri de bunu uygulamaya çalışacaklardır.

İnternette ya da televizyonda görülen bazı etkinlikleri evde hayata geçirerek böylece oradan edinilen iyi ve doğru bilgilerin gerçeğe uyarlanma fikri çocukları heyecandırabilir. Bu açıdan altı kalınca çizilmesi gereken şey, çocuğun iyi ve kötüyü ayırt edebilme yetisinin gelişmesine yardımcı olmaktır. Bunun yolu da medya okuryazarlığından geçmekte.

Peki, medya okuryazarlığı olunca önce nelerin farkına varabiliriz?

Öncelikle medya okuryazarlığı iletişim araçları konusunda bireyleri edilgen olmaktan kurtarır onları yeni araçları etkin bir şekilde kullanan, yöneten bireyler haline getirir. Medya okuryazarı olan birey çeşitli bilgi kaynakları arasından ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer medya ve içerik seçiminde doğru tercihler yapar. Mesajlar karşısında sadece alan değil aynı zamanda veren bir taraf olarak aktif olur. Kendisine sunulan içerikleri eleştirebilir ve onları değiştirebilir. Medya okuryazarlığı dersinin ilköğretim aşamasında seçmeli ders olarak verildiğini biliyoruz ancak

araştırmalar bunun yeterli olmadığını gösteriyor. Hali hazırda ilköğretim çağındaki çocuklara okutulan medya okuryazarlığı dersinin ilkokul düzeyinde hatta okul öncesi eğitiminde bile verilmesi gerektiği pek çok akademisyenin ortak görüşü. Verilen derslerin yeniden formüle edilmesi gerektiğini öne süren araştırmacılar, var olan derslerin müfredatlarında yapılacak değişikliklerle çocuklardaki farkındalık seviyesinin artacağını söylemekte.

Örneğin; 2013 yılında yapılan bir araştırmada elde edilen sonuçlar, medya okuryazarlığı eğitimi ile ilişkilendirilerek gerçekleştirilen Türkçe derslerinin geleneksel Türkçe derslerine göre daha zengin bir öğrenme ya da öğretme ortamı sunduğunu göstermiş. Sonuç olarak medya okuryazarlığı çocukların seçebilme, ayırt edebilme yeteneklerinin gelişmesi açısından önemli bir konu. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı, aileler ve çocuk kanalları ortak bir çalışma yürütmeli. Medya okuryazarlığı dersleri öğretmen, veli, öğrenci ekseninde birlikte yürütülmelidir. Ailelerin de bu eğitimlere bir şekilde iştiraki sağlanmalı, aktarılan bilgilerle paralel olarak çocuk kanallarında konuyla ilgili projelere yer verilmeli.

Yeni medya düzeninde bireyler kendilerini özgürce ifade edebilme imkânına sahipler. Bunu fırsata çeviren ve kendilerini bloklar oluşturarak fikirlerini paylaşan anneler gün geçtikçe artıyor. Bloкта gebelik sürecinden çocukların okul çağına uzanan yolculuklarını, onlarla geçirdikleri zamanı, yedikleri, içtikleri, hastalıklarını anlatıyor ve bu konuda kimi zaman uzman görüşü ile destekledikleri, kimi zaman da yalnız deneyimlerini paylaştıkları yazılar kaleme alıyorlar. Bu işin belki de en sevindirici yanı sosyal sorumluluk gerektiren bir takım konularda çocukların annelik içgüdüğü ile pekişen insani yönlerini toplumu bilinçlendirmek ve harekete geçirmek adına kullanmalarındır. Buna dijital medyanın hemen her mecrasını aktif kullanan oyuncu anne mahlaslı Şermin Çarkacı' yı örnek olarak gösterebiliriz. Sosyal medyayı kullanarak çocuklarıyla her akşam oynadıkları oyunları, onlara okuduğu kitapları, çıktıkları gezileri mutlak surette anne babalara mesajlar vererek paylaşan Çarkacı dijital medyanın gücünü son olarak bir yardım kampanyası için kullandı.

Nefes borusuna fıstık parçası kaçtığı için beyin felci olan Ömer Baran Yel isimli çocuğun tedavi masraflarının karşılanması amacıyla geçtiğimiz günlerde bir kampanya başlatıldı. İhtiyaç duyulan miktarın karşılanamaması üzerine Çarkacı sosyal medya hesaplarında söz konusu kampanyanın duyurusunu yaptı. Şaşılabilecek kadar kısa bir süre içinde ihtiyaç duyulan meblağın yarısını toplamayı başardı.

Bu durumu yeni medya düzeninde sosyal medyayı etkin kullanan annelerin gücü olarak okumak mümkündür. Sonuç olarak günümüzde aile kurumunun çocuk yetiştirme aşamasında karşılaştığı en büyük problemlerden biri elektronik bağımlılık. Çocuklar büyüyene kadar bu araçlarla birlikte olacaklar buna engel olmak çok zor zaten engel olmak da doğru değil peki, ne yapacağız? Çözüm bu sürece katılmak bu süreçte onlarla birlikte olmak, gündelik rutin dinamiklerimizi çocuklarımıza göre şekillendirmek. Çözüm beraberce oturup ilkeler ortaya çıkarıp onları uygulamaya başlamak. Dijital mecralardan en üst seviyede istifade edebilmek için araçların doğru kullanılması ilk ve temel şart.

3.2 Çocuk Hikayelerinin Aileleri Dünya Çapında Birleştirici Etkisi

Jan-Willem Bult

Bu ziyaretimde, sizi, kendi hikâye dünyamda küçük bir yolculuğa götürmek istiyorum.

Yaratıcı, yönetmen ve prodüktör olarak kırk yıllık bir tecrübem var bu alanda. Yani insanlar benim bir tutkum. Hiçbir zaman sertifikalandırılmayan, belgelendirilmeyen bir tutku benim için.

(Video)

Bu güne kadar yaptığım işlerden birkaç örneği ekranda görüyorsunuz. 1999 yılından bu yana da çocuğu merkeze koymak olarak adlandırılabilir şahsi felsefem üzerine çalışıyorum. Kanaatim çocukların otonomisine inemiyoruz, onların gücüne onların yeteneklerine, becerisine odaklanılması gerektiğini düşünüyorum. Ve beş temel değerden biri olan aileyi anlatacağım bu günkü prezentasyonumda ve aile bence aslında eğitimin en ayırt edici yönlerinden bir tanesi, belirleyicilerinden bir tanesi, hem gerçek hayatta hem de medyada.

Dürüst olalım şu anda yetişkinler dünyası ile çocukların dünyasında inanılmaz bir ihtilaf var. Birbirimizden beklentilerimiz dili farklı yorumlama ve anlama biçimlerimiz ve tabii ki görsellerden çıkardığımız manalar da farklı.

(Video)

Bu Japon reklamını izleyelim, çok güzel değil mi? Bu çocuk çıkışı nerde yakaladı? Kendisine yardım edecek kadar görebilen o hemşire onun çıkışı oldu.

Gerçek ve öze dönük çocuk hikâyeleri anlatmak hem ailenin hem çocukların ilgisini çeker. Çocukları ve aileleri birlikte izleyebilecekleri bir şeyler sunmaya çalışırken biraz daha görselliğe odaklanan programların başarılı olduğunu gördüm. Ve bunu ne kadar başarıyla yaparsanız duygusal bağlantı da o kadar artıyor.

Kısa bir filmimden parça paylaşmak istiyorum sizlerle.

Jane' in İlk Mücadelesi filmin ismi. Jane' in ilk boks müsabakası için hazırlandığını, idman yaptığını söylemeyi unuttum.

(Video)

Çocukları merkeze koymak suretiyle ve onları destekleyecek yetişkinleri işin içine almak yoluyla çocuklara büyürken ciddi bir destek sağlayabiliriz. Aynı zamanda bunları izleyen ailenin de bir araya gelmesini sağlamış oluruz duyguları paylaşırlar, bilgiyi paylaşırlar, bu hikâyelerin sonunda duygu ve bilgiyi paylaşırlar.

Bence bugün bir yanlış anlaşılma var. Çocuk televizyonculuğunun sadece mutlu hikâyeler anlatması gerektiğini zannediyoruz. Tabii ki mutluluk faktörüne ihtiyaçları var ve ümit veren, ümit vaat eden, belki fallara ihtiyaçları var ama şöyle bir şey de çok aşikâr ki; bir şekilde bir ihtilaf varsa ekranda, bu çocukların ailelerinin tecrübesini derinleştirir ve o ilişkileri destekler.

Okul öncesi çocuklar için tasarlanan bir kurgu hikâye programının bir parçasını paylaşacağım sizlerle. Beş yaşında bir çocuğun, her gün hayatımızda ortaya çıkan zorluklar, ihtilaflar ve mutluluklarla nasıl baş ettiği, onları nasıl karşıladığına dair görüntüler.

(Video)

İhtilaf çözümlleme, sorumluluklar ve ailenin gücüyle ilgili bir bölüm izlediniz. Bu seri okul öncesi çocukları için aynı zamanda yayınlansa da aslında Hollanda da geçmiş birkaç yıl içerisinde ailelere yönelik program kategorisindeki en başarılı olanlardan bir tanesi oldu. Ben aynı zamanda geçen yıldan bu yana fikir, hikâye ve haber paylaşımı alanında çocuk bakış açısını kazandırmaya çalışan bir organizasyonun parçası olarak da çalışmaya devam ediyorum. Ve bu çalışma nedeniyle biz farklı ülkelerden kişiler bir araya gelerek ortak çalışıyoruz, işbirliği yapıyoruz ve tüm dünya çocuklarının fikirlerini paylaşmaya çalışıyoruz. Bir dünya versiyonu hazırladık ve bu işbirliğinin ya da bu ağın parçalarını bir araya getirmeye çalıştık, bundan bir örnek sunmak istiyorum sizlere.

Bu paylaşım tüm dünyada olan bitenden kısa bir seçki. (Video)

Çocuklara yönelik haber programları tüm dünyada oldukça rağbet gören programlar arasında. Şu anda Hollanda da bu gördüğünüz NADA programı çok ciddi bir ilgi görmekte ve yüzde ellilik bir pay sahibi. Bunlar tabii ki çocuk programları arasındaki reytingler, ortalamada çocuklara ilaveten bir o kadar da yetişkinin bu programları izlediğini biliyoruz. Geçen aydan bu yana daha yeni bir web sitemiz yayına girdi ve mobil sitelerden, bilgisayardan ulaşılabilir. Bu siteye girerek çocuklarla ilgili, çocukların bakış açısından tüm haberleri, dünyada olup bitenleri, fikirleri görebilirsiniz, paylaşabilirsiniz ve çeşitlilik yaratan ve çeşitlilik paylaşan bir site bu. Hem telefonunuzdan hem bilgisayarınızdan ulaşabilirsiniz.

Peki, "Türkiye' de gelecek yıl neler olacak?" sorusuyla bitirelim teşekkürler.

3.3 Çocuklar Arasında Dayanışma ve İşbirliğini Geliştirmede Aile ve Medyanın Rolü

Ako Sirini

Benim sunumum kısa olacak, çok spesifik bir başlıktan, konudan bahsedeceğim. Bu anlamıyla da benden önceki konuşmacıların sunumlarından biraz farklı olacak.

İçinde yaşadığımız coğrafya ve benim ülkemin mevcut durumu ve dolayısıyla bunun sonucu açıklanan hususlar ne yazık ki çocuklar üzerinde çok olumsuz etkiye sebep oluyor. Bu çocukların hayatında en olması gereken temel ihtiyaçlarını bir tarafa iten, zorluklarla mücadele şeklinde geçiyor. Mülteciler, çok kırılgan çocuklar ve burada bizim rolümüz ne olmalı, bu çocukların hayatlarına ne şekilde dokunmalıyız? Bunu belki bir vakıf olarak da, “onlara bir şeyler yapmalıyız” gibi düşünmek durumundayız.

Temel olarak şu anki durumla ilgili biraz bilgi vereyim son on yıl içerisinde iki milyondan fazla çocuk savaşlarda öldürüldü. Dört buçuk milyon çocuk engelli kaldı ve on iki milyon çocuk evsiz kaldı. Ve çocuklar savaşlarda yaşanan can kayıplarının yüzde seksenine tekabül ediyor. Bildiğiniz gibi Zaro TV olarak biz Erbil de bulunmaktayız, televizyon istasyonumuz Kültür Bakanlığına bağlı ve yalnızca otuz beş kilometre kadar mesafedeyiz IŞİD’ e.

Savaşın çocukların üzerindeki etkisi ölüm, yaralanma, engelli olma hali, hastalık, tecavüz, fuhuş, psikolojik sorunlar ahlaki ve manevi etkiler, sosyal ve kültürel kayıplar. Çocuk askerler, ailelerden ayrılma ve istismar, çocuklar savaşa gidiyor ve savaşta çok ciddi anlamda sorunlar yaşıyorlar.

Zaro TV olarak, biz çocuklar arasında dayanışmayı teşvik etme rolünü benimsemiş durumundayız. Binlerce çocuk bizim projemiz çerçevesinde bağış aldı. Projemizin adı “Benim Oyunağım Senin Tebessümün”. Zaro TV inisiyatifi ile başlatıldı. Yerinden edilmiş ve mülteci insanlara yardım ediyoruz. Aynı zamanda da projemizi canlı bir şekilde biz de yayınlıyoruz.

Projemiz çerçevesinde yerinden edilmiş ve mülteci çocuklar için oyuncak topluyoruz ve daha güvenli bölgelerde yaşayan aileleri yine projemizi desteklemeye davet ediyoruz. Zaro TV olarak gerçekleştirdiğimiz bir diğer proje de, iki haftalık farkındalık eğitimini mülteci kamplarında vermek oldu ve mülteci kamplarında yaşayan çocuklara haklarını öğrenmeleri için bir eğitim verdik. Psikolojik olarak yaşamış oldukları durumdan nasıl kurtulabileceklerini onlara anlatmaya çalıştık.

Bunun yanında yine çocuklara yönelik birçok kültürel ve geleneksel faaliyetler gerçekleştirdik. Yaptığımız şeyler arasında, müzik, resim yapma, kamera önünde neler hissettiklerini anlatma ve diğer çocuklarla da kamera önünde konuşarak bu duygusal durumla birlikte başa çıkmayı becermesini öğrenme anlamında çeşitli faaliyetler yürüttük.

(Slayt)

Burada kampanyamızdan bazı fotoğraflar görüyorsunuz, bu kampanyayı on’dan fazla şehirde yaptık Irak’ın kuzeyinde ve ‘Benim Oyunağım Senin Tebessümün’ projesinin posterleri de bu şekildeydi.

Medya, işbirliği yapan çocuklar olarak büyümeleri için aileleri teşvik etmek durumundadır. Biz medya olarak ailelerin ailesel sorunlarına odaklanmak durumundayız ve bu anlamda aileye ve ev halkına yönelik programlara odaklanmak suretiyle daha sağlıklı bir nesil yetiştirmelerine yardımcı olmalıyız. Yine projelerimizin içerisine stratejimize, aileleri dâhil etmek durumundayız. Örneğin; bu projelerde gerçekleştirmiş olduğumuz faaliyetlerle, ailelerle irtibata geçmeye çalıştık ve ailelerin kendi oyuncaklarını başkalarına vermeleri için onları teşvik etmeye çalıştık, bu anlamda

ailelerle görüşmeler yaptık. Yine televizyonda kamu spotları yaparak ailelerle neler yapabilecekleri hususunda bilgi paylaşımında bulunduk.

ocuk medyası, yetikenden çocuğa olmak yerine çocuktan çocuğa olmak durumundadır. Başka ocuklarla konuşan çocukların o çocukları bir yetikenden daha iyi anlaması mümkün olacaktır. Çünkü çoğunlukla yetişkinler çocukları dinlemezler dolayısıyla mesajımızı doğrudan çocuğa vermemiz gerekir. Ve ne istediğinizi ve çocuğun yaptığınızı bilebilmesini sağlamak için doğrudan çocuğa hitap etmek durumundasınız.

Bu anlamda ocuk medyasının da kendi mesajını tarafsız bir şekilde verebilmesi gerekir. Ne tür tavsiyelerde bulunabiliriz, mit ediyorum bu konferansın katılımcıları ve uzmanları da duruma bir göz atabilir. Bu savaş bölgesinde yaşanan duruma bir göz atabilir ve birlikte i birliği yapmak suretiyle yerinden edilen mülteci pozisyonunda bulunan çocuklara yardım edebilir. Aynı şekilde savaş bölgesinde yaşayan çocuklara yardımcı olabilir. Çocuklara yardımcı olmak için uluslararası STK' lar ile çalışmalar yapmak anlamında deneyimimiz var UNICARE ve UNICEF ile çalışmalar yapıyoruz. Ve bizimle çalışmaya açıklar, kendi mesajlarını da yine biz kendi televizyonumuz üzerinden yayınıyoruz. Bu çok güzel bir çalışma şekli çünkü başta UNICEF olmak üzere bu STK' lar dünyanın her yerinde ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve çocuklar arsında sevgi aılamak, yetiştirmek adına içsel programlar yayınıyoruz. Örneğin; Suriye de birçok farklı kültür ve birçok farklı din bir arada yaıyor ve bizim de ayrımcılıktan kaçınan, radikalizmden kaçınan programlar yayınlamamız gerekir.

Çocukları, birbirlerini sevmeyi ve birbirlerini kabullenmeyi oğrenecek şekilde eğitmemiz gerekir. Sunumum bu kadardı teşekkür ediyorum sabırla dinlediğiniz için.

3.4 Okul Öncesi Dönemi Çocuklarına Yönelik Program İçeriklerinin Aile Ve Çocuk Gelişimi Bağlamında Değerlendirilmesi.

Hatice Zeynep İnan

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik televizyon içeriklerinin çocuk gelişimi bağlamında değerlendirmesini yapacağız.

Öncelikli olarak şunu söylemek istiyorum; en kıymetli varlıklarımız çocuklar ama gerçekten onları yeterince tanıyor muyuz? Çocuklar neyi sever, neyi sevmez, ne ilgilerini çeker, nelerden korkarlar, nelerden mutluluk duyarlar, nasıl öğrenirler, neyi anlarlar, neye yakınlık duyarlar ve en önemlisi çocuklar kimlerdir? Bu gün bir nebze de olsa buna değinmeye çalışacağız. Kısaca başlıklarımı söylemek istiyorum; bir araştırmanın sonuçlarını, önemli sonuçlarını sizinle paylaşacağım. Daha sonra nitelikli, niteliksiz medya ürünlerinin etkilerine kısaca değineceğim etkili, eğitici televizyon özellikleri nelerdir, neler olmalıdır, araştırmalar bize ne gösteriyor? Daha sonra okul öncesi dönem gelişim özelliklerine değineceğim ve son olarak gelişim, televizyon bağlantısını kuracağım.

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik çizgi film içeriklerinin, çizgi film yapımcıları, yeni mezun yapımcıları ve öğretmenler tarafından değerlendirilmesi konulu araştırmada karşılaştırmalı analiz metodu kullanıldı. Kırk bir okul öncesi öğretmeni, otuz çizgi film animasyon bölümü yeni mezunu yapımcılarımız katılımcılarımızdı.

Çizgi filmin amaçları, çizgi filmlerde işlenmesi gereken öncelikli konular, çizgi filmde şiddet öğesi, şiddetin etkileri ve nitelikli, niteliksiz çizgi film üzerine sorularımızı yönelttik. İlk iki sorumuz; “çizgi filmin amacı ne olmalıdır?” ve “çizgi filmlerde ne tür konulara öncelik verilmelidir?” diye sorduk.

Sizlerle önemli sonuçlardan bazılarını paylaşacağım, tamamını değil, okul öncesi öğretmenleri ve çizgi film yapımcıları çizgi filmleri öncelikli olarak çocukların eğitimi, gelişimi, eğlenmesi, çeşitli değerleri ve örnek davranışları öğrenmesi, hayal dünyasını geliştirmesi ve çocukları gerçek hayata hazırlaması için bir araç olarak görmekte olduğu ortaya çıktı.

Özellikle değerler eğitimi her iki katılımcı grup tarafından ciddi anlamda vurgulandı. Ancak gelişimi desteklemek amacını yapımcılarımızdan sadece iki kişi savundu, bunun çok ciddi, çok vahim bir sonuç olduğu düşünüyorum.

Okul öncesi döneme yönelik olarak hazırlanacak çizgi filmlerin eğlendirme ve öğretme işlerinin yanında çocuğun gelişim alanlarına ve gerçek hayat deneyimine katkı sağlaması gerekmektedir.

Diğer üç sorumuzda “çizgi filmde şiddet öğeleri nelerdir?” dahası “şiddet olmalı mı çizgi filmde, neden?” ve “çocuklar üzerinde etkisi var mı, varsa neler olabilir?” diye sorduk ve hem öğretmenlerin hem de yapımcıların çoğunluğu, çok ciddi yüzde doksan dört oranında, katılımcılarımızın, şiddetin olumsuz etkilerini bildikleri ortaya çıktı. Çok güzel ifade ettiler ne tür olumsuz etkilerinin olduğunu ancak katılımcıların hem yapımcılar hem de eğitimciler dâhil olmak üzere sadece yüzde yetmiş sekiz’i çizgi filmlerde şiddetin olmaması gerektiğini söyledi.

Katılımcıların yüzde yirmi ikisi hala evet, şiddet olmalıdır, gösterilmelidir hatta çocuğun yararına da hizmet edebilir dediler. Yani bir kısım katılımcı olumsuz etkisinden bahsettiği halde, farkında olduğu halde, şiddetin olmasını onaylamakta bu da çok ciddi bir sonuç olarak karşımıza çıkıyor.

Son iki sorumuzda “iyi, nitelikli çizgi film nasıl olmalıdır?” ve “kötü, niteliksiz çizgi film nasıl oluyor?” dedik. Öğretmenler daha çok içerik ile ilgilenirken yapımcılar görsellik, senaryo, kurgu gibi teknik konularla ilgilenmekte kaliteyi bunda görmekteler. Araştırmamızın sonucu, katılımcı öğretmenlerin yarıya yakını insani değerleri, sevgi, saygı aktaran ve çocukların gelişim

özelliklerine uygun çizgi filmleri iyi ve nitelikli çizgi film olarak görüyorken, yapımcıların yaklaşık üçte biri iyi bir senaryo ve kurguya sahip çizgi filmlerin iyi ve nitelikli çizgi film olarak gördüklerini dile getirdiler.

(Slayt)

Biraz daha detaylı bu tabloyu sizinle paylaşmak istiyorum, küçük olduğunun farkındayım burada anlatmak istediğim çok şey var zamanımız sınırlı ama buna değinmek istiyorum. Uluslararası alanda baktığımızda nitelikli, iyi çizgi filmlerin özellikleri şöyle karşımıza çıkıyor. Bilimsel, sosyal, duygusal, ahlak gelişimini destekler bilgi edinmesini, çocukların bilgi edinmesini sağlar, problem çözme becerilerini destekler, öğrenmeyi sevdirebilir gelişimsel açıdan uygundur, beden imajını ve kimliğini destekler olumlu rol model sunar, şiddetten uzaktır, çok kültürlüdür, ticari mesaj göndermez veya çok az gönderir. Eğitimsel içeriği tekrar, tekrar verir çatışma çözmede yapıcı yollar öğretir, toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun mesajlar verir. Basmakalıp fikirlerden uzaktır, farklı yaş gruplarından karakterler içerir, hem yetişkinlere hem çocuklara hitap eder ve keyif almalarını her iki grubun da keyif almasını sağlar. Çocukların kendine güvenmesini ve çevresiyle etkili biçimde iletişim halinde olmasını sağlar.

Bizim öğretmenlerimiz, okul öncesi öğretmenlerimiz ve yeni mezun yapımcılarımız ise iyi, kaliteli, nitelikli çizgi filmin iyi bir senaryoya ve kurguya sahip olması gerektiğini söylediler. Çocukları iyi yönde geliştiren temalar içerir dediler, iyi mesaj verir, iyi bir mesaj verir, amaca ve hedef kitleye uygun hazırlanmıştır. Çevreye saygıyı, hayvanlara duyarlılığı öğretir, hayal gücü, zorlayıcı, geliştirici sahneler içerir, görsellik ön plandadır, çocukları zorlamayacak yalın bir dile sahiptir. İnsani değerler, saygı, sevgi aktarır, aile değerleri ön plandadır, çocukların gelişim özelliklerine uygundur, kötü model olabilecek davranışlar içermez, olumlu rol model sunar. Toplumsal değerlere uygundur, farklılıklara saygıyı vurgular, sağlıklı yaşamı destekler, kaliteli çizimleri vardır ve karakterler sevimlidir dediler.

Önerilerimiz neler, farklı kaygılar güdülerek çocuklara gereksiz, amaçsız veya olumsuz etkileri olacak çizgi filmlerin kesinlikle hazırlanmaması gerekiyor. Çizgi filmler hem içerik hem de teknik açıdan dikkatle hazırlanmalıdır. Çizgi filmlerin amacı çocukların üstün yararını gözetmek ve onların sağlıklı gelişimini desteklemek olmalıdır. İyi ve nitelikli çizgi filmin nasıl olması gerektiği konusunda eğitimciler ve yapımcılar işbirliği yapmalı, üniversitelerin ilgili dallarında bu tarz iş birliğine hizmet eden dersler konulmalı. Hizmet içi eğitimler düzenlenmeli, ilgili yayınlar hazırlanmalı ve daha birçok şey yapılabilir.

Şimdi, nitelikli, niteliksiz medya ürünlerinin etkileri üzerine biraz değinmek, konuşmak istiyorum. Erken çocukluk dönemi biliyorsunuz en duyarlı dönem, diğer dönemlerle karşılaştığımızda karşımıza en duyarlı dönem olarak çıkıyor. Medya iletilerinin içeriği nasıl ve ne oranda tüketildiği, iletiyi alan çocukların yaşı, kültürü ve diğer özelliklere bağlı olarak iletilerinin olumlu veya olumsuz etkilerinden, medya iletilerinin olumlu veya olumsuz etkilerinden söz edilebilir yani sadece bir faktör yok.

Okul öncesi dönem çocukları karşılaştıkları medya içerikleri konusunda değerlendirme yapabilme, analiz etme ve seçici davranma becerilerine sahip olmadığından medya içerikleri çocukları psikososyal, bilişsel, ahlaki ve fiziksel açıdan olumsuz etkileyebilmektedir. Bu yüzden bizlerin yapması gereken çok şey var ama bu durumu da kabullenmek zorunda değiliz medya okuryazarlığını, okul öncesi dönem çocuklarına da bu becerileri edinmeleri için çalışmalar yapabiliriz.

Nitelikli medya ürünlerinin etkilerine, uluslararası, ulusal alan da baktığımızda olumlu etkileri şöyle karşımıza çıkıyor. Çocukların sosyal, duygusal yaşamlarını zenginleştiriyor, sosyal ortamlarda daha etkin olma konusunda cesaretlendiriyor yaratıcılığını, din ve ahlaki gelişimini destekliyor. Meraklarını gideriyor, aile davranışlarına ve gerçek hayat deneyimine katkılar sağlıyor. Çevrelerini ve kendisini tanımaya fırsat veriyor farklılıklara karşı hoşgörü ve barışçıl duygular oluşturmalarını ve boşlukların, toplumsal boşlukların azalmasını sağlıyor. Televizyon sayesinde dünyanın ve yaşamın sunduklarından zevk alıyorlar güzel vakit geçirerek yaşadığı dünyayı anlamlandırabiliyorlar çocuklar.

En önemli sonuçlardan bazılarını da sizlerle paylaşıyorum. Niteliksiz medya ürünlerinin etkilerine baktığımız da ise maalesef çocuklarda bazı duyguları oluşturabiliyor. Hayal gücünü ya da esneklik yeteneğini kısıtlayabiliyor, başkalarını incitecek şekilde umursamazlık gelişmelerine, geliştirmelerine sebep olabiliyor. Yıkıcı davranışları yüreklendiriyor, çocukları şiddete karşı duyarsız kılabiliyor, kalıplaşmış davranışlara süreklilik kazandırıyor, ahlaki değerlerin yozlaşmasına yol açabiliyor, yerel kültürü bastırıyor ve toplumsal kayıtsızlığa katkıda bulunabiliyor. Özellikle şiddetin yüceltilerek sorun çözmede ve kazanmada tek yol olarak gösterildiği durumlar çocuklarda duyarsızlığa yol açıyor.

Şiddetin sonucunda cezalı olduğunun vurgulanmadığı ya da olumsuz sonuç da alabilir, illa ceza almak zorunda değil, vurgulanmadığı durumlarda çocukların şiddete hayatlarında çözüm yöntemi olarak daha fazla kullandığını biliyoruz araştırmalar bize bunu gösteriyor. Şiddete karşı mesajlar duyarlılık aracı ile gösterilen şiddet ile çocuklar üzerinde bu türden olumsuz etkiler yaratabiliyor. Yani biraz önce çıkan sonuç çocuklara yararlı hizmet edebilir şiddet göstermek mantıklı bir sonuç değil çünkü araştırmalar bunun böyle olmadığını gösteriyor. Çünkü bu yaş grubunda tipik olarak görülen düş ve gerçeklerin bulanıklaşması çizgi filmlerdeki şiddetin eleştirel yaklaşımla izlenmesi yetisini zorlaştırmaktadır.

Peki, ne yapacağız o zaman? Etkili eğitici televizyonun özelliklerinden bahsedelim. Çocuklar küçük insanlar değildir, küçük insanlar özel bir terim. Orta Çağ Avrupa'sında minyatür insanlar yani çocukları aslında yetişkin sadece görünüş olarak ufak diye düşünüyorlardı, çocukları yetişkin gibi giydireyorlar, yetişkin gibi sorumluluklar yüklüyorlar, onlardan yetişkinlerin, yetişkinlerden beklenen çalışmak, para kazanmak, eve yardımcı olmak vesaire gibi birçok beklentiler bu küçük insanlardan bekleniyordu. Ama zamanımızda biliyoruz ki; onlar küçük insanlar, küçük yetişkinler değil onlar farklı bireyler.

Çocuklar her türlü TV içeriğini yetişkinlerden farklı olarak algılamakta bunu biliyoruz. Bu durumda çocukların gelişimsel özelliklerini bilmemizde fayda var. Etkili eğitici televizyonun özellikleri, ne yapar, öncelikli olarak güven verir, çocukların korktukları şeyler konusunda çocuklara güven veren yol gösterici bir konumda olur.

Pozitifdir, bu ne demek çocukların eksikliklerini ya da sorunlarını değil, çocukların direncini ve potansiyelini vurgular. Aile bağlarını güçlendirir, okul öncesi dönem çocukları için aile kavramı özellikle vurgulanması gereken bir kavram olarak içeriklerde yer almalıdır. Aile korunması ve bir arada tutulmasının önemini vurgulamak, ana amaçlardan biri olarak değerlendirilmelidir.

Şiddetten uzaktır, çizgi filmlerde çocukların yaşadığı çevreye ve dünyaya karşı korku ve kaygı geliştirecek içeriklere yer verilmemeli, çocuğun şiddeti içselleştirmesine, sıradanlaştırmasına ve duyarsızlaşmasına yol açacak fiziksel, sosyal, psikolojik şiddet unsurlarına yer verilmemeli teknik özellikleri ile dikkat çekmelidir.

Çocukların bilişsel özelliklerinin ve hazırlanan, kullanılan formatın özellikleri bilinerek teknik özelliklere dikkat edilmelidir. Yapılan araştırmalar çocukların dikkatini çekmeyi başaran özellikleri bizlere şöyle saymıştır. Çocuk sesi, kadın sesi, karakterlerin sesi, hareketli müzik ve tuhaf ses efektleri, bunları kullanarak çocukların dikkatini çekmeyi başarmak mümkün. Çocuğu ekran başına kilitlemeyi düşündüğünüzde canlı renkler, hareketli müzik, akılsız, aptal hani böyle hatalar vesaire yapan karakterler ve tekrar eden etkinlikler olduğu araştırmalar tarafından tespit edilmiştir.

Etkili eğitici televizyon olumlu rol model sunar, farklı köken ve cinsiyete sahip farklı yeterlilikteki öğretmen yerine yaşıt karakterler sunmalıdır. Tekrarlar vardır yapıcı küçük adamlar halinde bilgiler sunulur, tekrarlar yapılır ve her adımda çocuğa başardığı hissi verilir.

Eğitici, etkili televizyon özgüven aşılar güçlü, başaran, yapabilen çocuk imajını vurgular. Çocukların gerçek hayatta karşılaşacağı küçük büyük her türlü meseleyle başa çıkabileceğini hissettirir, cesaretlendirir onlara yapabilirim duygusunu aşılar.

Üç H kuralını uygular. Nedir bu? Çocukları hem fiziksel olarak aktif tutar hem bilişsel olarak meraklandırır, kafasında soru işaretleri uyandırır ve kalben de sevdirebilir ilgisini çeker, mutlu eder.

Etkili, eğitici televizyon ürünleri öğretim stratejilerini belirler, önemser. Nedir bunlar? Aşinalık daha önceki bilgileri üzerine inşa edildiğinde aynı format kullanıldığında ve daha önceden tanıdıkları bir karakter kullanıldığında çocuklar daha iyi öğrenirler. Diğer bir strateji, direk etkileşim. Çocuklar, çocuğa direk soru sorup bekleyen direk izleyiciye, kameraya konuşan veya bir şey yaptıran programlardan daha iyi öğrenirler. Doğru dil ve vücut kullanımı, diğer bir strateji, siz de dâhil olmak üzere karizmatik, eğlenceli, dinamik ve arkadaşça öğreten ve direk izleyiciye konuşan karakterlerden çocuklar çok daha iyi öğrenirler.

Ama Teletubbies gibi saçma sapan sesler çıkartan ve çocukların faydalanmadığı tam tersine zarar gördüğü, özellikle dil gelişiminin zarar gördüğü, araştırmalar tarafından ortaya konulmuştur.

Etkili televizyonun diğer bir özelliği ilgi çekici olmalı, çocuğun var olan bilgisiyle, gerçek yaşantısıyla bağlantılar kurmalı anlamlı konular, ortamlar, deneyimler sunmalıdır. Anlamlı olanlar kişisel açıdan da değerlidir ve otantiktir, bir işe yarar ve geçmişle çocuğun geçmişle bağlantılıdır. Fantastik, egzotik yerler ve de şeyler de ilgi çekebilir ama çocuklar tanıdık, rutin etkinlikleri ve tanıdık yerleri seyretmeyi ya da onlarla ilgilenmeyi tercih ederler. Çocukların anlayacağı dil, karakter, öykü, müzik, şakalar, fıkralar ilgilerini çeker. İlgi çekici olan medya içerikleri hem çocukların dikkatini çeker hem de bunu sonuna kadar sürdürmeyi başarır eğlendirirken öğretir.

(Slayt)

Bu listeyi okumayacağım size, okul öncesi dönemde otuz altı, yetmiş iki ay döneminde verilmesi gereken kavramların listesi. Burada geometrik şekil, duygular, yer, mekân, renk, zıt kavramlar vesaireler var. Dün Amerika'dan katılan bir arkadaşımız okul öncesi dönemde çocukların ilgilerini çeken konuların bir listesini yaptıklarından bahsetmişlerdi aslında biz de burada Türkiye'de ki çocuklarımız için böyle bir çalışma yapabiliriz, ilgilerini çeken konuları tespit edebiliriz.

Ve geldik gelişimsel özelliklerine, çocuklarda 0-6 yaş grubu okul öncesi dönem olarak adlandırılmakta 0-8-9 yaş arası ise erken çocukluk dönemi olarak adlandırılmaktadır. Okul öncesi dönem grubuna giren çocuklar çocuk merkezli tematik televizyon kanallarının en önemli hedef kitlelerinden birini oluşturmaktadır. Burada bilişsel gelişim, sosyal, duygusal gelişim ve dil gelişimi

özellikleri çocukların 36-48, 48-60 aylık ve 60-72 aylık dönemlerdeki özelliklerin listelerini görüyorsunuz.

Tabii ki derleyerek vereceğim sadece, örneğin; bilimsel gelişim özelliği açısından baktığımızda, 36-48 aylık çocuklar birebir eşleştirme yapabilirler ya da sosyal, duygusal gelişim özellikleri açısından baktığımızda 48-60 aylık arası olan çocuklar adını, yaşını söyleyebilir, duygularını jest ve mimiklerle ifade edebilirler. Ya da diğer gelişim özellikleri açısından baktığımızda 60-72 aylık çocuklar “kim, ne, ne zaman, nerede, neden, nasıl” gibi soruları yanıtlayabilirler. Bu gelişim özelliklerini bilmekte fayda var ama zamanımız kısıtlı.

Ben özellikle Piaget'nin bilişsel gelişim kuralını 2-7 yaş dönemine denk gelen işlem öncesi dönemden biraz bahsetmek istiyorum. 2-7 yaş dönemi çocuklar mantıksal değil sezgisel düşünürler, fantezilerden etkilenirler, benmerkezcidirler bu ne demek dünyaya kendi bakış açılarından bakarlar. Diğer çocuklarla diğer insanlarla empati kuramazlar nesnelere yerine semboller kullanabilirler, dilleri gelişmektedir. Tersine çeviremezler örneğin evden bakkala gidebilir ama bakkaldan eve tekrar nasıl geri döneceğini söyleyemeyebilir, yapamayabilir bunu. Anime bir canlandırma özellikleri vardır niyeti anlayamazlar, örneğin; bir soru vardır, “annesine yardım ederken beş tabak kıran çocuk mu yaramazdır”, “yaramazlık yaparken, şeker aşırırken bir tabak kıran çocuk mu yaramazdır?” diye. Bu dönemdeki çocuklar, beş tabak kıranın yaramaz olduğunu söylerler çünkü ardındaki niyeti anlamazlar o yaş döneminin özelliği.

Kuralları anlamayabilirler, dün düşündüklerinden ve zaman kavramı gelişmediğinden flashback'leri anlayamazlar. Hatırlama pek yapamadıklarından o anda gördükleri, duydukları hikâyeden her defasında zevk alabilirler. Nesne kalıcılığı kavramı kazanmışlardır yani gözlerinin önünde olmayan bir şeyin aslında var olduğunu artık bilmektedirler, daha önce bilmiyorlardı.

Konunun kavramı henüz gelişmemiştir, dün bir arkadaşımız sunumunda bahsetti, örneğin; bir avuç misketi çocukların gözünün önünde yere serdiğinizde, “daha önceden azdı şimdi çoğaldı” derler. Gözünün önünde yaptığınız halde hâlbuki eklemediniz, çıkarmadınız. Üst düzey sınıflama yapamazlar, örneğin; kalemler, bir kucak kalem verdiniz bunu hem renklerine hem de uzun, kısa diye ayırın dediğinizde iki faktöre bakarak sınıflandırma yapmaları mümkün değildir.

Aktif olarak öğrenirler, toplum aralıklı özelden, özele akıl yürütme yapamazlar. Çocuğu salt pasif oturan konumdan daha aktif bir konuma yönlendiren programlar bulunmaktadır. Örneğin; “hadi beraber deney yapalım” gibi programlarda çocukların malzemelerini toplayıp televizyonun karşısına ya da işte internetin karşısına geçip karşılıklı orada anlatılana uyarak deneyler yaptığını biliyoruz. Ya da çocuklara yönelik hazırlanan yazılı etkileşimli programlar bulunmakta hep bunlar geleceğin aktif çocuk mantığına gerçekten hizmet eden programlar. Örneğin ardından hadi harfleri tekrar et ya da benimle beraber şarkı sözlerini söyle ya da hep beraber jimnastik yapalım deyip çocukları ekran karşısında ayağa kaldırıp, aktif hale getirip yaptırtan yarı etkileşimli programlar bulunmaktadır.

Şimdi özellikler gördüğünüz gibi dönem dönem, yani sadece okul öncesi dönemi demek de yeterli değil, aylar bile okul öncesi dönemde çok önemli. İleriki yaşlarda belki lise de, ergenlik çağında aylar çok umurunuzda olmayacak ama okul öncesi dönemde gerçekten kaç aylık diye bakıyoruz. Çocukların ilerleyen yaşlarında tercihleri de aylara göre değişebiliyor daha hızlı ilerleyen, daha karmaşık karakterler özellikle erkek çocukları macera konulu içeriklere örneğin, ilgi duyabiliyorlar.

Duygusal gelişim ve televizyon diye baktığımızda duygular nitelikli televizyon programlarının ana ögesidir. Nitelikli programların çocukların farklı duygular deneyimlemesi ve yorumlaması için ortam hazırlar kendi duygularını ve başkalarının duygularını anlamalarını, empati kurmalarını

sağlar. Özellikle zor konularda duygusal açıdan nötr olmak dengeyi sağlar ancak küçük çocuklarda pembe dizilerdeki gibi zor konularla, başa çıkamazlar yaşlarına uygun değildir. Çocuklar duyguları yetişkinlerden daha yoğun olarak yaşarlar ve televizyon duygularını ciddi anlamda provoke edebilen bir güce sahiptir, duygusal zekâlarını geliştirebilir öte yandan zarar da verebilir.

Televizyon programlarına ilişkin hatırladıkları ilk şey, yapılan araştırmalar göstermiş ki, hissettikleri duyguymuş, seyrederken kendilerini iyi hissettikleri programı seçiyorlar.

Nitelikli medya ürünleri, çocukların duygusal gelişimini tanır ve onlara değerli amaçlara hizmet eden hikâyeler sunar. Duyguları ifade ediş biçimleri ve hangi duygunun gösterileceği ise kültürün bir parçası olarak karşımıza çıkmakta. Mutluluk, çocuklar için eğlenmek bir ihtiyaçtır. Çocukları ne güldürür? Normalden büyük ve komik olan şeyler, beklenmedik durumlar, dil ve anlam oyunları, birisi üzerinde oynanan oyunlar, küçük kahramanlar ve adaletin yerini bulması çocukları güldürür.

Okul öncesi dönem çocukları komplike, ironi, acı çeken insanlar ve kendi kendisiyle dalga geçenlere gülmez. Sevgi bir diğer önemli duygu çocuklar ebeveynlerine sevgi ve bağlılık duyarlar. Anaokulunda yaşitlarına da sevgi duyabilirler ancak sekiz yaşından sonra cinsel anlamda değil ama karşı cinse ilgi duymaya başlarlar. Sevgi ve ilişkiyi model alabileceklerinden içeriğe bu konuda çok dikkat edilmelidir. Korku bir de önemli duygumuz, çocukların güvenli bağlanması desteklemek güvenli bağlanma bizim kulağımıza çok özel bir terim. Güvenli bağlanmasını desteklemek için onlara bakım verenler korku figürü olarak kesinlikle televizyonda ya da bir başka medya içeriğinde sunulmamalıdır. Bakım verenden kastımız anne babası olabilir, çocuğa bakıcı olabilir, anneanne dede olabilir bunların kesinlikle korku figürü olarak sunulmaması gerekmekte aksi takdirde çocuklar kendilerini hiçbir yerde güvende hissedemezler gerçek hayatta. Korku sahneleri, çaresizlik, güçsüzlük yoğun duygular uyandırdığında travma etkisi yapabilir ve kâbus görmelerine sebep olabilir fiziksel yaralanmalar çocukları uzun süre etkileyeceğinden asla gösterilmemelidir. Heyecan, filmin sonunun iyi biteceğine dair umut çocuğu heyecanlandırır ve mutlu eder filmin kahramanı ile çocuk kendini özdeşleştirdiğinden kahraman kendinden emin ve yetkin olmalıdır tansiyonu kırıcı esprili sahneler de çocuğa zevk verir. Yalnız birinin, sevilen birinin ya da sevilen bir canlının kaybı üzüntüye yol açar, üzülmek demek yerine onun bu üzüntüyle nasıl baş edeceğiyle ilgili yol gösterilmelidir. Bu tarz üzüntülerden arındırılmış bir televizyon ya da bir medya içeriği gerçek hayatta gerçekleştiğinde çocuğu yalnız başına bırakmak anlamına gelmektedir. Öte yandan ölüm, intihar gibi ağır konular kesinlikle içeriklerde özendirilmemelidir.

Farklılıklar, her çocuk biriciktir ve değerlidir farklılıklar zenginliktir, nitelikli medya ürünleri çocuklarda yüksek öz saygı kazanımı için ve meraklarının giderilmesi için tüm çocuklara hitap eder ve kendi kimliği ile bağlantılar kurabileceği öğeler sunar cinsiyet ayrımcılığı yapmaz. Basmakalıp fikirler içermez, örneğin kahramanlar hep beyaz, zengin ve zayıf olmamalıdır veya kızların küçük yaşlardan başlayarak görünümüyle ilgilenmesi yani dış görünümüyle ilgilenmesi, başkalarının hoşuna gitme çabaları çoğu kez edilgen, uysal, duygulu, kırılabilir ve daha çok kendilerine eşit davranılmayan bireyler oldukları izlenimi verilmemelidir. Nitelikli medya ürünleri gerçek hayattaki çeşitliliği yansıtır, basmakalıp imajları empoze etmez erken, romantik ilişkileri cinsel deneyimi heveslendirmez.

Kısacası okul öncesi dönem çocuklarına sunulan medya ürünlerinin nitelikli olması için şunlara bakılmalıdır. Amacı, içerdiği temalar, çocuğun gelişim alanlarına ve öğrenimine katkısı, kültürel uygunluğu, şiddet içermemesi ve olumsuz rol model olmaması.

3.5 Aile Odaklı İlham Verici Program ve Girişimler

Obaiy Hashem

Öncelikle şunu söyleyeyim konferansa katılmaktan çok memnunum. Dün çok memnun kaldım, konuşmacılar, sizler ve TRT yapım ekibi, sahnenin arkasında olan kişiler gerçekten mükemmel bir iş çıkarıyorsunuz. Bu anlamda hepimize teşekkürlerimi sunarım.

Ben Al Jazeera'nın çocuk televizyonunda kıdemli yönetici olarak çalışıyorum. 2008 yılında ilk bu görevi devraldım. 2-6 yaş grubu için çalışma yapıyorduk sonrasında Jeem Tv'yi kurduk ve 7-12 yaş grubu çocuklara yönelik yayınlar yapmaya başladık. Jeem Tv Al Jazeera'nın bir kanalı tabii ki Al Jazeera medya ağına bağlı.

Vizyonumuz nedir?

Jeem Tv'nin vizyonu, çocukların sevdiği ve ebeveynlerin güvendiği eğitim, eğlence ve etik içerikleri sunmak. Yani evvela çocukların sevmesi sonrasında ebeveynlerin bize güvenmesi yani bu bizim öncelikli stratejimiz. Yine bir aile bloğumuz var çocuklara ve ailelere yönelik olarak. Aile bloğu şu anlama geliyor, biz en çekici en cazip şovlarımızı bu aile bloğu sırasında yayınlıyoruz ki ebeveynler, çocuklar bundan keyif alabilsinler. Bu prime time daha önce de söylediğim gibi hem eğitici hem de eğlendirici içerik vermeye çalışıyoruz etkileşimli ve oyuna yönelik şovlar sunuyoruz. Bunlar kimi günlük kimi haftalık olan ama hem ebeveynler hem de çocuklar için özel olarak üretilmiş olan içerikler. Yalnızca çocukları değil aileleri de işin içerisine katmak istiyoruz. Çünkü insanların bizimle etkileşime geçmelerini istiyoruz bizimle irtibata geçmelerini istiyoruz. Ebeveynlerin çocuklarla birlikte karşı karşıya, yan yana oturup bu programı izlemelerine ve bunun akabinde bir konuşma geliştirmelerini istiyoruz. Hem ebeveynler hem de çocuklar için geliştirilmiş olan web sitemizi, bu yıl yaklaşık olarak, beş nokta iki milyon kullanıcı ziyaret etti. Yetmiş milyondan fazla görüntülenme mevcut, yine sosyal medyada da Jeem Tv olarak bulunuyoruz. Bu aile bloğundan kastımız ne, ebeveynlerin ve çocukların etkileşime geçmesini istiyoruz yine televizyon izleme saatinde ebeveynlerin çocuklarına eşlik etmelerini istiyoruz ve ebeveynlerin güvenini kazanmak ve bu güveni idame ettirmek istiyoruz.

Tabii TRT'nin Genel Müdürü dün bahsetti çocukların televizyona takılıp kaldıklarını söyledi. Biz çocukların televizyona çakılmasını istemiyoruz bir bakıcı görevini görmesini de istemiyoruz. Daha ziyade ebeveynlerin, çocukların birlikte oturup televizyon izlemesini ondan keyif almasını istiyoruz. Yine TRT Genel Müdürünün dün de bahsettiği gibi savaş bölgesindeki çocuklar, Kuzey Irak'tan gelen konuşmacımız da buna değindi az evvel.

Tabii ki yayıncıların çoğu savaş bölgesinde yaşamakta ve evlerinden edilmiş mülteciler var, çok zor ekonomik koşullar yaşayan çocuklar da var. Bu çok zor bir şey bunu anlıyoruz ve medya ağıımız içerisinde de mümkün olan her şekilde çocuklarla bağlantı kurmak istiyoruz. Kimi zaman tüm dünyaya bir mesaj gönderiyoruz ama Jeem Tv olarak çocuklara özellikle umut aşlamak istiyoruz. Çünkü umut kimi zaman elimizde olan tek şey olabilir.

Yine çocukların ilham alabileceği şovlar yapmak, programlar yapmak istiyoruz. Çocukların mükemmelleşmesi yolunda ilham vermek istiyoruz, çocukları kendi hayallerinin peşinden gitmeye, motive etmeye çalışıyoruz. Ebeveynleri de çocuklarla bir bağlantı kurmaya teşvik ediyoruz bu anlamda başarı hikâyelerini hem eğlendirici hem de eğitici bir şekilde onlara sunuyoruz. Çünkü ebeveynlerin de bir rol alması ve ileriye dönük bir bakış açısıyla buna yaklaşmasını sağlamamız lazım her ne kadar zor olsa da.

(Video)

Yine bunlar içyapımlar olarak yaptığımız programlardan bazıları. Onlara dediğim gibi ilham veren mesajlar vermek istiyoruz, misafirlerimiz oluyor başarı hikâyeleri olan gençler oluyor. Siyasetçilerden, sporculardan, sanatçılardan ya da zengin insanlardan bahsetmiyorum normal insanlardan bahsediyorum sizin ya da benim gibi. Ama hayalinin peşinden giden ve başarılı olan kişileri programlarımıza çıkarıyoruz çocuklara bir ilham verelim diye. Bizim çocuklara ilham verme kararlılığımız iç yapımlarla da sınırlı değil daha büyük bir inisiyatif yaptık. Jeem Kupası, okul öğrencilerine yönelik ülkeler arasında gerçekleştirilen ilk futbol turnuvası ve geçen yıl on ülke bu turnuvaya katıldı. Futbol kulüpleri yok bildiğimiz okullara giden normal çocuklar var. Bu yıl ise on altı ülke buna katılacak yani git gide büyüyor ve gayet güzel gidiyor. Bu Jeem Kupasına hemen hızlıca biraz değinmek istiyorum.

Çocukları spor yapmaya teşvik etmek için, birbirleriyle etkileşime geçirmek için yapmış olduğumuz bir turnuva. Bu çerçevede de adil oynama, bütünlük, başkalarına saygı gösterme ve spor ruhunu teşvik ettik. Hedeflerimiz sağlığı teşvik etmek, çocukların vicdanlı bir yaşam tarzını benimsemesini teşvik etmek, bu çerçevede özellikle çocuklara umut aşılama istiyoruz. Geçen sene bu ülkelerden bazılarında gidip canlı olarak bu oyunların sunuculuğunu yaptım. Ebeveynler benimle konuştu, anne babalar geldi yanıma ve dediler ki keşke eskiden de bu olsaydı. Çünkü futbol izleyen, futbol oynayan playstationlarda futbol oynayan çocuklar var. Ama bir şeyin bir parçası olma fırsatını, şansını hiç yakalayamıyorlar gerçek bir turnuvaya, gerçek hayattan bir turnuvaya katılma imkânları olmuyor. Biz ise bunu gerçek kılıp çocukların buna katılmasına imkân tanıdık.

Hızlıca nasıl olduğunu anlatayım, bu sene on altı tane ülke var, her ülkeden sekiz okul buna katılıyor, kendi arasında maç yapıyor ve birinci olan okul o ülkeyi temsil ediyor. Bu yıl on altı farklı okul on altı farklı ülkeyi temsil edecek, çeyrek final, yarı final, final maçları için Doha'ya uçacaklar. Doha'ya geldiklerinde, amaç tabii ki bu kupayı kazanmak değil kupa güzel görünüyor ama bu daha ziyade ülkelerini de temsil etmeleri ve milli bir gurur yaşamaları anlamına geliyor ki çocukların da normal birer okul öğrencisi olduğunu düşünün. Turnuvanın tamamı boyunca çocuklar kendi bayraklarını göndere çekip evlerine mutlu bir şekilde dönmek istiyorlar. Yine en çok golü atan oyuncu için bir ödül veriliyor. Yine çocuklara yönelik bazı yarışmalarımız daha var turnuvalara katılamayan çocuklar için örneğin burada topu kontrol etme yarışması var. Yani topla oyunlar yapmak ve ne kadar uzun sürerse topu ne kadar uzun süre düşürmeden sektirseniz kazanıyorsunuz topu. Aileler bizlere video gönderiyorlar biz de bu videolara istinaden onları davet ediyoruz.

(Slayt)

Bu fotoğraf geçen seneki final maçı seremonisinde çekildi gerçekten çok etkileyici bir kız çocuğu, yirmi deş dakika kadar topu sektirdi ve bir kere bile düşürmedi. Tabi canlı olarak yapılan bir etkinlikti ve yöneticiye dedik ki eğer bir sıkıntı olursa hemen güvenlik maksatlı buraya döneriz o yüzden bu kız çocuğunu da finalleri oynarken Doha'ya davet ettik ailesiyle birlikte.

Mesela, eğer çocuğunuzun becerisini olduğunu düşünüyorsanız biz size yine ulaşabiliriz diyoruz. Mesela yarışmalarda en iyi yorumu yapan ailelere dedik ki; çocuğunuzun videosunu çekin, videolarını bize gönderin, biz de becerilerini ödüllendirelim.

(Slayt)

Bu yine futbol çerçevesinde yapılan bir girişim. Futboldan bahsetmişken Beşiktaş taraftarları var mı burada? Beşiktaş taraftarları bu kadar mı? Beşiktaşlılar, tamam daha çok el kalktı çok güzel.

Geçen sene ne yaptık. Beşiktaş takımı Doha'ya geldi ve bu kupa çerçevesinde bir oyun oynadı Beşiktaş Çocuk Takımı. Bu fotoğrafı özellikle çok seviyorum, kim kazandı merak ediyormusunuz? Beşiktaş kazandı tabii ki. Dört iki ya da beş iki bitmişti maç ama bunlar Beşiktaş için kolay oldu tabii. Onun için, kupaya geri dönelim, bu kupa özellikle okul yaşındaki çocuklara ulaşım gerçek bir şeyin bir parçası olabilme imkânı veriyor onlara. Eğer bir hayalleri varsa bu hayallerinin peşinden koşup başarılı olabileceklerini onlara göstermeye çalışıyoruz. Çünkü hayat güç, zorluklarla dolu ve biz gerçek bir şeyle onlara bunu göstermek istiyoruz.

(Slayt)

Bu maskotumuz. Maskotu Ürdün, Fas, Filistin gibi ülkelere gönderdik yine Katar'dan, Lübnan'dan, Tunus'tan çocuklarla bir araya getirdik. Alışveriş merkezlerine gönderdik, aramızda televizyon profesyonelleri var. Dün çok güzel konuşmacılar, çok hoş konuşmalar yaptılar çok ilham aldım. Biz çocuklara yönelik aslında bir taahhüt içerisindeyiz, bu ticari olmayan bir kamu hizmeti ve bu çerçevede biz bunun etik değerlerini anlamak durumundayız ve profesyonel olarak bunu bu şekilde değerlendirmek ve bu işin etiğini idrak etmek durumundayız. Çünkü çok çetin bir iş. Biz çocuklarla, kendi çocuklarımızla ve bir sonraki nesille ilgileniyoruz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SORU VE YANITLAR

Soru:

İsmim Elif Kayran İzmir Çocuk Atölyesinden geliyorum. Sorum Bay Bult'a olacak. Çocukların merkeze alındığı bir programcılık anlayışından bahsettiniz, Zeynep Hanım sunumunda da, "programlarda, çocuk programlarında şiddet olmamalı, korku öğesine çok fazla yer verilmemeli" dedi. Bu yetişkinler olarak, çocuklar için dileyebileceğimiz bir içerik aslında ama çocuklar o kadar çok şiddete maruzlar ve dünyada olan biten şeylerden dolayı da o kadar büyük bir korku içindeler ki siz ne düşünüyorsunuz? Çocuk programcılığı bunları içeriklerine dâhil etmeli mi, çocukların bunları ifade etmeleri, bunlarla yüzleşmeleri için bir araç olabilir mi sizce, yoksa bir ezberle mi gideceğiz? Yani şiddet olmasın, korku olmasın vesaire, teşekkürler.

Jan-Willem Bult:

Sorunuz için teşekkür ediyorum. 2000'lerin ortasında çocukların savaş ve çatışmayla ilgili görselleri nasıl algıladıkları ve nasıl aldıklarıyla alakalı çok önemli bir araştırma yapılmıştı. Tabii ki, araştırma, çocuk yapımları tarafından hazırlanmış olan televizyon programları vasıtasıyla değil, yetişkinlere yapılmış olan programlar vasıtasıyla, bu görsellere maruz kaldıklarını ortaya çıkardı. Örneğin çocuklara yönelik haber programı yok bu yüzden çocuklar yetişkinlere yönelik programları izlediği için ve bu savaş ve çatışmalarını, ihtilafları anlayamadıkları için daha da endişeli daha da kaygılı hale geliyorlar. O yüzden medyayı aslında doğru bağlamı vermek açısından kullanmamız çok önemli. Bunu haber programları vasıtasıyla yapabiliriz ama daha önce size gösterdiğim gibi bunu dramalar, belgeseller, animasyonlar vasıtasıyla da yapabiliriz. Yani çocukları bir şeyleri görmekten koruyamayacağımızı kabul etmek durumundayız ama onlara doğru bağlamda ve onlara yardımcı olacak hikâyelerle bunları anlatabiliriz. O yüzden ben hep medyanın bir değişim yapacağına inanırım ve kendi prodüksiyonlarımda da çalışmalarımı yaparken onların duygularını, hissiyatlarını destekleyecek biçimde içerik üretmeye gayret ederim.

Yani bu anlamda, televizyon bilgi anlamında çok önemli bir ortam ama duygular ve hissiyatlar anlamında da çok önemli bir ortam bana göre.

Soru:

Gülistan Bal, TRT Çocuk' da uzman psikoloğum. Ako Sirini' ye sormak istiyorum.

Kanalda, şu an bir savaş ortamı içerisindeyiz çocuklar bu ortamı görmek değil, ekranda görmek değil, içerisinde yaşıyorlar ve öyle bir ortamda bir çocuk kanalında çalışıyorsunuz. Çocuklara, yaşadıkları ortamları, gerçeklikle ilgili neler gösteriyorsunuz kanalda ya da morallerini düzeltmek için bu durumu kabullenmeleri için neler yapıyorsunuz? Herhangi bir çalışmanız var mı kampanyaların dışında? Bunu sormak istiyorum.

Ako Sirini :

Sorunuz için teşekkür ediyorum, Zaro Tv' de şu anda hazırlamış olduğumuz programlar var ve her gün çocuklara yönelik aktiviteler yayınlıyoruz. Tüm şehirlerde yine mültecilerin olduğu kamplarda, yerinden edilmiş kişilerin yaşadığı kamplarda olan şeyleri programlar ile anlatıyoruz. Bir kampanyamız var bu kampanyanın yanı sıra da günlük olarak olan haberleri onlara rapor ediyoruz. Bir başka şehirdeki mesela savaştan uzak bir şehirdeki çocuğun düşüncelerini anlatmasını istiyoruz. Mesela yine evsiz olan bir çocuğa nasıl yardımcı olabileceğini anlatmasını istiyoruz. Çocuklar, çocuklardan bir şeyleri dinlediğinde daha iyi anlıyorlar ve kendi bölgelerinde ne olduğunu daha iyi anlayabiliyorlar. Ortadoğu'da ki çocuklar bence genel itibariyle

ebeveynlerinin yanında oturup televizyonları izliyorlar. Haberleri izliyorlar Al Jazeera' nin, Arabia' nın, TRT' nin kanallarını izliyorlar gecenin on birinde bunları izliyorlar. Yani biz tabii ki onları bu kanaldan biraz uzaklaştırmak için gerekli çabayı sarf ediyoruz. Bunun için de bir haber programı da başlattık bu haber programında da çocuklara kendi çevrelerinde ne olduğuyula ilgili biraz haber vermeye çalışıyoruz.

Muhakkak ki bu yeterli değil o yüzden ben bize yardımcı olabilecek kişilerle işbirliği yapmak istiyorum. TRT Çocuk ve Al Jazeera' den de işbirliği yapmak için destek isterim. Yine alandan yayın yapan kişilerle işbirliği yapmak isteriz. TRT Çocuk Arapça yayın yapıyor ama diğer taraftan Arapçayı hiç anlamayan Kürtler de var, Arapçayı Türkçeyi anlamayan Kürtler de var o yüzden çocuklara kendi çevrelerinde ne olduğunu anlatabilecek Kürtçe televizyonlara da ihtiyacımız var. Yine bu durumdan uzaklaşmalarını biraz daha mutlu olmalarını sağlayacak programlara ihtiyacımız var. Bunlar dramalar olabilir müzik video klipleri olabilir ya da gerçekleştirdiğimiz aktiviteler olabilir. Yine biz mesela günlük olarak okulları ziyaret ediyoruz mesela Mayko Zaro dediğimiz bir projemiz var. Bu çerçevede her bir çocuk kendi düşüncelerini paylaşıyor, ne yapmak istediğini anlatıyor yani biraz kendini anlatıp duygusal olarak kendisini ifade etmesine imkân tanıyoruz. Bu onlar için yeni bir deneyim ve sonrasında bunu yayınlıyoruz kendilerini televizyonda görüyorlar yani bu onları mutlu ediyor çünkü kendilerini ilk kez televizyonda görüyorlar. Tabii çok büyük bütçelerimiz yok mesela az önce Al Jazeera' nin anlattığı futbol kupası gibi böyle büyük kupalar yapacak bütçemiz yok ama inşallah Al Jazeera bu okullardan birisini kamplarına davet eder bu okuldan gelen çocukları da mutlu eder, teşekkür ediyorum.

Soru:

Siddik Kaya Medya Tüketicileri Derneği Başkanı. TRT'ye dördüncüsünü düzenlediği bu program için teşekkür ediyoruz. Şimdi konumuz çocuk medyası fakat büyükler genç dizilerini seyretmiyor, gençler çocuk programlarını seyretmiyor, fakat çocuklar gençlik dizilerini, gençlik programlarını çok seyrediyorlar, gençler de yetişkin dizilerini çok seyrediyorlar. Dolayısıyla oralardan da yani bunları seyretmeleri önlenemiyor yani televizyondan önlesen dijital medyadan bakıyorlar. Oralarda ciddi olarak çok acımasız mesajlar veriyoruz. Gençlik programlarının çocuklara etkisi veyahut ta yetişkin dizilerinin, programlarının gençlere etkisi konusunda bir çalışma var mıdır? Bu konuda paylaşabileceğiniz görüşleriniz varsa sevinirim, teşekkür ederim.

Hatice Zeynep İnan :

Yetişkinlerin, yetişkinler için hazırlanmış ya da orta çocukluk ergenlik dönemine ait çocuklar için hazırlanmış programların okul öncesi dönem çocuklarına seyrettirilmesinin uygun olmadığına dair birçok araştırma var. Biraz önce bahsettiğimiz gelişimsel özellikler nedeniyle çocuklara verilen zararlardan ötürü izlettirilmemesi gerektiğini biliyoruz ama bazı sebeplerden ötürü çocukları koruyamıyoruz. Biraz önce arkadaşımız bahsetmişti anne baba açıp seyrettiğinde çocuk da yanında, beraberinde seyredebiliyor. O yüzden korumak artık günümüzde yeterli değil çocuklara medya okuryazarlığı becerisinin kazandırılması gerektiğini biliyoruz. Biraz önce RTÜK'ten bir arkadaşımız vardı güzel bir sohbetimiz oldu, çok güzel planları var biz de ileriki dönemlerde bu planlara dâhil olacağız. Çocuklarımıza Türkiye' de okul öncesi dönemden itibaren böyle bir karar almışlar bu gün paylaştılar benimle. Biliyorsunuz daha önceden ortaokul çocuklarına yönelik medya okuryazarlığı becerileri geliştirme çalışmaları vardı. Gerçekten güzel çalışmalar oluyor Türkiye' de, okul öncesi dönemi de kattılar bu çalışmalara. Sadece çocukları korumak değil, onlara beceri kazandırmak ve kendi kendilerini korumaları için gerekli becerileri edinmelerini sağlamak gerekiyor. Biliyorsunuz, çocuklar aktif hep diyoruz aktif olarak öğrenirler diyoruz onlar pasif

alıcılar değil diyoruz mantığımız, felsefemiz bu zaten. Dolayısıyla bunun için de çalışmalar yapacağız, yapılıyor.

Soru:

İsmim Ayşe Nur, TRT Çocuk' da Haberin Olsun programında, İçerik Editörüyüm. Benim ortak bir sorum olacak:

Şöyle bir problemimiz var bizim yani bütün çocukların ortak problemleri var, mesela, şiddet mesela eğitim gibi. Bir de bölgesel, yani farklı bölgelerde yaşayan çocukların farklı problemleri var, kimi bölgede açlık kimi bölgelerde terör, kimi bölgelerde eğitimsizlik, eğitim kaynaklarına ulaşamama gibi. Ama çocukların birbirlerinin dünyasından haberdar olma imkânları kısıtlı. Avrupa' da ki çocukların farklı daha minimal sorunları var belki Afrika' da ki çocuklara göre. Avrupa' da ki çocuklar Afrika da ki çocuklardan haberdar olabiliyor. Ama Afrika' da ki çocuklar Avrupa da ki çocukların sorunlarından haberdar olma noktasında evet bence imkânları çok daha kısıtlı. Böyle ortak bir dil, ortak bir yayın dili ya da ortak bir havuz oluşturulması düşünülüyor mu? Arap Dünyası, Afrika, Amerika, Avrupa, Asya veya böyle bir ortak bir havuz var mı? Yani, birbirlerinden haberdar olma noktasında ne kadar iletişim halindeler? Bunu merak ediyorum.

Hatice Zeynep İnan:

Ben tam olarak anlamamış olabilirim sorunuzu. Ancak bir itirazım var diğer çocukların yaşadığı problemlerden gerçekten çocuklarınızı haberdar etmek istiyor musunuz? Bence bu sorunun cevabı önce verilmeli. Eğer açlık vesaire diyorsanız, biz hangi yaş grubundan bahsediyoruz ve gerçekten amacımız bu mu? Diğer ülkelerde yaşanan problemleri örneğin okul öncesi dönem üç yaşındaki çocuğa anlatmak, amacımız bu mu? TV içeriğinde bunu mu vermek istiyoruz gerçekten? Oturup düşünülmeli diyorum bir şey söyleyemiyorum ama oturup düşünmeli diyorum. Öte yandan eğer çok kültürlülükten bahsediyorsanız, çok kültürlülükten yani farklı kültürlerin devreye sokulması vesaire, okul öncesi dönem çocukları özellikle küçük yaştaki çocukların daha çok bağlantı kurabilecekleri yani kendi kültürümüzden yola çıkarak hareket etmemiz gerektiğini düşünmeli. Bir örnek vermek istiyorum size, örneğin, Amerika' da çok fazla nakit kullanılmıyor, çocuklar, kâğıt, demir, demir para daha çok görüyorlar ama kâğıt para görmüyorlar. Oyunlarına kâğıt para koyduğunuzda tam olarak nasıl kullanacağını bilemiyorlar. Ama çek koyduğunuzda oyunu zenginleştiriyor bu durum, çünkü onun kültürünün bir parçası. Türkiye' de bunu yaptığımızda, günümüzde tabii biraz daha artık yaygın kredi kartları, çek, vesaire ama şöyle bir beş on sene öncesini ya da daha gerisini düşündüğümüzde üç yaş grubunun sınıfına çek, kredi kartı koysanız onu nasıl kullanacağını kültürel anlamlılığı olmadığı için bilemeyecek ve oyunlarını zenginleştirme çok mümkün olmayacak. O yüzden kültürel parçaların konulmasını önerirdik. Şimdi benim söylemek istediğim şu, hani kültürel evet, çok kültürlü olmalı tüm çocuklara hitap etmeli dedik. Ama gerçekten hani bir çizgi filmle dünyadaki bütün çocuklara hitap etme şansınız var mı?

Ayşenur Hanım:

Onu kastetmiyorum, 7-12 yaş grubu orta çocukluk dediğiniz dönem ve biz çocuklara haber programı yapıyoruz. Ve çocukların sorunlarını ele almak gibi bir sorumluluğumuz var ve diğer medya çalışanlarının da böyle bir sorumluluğu var ve bunu yapıyorlar.

Ako Sirini:

Öncelikle olay sadece bizim ne istediğimiz değil tabii ki, bir gerçeklik var burada, bizim endişe duyduğumuz konular olabilir ama aynı zamanda bir yükümlülüğümüz bir sorumluluğumuz da var.

Bu haberleri bu gerçeklikleri çocukların anlayabileceği bir bağlamda sunmak zorundayız. Farklı yaş gruplarını düşündüğümüzde tabii ki bunlar farklılıklar gösterecek. Tüm dünyadan bir örnek vermişim farklı fikirlerin farklı konuların bir araya getirildiği bir program örneği olduğunu söylemişim. Çocuklar çok meraklılar bunları öğrenmek istiyorlar mesela Hollanda’ da ki bir çocuk, Türkiye’ de ki bir çocuğun ne yaptığını merak ediyor. Nepal da ki bir çocuğun, Afrika’ da ki bir çocuğun ne yaptığını merak ediyor. Siz nasıl Türkler olarak Nepal’i merak ediyorsanız, Nepal’ dekileri merak ediyorsanız çocuklar da kendi akranları açısından neler olup bittiğini merak ediyorlar. Tabii ki onların gelişimsel olarak içinde buldukları safhayı dikkate almak zorundasınız ve bir bağlam dâhilinde bunu sunmak zorundasınız. Bir de çocuklara şunu söylemekte fayda var verdiğiniz mesajlarla, doğru yaptığınız sürece her şey mümkün. Bir de tabii çocukların mesela erken dönem çocuklarını, okul öncesi çocuklarının sadece okul öncesi programlarını izlemediğini biliyoruz. Bu neden oluyor? Bunun cevabını vermek lazım. Eğer okul öncesi çocuklar okul öncesi programları izlemek istemiyorlarsa, demek ki burada onlara hitap etmeyen bir şey var, o zaman daha iyi seçenekler bulmak zorundayız. Biz de kendimize biraz çuvaldızı batırmalıyız bir şeyleri suçlamak çok kolay işte bunu sevmedi, bunu beğenmedi evet, diyebilirsiniz ama bizim de biraz derinleşmemiz gerekli. Ve “okul öncesi çocuklar ne istiyorlar?” konusunu çözümlenmemiz, cevap vermemiz gerekli. Benim kendi tecrübeme dayanarak söylüyorum inanılmaz bir muhteşem merakları var çocukların ve bunu ortaya koymak doğru bağlam ve doğru içerikle bunu buluşturmak gerekiyor. Tabii ki Avrupa da ki çocukların yaşadıkları sorunlar Güney Amerika da, Latin Amerika da, Afrika da ki çocukların yaşadıklarından çok farklı olabilir ama evrensellik de var burada. Örnek verelim, mevcut duruma baktığımızda Paris’te ki saldırıları düşünelim mesela, son birkaç haftadır gündemimizde olan konu. Bunu çocuklara nasıl anlatacaksınız? Bu çocuklar için ne anlama geliyor? Bilgileri zaten alıyorlar, terörist kelimesini duyuyorlar ve fotoğrafları görüyorlar. Buna bir bağlam kazandırmamız gerekli. Bu büyük, karmaşık bilgiyi alıp bunu çocukların anlayabileceği ve onların kendilerini güvende hissedebilecekleri bir bağlama oturtmamız gerekli. Bu görüntüleri zaten görüyorlar bu haberleri zaten duyuyorlar orta yaş çocuklarından bahsediyorum ya da ergenlerden bahsediyorum. Kelimeleri o görüntüleri duyup gördükten sonra kendilerini güvende hissetmiyorlar bir korku bir endişe oluşuyor. Bunları onların ruhundan çıkarmak için de profesyonel içeriğe ihtiyacımız var dolayısıyla biz işimizi daha iyi yapmak zorundayız.

Obaiy Hashem

Ben de bir şey eklemek istiyorum lütfen, siz içerik oluşturucusunuz galiba değil mi? Doğru anladıysam bu söylediklerinizi, burada, bilgilendirici olmakla konuyu tartışmaya açmak arasında çok ince bir çizgi var bence. Bir örnek vermeye çalışayım, mesela Suriye de ki çocuklarla ilgili olarak bu çocukların aldıkları bir eğitim var, okula gidiyorlar. Siz çatışma dolayısıyla bu çocukların eğitim alamadığını okula gidemediklerini diğer çocuklarla paylaşabilirsiniz. Veya Türkiye’ de ki çocuklara çatışma bölgesinde yaşayan ve bu temel haklardan mahrum kalan çocuklar için yardım etmeleri için bir fırsat sağlayabilirsiniz. Ve bu da bu tür konulara bu tür sorunlara parmak basmak ya da çocukları bunlara yakınlaştırmak için bir yol olabilir. 7-12, orta çocukluk dönemi diye bahsedilen dönem, hedef kitle 7-12 yaş grubu. Bizim Jeem Tv olarak hedef kitlemiz de aynı şekilde 7-12 yaş arasında biz çocukları ve diğer ülkelerde ne olup bittiğinden haberdar ediyoruz ve haberlerde sunuyoruz. Suriye’ de ki çocuklara yardım için bazen kampanya yapıyoruz ve onlar da çözümün bir parçası olma fırsatı buluyorlar.

Sorunuza cevap olmuştur diye umut ediyorum.

Ayşenur Hanım:

Teşekkürler, ben aslında yayınlardan ziyade, yayıncıların kendi aralarında, Asya Yayın Birliği, Avrupa Yayın Birliği ve Arap Dünyası Yayın Birliği gibi bir ortaklığa gitmeyi düşünüp düşünmediklerini merak ediyorum?

Jan-Willem Bult :

Bir vakıf, iki senede bir, etkinlik düzenliyor, bir nevi Oscar' a benziyor aslında. Yetmiş ülkeden katılımcılar ile yaklaşık yedi yüz katılımcı oluyor. Orada tecrübeler paylaşılıyor, araştırmalar paylaşılıyor. Almanya' da bir kurum, pek çok araştırma raporunu ve daha önce bu alandaki prodüksiyon tecrübelerini paylaşıyor. Olay, içerik üzerinden işliyor bu etkinlikte. Yani böyle bir işbirliği var eğer "yayıncılar arasında böyle bir işbirliği var mı?" diye soruyorsanız, var. Avrupa' da EBU Avrupa Yayıncılar Birliği var yine böyle bir paylaşılmış havuz kaynak gibi düşünebilirsiniz.

TRT' de bildiğimiz kadarıyla EBU üyesi. (Sunucunun notu)

Soru:

Merhaba bir konuda yorum yapmak ve öneride bulunmak istiyorum. Savaş bölgelerinde yaşayan yayıncılar çok zorlu bir görevi yerine getiriyorlar. Ve bu bölgelerde yaşayan çocuklardan sağlıklı nesiller oluşturmak çok zor çünkü hayat politikayla çok harmanlanmış, yuvarlanmış bir şekilde yaşanıyor ve çocuklar çok politize olmak durumunda kalıyor. Ben yüzde yüz eminim ki mesela Irak' ta bir Irak' lı çocuk ya da herhangi bir Irak' lı çocuk Irak' ta ki yirmi politikacının ismini kolaylıkla sayabilir. Bir şekilde bunu öğrenmek zorunda kalıyorlar hangisi Sünni, hangisi Şii onu bile biliyorlar, hangisi Kürt hangisi Arap bunu bile bilmek zorunda kalıyorlar. Yani bir ülkedeki politik atmosfer aldığınız nefesi bile etkiliyor. Ve bu tip politik krizler yaşanırken de sağlıklı nesiller yetiştirmemiz çok zorlaşıyor. Bir örnek vermek isterim yakın zamanda, geçen ay aslında Erbil'in kuzeyinde bir Suriye mülteci kampını ziyaret ettim. Orada çok ciddi cinsel suistimal vakaları yaşanıyor kamp içerisinde ve bu benim için çok yıkıcı bir tecrübe oldu.

TRT Çocuk Kanalı ve Al Jazeera Çocuk Kanalına bir önerim var. Diğer dillerde de kanal açmanızı tavsiye ediyorum özellikle TRT için. Mesela, TRT çok başarılı bir yayın kurumu TRT Çocuk çok başarılı bir kanal ve TRT'nin bu anlamda sağlıklı bir kanal oluşturabileceğini düşünüyorum. Arapça ve Kürtçe dillerinde bir kanal, çocuk kanalı açılması konusunda TRT'ye önerimi sunmak isterim.

Soru:

Merhabalar, ismim Fatih Özpınar. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sinema Televizyon öğrencisiyim. Benim sorum Mr. Obaiy Hashem'e, bizim de çocuklara futbolu aşlamak üzerine bir projemiz var. Bu projede bir maskotumuz var ama maskotu nasıl tasarlayacağımıza karar veremedik. Çocukları korkutur mu? Nasıl ilgisini çeker? Bu konu hakkında fikirlerini almak istiyoruz.

Obaiy Hashem :

Bu soru için teşekkür ederim, bizim kendi maskotumuzu tasarlamamız bayağı zaman aldı, size AVM'ler ve okullarda maskotun fotoğraflarını gösterdim ama o kadar çok uğraştık ki üstünde. Gitti geldi, gitti geldi bir sürü düzeltmeler yapıldı yani bizim deneyimimizde nihayet üzerinde anlaşılan maskot SEM, SEM. Arapça' da ok anlamına geliyor, ok' tan hareketle, hız referansı olsun istedik, hızlı hareket edebilme ve renk olarak da, bizim markamızla da örtüşen bir renk seçtik. Siz kendi projeniz dâhilinde tabii ki bir anlam seçeceksiniz ve o anlama uyan bir sembolizm bir tasarım oluşturacaksınız. Çünkü tüm projeyi sembolize eden bir maskottan bahsediyorsunuz. Sizin maskotunuz sizin projenize uygun olmalı ve görsel olarak da aradığınız her şey bu maskot da olmalı.

Soru:

Merhaba, adım Sevinç Yeşiltaş, TRT' de prodüktörüm uzun yıllardır, ben şunu merak ediyorum; savaştan etkilenen çocuklara bizim bölgemizde şunu biliyoruz ki içerik oluşturmak, onlara uygun program oluşturmak çok zor. Ben Sayın Bult'a sormak istiyorum:

Sizin bir vakfınız var ve UNESCO' da çocuklar için çalışan çok sivil toplum örgütleri var. Acaba hiç düşündüler mi bu bölgedeki, bölgemizdeki çocuklara yönelik içerik oluşturulması konusunda yardımları olabilir mi? Çünkü bütün katılımcıların belirttiği gibi çocuklara yönelik içerik oluşturulması çok zor.

Acaba bu konuda bir çalışmanız oldu mu? Savaştan etkilenen çocuklara yönelik nasıl program yapılabilir? Ve direk bir program önerisi, formatı konusunda çalışmalarınız var mı? Yardım edebilir misiniz? UNESCO ne yapıyor bu kadar bütçeyle, bu çocuklara uygun içerik oluşturuyor mu?

Jan-Willem Bult :

Geçtiğimiz iki yıl içerisinde böyle bir program dâhilinde görev aldım. Suriye' de ki çocuklara yönelik bir programdı. Bu programın amacı bu çocuklara geleceğe dair umut verebilmektir ve en azından hayatlarından ellerinde kalanı bir şekilde keyifle yaşayabilmelerini sağlamaktır. Çocuklar, içlerinde ne kadar zorlu durum yaşarlarsa yaşasınlar, kalplerindeki güç sonsuz ve bir şekilde elinde kalandan bile mutlu olmayı becerabiliyorlar. Biz evet, bu tür çalışmalar yapıyoruz. Sorunuza cevaben söyleyeyim bölge için, bölgede yaşayan çocuklar için. Özellikle de Ürdün' de çok sayıda mülteci çocuk var ve orada o mülteci kamplarında yaşayan çocuklar için farklı dillerde programlar yapıyoruz. Ve en önemlisi de bir belgeseller serisi yapmaya çalışıyoruz. Bu çocuklar kendi hayatlarını görebilsin, kendi tutkularını görebilsin, kendilerini görebilsin. Ne yazık ki yaşadıkları sefaleti de tabii ki görebilsin. Kendi açılarından, hayatlarında önemli buldukları şeyleri paylaştıkları bir belgesel bu.

Şu anda bizim ağıma bağlı olan elli kanalda yayınlanacak, yirmi beş ülkeye yayılmasını düşünüyoruz. Önümüzdeki sene buradan istekli olan yayıncılar varsa, onların da bizimle olmasını çok isteriz.

Hep konuştuk çocuklar çok meraklılar, çocuklar bilgileri zaten alıyorlar ama kendi bağlamlarına uyarlanması gerekiyor o bilgilerin. Ben bu projenin içinde yer aldığımı söylemiştim ve UNESCO bir başka proje daha oluşturdu. Birleşmiş Milletlerin medeniyetler ittifakı ile birlikte yürüttüğü bir proje bu. Çeşitlilik, entegrasyon, sosyal katılımçılık konularına eğiliyor. Bu sene biz projeyi destekleme kararı aldık ve genç insanların yaptıkları filmler bunlar. Biz de bu filmlerin içerisinde iki tanesini ödüllendireceğiz.

Bu filmlerden bir tanesi, on beş yaşında, Ürdün' de mülteci kampında yaşayan Suriye' li bir mülteci kız tarafından, yapılmış bir film. Kendi yeni hayatını, kendi gözüyle filme çekti bu kız çocuğu ve çok da etkileyici bir film. Ürdün' de o kampta yaşayan çocukların karşı karşıya oldukları bu yeni durumla nasıl başa çıktıklarını gösteren bir film. Ve bunu gerçekten çok anlam verici buldum, insanı çok güçlendiren bir şey olduğunu düşündüm ve bu genç insanları desteklemek için, genç filmcileri desteklemek için de çok iyi bir fırsat olduğunu düşünüyorum. Çok samimi çok gerçek filmler bunlar. Yani ben bir film çekebilirim ama bence daha önemlisi o bölgedeki çocukların bunu kendi kalplerinden, kendi hayatlarından, kendi gerçekliklerinden bire bir yapması, yapabilmesi bizim de bu imkânı onlara verebilmemiz. Çünkü onlar kendi hikâyelerini en iyi bilenler. Hollanda'dan baktığım ve gördüğüm şey çok farklı, onlar kendi hayatlarını kendileri çok iyi yansıtabiliyorlar biz onlara bu fırsatı vermekle yükümlüüz.

Soru:

İsmim Adile Coşkun, ben de Gelişim Üniversitesi Sinema Televizyon öğrencisiyim. Benim sorum Hatice Zeynep Hanım'a olacak. Biz 6-12 yaş arası erkek çocuklara, eğitici bir set hazırlıyoruz futbola ilgili. Dikkatleri çabuk dağılıyor hem eğlendirmek hem de eğitmek amacımız. Bu konuda bize ne gibi önerileriniz olabilir?

Hatice Zeynep İnan :

Tabi her halde bir konferanslık bir soru geldi. Eğitici set derken o setin içerisinde neler var?

Adile Coşkun:

Futbol tekniklerini eğitici bir şekilde onlara öğreteceğiz. 6-12 yaş grubuna, kısa film şeklinde olacak.

Hatice Zeynep İnan:

Aslında çok geniş bir konu çok söylenecek şey var. Adım, adım model olma teorisi vardır. Dün de biraz bahsedildi. Dil ve şekil olarak model olmayı çok önemsiyor. Futbolda da bunun çok oturacağını düşünüyorum. Adım, adım yetişkinin ya da bir akranının öğretmesi ile çocuk o dediğiniz teknikleri kendi başına yapar hale geliyor.

Dilek Kırcaoğlu:

Tekrar merhaba. Bir ekleme yapmak istiyorum, bir paylaşımda bulunmak istiyorum. Son zamanlarda elbette ki bizim meslek grubunun da bazı dirençleri var ondan bahsetmek istiyorum. Yayınlarda fazla steril çocuk yaratma olayına doğru gitmeye başladık. Çocuklar hiçbir şeyi görmesin hiçbir şeye maruz kalmamasın savaş, açlık, terör vesaire şiddet, bunları hiç görmesin. Aileler de bu tarz fazla korumacı davranış kalıplarıyla çocuklarını eğittikleri zaman, biz görmeye başladık ki travma eşikleri çok düşük bir nesil yarattık. Çok kırılgan, aşırı derecede kırılgan yetişiyorlar. Dolayısıyla burada şöyle bir şey var. Bu kadar steril bir nesil mi yaratmamız lazım yoksa dünyaya, topluma, farklı çocuklara farklı ülkelerin insanlarına da empati kurabilen bir nesil mi bizim arzu ettiğimiz aslında? Hem bir uzman olarak, hem de bir anne olarak söylüyorum ben çocuklarıma açlığı, savaşı, terörü anlatıyorum. Bu kişisel bir tercih. Ancak tabii ki onlara bununla baş etme anahtarlarını da vererek.

Yayınlarmızda "bir çocuk bir çocuğa vurur, bak bu kötü çocuk bu iyi çocuk sakın onun gibi olma" türünden bir şiddet gösterisi elbette ki olamaz. Bu şekilde verilemez, yani "kötüyü göster bu kötü de" bu, elbette ki doğru bir yaklaşım değil. Ancak bu durumun verilebilme şekilleri ve anahtarları var. Çok steril olan yayınlardan, biraz uzak durmak gerektiğine de inandığımı eklemek istedim teşekkür ederim.

Soru:

Merhaba, Emre KOÇ. İstanbul Gelişim Üniversitesinden geliyorum.

İki tane sorum olacak; birincisi; çocukluğumda izlediğim çizgi filmlerin subliminal mesajlar içerdiğini, henüz günümüzde yeni fark ediyoruz. Bunlar neden engellenmedi o dönemde? On yıl gibi daha da uzun bir süre sonra fark ediyoruz. Acaba şu an çocukların izlediği çizgi filmlerin on yıl sonra yine subliminal mesajları olduğunu fark eder miyiz? Ya da bunlar engelleniyor mu?

Sayın Bult' a sormak istiyorum.

Jan-Willem Bult :

Öncelikle çocuklara yönelik programlar yetişkinler tarafından yapılıyor ve yetişkinler de çocuklara özen gösterelim derken bazen abartabiliyorlar o zamanda sıkıcı oluyor. Diğer taraftan çocuklar bir anlamda da geleceğin pazarı olarak görülüyor ve ticarileştirme anlamında da biraz aşırıya kaçmış oluyoruz. Yani burada bir dengede durmamız lazım evet, bir noktada haklısınız çünkü özellikle çizgi filmlerde ana akım televizyon dediğimiz şeyin içinde bolca çizgi film var biliyorsunuz, alternatif televizyondan bahsetmiyorum. Hala biraz daha eski usul eski tip bir çalışma tarzı var yani iyiler var, kötüler var siyahlar var beyazlar var. İşte onun için zaten biraz önce söylediğim şeyi tekrarlayayım, süper profesyonel olmamız gerekli. Bu önemli konferansta biz deneyimlerimizi buluşturuyoruz, yöntemlerimizden bahsediyoruz, ilham vermeye çalışıyoruz birbirimize yaratıcılık anlamında ve bu sayede de hepimiz daha iyi bir profesyonellik sergileyebileceğiz umuyorum.

Soru:

TRT Eğitim Dairesi Başkanlığından Ekrem Özdemir, Hatice Zeynep Hanım'a bir soru sormak istiyorum. Öncelikle şunu söyleyeyim Hocam TRT, yayıncılık konusunda bilimsel hakemli bir dergi çıkarıyor. İlk Sayısı Ocak 2016 da çıkacak TRT Akademi Dergisi. İlk sayımızın konusu da Eğlence Endüstrisi idi. İkinci sayımızın konusu ise Dijital Medya olacak, onu da danışma kurulumuz öyle belirledi. Alt başlıklarımızdan bir tanesi Dijital Medya ve Çocuk, bir tanesi de Dijital Medya ve Gençlik. Bu akademik, bilimsel çalışmalarınızı bu dergimizde de görmek isteriz önce bu teklifimizi yapalım. İkincisi, burada sektörün temsilcileri de var siz de işin akademik boyutundasınız belki de ama bütün çocukları ilgilendiren bir çizgi film yapmak zor dediniz, hani bütün dünya çocuklarının sorunlarını anlatan. Mesela "Türkiye'nin neden Cosby Ailesi yok?" diye bir soru geliyor insanın aklına yani o Cosby Ailesi'ni hepimiz, bütün dünya ülkeleri izledi, çocukluğumuza damga vurmuş filmlerden birisidir. Aile, aile çocuk ilişkisi, küçük çocuğun problemleri, kardeşler arası problemler hepsini bir arada tutan çok güzel bir filmde ama mesela Türkiye'de böyle bir film yapılamıyor. Altı yıl oldu TRT Çocuk kurulu sektör de burada ama böyle bir konu üretilmiyor ya da daha doğrusu içerik üretilmiyor.

Bu neden mümkün değil? Sektör de buna cevap verebilir ama siz akademisyen olarak hani mümkün değil dediğiniz için söylüyorum buna bir cevap aramamız gerektiğini de düşünüyorum.

Hatice Zeynep İnan

Bir dönem TÜBİTAK'ın Meraklı Minik dergisinde danışma kurulunda görev yaptım. Sizlerle de çalışmak bana mutluluk verecektir elimden geleni yaparım. Öte yandan ikinci sorunuz çok zor bir soru bunu TRT Çocuk'tan cevaplamak isteyen var mı?

Yanıt:

TRT Çocuk olarak aile dizileri de yapıldı, okul öncesi pek çok çizgi, animasyon dizimiz de var. Aile dizisine gelince, geçenlerde bir çalışma yaptık. Ağustos ayında yüz doksan ikiye yakın program yapmışız. Bunların arasında oldukça yoğun bir şekilde ailenin de olduğu diziler var. İzlersek görürüz, devam ediyoruz yapmaya. Başka şeyler yapmaya da devam ediyoruz.

Yusuf Duru:

Cosby Ailesiyle alakalı bir eklemede bulunmak istiyorum. İşin aslı, sosyokültürel alt yapıya dayanan bir özellik taşıyordu. Amerikan kültürüyle yoğrulmuş bir ailenin kendi kültürel yapısı içerisindeki günlük hayatı ve çocuk terbiyesi aktarılıyordu. Biz hem Asya kökenli bir millet olmamız hem de içine kapalı bir toplum olmamız hasebiyle bizde aile dört duvar sır örtüsü içerisinde. Bu şartın da göz önünde bulundurularak az önce görüşlerini bildiren Beyefendinin de söylediği gibi bizde çok farklı çalışmalar oldu. Bunu takip ettik, özellikle TRT de seyrettiğimiz,

benim çocukluğumda çok güzel aile dizileri vardı. Ancak, burada göz önünde bulundurulması gereken hadise senaryonun çok dikkatli ve titiz işlenmesi çünkü bizim kültür yapımız bizim coğrafyamızdan bizim insanımıza hitap ediyor ama bizim coğrafyamızın dışına çıktığı zaman ulusal nitelikler taşıması da, evrensel nitelikler taşıması da çok önemli.

Benan Özen:

Çocuk gelişimi uzmanıyım, aynı zamanda bir vakıf üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmaktayım. Sadece bir fikrimi paylaşmak istedim. Tüm konuşmaların hepsinde ortak noktada bulunduğumuz yer, senaryo, senaryonun sağlam olmasından bahsediyoruz. Fakat ben bunun böyle olduğunu düşünmüyorum. Bence senaryodan çok daha önce başka bir şey var. "Biz yetişkin olarak kendi düşüncelerimizi ne denli ifade edebiliyoruz?" burayı sorgulamamız gerekiyor. Şu an biz yetişkin medyasını dahi istenilen seviyeye çıkaramamışken, oluşması gereken nitelikte oturtamamışken çocuk medyasını nasıl yapacağız? Çocuklar için doğru olanı nasıl yapacağız? Bence burayı sorgulamamız gerekiyor.

Soru:

Burak Güngör. Sinema Televizyon Bölümü öğrencisiyim. TRT yayınlarına baktığımızda karikatür ve mizah seviyesini üst seviyelere taşıyacak yayınlar, dergiler var mı, varsa neler? Bunları merak ediyorum.

Ahmet Akbal :

TRT Çocuk dergisi olarak, altmış ikinci sayıyı hazırlıyoruz, altmış üçüncü sayı, bu günlerde çıkacak. Karikatür meşrepli arkadaşlarla da başladık bu işe daha sonra 360 derece yayıncılıkla kendi programlarımızı farklı bir şekilde farklı bir varyant olarak oraya taşımaya çalıştık, çocuklarla orada buluşmaya çalıştık. Otuz bine yakın takipçimiz var.

Suriye' de yaşananlar ile ilgili biz de kayıtsız kalmamaya çalıştık. Sayın Genel Müdürümüzle birlikte, sivil toplum kuruluşlarıyla yürüttüğümüz bir projeydi bu. Okul öncesi çocuklara yanlarında olduğumuzu hissettirmek adına TRT Çocuk olarak TRT Çocuk Dergisiyle bayramın üçüncü günü oradaydık. Bunu da belirtmek istedim.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İÇERİK ÜRETİMİNDE GELENEKSEL ANLATIM BİÇİMLERİ

MASALLAR VE NİNNİLER

4.1 Büyük Baba Masallar

Figen Coşar

Hepimizin bir hikâyesi var, hepimiz bir hikâyeye sahibiz aslında. Dünyaya geldiğimiz ilk andan başlıyor bu hikâye, hatta, dünyaya gözlerimizi açtığımız anın daha öncesinden belki. Çünkü bir anne babadan dünyaya geliyoruz, annelerimiz, babalarımız bir hayalle bizi dünyaya getiriyorlar aslında. Daha yüzümüzü görmeden bizim için bir sevgi büyütüyorlar içlerinde ve öncelikle bizimle ilgili bir hayal kurarak; “oğlum mu olacak kızım mı olacak?”. Sonra, oğlum olursa kaşı şöyle olsa gözü böyle olsa, doğduktan sonra şu zaman yürüse bu zaman böyle bir okula gitse. Bir hayal.....

Aslında hayatın başlangıcında bir hayal var hepimiz için ve kendi hikâyemiz başlıyor ama hepimizin bir masalı yok. Çocukluğumuzda pek çoğumuz masallarımızı kaybediyoruz ben masalları olan bir ailede dünyaya geldim bu yüzden masalların gerçek olduğuna inanarak büyüdüm.

Şöyle ki, çok küçüktüm ahşap bir evde yaşıyorduk. Çankırı’ lıyım ben, Çankırı küçük bir şehir. Bilmiyorum aranızda giden gören oldu mu? Özellikle gitmek isteyip de gidilecek bir yer değildir genellikle. Ya askere gidersiniz ya çocuğunuz yüksek okul kazanmıştır ya da yolunuz Kastamonu’ ya giderken oradan geçmiştir. Kurak bir şehir, doğa harikası bir yer asla değil, minnacık bir yer. Çocukluğum boyunca aslında hep canımın sıkıldığını hatırlıyorum. “Neden buradayım? Başka bir yere gitmeliyim.” diye hissettiğimi.

Ama bunun yanı sıra mistik bir yaşam vardır orada. Orada görünmeyen şeylerin varlığına inanırsınız ya da var olan şeyin sadece görülenlerden ibaret olmadığına inanırsınız. Ahşap evimiz Çankırı’nın tam ortasından geçen Acı Çay’ın kenarındaydı, tahtalarına bastığınızda gıcırdardı. Önünden geçen kara tren her seferinde bir deprem sarsıntısı oluştururdu o yüzden deprem olduğunda çok fazla anlamazdık. Bazen çok şiddetli yağış olduğunda, çaydan, başka köylerdeki evler, insanlar, hayvanlar sele kapılıp giderdi ve biz pencereden izlerdik. Evimizin yanında iki farklı yokuş vardı, annem bir tanesinden geçmeyi çok severdi. Taş bir yokuştur, benim için çok dik bir yokuştur, zorlanırdım oradan geçerken. Belki o zorlanmanın etkisiyle bazen yanda bir at arabasının annemi çalıp o yokuştan kaçırıldığını ve kendimin ona yetişemediğimi görürdüm. O yokuş büyükbabamın evine giderdi. Büyükbabam çevremde gördüğüm en heybetli adamdı. Ben de küçük olduğumdan belki dev gibi görüyordum onu. Yiğit bir adamdı, eski bir ustaydı. Safranbolu evlerini yapan ustalardan. Evlerin temel tomruklarını tek eliyle taşıyan bir adamdı. Biraz da asabiydi, celalli bir adamdı. Onu gören mutlaka saygı duyma ihtiyacı hissederd, çünkü duymazsa duyururdu. Bu kadar çekinilen birisi olmasına rağmen, bizim onunla ilişkimiz çok farklıydı, çünkü torunları içinde dizine oturtup da şakalar yaptığı hatta kızdırdığı tek kız torunu bendim galiba. Bu anlamda şanslı hissediyorum kendimi. Bana hikâyeler anlatırdı ama bu hikâyeler kitaplarda yazılan, bilmediği insanlardan dinlediğin çok, çok eski zamanlarda anlatılan şeyler değildi. Onun kendi çocukluğunda, kendi gençliğinde yaşadığı şeyleri bu hikâyeler, kendi masalıydı.

Büyükbabam, yastığının altında yılanla uyuyan bir kadının oğlu. Nasıl diyeceksiniz? Ayşe Nine dul kalmış çok genç yaşlarda. Büyükbabamı ve diğer kardeşlerini tek başına büyütmüş bir köylü kadın. Yastığının altında bir yılanı var ve mesela bazen, ekmek yapmak için tandıra gittiğinde yılanı diyor

ki, “sen biraz uzak dur şimdi ben ekmeğimi yapacağım”, uzaklaşıyor yılan ve işi bittiğinde tekrar dönüyor.

Aslında, gizemi sadece bu kadar değil Ayşe Nine’nin, ben onu görmedim, ben doğmadan önce vefat etmiş ama büyükbabamın bana anlattıklarını, annemin bana anlattıklarını, teyzemin bana anlattıklarını biliyorum onun hakkında. Geceleri sessizce ortadan kaybolan bir kadın, dul bir kadın olduğu için kızlarından bir tanesi annesinin başka türlü bir şeyler yapıp yapmadığından şüpheleniyor ve bir gece yarısı peşine düşüyor. Korkarak da gidiyor aslında anne, çünkü bir mezarlığa gidiyor. Mezarlığa gittiğinde de orada bembeyaz kıyafetli bir toplu grubun içine oturuyor ve annenin halası bundan epey ürkerek evine geri dönüyor, bir daha peşinden gitmiyor. Çünkü o gece onun için fena halde ürpertici bir deneyim olmuş çocuk olduğu için.

Annemlerin köyü enteresan bir köy, annemde çocukluğunda bir şeye şahit oluyor. Yine aynı mezarlıkta, bir kavak ağacı sürekli ucunda bir ateş, annem henüz altı yedi yaşlarında ve çok anlaştığı, onunla odun kesmeye dağlara çıktığı bir abisi var. Abisine gösteriyor; “abi, abi görüyor musun? İşte ağacın üstünde bir ateş var” ve ikisi beraber koşarak mezarlığa gidiyorlar fakat yanan ağaç yok.

Bu sürekli tekrarlanan bir hikâye ve bunu aslında gören, şahit olan sadece annem de değil yani burası enteresan bir köy o zaman için. Yanan tek şey aslında o kavak ağacı da değil büyükbabam dedim ya daha önce bir usta, Anadolu ustası. Köylere ev yapmaya, cami yapmaya bir şeyler inşa etmeye giden bir adam, aylarca yolculuk yapıyor gidiyor geliyor, bir yerlere başka şehirlere gidiyor ve hep at ile tabii ki, yani o zaman koşullarında bir araç kullanmak söz konusu değil köylü bir usta için. At üstünde yolculuk yaparken elinde her zaman bir asası var baston yani. Eski insanlar bunu çok kullanırdı. Bilmiyorum sizin çevrenizde var mı? Benim büyükbabam bastonunu hemen, hemen hiç bırakmazdı yani ona ihtiyacı olduğundan değil, evin balkonunda bile bastonuyla oturduğunu hatırlıyorum.

Ve o baston onun için güç benim için de onun güçlülüğünün bir simgesiymi belki. Bastonuyla at üstünde giderken hava karardığında bastonunun ucunda bir ateş görüyor, bu onu ürperten bir şey. Bu arada bir kurt geliyor yanına, şimdi tabii tezatlar dünyası, ateşten kurdun korkması lazım, kurttan atın korkması lazım, ama büyükbabam korkuyor her şeyden. Bastonunu bu tarafa çevirdiğinde ateş burada bu tarafa çevirdiğinde ateş burada ve bu yolculuk sabaha kadar böyle korkuyla devam ediyor.

Sabah gün ağardığında ve yerine ulaştığında kurtta kayboluyor ateş de sönüyor fakat baston yanmamış. Ben bu hikâyeyi büyükbabamdan dinlediğimde çocukken hiç şüphe duymadım ama ben bu hikâyeyi Kayıp İsimler Krallığı adlı bir kitapta anlattığımda ve çocuklarla söyleşilere gittiğimde çocuklar bunun sadece kurgu olduğunu düşünüyorlar.

Köy enteresan bir köy demiştim başka özelliklerinden de bahsedeceğim size. “Niye anlatıyorsun?” diyeceksiniz, onları da sonra söyleyeceğim.

Dalak suyu diye bir şey var köyde, bu benim ilkokulda yazdığım ilk kompozisyon, ödül aldığım ilk kompozisyon hikâyesi olmuştu. Belki benim hikâyeler anlatmak, masal anlatmak ihtiyacımı besleyen şeylerden birisi. Dalak suyu hala var, halen de o yörede oraya şifa için giden insanlar var. Bu dalak suyunun kovuğundan geceleri çıkan bir gelin, bütün köylüler görüyor. Gelin çıkıyor ve giriyor yine atlılar geçiyor ama bu atlıları kimse tanımıyor yabancı atlılar. Böyle ve bu köylüler için de ne korku üretiyor ne bir kaygı üretiyor yani, bu yaşamın içinde hayatlarını sürdüren insanlar.

Dalak suyunun özelliği şu; suyun başına gidip o çeşmeden suyu içtiğinizde tatlı bir su, ama suyu pet şişeye doldurup elli metre öteye gittiğinizde acılaşıyor. Bu ama gerçek, gerçekten de böyle. Ve hayvanlarını getiriyor buraya çobanlar daha çok dalak hastalığı, iç hastalıklar yaşayan hayvanlar burada sulandığı zaman iyileşiyorlar. İç hastalıkları olan yakın tanıdıklarımın bu suyu içenler de oldu bilmiyorum ne kadar şifalı olmuştur?

Ama böyle sırlı bir köy diyeyim size, yani bu gün hayal kurup fantastik öğeler aradığımızda bizim yok artık bu da neyin nesi diyebileceğimiz kadar ilginç bir köy.

Köyün adı Sofuoğlu Köyü, adını da şuradan alıyor Aslı'yla Kerem hikâyesindeki Kerem'in Sofu'su, onunla beraber yolculuk eden Aslı'yı bulma yolculuğunda ona eşlik eden Sofu, bir süre sonra bu köye yerleşmiş. Demek ki bu köyde o aileyi korudu belki, belki onların akrabalarından biriyiz biz bilmiyorum. Köyün, en başında gördüğünüz gibi, bir efsanenin kahramanına ait giden bir öyküsü var.

Şimdi şunu merak ediyorum, benim annem altmış beş yaşında, diyelim ki, bunları beş altı yaşında haydi sekiz on yaşında yaşadığını farz edelim. Nerden bakarsanız bakın elli ya da altmış sene önce Anadolu'nun, İç Anadolu'nun bir köyünde yaşanan ve insanların hiç garipsemediği, bunu içselleştirdiği, bunu normal hayatlarının bir parçası olarak gördüğü, ama bu gün bizim olağanüstü şeyler olarak nitelendirdiğimiz, fantastik adını alan bu hikâyelerin gerçekliğine ne oldu? Yani bizler bu gün elimizdeki büyülü ekranları açıp, anime kahramanları ya da kurgulanmış filmleri, hepimiz biliyoruz, bluebox tekniğiyle her şeyi yapılabiliyorsunuz, örneğin; bir çukur yok ama çukur varmış gibi etrafında, korkunç filmler izliyoruz. Ya da çok maceralı, heyecanlı filmler izliyoruz, hiç kimse aslında ölmüyor hiç kimse, yukarılardan aşağılara yuvarlanmıyor ama bunların günümüz tekniğiyle her tür ortamını oluşturuyoruz, uzay vesaire gibi. Bu tekniklerle hazırlanmış şeylerin, aslında o tekniklerle hazırlandığını bildiğimiz halde, hepimiz bir süre sonra gerçeklik etkisinde kalıyoruz.

Peki, kendi geleneğimizde aslında var olan ve gerçekliği bundan elli sene önce hiç tartışılmamış şeylerin bu gün bize bu kadar yabancılaşması neden?

Eski insanlar bunu hiç sorgulamamışlar gerçekten de. Şimdi ben, merak ediyorum. Büyükbabamı bundan on beş yıl kadar önce kaybettim. Büyükbabamın zamanında televizyon renkli televizyona dönmüştü ve Anadolu' da öyle bilgisayar falan çok yaygın değildi, yani bilgisayar dersi vardı lisede ama bilgisayarın yüzünü görmeden programcılık öğrettikleri zamanın çocuğuyum ben. Büyükbabamın bir bilgisayar gördüğünü de zannetmiyorum açıkçası çünkü evinde oturan yaşlı bir adam nerde görecektir?

Ama bu günkü cep telefonları ve bilgisayarlar çağında büyükbabam bu gün burada olsa benim yanımda ve bu hikâyeyi kendisi anlatsa, şunu çok merak ediyorum, onun hikâyesine inanmadığınızı düşünüyorum. Çoğunuzun, kafanızda bir sürü soru işareti oluştu hepsi yukarıda onları görebiliyorum.

Acaba şunu anlayabilir miydi? Benim hikâyeme inanmıyorsunuz. Ama cep telefonunuzu açtığınızda gelen bir mesaj, bir resim kullanılmış, üzerine bir şey yazılmış, hiç sorgulamadan bunun gerçekliğine hepimiz nerdeyse inanıyoruz çoğu zaman. Bunu anlayabilir miydi büyükbabam? Çok merak ediyorum, sadece fantastik şeyler için söylemiyorum bunu. Mesela dün bir resim gördüm en son Türkmen'ler için kullanılmış bir resim, aynı resmi Suriye için vesaire için de kullanmışlar. Son zamanlarda görmüş olduğumuz savaşlar için, üzerine "o savaşta ölen" yazısı yazılarak kullanılan bir resim ve defalarca karşıma çıktı. Ama bununla ilk karşılaşan, hepimiz, sorgulamadan çoğu zaman bunu paylaşmaya devam ediyoruz.

Acaba hangimizin hayatı gerçekten fantastik ya da gerçek ya da gerçekliğin sınırının dışına çıkmış? Bunu bazen merak ediyorum. Bizler bir taraftan da hayallerimizi kaybediyoruz. Sadece bunu kaybeden biz de değiliz aslında. Annem hep çocukluğunu bize anlatıyor ve ben de çok merak ediyorum tabii ki. Birkaç sene önce, annemi alıp köye götürdük büyük abimle ve annem hayatının en büyük hayal kırıklığını yaşadı. Çünkü o köyde yaşadığı olağan üstü hiçbir şey de kalmamıştı. Büyükbabamın kendi elleriyle yaptığı ve tavanına kök boyalarla hayvan figürleri boyadığı, tahta işlemler yaptığı o ev, yağlı boyayla boyanmış. O figürlerin hiçbiri yok, o tahtalar sökülmiş. Dalak suyu halen akıyor, ama çok cılız akıyor, yani artık onun bazı geceler kan aktığını gören kimse kalmamış, mezarlıktaki selvi ağacı zaten yok.

Şimdi şöyle bir şey var; biz görmeyi yitirdikçe eşya da kendi içindeki o gizemli sırrını vermekten vazgeçiyor. Yani aslında bizler etrafımızı taş duvarlarla örerken, kendimizi bir ekrana hapsederken, etrafımızdaki doğayı bir sevgili gibi düşünsek nasıl bir şey olur?

Şimdi benim sevgilim, eşim yanımda, ben sürekli telefonda bir şeye bakıyorum onunla hiç ilgilenmiyorum, yani bu hepimizin başına gelecek bir şey değil mi? Çocuğumuz için de aynı şey geçerli. Bir süre sonra artık bize göstermek istediği şeyi göstermiyor değil mi? Doğa da aynı bu şekilde bence. Yani doğadaki, artık ağaçtaki o güzelliği, gökyüzündeki o maviliği, illa ateşi ya da kurdu demiyorum, görmemeye başlıyoruz. Bu sadece bizim görme yeteneğimizi kaybetmemizle ilgili bir şey değil bence. Bu aynı zamanda doğadaki diğer canlıların da bize belki o yüzlerini kapatmasıyla ilgili bir şey olduğunu düşünüyorum.

Peki, bu ihtiyacımız yok mu? İçimizde hayal ihtiyacı var mı? Normalde var değil mi? Doğarken bile bir hayalle dünyaya geldik. Bu ihtiyaç var. Bunu karşılamak için bu günün gençleri ne yapıyor, çocukları ne yapıyor? Hepimiz biliyoruz artık bunun cevabını, yani bunu çok fazla konuşmaya da gerek yok.

Benim sekiz buçuk yaşında bir oğlum var, oyun oynamayı sadece elindeki tableten bir şeyler izlemek olarak algılıyor. Bir arkadaşıyla oynamak gibi algılamıyor ya da benimle bile oynarken o oyunun sürdürülebilirliği tartışılır. Ben küçükken tek başıma evcilik oynardım, hiç oyuncağım yoktu çünkü. Babam bir ilkokulda hademeydi, beşkardeşlik iki üvey abim ve iki tane de kendi öz abim var, hepimiz aynı evin içindeyiz ve maddi durumumuz kısıtlı yani hepimize bir oyuncak alabilecek durumu yoktu. Bir tane küçük lastik kuzum olduğunu hatırlıyorum. Sıkınca ses çıkaran bir şey. Kendi başıma oyunlar oynarken ya çamurla oynardım bahçedeki ya da annem dikmiş dikerd, kumaşları birbirine bağlayıp bir şeyler yapardım. Oyun oynarken, bazen, hatırlıyorum çok fazla radyo dinlerdim annem. TRT çok güzel bir radyoydu, hala TRT radyoları güzel ama o zaman tek ulaşabildiğiniz şey o, onunla ilgili daha büyük bir efsunu vardı. Radyo tiyatrosu dinlemeyi çok severdim ve ben radyo tiyatrolarını dinledikten sonra, hep düşünürdüm "ah yazar hep yazar" aklımda kalırdı ve evcilik oynarken kendi başıma yazar olurdu. Pencereyi açardım büyük bir ayna yoktu evde pencerede kendime bakardım ve bir yazar olarak hayal ederdim. Ama bu hayalimden kimsenin haberi yoktu bu sadece benim bildiğim bir şeydi bunun üzerine bir hayal de kurmadım. Oyun için bir hayaldi o orada küçük çapında kapalı kutu gibi kaldı. Okuma yazmayı öğrendiğim ilk andan itibaren yazı yazmayı hep sevdim hep yazdım, duygularımı yazdığım günlükler tuttum ama küçükken hep yetişkinler için bir şeyler yazacağımı zannediyordum.

Gençliğimde hep kendimden büyük şeyler yazma iddiasındaydım, babam ben üniversite son sınıftayken vefat etti. Babam vefat ettiğinde, annem benim elimden tuttu beni bir yere götürdü, Çankırı'nın yine o çay kenarında evlerin bulunmadığı bahçeler denen bir yer var oraya kadar gittik ağlıyor bir taraftan. Bir çukur kazdı sonra bir defter koydu o çukurun içine sonra gelin olurken kestirdiği saçlarını koydu onları yaktı ve üzerini gömdü ve geri döndü. Annem o defterde,

ilkokula bile gitmemiş, bir kitap yazmaya başlamış aslında. Annemin hikâyesi de enteresan anneannem onu ev işi yapsın diye okula göndermiyor ve odaya kilitliyor eve görevliler geldiğinde. Annem de teyzemden gizli, gizli kendi başına okuma yazmayı öğreniyor ve evin tuvaletine eline bir tane kireç taşı bulup anne, baba, diye yazıyor. Benim bu heybetli büyükbabam gelip kızıyor, ama annemin okuma yazma bildiğini kimse bilmiyor.

Öğretmen bir teyzem var şimdi, o gidiyor okula sadece o biliyor okuma yazmayı evde onu karşısına çekip diyor ki; “seni okula tuvaletin duvarlarına ana baba yaz diye mi yolladık”. Basıyor tokadı. Yalvarıyor “baba ne olur yapma kurban olayım yapma ben yapmadım”, “senden başka okuma yazma bilen mi var?” ve dayağı yiyor. Annem teyzeme elli yaşında itiraf etti, “Halime o dayağı benim yüzümden yedin o gün o duvara ben yazmıştım” diye.

Şimdi annemin hikâyesi de bu anlamda enteresan aslında hiç okula gitmemiş birisi ama çocukluğumuzda hep bize kitaplar okurdu ve bir kitap yazmaya kalkmış. Yani bizim evden aslında bir yazı yazma ihtiyacı duyan ilk insan ben değilmişim, benden önce de birileri var ve bu benim annem.

Babam öldüğü zaman o defterini yakması bende şöyle bir şey oluşturdu, yetişkinlerin yazdığı ve yetişkinler için yazılan şeyler zaten bence çoğu zaman derin bir depresyon ve acı ile üretilen şeyler en azından benim için öyle.

Ben büyükler için yazamam diye düşündüm ve çocuklar zaten benim için her zaman önemliydi. Yani bir alanda çalışacaksam, doktor olacaksam çocuk doktoru, avukat olacaksam çocuklar için çalışan bir avukat, polis olacaksam yine çocuk şubesinde çalışan bir polis. Ama mutlaka belki öğretmen, bunların hiçbirini yapamazsam.

Radio Sinema Televizyon Bölümünü kazandığımda çocuk programcılığı yapmaya karar verdim ve uzun yıllar Kanal D ve TRT gibi kanallarda daha ziyade Kanal D, aslında yönetmenlik yaptım. Yönetmenlik yaparken bir ihtiyaç olarak yazı yazma süreci mesleki olarak gelişti o da benim yakama yapışıp kaldı aslında. Oğluma hamileyken biraz zor geçiyordu benim için süreç yönetmenliği biraz kenara aldım ve bir baktım çocuk programları yazmaya başlamışım yani tamamen işim o olmuş, normalde de yaptığım bir şey ama kendi programımın metinlerini yazıyordum.

Doğumdan sonra TRT için bir takım masallar ürettik o süreçte yayıncım o masalları fark edip benimle irtibata geçti ve bir kitap hazırlamamı istedi. Ben açıkçası kitap yazmak konusunda çok korktum çünkü televizyon benim yabancı olmadığım bir alandı ve zaten bir şeyler ürettiyordum ama bir kitap hazırlamak çok daha büyük riskleri içinde barındırıyordu bende. Çünkü televizyonda bir hedef kitleniz var sizi o yaş grubu izliyor, çocuk programı izleyen yetişkin yani göz ucuyla izleyenler dışında ya da mesleki anlamda bunu takip edenlerin dışında yok, çok fazla yok. Dolayısıyla sizi gerçek bir muhakemeye eleştirecek kimseyle de karşı karşıya değilsiniz ama kitap çıkardığınız zaman birilerinin eline ulaştığında bütün cümleleri noktası ve virgülü ile artık o eleştiriye de açıksınız bu ürkütücü bir şey bir taraftan. Bir taraftan da bir yazar, hani dedim ya hayalimdeki o kimseye söylemediğim, evcilik oynarken kullandığım kelime, sihirli kelime. Bununla anılmak çok büyük bir yük bence yani şimdi bazen hani bana yazar denildiğinde, ben şöyle düzeltme ihtiyacı hep duyuyorum; “evet, yazıyorum ama ben yazar mıyım bilmiyorum” hani bunu ben öldükten sonra düşünürlerse daha iyi olurmuş gibi geliyor çünkü ayıpmış gibi geliyor bir taraftan ben yazarım demek. Çünkü kafamda başka bir şey o büyük bir şey yani olmaya çalıştığım bir şey. Bir şeyler yazıyorum evet, çeşitli yaş gruplarında. Şunu düşünüyorum bizim yazdığımız şeyler sadece ulaşabilen çocukların eline geçen şeyler, televizyon için yaptığımız şeyler de böyle kitaplar da böyle.

Sabah konuşulurken burada bence çok acı bir şey oldu yani buradaki konuşmamı tamamen başka bir yöne çekmeyi bile düşündüm. Evet, savaş çok acı. Burada arkadaşımız vardı dedi ki; “Avrupa da ki çocukların sorunlarından onlar nasıl haberdar olacak?” Ben şunu düşündüm açıkçası onların bizim sorunlarımızı duymaya ihtiyaçları olduğunu zannetmiyorum. Bizim çocuklarımız ya da onlar için çocuk programları üretmek de evet geçici bir rehabilitasyon. Bizim yapmamız gereken şeyin asıl olarak şu olduğuna inanıyorum, biz kendi çocuklarımızı savaşmadan yaşayabilecekleri bir dünyaya hazırlayıcı içerikler üretmeliyiz. Bu bizim elimizde, çünkü çocuk bunu nerden öğreniyor; televizyondan, kitaptan vesaire, aileden, etrafındaki insanlardan. Ama kitap çok etkileyici bir şey televizyon da çok etkileyici bir şey ama televizyon şöyle evet, bilinçaltına bir takım mesajlar yolluyor bir şey oluyor ama gidiyor yerine yenisi geliyor, gidiyor yerine yeni bir görüntü, yeni bir ses, yeni bir müzik ama kitap elinin altında.

Çok ilginç bir hikâyesi var Masal İstanbul adlı kitabımın, ilkokula gönderilmeyen bir çocuğun eline geçti. Aile yollamıyor çocuğu okula farklı görüşleri var çocuk her gece bu kitabı okuyor. Yani ben şunu düşündüm belki sadece onun için yazdım ben bu kitabı, umarım iyi şeyler yazmışımdır, umarım onun için iyi bir kapı açıyordur. Umarım yaptığımız şeyler sadece reklam amaçlı bizi sunmak amaçlı, kitaplarımızı çok sattırmak, reklam gelirlerimizi arttırmak amaçlı değil de, gelecek nesile bir tane iyi insan yetiştirmek amaçlı olur, umarım bunu başarabiliriz ve o zaman her şey çok güzel olacak buna inanıyorum, teşekkürler.

4.2 Değer Eğitimi Penceresinden Masallar

Yusuf Duru

Öncelikle hepimiz hoş geldiniz ayaklarınıza, gönlünüze sağlık.

Hemen belirtmek istiyorum Figen Hanım' a, benim ülkemde hayali o kadar geniş insanlar var ki başkalarının hayali o hayale yetişmez.

Otuz yıldır tiyatroyla uğraşıyorum yirmi yıldır Geleneksel Türk Tiyatrosunun Meddah, Ortaoyunu, Karagöz ve Hikâyeci dallarını canlandırmaya çalışıyorum. Türkiye'nin ve dünyanın birçok yerinde Anadolu masallarını anlattım. Meddah hikâyelerini canlandırıyorum ve Meddah geleneğini bir özel televizyonda senenin her günü icra etmeye çalışıyorum. Alıcısı o kadar çok ki hemen minicik bir misal anlatayım sunuma daha sonra geçeceğim.

Elinizi öper on bir yaşında bir oğlum var sekiz, dokuz yaşlarında ben turnedeyken babaannesiyile beraber kalıyor. Ama biz bu çocukla sürekli Karagöz'le iletişim kuruyoruz benim önümde sabit perde var, Karagöz oynatıyorum ve öğretmek istediklerimi Karagöz aracılığıyla çok rahat anlatıyor, yüklüyorum.

Allah ile olan diyalogu da Karagöz aracılığıyla konuştuk. Babaanne o yerel, yerleşik kültürle hata edersen taş yapar olgusunu yerleştirmeye çalışmış. Ben de Allah' ın sevilmesi gerektiğini anlatıyorum, insanın içi ile yüreği ile bağlantı kurması gereken en güzel varlık olduğunu Karagöz' le anlatıyorum. Bir akşam yemeği, tabağında bir miktar yemek bırakıyor beyaz et, babaanne diyor ki; "o yemeği bırakma Allah taş yapar". Önce tabağa bakıyor sonra babaannesine bakıyor ve diyor ki; "benim bildiğim Allah böyle basit bir mesele yüzünden kulunu taş yapmaz babaanne" diyor.

Bütün mesele hayal dünyasını besleyebilmekte, madem biz bu işe gönüllü olduk madem biz bu işin önüne geçtik o zaman niye şikâyet ediyoruz. Besleyelim, o yıkılan tavanı yeniden inşa edelim çocuklarımızın ruh dünyasına inmesini bilelim ve az önce kardeşimin söylediği gibi belki birinci denemede başarılı olamayabiliriz ama ikinci denemede, ne malum bizim firkateynimizi daha güzel anlatamayacağımız, hem de Yüzüklerin Efendisinden çok daha güzel anlatamayacağımız?

Öyle nesiller yetişiyor ki pırıl, pırıl zekâlarına hayran kalıyorsunuz dumura uğruyorsunuz sordukları sorular karşısında. Buradaki genç kardeşlerime de buradan çok büyük bir vazife yüklendiğinin haberini veriyorum. Çünkü bu konferans o vazifeyi bir kere daha teyit etti, haberiniz olsun çok çalışmalısınız, hayallerimizi güçlendirmek zorundasınız çok teşekkür ediyorum.

Değerler eğitimi çerçevesinden, penceresinden masalı anlatmaya çalışacağım. Yaşamak ve hayatta kalmak içgüdüleriyle doğan insan, yaşadığı tüm hayatı kendi imkânları çerçevesinde sağlıklı, kalıcı ve sürekli bir hale getirmek için öğrendikleri ile hayatını güncelleştirmeye çalışır. Bu öğrenim öncelikle kendisinden önce, kendisi ile aynı ya da benzer ortamlarda yakın hayatı yaşamış olan insanların birikimlerinden istifade ederek gerçekleşir. Biz buna tecrübenin sonraki nesle aktarılması diyoruz; hani büyükler derdi ya; "çocuklardaki, gençlerdeki enerji büyüklerdeki tecrübeyle birleşse acaba neler olur?" diye. İşte büyükler tecrübelerini gençlere, kendilerinden sonraki nesillere aktardıkları ama doğru bir şekilde aktardıkları müddetçe bu iletişim kopukluğu asla olmayacak.

Birleşmiş Milletler Eğitim ve Kültür Örgütü UNESCO tarafından tüm dünya ülkelerini kapsayan ve üretilen birçok proje ile hayata geçirilen değerler eğitimi ya da değer ifadesini, tam olarak şöyle anlatıyor:

Yetiştirme çağındaki tüm bireylerin pozitif değerleri keşfedip geliştirmeleri ve kendi potansiyellerine göre ilerlemeleri için yürütülen eğitimsel gayretlerin, çeşitli başlıklar altında detay incelemelere tabi tutularak, toplumda bulunan örneklerinin de yaşanılan hayatın içine uygulanması sonucu nesiller arasında kurulan ortak köprü ve bağlar bütünüdür.

Aslında böyle akademik böyle teknik ifadelerden ziyade bir masal anlatmayı istemiştim size, daha iyi olurdu değil mi? Anlatacağım, inşallah sunumun sonunda size bir de masal da anlatacağım hikâye değil ama masal.

Bu arada hemen bir saptama yapmak istiyorum müdahale etmek istedim. Benim Keloğlan' ımdaki deha Yüzüklerin Efendisindeki o büyücü de yok. Nasrettin Hoca' ındaki hoş görü, bütün batıyı bir araya toplayın, felsefecilerinin hepsini elinize alın hiçbirisinde yok, çünkü, Nasrettin Hoca yaratılanı yaradan da ötürü hoş görür. Ve Nasrettin Hoca insana Hazreti İnsan olarak bakar, hangi din, hangi dil, hangi ırk, hangi mezhep, hangi renk, hangi toplumdansa olursa olsun önce insan olarak bakar ona göre değer verir. Parantez içerisinde içimde kalmamasını istedim çünkü rahatsız oldum orda hakikaten rahatsız oldum.

İyi, kötü, doğru, yanlış, güzel, çirkin, faydalı, faydasız gibi bütün bu kavramları içine alan değerler çocuklarımız için çok önemli. Bir de bizim düştüğümüz en önemli engellerden bir tanesi yıllardır, özellikle son on, on beş yıldır, değer eğitimi altında çeşitli kurum ve kuruluşların, çocuklara, sürekli yükleme yapması.

İşte şöyle bir konuda, şöyle bir başlıkta, şöyle bir değer eğitimi vereceğiz şöyle bir konuda şöyle bir değer eğitimi vereceğiz. Kitaplar basılıyor, uygulama sahasına geçtiği zaman çocuğun reel hayatına baktığınız zaman öğrendiklerinden ne kadarını hayatına uyguladığını incelediğiniz zaman elleriniz boş kalıyor. Çünkü toplumsal yaşam için büyük önem arz eden değerlerimiz anlatılırken maalesef sıkıntıya düşüyor çocuğa. Çocuk sürekli bilgi yüklemesinden ve özellikle önümüzdeki bilgi kirliliğinden dolayı neyi ne kadar ve hangi doğrulukta öğrenmesi gerektiğinin farkına varamıyor maalesef.

O yüzden bu noktada çok dikkatli davranmak lazım. Değerler eğitimi, periyodik bir program halinde okullarımızda verilmeye ve unutulmuş değerler çocuklarımızın hafızalarında ve ruh dünyalarında yeniden canlandırılmaya başladı. Bunun sebebi ebeveynlerin özellikle yetiştirmekle yükümlü oldukları kendi çocuklarına baktıklarında karşılıklarına çıkan olayların, çocukların tutum ve davranışlarının, duruşlarının artık sıkıntı arz etmeye başladığını görmeleri. Dolayısıyla çocukları terbiye etmek adına bir şeylerin öğretilmesi gerektiğini ifade ediyorlar. O öğretimin de bu eğitimin de kurumlardan verilmesi gerekliliği hususuna özellikle temas ediyorlar.

Oysa esas yanlış burada başlıyor, çünkü yaratılmış her insanın genlerinde doğal olarak değerler eğitimi var. Ahlaklılık, doğruluk, dürüstlük, sevgi, hoşgörü, birlikte yaşama alışkanlığı bunların hepsi mevcut, bütün mesele doğru metotlarla onu işleyebilmektedir.

Günümüzde, sosyal hayatın her evresini erken yaşta hisseden ve algılayan çocukların içine düştüğü büyük bir sıkıntı olan bu sıkıntıdan kurtuluşun çaresi öncelikle eğitim kurumlarını şöyle iyice bir gözden geçirmek, ciddi anlamda gözden geçirmek. Okuldan beklenen temel eğitimin bir devam eğitimi olduğunu bilmiyoruz. Anne çocuğunu okula yazdırdığı zaman veya baba çocuğunu okula götürdüğü zaman çocuk eğitim alıyor ve aldığı eğitimle artık hayata hazır hissediliyor. Oysa bunun bir devam eğitimi olduğunu her şeyi orada öğrenmemesi gerektiğini bilmesi lazım ebeveynin.

Günümüzde şuurlu ebeveynler bu noktada çok ciddi yatırımlar yapıyorlar çocuklarına. Çünkü çocuk 0-14 yaş arasında kendisine rol model olarak babayı, anneyi, yakın akrabalarını seçiyor. Eğer bunlar ciddi anlamda tedbirli davranmadıkları takdirde okulda aldığı eğitim havada kalıyor bunu anlatacağız. Buradan hareketle eğitim kurumlarında verilen ya da verilecek olan değer eğitimin hedef kitlede karşılığını bulabilmesi için eğitimin önce ailede başlaması gerektiğini bir kere daha vurguluyoruz.

Değer eğitiminde kullanılan başlıklara dikkat ettiğimizde, masallardaki ana karakterlerin kişisel özellikleri karşımıza çıkıyor. Burası çok gerçekten ehemmiyetli bir husus, değer eğitiminin başlıklarını tamamen inceleyin, Anadolu masallarındaki kahramanlarımıza yine aynı ismi kullanayım, Keloğlan' ımıza baktığımız zaman aslında, akılsız gibi, onun manevi ruhaniyetinden özür dileyerek söylüyorum, görünen Keloğlanın çok zeki, çok akıllı, başarılı, cesur, dirayetli, karar verebilme yetisine sahip bir karakter olduğunu görüyoruz.

Günümüz modern hayatında özellikle Batı ülkelerinde artık mit ve masal incelemeleri çocukların ve gençlerin zihin ve ruh gelişimi için temel amaçlardan biri haline getirilmiş durumda. Okullarda masal seansları uygulanmakta. Batıda, anne ve babalar çocuklarına masal anlatmaktalar her akşam ya da masal kitabı okumaktadırlar. Ben elektriklerin kesilmesini hep beklerdim çocukken bunu büyük bir samimiyetle söylüyorum. Elektrikler kesildiği zaman rahmetli babam hemen etrafına toplardı bizi masal anlatırdı bize. Bazen de biz, eskiden fincan sigortalar vardı şimdiki gibi şalterler değil, içine, hatta arkasına tutması için para koyardık bakın bilenler nasıl gülüyor, tel sarardık bakır tel sarardık. Gider onu sökerdik, onu çıkartırdık yerinden, bilirdi, bilmez olur mu elektriğin ne zaman kesileceğini ne zaman kesilmeyeceğini bilmez mi baba, tecrübeli bir adam ama masal dinlemek istediğimizin farkına vardığı için seslenmezdi bize. Ve anlatırdı.

Benim ilk dinlediğim masal Şark, Doğu masallarından daha doğrusu İran Mitlerinden Şah Yusuf hikâyesiydi ve onun atı Beli Behri benim hiç aklımdan çıkmadı Kamer Tay' ın yavrusu. Biraz da işte o yedi sekiz yaşlarında dinlediğim bu masallar beni bu işe sürükledi, severek yapmama zemin hazırladı. O masallar kişilik gelişmesinde bana çok büyük gerçekten destek oldu, rol model oldu. Bu yüzden büyüklerimiz bizlere masal anlatırken farkında olarak ya da olmayarak bizimle iletişim kuruyorlardı. Kurdukları bu iletişim de olmamız gereken karakteri bize anlatıyorlardı. Maalesef bu gün artık masal anlatılmadığı için ya da anlatılan masalları kendi hayal dünyamızla sınırladığımız için yeterli kalmıyor. Çocuğun hayal dünyasına inemediğimiz için yeterli kalmıyor. Çünkü anlattığınız masalı siz kendi hayalinizde kurguluyorsanız, bekleyin çocuk mutlaka soru soracak "niye o öyle olmuş, niye bu böyle olmuş, niye şu şöyle olmuş?" diye çocuk mutlaka bir soru soracak. Ama çocuğun ruh dünyasını düşünerek bir masal anlatırsanız veya kurgularsanız o masalla çocuğa vermek istediğiniz her şeyi verebilirsiniz bu gerçek.

Adam ders çalışıyormuş, medresede okumuş kitapta, sakalı bir tutamdan uzun olan ahmaktır diye. Hemen gözleri belermiş tutmuş bakmış ki bir tutamdan fazla, ders çalıştığı mumu almış o bir tutamdan fazlayı yok etmek için mumu tutunca bütün yüzündeki sakallar yanmış, hemen dip not düşmüş: El Hak doğrudur bit tecrübe sabittir diye. Şimdi bu söylediğim doğrudur bit tecrübe sabittir, ben kendi çocuğum üzerinde deniyorum oğlum üzerinde deniyorum. Ona da söylüyorum, bak diyorum, bu anlattığım masalı seni düşünerek anlatıyorum, bu anlatacağım masalı seni düşünerek anlatacağım. Dinliyor, dinliyor, "sorun var mı?" diyorum "yok babacığım" diyor, ben şimdi yatacağım, uyuyacağım ve hayal kuracağım o masalın içerisinde o kanatlı kuşa ben bineceğim, Zümrüd-ü Anka' yı bulacağım, Kaf Dağının ardına gideceğim.

Bütün mesele çocuğun hayal dünyasını beslerken onunla kurduğunuz iletişimde vermeniz gereken bilgiyi doğru kaynaklardan, doğru bir şekilde vermeye çalışmak.

Masallar büyüme çağındaki bireylerin eğitiminde çok önemli bir rol oynar dedik çünkü okula başlayacak olan çocuğun hem fiziksel hem de ruhsal olarak hazırlık evresinden geçmesi gerekliliği kaçınılmaz bir gerçek. Okul çağına gelmiş olan çocuklarda tipik okul saplantıları görülmesi normaldir. Ancak bu sıkıntılı durumun hafif görülmesi belki bir şekilde hafifçe atlatılması o güne kadar ebeveyn tarafından çocuğa gösterilen ilgiyle doğrudan bağlantılıdır. Çocuk okul çağına gelinceye kadar dinlediği masallardaki kahramanlardan esinlenerek, yapması gereken işi daha rahat yapacaktır. Anne ve baba, ebeveyn çocuğu bu noktada çok rahat hazırlayabilirler masal anlatmak adına.

Bu arada okullarımızda sürekli değişen müfredat ve yönetim beraberinde eğitim ağırlıklı bir sistemin de oturmasına sebebiyet vermiştir maalesef bu güne kadar. Sığışmış ve kopuk bir eğitim öğretimden uzak bilgi yığınından başka bir şey değildir bu da maalesef yetişme, gelişme çağındaki çocuğun beslenememiş hayal dünyasında yapısal özelliklerin su yüzüne çıkmasına zemin hazırlamakta. Çocuğun okulla olan bağının sadece sınav ve başarı endeksli olması hayal dünyasını da sınırlamakta ve böylece hayal dünyası dar nesiller yetişmekte.

Hayal kurar mısınız? Bunu hepimize soruyorum müsaadenizle hayal kurar mısınız? Hayal kurmayan insan yoktur değil mi, hayalimizde birçok yere gideriz, işte masal, çocukluğumuzdan itibaren dinlediğimiz, duyduğumuz masallar bizim hayal dünyamızı besleyen en önemli öğeler. Hep o misal veriliyor, mesela Pers Prensi diye bir film seyrettim, orada bir hançerin sapındaki zamanın kumlarının elde edilmesiyle ilgili mücadeleyi anlatıyor aksiyon tarzında bir film. Nihayetinde hançerin sapı kırılıyor zamanın kumları saçılıyor ve zaman geriye doğru dörülüyor bu bizim masallarımızda var olan bir gerçeklik. Masalın ana kahramanı bir şekilde bir kuyuya iner, iner, iner, iner, iner, iner karanlık kuyuda bir kapı görür o kapıdan içeriye girdiği zaman aman Allah'ım dünyada görmediği bir bahçedir.

Bahçenin ortasında dünyalar güzeli bir kız vardır melus, mükedder ve gözyaşları içerisinde oturmaktadır. Sorar kahramanımız: "Ne arıyorsun burada, niye oturuyorsun?". "Beni periler padişahının oğlu kaçırdı" veya cinler padişahının oğlu kaçırdı. İşte şöyle, şöyle olacak böyle, böyle olacak e ben onu öldüreyim, hayır onu öldüremezsin, neyle öldürmem gerekiyor? Hemen Ceday'ın kılıcı ortaya çıkıyor falanca odada işte kırk odalı bir saray, otuz dokuzuncu odada camdan bir kılıç var onu alabilirsen ancak onu öldürebilirsin. Her odaya giriyor zenginlikler, zenginlikler, zenginlikler hemen hatırlayın, hemen bir saptama yapalım Yüzüklerin Efendisinde bir yere girdikleri zaman böyle altın dağlarıyla karşılaşıyorlardı. Bizim masallarımız da kırk odalı sarayın otuz sekiz odasında altınlar, zümrütler, yakutlar vardır otuz dokuzuncu odada bir yatak bir taht ve bir güzel kız vardır yine o kız da onun esiridir. O kılıç da duvarda asılıdır o kılıcı alır, cinler padişahının ya da periler padişahının çocuğunu, oğlunu, neyse, kendisini öldürür o kızı kurtarır ondan sonra da kerevete çıkarlar.

Hiç kerevete çıktınız mı? Peki, gökten başınıza hiç elma düştü mü? Benim başıma düştü, gökten başıma hep elmalar düştü o yüzden çok şükür otuz yıldır masal anlatarak ekmek yiyorum. Hani, ticari kaygı dedik ya az ama farklı bir ekmek gerçekten az ama tatlı bir ekmek çok tatlı bir ekmek. Çünkü sizin gibi bu işe gönül vermiş güzide insanların karşısında olmak bile bu işi yapmanın bana kazandırdığı güzelliğin en bariz göstergesi bu yüzden çok teşekkür ediyorum gerçekten çok önemli, sağ olun.

Bizden önceki konuşmalarda çizgi filme değinildi, ben de hazırlığımı yaparken bu konuda bir miktar, araştırmada bazı şeylerle karşılaştım onu da paylaşayım. Çizgi film kültürüyle büyüyen, yetişen bireyin değerler eğitimi ya da değer başlıkları gibi önemli toplumsal olguları algılaması, kabul etmesi, bünyesine yerleştirmesi ve hayatına uygulaması tabii ki zor olacaktır. Çünkü

masalsız büyüyen nesil hayal dünyasını çalıştırarak anlama, kavrama, düşünme, uygulama, anlatma, kabul ettirme yeteneklerini yeterince geliştiremeyeceği için masalarda bulunan kıssadan hisselerden haberdar olamayacağı için bu özellikleri ön plana çıkaramayacaktır. Burada can simidi yine masallarımız olacaktır. Artık masal kültürü tüm dünya topluluklarında eğitim ve öğretim alanında başvurulan en önemli araçlardan birisi halinde. Masal anlatarak çocukta gelişmesini istediğiniz erdemlerin tümünü besleyebilir çocuğun anlama eşiğine hitap ederek bu erdemler bütününe alt beyin yapısı tarafından bloklanmadan kabulünü sağlayabilirsiniz.

Büyümüş ve artık sorumluluk sahibi bireylerin unuttuğu veya çeşitli sebeplerden ihmal ettiği tüm erdem ve müspet değer yargılarını masal yoluyla daha rahat ve daha kolay biçimde anlatabilir, öğretebilirsiniz. Pedagojik araştırmalar şunu göstermiştir ki masalın dört temel fonksiyonu vardır; eğlenme, eğlendirme, psikolojik etkisi, eğitim öğretim ve toplu yaşama hazırlama. Çocuğun psikomotor gelişiminde eğlenerek öğrenme yöntemi tüm dünyada kabul görmüş önemli bir adım ve uygulanan bir araç bu hem iletişimi hem öğretimi kolaylaştırıyor. En önemlisi çocukla iletişimi daha kolay bir hale getiriyor ve rahatlatıyor. Psikolojik etki, anlatılan masalda yaşanan hadiseler, tarif edilen yerler, kahramanların başından geçenler çocuğun kendi iç dünyasında çözemediği ve birçok cevapsız bıraktığı, cevapsız kalan problemlere cevap bulduğunu gösteriyor ve psikolojik olarak da müspet bir etki oluşturuyor. Eğitim öğretim meselesinde ise öğrenilmesi istenilen konular masal kurgusu içerisinde çocuğa anlatıldığı zaman daha kolay öğrendiği, daha çabuk kabul ettiğini görüyoruz. Çocuğun zaman içinde birlikte olacağı toplumun değer yargılarını anlayabilmesi ve kavrayabilmesi adına masal çok önemli bir yer tutmaktadır hayatımızda. Tüm bu çalışmaların sonucunda anlatılan doğru masallar yetişmekte olan ve yetişkin bireylerin ait olma, yeterlilik, güven, sorumluluk, katılımcılık ve takdir duygusunun gelişmesini sağladığını hep beraber göreceğiz ama doğru masalları doğru şekilde anlatırsak.

Günümüzde eğitimin geldiği noktayı hepimiz biliyoruz bu yüzden de masallara bizim çok ihtiyacımız var. Anne ve babalar mutlaka ama mutlaka anne ve baba adayları da mutlaka ama mutlaka masalı anlatmalılar. Anlatmak için de öğrenmeleri lazım o yüzden bize de iş düşüyor masal anlatmak zorundayız, masal okulları açmak zorundayız. Ben buna zorunluluk diyorum çünkü gerçekten çok önemli dedim ya bit tecrübe sabit, masal anlatmaya gittiğim anaokulları var yani 3-5 yaş arası 3-6 yaş arası çocuklar. Akıllara zarar hareketlilikleri var çocukların, kendi oğlumdan da görüyorum salondan yatak odasına iki defa parende üç defa takla atarak gidiyor, oğlum dur düşeceksin, bir yerini kıracaksın diyorum bana bir şey olmaz diyor, benim kemiklerim lastikten. O çocuklar da öyle ama o çocukların hayal dünyasını besleyecek objelerle anlattığınız masal, attığınız ok gibi gönlüne yerleştiği ve orda yer bulduğu an işte bütün mesele bitmiş demektir.

Eğitimi verilmek istenen ve yetişmekte olan bireyin kabulüne sunulan sorumluluk duygusu, başarı, öfke, çatışma, sevgi, saygı, yardımlaşma, işbirliği, hoşgörü, merhamet, dostluk, arkadaşlık, vatanseverlik, dürüstlük, doğruluk, temizlik, özgüven, iyilik, çalışkanlık, tutumluluk, sabır, misafirperverlik, merhamet. Daha yüzlerce başlıkta değerlerin tamamını rahatlıkla masalla verebileceğinizi söylüyorum. Teknik olarak bundan çok daha fazla konuşmak, bunu detaylandırmak sizi de sıkar beni de yorar o yüzden çok detaya girmek istemiyorum. Yani mutlaka daha özel konuşmalarda da daha özel sohbetlerde bu detaylandırılabilir ama bana göre, gerçi bu işin bana göresi de yok, bize göre demem daha doğru olur, çünkü biz sosyokültürel alt yapısı farklı bir toplumuz.

Öğleden önceki oturumda Cosby Ailesinden bahsedildi aklıma hemen şu misal geldi. Benim yirmi yaşında kızım var sevgilisini elinden tutup baba bu benim boyfriend'im ya da erkek arkadaşım

veya sevgilim diye eve getirirse herhalde sorun çıkar evde, bu alkışlanacak bir şey değil yani teşekkür ediyorum ama alkışlanacak bir şey değil.

Burada ayrılması gereken nokta şu; onların sosyokültürel altyapısında bu normal. Yani bunu onlara gıyaplarında da olsa, bitmiş bir dizi de olsa emeğe saygısızlık adına söylemiyorum lütfen yanlış anlaşılmasın. Onların kültürel yapısında bu olabilir, normal ama benim sosyokültürel bir altyapım var, benim bir genel kültürüm var, benim bir yapım var toplumsal yapım var, değer yargıları var. Benim değer yargılarımda Cosby Ailesi doğru bir model olmayabilir ama seksenler doğru bir model olur. Çünkü benden bir şeyler var orada. Benden bir öge var, bir unsur var bana ait olanlar var. Bu yüzden bu tür çalışmalarda özellikle sosyokültürel altyapının göz önünde bulundurulması gerekliliğini bir kere daha vurguluyorum. Masallarda da bu noktanın öne çıkarılmasının çok önemli olduğunu bir kere daha hatırlatıyorum. Ebeveyn çocuğuna “ne öğrendin?” sorusu yerine, “ne kadar öğrendin?” i sormalı aslında. “Ne kadar soru çözdün?” yerine “soruyu anlayabildin mi, problemi anlayabildin mi?” sorusunu sormalı aslında. “Sen şu kadar soru çözersen şu kadar büyük bir yerde o kadar başarılı bir adam olursun” un yerine, “adam ol o soruyu çözersin” i anlatmalı aslında. Bunu da masallarla rahatlıkla yapabilirsiniz bunu söylemek istiyorum. Bu arada çocuklarımızın anlama ve kavrama kabiliyetlerini de yine masallarla geliştirebilirsiniz. Değerler eğitimi ile ilgili tüm konu başlıklarını bireyin gelişim düzeyine indirerek anlatmak masalla çok rahat. Bireyden kastım yetişme çağındaki çocuklarımızdır. Masallarımızın tümünde bulunan kahramanların temel özelliklerine bakalım, güçlü, cesur, gözü pek, kendine güvenen, mücadeleci, muktedir, saf, temiz bir portre. Bunları dinleyen ve öğrenen çocuğun bu özellikleri kendi bünyesinde oluşturmaması için bir sebep yok, var mıdır? Bence yoktur doğru anlatırsanız. Masallardaki iyi ve kötünün çatışması iyinin zaferi kötünün mağlubiyeti de çocuğun algı dünyasındaki farklılığı ortaya çıkaran en önemli özelliklerden birisi olacaktır.

Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığımızın üzerinde çokça durduğu ve özellikle ilk, orta ve lise dengi okullar da hayata geçirdiği projelerle alt yapısını oluşturmaya çalıştığı değerler eğitimimizin tamamını masallarla çocuklarımıza yükleyebiliriz.

Bu bölümün, masalı anlatmaya geçmeden önceki sunumun sonucu olarak şunu paylaşmak istiyorum sizinle. Bunun için Sayın Safiye Akdeniz’e gıyabında, huzurlarınızda çok teşekkür etmek istiyorum. Çünkü okuyacağım cümleyi bire bir kendisinden alıntıldım çok güzel bir tespit. Günümüz modern hayatında özellikle Batı dünyasında masallar, mitler, bunların incelemeleri, bireylerin zihin ve ruh gelişimini müspet tetikleyen temel amaçlardan biri haline gelmiştir. Masal ve mit kültürüne muhatap olan birey dünyayı genel konjonktürü doğru okumasına doğayı ve insanı kendi gerçekliği içinde davranmasına zemin hazırladığını savunmaktadırlar ve hayata geçirmektedirler. Bu noktada bizim de çocuklarımızın eğer doğru bilgi ile mücehhez olmasını, doğru bilgi ile donanmasını ve istediğimiz tarzda istediğimiz seviyede bireyler olmasını istiyorsak anne ve babalar olarak, anne ve baba adayları olarak masal anlatmalı, masalı sevdirmeliyiz diyorum.

(Masal)

Bir varmış, bir yokmuş evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken, eski hamam içinde develer tellal, pireler berber iken, anam düştü beşikten babam yuvarlandı eşikten, anam kaptı maşayı babam kaptı kaşağıyı düştüler peşime. Onlar arkada ben önde, ben önde onlar arkada, koştur babam koştur kaç babam kaç. Onlar kovaladı ben kaçtım onlar düştü peşime ben köşeyi döndüm baktım ki sekiz minareli bir cami. Hemen uzandım minarelerini topladım soktum belime borudur diye, Şehrin Valisi “ne yapıyorsun?” dedi başladı üzerime top atışı yapmaya, gülleleri tek, tek topladım doldurdum cebime darıdır diye.

Mümkün mü? Ama çocuğun hayal dünyasını düşünün.

Efendim var varanın sür sürenin baykuşu çoktur viranenin vakti zamanında bir ülkede bir padişah varmış. Bu padişahın da akıllı bir veziri varmış, padişah biraz şımarıkça, idareci ama şımarık. Kendi kendine demiş ki; “ben şu veziri biraz bir imtihan edeyim, gel buraya vezir efendi” demiş. “Buyurun efendim” demiş vezir “buyurun”.

“Senden bir şey isteyeceğim ama bunu yaptın, yaptın yapmadın işte o zaman ölümlerden ölüm beğen.”

“Aman efendim buyurun” demiş, “buyurun, buyurun yani nasıl isterseniz”.

Al demiş şu bir lirayı bana bir koç alacaksın bu koçun etinden et, derisinden kürk isterim ha ona göre. Verdiğim lirayı geri, koçu da diri isterim ha ona göre. Etinden et olacak, derisinden kürk olacak verdiği lirayı geri alacak koçu da diri alacak.

Vezir doğruca gelmiş evine başlamış kara, kara düşünmeye aman efendim nasıl yaparım ben bunu diye bakmış ki, olacak değil demiş çıkayım bakalım ne olacak.

Demir asa demir çarık başlamış gitmeye git babam git, git babam git altı ay bir gündüz gitmiş geriye dönüp bakınca bir arpa boyu yol gittiğini görmüş. Yürümeye devam ederken bir çiftçi ile karşılaşmış. Çiftinde çubuğunda işini bitirip akşam evine dönen çiftçi, “selamın aleyküm emmi” demiş, “sen yolcu ben yolcu gel istersen beraber yürüyelim ben bayağı yoruldu. Şu gördüğün dağa kadar sen beni sırtında taşı o dağdan sonra ben seni sırtımda taşıyayım”.

Adam selam almamış, sırtta taşımak dağa kadar ondan sonra sen ona bin, mümkün değil, sessiz kalmış. Beraber yürümeye devam etmişler o tepeyi geçtikten sonra o dağı geçtikten sonra birden bire bir ormanlık alana girmişler. Demiş ki bizim vezir emmi demiş “gel bu ormana tek girelim çift çıkalım”, adam gene anlamamış hiç sessiz yürümeye devam etmişler. Bizim çiftçinin köyüne gelmişler, oturduğu kasabaya ya da demiş benim evim burası ben ayrılacağım artık. Bizim vezir şöyle bir eve bakmış, bak demiş “emmi evin güzel de eşiğin bozukmuş eşiğin” demiş. Bizim çiftçi gene bir şey anlamamış girmiş içeriye kızı, on beş on altı yaşlarında babasının önüne yemek hazırlamış sohbet esnasında sormuş;

“Babacığım günün nasıl geçti?” valla demiş, hiç sorma kızım adamın biriyle karşılaştık, yürüyorduk dedi ki; “şu tepeye kadar sen beni sırtında taşı ondan sonra ben seni sırtımda taşıyayım”. Deli midir nedir? Sırtıma binecek bir de ben bu yaşta bir de onu taşıyacağım.

Sonra bir ormana giriyorduk ormana girerken dedi ki; “gel efendi biz bu ormana tek girelim çift çıkalım”, deli ya, iki kişiyiz nasıl çift çıkacağız olur mu öyle şey akılsız bir adam.

Ona evi gösterdim, dedi ki “evin güzelmiş ama eşiğin bozukmuş” ya eşiğim de bozuk değil ama enteresan yani nasıl oldu bu iş anlayamadım? Demiş “baba sen ne dedin?”. “Ne diyeceğim” demiş, “köyün ortasında bıraktım”. Babacığım demiş, o adamın söylediği her şeyde bir mana var sen onu anlayamamışsın.

Allah, Allah neymiş demiş anlat bakayım, kız anlatmış çiftçi yaptığı hatayı anlayınca koştura, koştura köy odasına sığınan vezirin yanına gelmiş. Efendim, demiş “hakkını helal et, kusura bakma ben seni yanlış anladım, işte tepeye kadar sen beni taşı ben seni taşıyayım meselesinde, sen konuş tepeye kadar tepeden sonra de ben konuşayım yol böylece kısalır, bunu söylemişsin ama ben anlayamadım. İşte ormana tek girelim çift çıkalım dediğinde de, elimize birer baston alalım, asa alalım birer dal keselim hiç olmazsa yürürken bize destek olur, demişsin ama ben anlayamadım. İşte evin güzelmiş ama eşiğin bozukmuş derken de, benim misafirperverliğimin

sıkıntılı olduğunu anlatmışsın ama ben anlayamamışım”, deyince “dur” demiş “orada dur, bunlar senin aklın değil sana kim öğretti bunları?”. Anlatmış, “benim kızım var” demiş “kızım öğretti” demiş. Onu bir getirsene bana. Hemen almış getirmiş kızı yanına vezir demiş ki; “kızım baban ne kadar öğünse azdır senin gibi akıllı ve zeki bir kızı var. Benim bir derdim var sanırım sen buna çare bulursun”. “Hayırdır” demiş “emmi derdin ne?” Demiş, “benim padişahım bana dedi ki, al şu bir lirayı buna bir koç, işte etinden et derisinden kürk, lirayı geri koçu da diri isterim dedi ben bunun içinden çıkamadım”.

Kız başlamış gülmeye. Emmi demiş, “bundan kolay ne var, yünü kırılmamış bir koç al bir liraya yününü kırk iki liraya sat. Bir liraya bir kürk yaptır, küçük bir kürk, o bir lirayı sakla kalan bir lirayı götür bir tabağa koy, o arada giderken koçun kuyruğundan da bir miktar yağ kes veya işte bir yerinden bir miktar et kes onu da tabağa koy, koy padişahın önüne sana bir şey demez”.

Vezir şaşırılmış dediklerini yapmış götürmüş padişahın önüne koyunca demiş vezir dur, bu senin aklın değil bu kimin akli, vezir anlatınca padişah hemen araba göndermiş kızı çağırılmış huzuruna.

Kıza demiş ki; kızım sen akıllı bir kızsın ancak ben de akıllı bir padişahım şimdi sana bir şey söyleyeceğim, cesursun da benim huzuruma gelecek kadar. Benim demiş ahırda çok tuana bir kısrağım var üç gün içerisinde ondan iki tay doğurtmanı istiyorum sonra on dakika içerisinde seksen yaşında bir kadın olarak huzuruma gelmeni istiyorum. Ondandır şu kavanozun içerisinde doksan dokuz altın koyacağım ağzını mühürleyeceğim beş dakika içinde yüz altın olarak bana gerisin geriye vereceksin. Bütün bunların karşılığında sadece iki kelimedenden teşkil ettirdiğin, iki kelimedenden mücehhez bir isteğin olacak. Yaptın, yaptın, yapamadın kırk katır mı kırk satır mı?

Kızcağız gülmüş peki, demiş padişahım hay, hay ama önce isteğimi isteyebilir miyim? Tabi demiş ama iki kelimedenden olacak ona göre. Tamam demiş padişahım sizden iki kelimelik bir istekte bulunuyorum, “lütfen bana güneşi söndürür müsünüz padişahım?” demiş, “isteğim iki kelime güneşi söndürür müsünüz?” Ne diyorsun sen demiş güneş söner mi? E demiş padişahım sizin hiç aklınız yok mu, güneşi söndüremeyeceğinizi biliyorsunuz da sizin söylediklerinizin olmayacağını niye bilmiyorsunuz?

Padişah başlamış gülmeye aferin demiş, aferin sen demiş gitme sarayda kal benim danışmanım ol akıllı kızım demiş ve yanına almış onu danışman olarak ömrü boyunca sarayda muhafaza etmiş.

Kısacık bir masal aslında bunu süslüyorduk biz anlatırken ama süre dar olduğu için ben biraz hızlı anlattım. Masalı bilenler az çok bilirler efendim masamız burada sona erdi o kızcağız ve babası kerevete çıkmışlar. Kerevette bir ömür boyu, kerevetin ne olduğunu biliyor musunuz bu arada, hiç kerevete çıkan oldu mu içinizde? Az önce kafa salladı bazı misafirlerimiz de hakikaten kerevete çıkan oldu mu? Siz çıktınız kerevete eyvallah bilirsiniz o zaman. Kerevet çok rahattır aslında ayaklarınızı uzatır otursunuz orda çok rahattır, burada aslında bir imgedir kerevet hayatın terabetine ve güzelliğine dair bir semboldür. Bir de gökten üç elma düşer bunun bir tanesi sevgidir, birisi merhamettir diğeri hoşgörüdür bu üç elmanın. Taşdığı özellikler bunlardır, başınıza hep bu üç elmalar düşsün masal dinleseniz de, dinlemeseniz de çünkü yaşadığımız toplumda buna çok ihtiyacımız var.

Onlar çıkmış kerevetine, ermiş muradına biz de çikalım kerevetine onlarla birlikte canım ne eksikimiz var değil mi? Gökten onların başına üç elma düşmüş bizim de başımıza düşsün üç elma bizim de ihtiyacımız var. Masalsı bir dünyaya ihtiyacımız var birbirimizi sevdiğimiz, birbirimizi dinlediğimiz, birbirimize katlandığımız, birbirimizi anladığımız ve ortak müştereklerde bulduğumuz bir dünyaya ihtiyacımız var. Eğer bu dünyayı başımıza düşecek elmalarla sağlayacaksak, kazanabileceksek varsın başımıza kamyon, kamyon elma düşsün ne dersiniz?

4.3 Düşünmek Yaratmak ve İnanmak İçin Masallar

Judith Malika Liberman

Yaklaşık yedi senedir Türkiye’de masal anlatıyorum, birçok yerlerde büyüklere ve küçüklere, çok büyük bir ayırım yapmıyorum. Çocuklara mı anlatalım büyüklere mi anlatalım? Aynı şey olduğunu düşünüyorum, maksadın hayal etmek olduğunu düşünüyorum.

Türkiye’ye ilk geldiğim zaman, masal anlatmaya başladığımda en çok karşılaştığım şey, belki de değindiğiniz şey, herkes “aaa bunlar çok korkunç anlatamayız çocuklara aaa neler oluyor masallarda?” diyordu. Kurt kızı yiyor, bir takım ebeveynler çocukları ormanda terk ediyor. Başka neler var? Cadı, hem cadı çocukları yemeye çalıştığı için onu sevmiyoruz hem de ondan sonra cadıyı fırına atmaya da karşıyız. Bunlar çok kötüyümüş, ne anlatmamız gerekiyormuş çocuklara, mutlu, mutlu mutluluk içinde zıplayan, koşan, pembe, tek boynuzlu atların hikâyelerini anlatalım. Her şey çok güzel olsun, hiçbir zaman kurtlar olmasın, kaybolmasınlar, terk edilmesinler hiçbir şey olmasınlar.

Olabilir, hikâyelerim çocukların ne kadar ilgisini çeker bilmiyorum. Bir arkadaşım, akşam masal anlatacak yeğenine ve kardeşi dedi ki; “masal anlatacaksan sadece mutlu şeyler anlat tamam mı?”. Sadece mutlu şeyler olan bir masal, bir çocuğun kaybolmaması, bir tehlike olmaması, kırk satır kırk katırın olmadığı bir masalı ara bul, bulamaz. Ama dedi ki; “tamam seni kırmayacağım bir şey anlatacağım”. Çocuk yatıyor ona diyor ki; “çocuğum sana bir masal anlatacağım, şimdi çok mutlu bir küçük kız vardı hep mutluydu ve mutluluktan zıplıyordu çiçek dolu tarlanın ortasında”, çocuk “eee sonra ne oldu?”, sonra bir sürü kuş geldi hepsi dost oldular ve şarkı söylediler. Harika, “eee sonra ne oldu?”, ormana girdi, sonra ne oldu, orman da tavşan oldu geyik oldu hepsi dost oldular. Harika, çocuk bakıyor “ee sonra ne oldu?” sonra bir küçük kulübe buldu ve küçük kulübeye geldi küçük kız ve tık, tık, tık kapıya vurdu. Ve biri kapıyı açtı. Ve üç yaşında çocuk bakıyor ve diyor ki; “kötü adam mı?” Yoo diyor, kötü adam değil çok tatlı bir kadın bekliyordu onu. Çocuk böyle; bu masal ne zaman başlayacak? Üç yaşında çocuk bunu biliyor. Masalın bir ritmi var, ormana giriyor bir şeyle karşılaşıyor, derdi oluyor çözüm buluyor, umutlu yaşıyor.

Masallar simgesel yolculuktur ve çocukların ya da yetişkinlerin, çünkü masalların yetişkinler için de olduğunu düşünüyorum, en büyük korkularımızla karşılaşmaya ve üst sıraya gelerek mutlu bir sona giden bir yolculuktur. Bir kurtla karşılaşması, ormanda kaybolmak dramatik değil eğer çıkış varsa ki masallarda çıkış var, masalların, geleneksel masalların hemen, hemen hepsi mutlu bitiyor, kerevetine çıkılıyor, elmalar yağıyor, oh diyoruz kötülere ceza veriyoruz, iyilere de ödül veriyoruz ve rahatlıyoruz.

Bu yolcuğun zaten öyle bittiğini bilerek, çocuk gönül rahatlığıyla orman içine giriyor ve evet ormanda onun başına bazı kötü şeyler geliyor, kurt onu yiyor, terk ediliyor.

Çocuğun temel korkuları nedir? Birincisi, terk edilmek. Doğuştan itibaren hepimiz terk edilmekten korkuyoruz. Bir çocuğu bırakıp tualete gidiyorsan o an ne yapar? Küçük, küçücük çünkü o an terk edildi o an sen yoksun dünyada, o terk edilmiş ve öyle kaldığını düşünüyor olabilir. Çocuk için yok olmamız çok korkutucu. Ne yapıyoruz bunun için? Oyun oynuyoruz onlarla, ne yapıyoruz, bu oyunun ne amacı var her ülkede oynanıyor değil mi? Ne için yapıyoruz yokum, varım yokum, varım yokum, varım bu neyin üzerine? En derin korku. Çünkü çocuk doğduğu anda, bir anlık yok olduğunu bilmiyor, tamamen yok olduğunu düşünüyor. Yavaş, yavaş hayata alışıyor bir şey yok olabilir ve geri gelebilir, yok olabilir ve geri gelebilir, bunu tekrarlaya, tekrarlaya, tekrarlaya böyle bir düzen yaratıyoruz.

Yokum, çocuk suratını asıyor, sonra ne yapıyor gülüyor, rahatlıyor çünkü böyle yaptığım zaman yok olduğunu düşünüyor sonra geri geliyor çok eğleniyoruz ne ile eğleniyoruz en derin korkularımızla. Dehşetlerle, aslında çocuğu dehşet edici bir şey bu ama bu çok rahatlatıcı korku, rahatla korku, rahatla.

Çocuğun ikinci en derin korkusu, yenmek korkusu. Yenmek korkusu doğuştan itibaren yenmekten korkuyoruz. Çocuklara diyoruz ki; sen karnımdan çıktın ve her an dönebilirsin. Evet, farklı bir insansın ben değilsin ama ne yiyeceğine ben karar veriyorum, ne giyeceğine ben karar veriyorum, bu bedeninin ne yapacağına ben karar veriyorum. Hayır, pasta değil ispanak hayır, televizyon değil yatmak ne yapıyoruz aslında yiyoruz azıcık çocuklarımızı ve çocuğun işi ayrı bir insan olduğunu söylemek, bu ayrımı yaratmak. Bu büyük bir korku çocuklarda. Tekrar bununla oynuyoruz, nasıl oynuyoruz diyoruz ki; “senin yanağını yerim”.

Aslında bizim oyunlarımız son derece acımasız değil mi?

Ne yapıyoruz, bir çocuğu yemeyeceğini söylemeyen bir insan var mı? Hiç bunu yapmayan, yerim yanağını, yerim burnunu, yerim göbeğini demeyen biri var mı?

Yiyoruz yani bütün kültürler olarak çocuklarımızı yiyoruz, Fransa’da yapıyoruz, Türkiye’de yapıyoruz yerim, yani akli başı çok mantıklı değil aslında, neden bunu söylüyorsunuz, neden, çünkü onun en derin korkusu ile oynayarak ona rahatlık hissiyatı veriyoruz, çünkü ne oluyor yiyemiyoruz. Diyorum ki senin burnunu yiyeceğim, çocuk, “hah, hah, hah”, rahatlıyor, bu gülme aslında bir korkunun özgürleşme işaretidir.

Sen beni yemeye çalıştın ama yiyemedin kulağım duruyor, burnum duruyor, yanağım duruyor, göbeğim duruyor yemeye çalışsan da yiyemezsin.

Ve çocuklar bu oyuna, o korku sürdüğü sürece gülüyorlar. Dokuz, on yaşında bir çocuğa de ki; “ben senin yanağını yerim” der ki, “anne ya üff”. Çünkü korkmuyor artık, biliyor artık, annem benim yanağımı yiyemiyor, ama çocukken bilmiyor.

Terk edilmek, yenmek, bilinmezliğe gitmek. Hepimiz biliyoruz çocuğa diyoruz ki; “bilmediğin ve daha önce hiç gitmediğin bir yere gitmek ister misin?”. Hayır, istemiyorum. Çocuklar böyle. Bilinmezliğe gitmek ve sonra kıtlık. Hiç açlık bilmeyen bir çocuk bile kıtlıktan korkar. Bilimsel bir deney; pasta alın beş tane dilim yapın, beş çocuk için bir dilimi biraz daha küçük yapın böyle yetmiş beş gram daha az. Bütün çocuklar tokken, beş dilimi verin herkese, küçük dilimi alan ne diyecek? “Onlara daha fazla verdin”. Ne oldu aç mıydı bu çocuk? Bütün çocuklar hani bana, hani benim yemeğim. Kıtlıktan, hiç açlık bilmeyen bir çocuk bile, az yemekten korkar.

Peki, masala bakalım Hansel ve Gretel, herkesin, bütün yetişkinlerin çocuklarını travmatize edeceğinden çok korktuğu bir masal Hansel ve Gretel.

Hansel ve Gretel’i yetişkin olarak çocuklara anlatmaya kalktım mı herkes bana çok kızıyor. “Hansel ve Gretel anlatıyorsun, anlatmamak gerekiyormuş”.

Masalda ilk dakikalar içinde ne oluyor, evde kıtlık var diye, yemek yok diye anne baba çocukları terk etmeye karar veriyor.

İki büyük korkumuzla karşılaştık. Sonra nereye terk ediyor, normalde bir çocuğu terk edeceksek evde yemek yok diye, belki bir caminin merdivenlerine bırakılır değil mi? Ama yok, ormanda bırakıyorlar çocukları. Bilinmez bir yer, orman direk yani bilinmeyen ortam ve o ormanın ortasında ne oluyor, sincaplar gelip onlara dondurma mı getiriyor? Hayır.

Bir cadıyla karşılaşıyorlar ve cadı onları yemeye çalışıyor, bütün korkularımızla karşılaştık ilk dört dakika içinde. Sonra ne oluyor, Hansel ve Gretel iki tane çocuk, genellikle masallarda tek kahraman olur. Hansel ve Gretel öyle ilginç bir karakter ki çift kahramanlar, bir Gretel' imiz var bir Hansel' imiz var. Aslında onlar tek bir kahramanın iki ayrı yönleri bence neden, çünkü size direkt gösteriyor; "hayatta zorluklarla karşılaştığın zaman ne yapabilirsin?", bakalım.

Biri seni terk ediyor ne yapabilirsin? Hansel, "terk ediyorlar bizi bittik, öleceğiz", Gretel diyor ki; "dur, dur, dur, dur" diyor "biz taş toplayalım, yerimizi hatırlayalım, taşların sayesinde dönüş yolumuzu buluruz". Olmuyor, sonra bir daha deniyorlar bu sefer Gretel' e "taş yok çünkü kapı kilitli", diyor Hansel, "bu sefer iyice bittik taş yok ormanda öleceğiz bitti, the end, kaybettik". Ama Gretel diyor ki; "durr, dur, dur, dur yanımda biraz ekme var", koyuyor ekmekleri diyor ki; "ben bu ekmekleri geri takip ederek yolumu bulurum". İşe yarıyor mu? Hayır, saksakağanlar ekmekleri yiyor.

Bu şunu gösteriyor; bazen süper parlak bir fikrin olur ve yürümez, olabilir yürümeyebilir, denersin bir risk alırsın çözüm üretirsin olmaz.

Bu sefer kayboldular, Hansel diyor ki; "kaybolduk öleceğiz", Gretel diyor ki; "dur, dur, dur biz yürüyelim hah şanslıyız, biraz ay ışığı var ve şimdi buluruz, aaa bak bir ev bulduk, ama dur ev şekerden, ama yemeyelim bir tuzak olabilir". Hansel diyor ki; "boş ver, boş ver düşünmeyelim hemen yiyelim" iki ayrı şey. Meğer yememek gerekiyormuş, cadı geliyor, onları içeriye alıyor, şimdi cadının karşısında olduğu zaman Hansel direk kurban kafesine giriyor.

Cadı ona direk soruyor; "bak ben seni yemek istiyorum ama çok zayıfsın seni şişmanlatmam gerekiyor o yüzden sana yemekler vereceğim". Hansel biraz düşünüp, ya o zaman yemeyeyim diyebilir ama yiyor. Gretel biraz düşünüyor, dur ben bu cadıya yardım edeyim, onun asistanı olayım. Hansel'e diyor ki; "bak sen bir tavuk kemiği uzat ancak o zaman senin şişmanladığını bilmez", sürekli kafa çalıştırıyor Gretel.

Ve en son fırını kendisi için ısıtmaya çalışırken, cadıyı fırına atıyor, evde bereket buluyor ve eve dönüş yolu buluyor.

Masal bize ne söylüyor? Bazen insanlar bana der ki; "anlatmayalım bu masal korkunç çünkü masalın içinde çocuklar tek ediliyor, aç bırakılıyor, bir sürü zorluklarla karşılaşıyorlar". Söylemeyelim öyle her şey pembe olsun her şey toz pembe olsun. Tamam, söylemeyelim eğer beraber muhatap olduğumuz çocuklar, hayat boyunca terk edilmeyeceklerse, kimse onların sınırlarını aşip onları yemeye çalışmayacaksa. Yemeye çalışmak derken, sadece direk bedensel olarak değil, ama biliyorsunuz ki eşiniz siz yiyebilir, şirketiniz sizi yiyebilir. Yani bir sabah uyanırsınız on sene evli olduktan sonra, eskiden asla sabah meyve yemezsiniz artık yiyorsunuz. Eskiden asla akşam şiddet filmleri seyretmezsiniz artık seyrediyorsunuz, eskiden asla evde terlik giymezdiniz şimdi giyiyorsunuz. Bir uyanıyorsunuz bir ara eşiniz sizi yedi, olabilir değil mi? Eşiniz sizi yiyebilir, şirketiniz sizi yiyebilir. Bir sürü komplekslerde, bizim "ben buyum" dediğimiz sınırlar aşıyor ve insanlar bizi yutuyor.

Eğer söz verebiliyorsanız ki muhatap olduğunuz çocuklar asla terk edilmeyecek, asla yenilmeyecek, asla bilinmez ve biraz korkunç yerlerde bulunmayacak, asla kıtlık yaşamayacak sadece yemek olarak değil ama asla bir yetmiyor hissiyatının içinde olmayacak, o zaman onlara masal anlatmayalım. O zaman onlara pembe, bulutlu, tek boynuzlu, mutlu atın hikâyesini anlatalım başka bir şeye ihtiyaç yok.

Ama eğer düşünüyorsanız ki bir gün bu çocuk hayatında bir zorlukla karşılaşacak, hayatında belki bir gün terk edilecek, belki bir gün bir yetersizlik olacak, o zaman hazırlık olarak, uçuş simülasyonu olarak onlara masal anlatmamız gerekiyor.

Çünkü masalarda korktuğu şeylerle karşılaşip öğreniyorlar. Tüm bu şeylere rağmen de, devam edebilmek için neler yapılabildiğini öğreniyorlar. Masal aslında çocuğa, hayatta terk edilebilirsin bilinmez yerlerde kaybolabilirsin ama sen güçlüsün, akıllısın gereken dönüş yolunu bulursun, sonunda iyi olursun, diyor. Ve çocuklar bunun ne kadar şifalı bir simgesel yolculuk olduğunu biliyorlar, çünkü bu masalara bağımlı oluyorlar. Nasıl bağımlı? Bazı ebeveynler bana şikâyet ediyorlar, çok fazla yerlerde masal anlatma eğitimleri veriyorum bir baba beni çok güldürmüştü. Baba dedi ki; “ben bu eğitime katıldım ama oğlumla bir kontrat yaptım. Oğlum masalı çok seviyor o yüzden bu eğitime geliyorum ona daha iyi masal anlatmak adına. Yalnız bu eğitimden sonra her gün ona farklı bir masal anlatacağım, kontrat yaptık, çünkü oğlum altı aydır her gece Hansel ve Gretel istiyor.” Baba da bıkmış, “bir kere daha Hansel ve Gretel anlatmam gerekiyorsa öleceğim herhalde” diyor. Çocuğuna da “bak ben bir eğitim alacağım çok güzel anlatacağım sana masalları ama her gün farklı bir masal olacak” demiş.

Neden hep aynı masalı anlatmak, duymak ister ki çocuklar? Çünkü bu beynimizin içinde belli snapların arasındaki bağlantıları güçlendiriyor. Masal aslında bir uçuş simülasyonu, dinlerken çocuk gerçekten bu deneyimi yaşıyor kayboluyor, korkuyor, yolu buluyor sonra bir daha, bir daha yapalım. Tek ediliyor, kayboluyor, korkuyor dönüş buluyor, bir daha terk ediliyor, kayboluyor, korkuyor dönüş yolu buluyor. Bir daha terk ediliyor ve her gece böyle, ebeveyn diyor ki; “herhalde benim çocuğumun bir psikolojik sorunu var neden altı ay boyunca her gece aynı yolculuğu yapmak istiyor?”. Çünkü yavaş, yavaş orada bir bağlantı kuruluyor beynin içinde, bak hayatta terk edilebilirsin buna rağmen yaşayabilirsin. Bu bağlantı iyice kurulduğu zaman iyice buna inandığı zaman, altı ay sonra çocuk size bakar ve der ki; “Hansel ve Gretel bebekler için ben istemem”. Çünkü, artık bu noktaya geçti. Hansel ve Gretel’ in ona verdiği şifayı almış o bağlantı kurulmuş ve artık biliyor. Ben hayatta terk edilebilirim evet ve buna rağmen yaşayabilirim, bazen kaybolabilirim ve dönüş yolumu bulabilirim, bu bir güven kaynağı.

Rudolf Steiner, masalları insanlara çocukken vermek lazım diyor. Çünkü çocuk onları hap gibi yutuyor sorgulamadan, analiz etmeden ve bu hap gibi yuttuğu masallar çocuğun içinde gizli bir kraliyet gibi var olmaya devam ediyor. Ve sonra yetişkinen, o kraliyetler onun hayata karşı bir direniş kazandıracak, direnç kazandıracak. Hayatta sorunlar yaşadığı zaman bu gizli, simgesel kraliyetler ona karşı koymaya yardım edecek.

Dokuz Eylül Üniversitesine gittim, bunu anlatıyordum. Bir tane Profesör bana “tamam söylediyiniz doğru, ben de biliyorum literatür de bunu söylüyor ama ben çocuğuma kırmızı başlıklı kız okurken görüyorum, korkuyor o yüzden ben anlatmak istemiyorum. Biliyorum önemini ama çocuk korkuyor ne yapacağız?” dedi. Evet, çocuk korkuyor çok doğru bir tepki. Çünkü şu an bir tane kurt bir kızı yiyor. Korkmasaydı sorunumuz vardı. Şu an çocuk korkuyor ve beş sayfa sonra rahatlayacak, bir korku hissediyor korku hissetmesi bir sorun değil çünkü, bir simgesel ifadeye karşı korku hissettiğini biliyor zaten çocuk.

Çocuk, bunların yüzde yüz farkında, bunun bir hikâye olduğunu, bize bir şey hissettiren bir hikâye ama bir hikâye.

Birkaç sene önce açık sahne yapıyorum İstanbul da, masal anlattıktan sonra isteyen herkes sahneye çıkıp masal anlatabilir. Yedi yaşında bir çocuk çıktı Ada, odada yetmiş tane yetişkin var kendisinin dışında başka çocuk yok annesinin yanında gelmişti. Ve “ben size bir masal anlatmak

isterim” dedi. Herkes çocuğa “canım, çok tatlı” diyor. Ve bir Anadolu masalı anlatmaya başlıyor çocuk:

Bir adam varmış eve gelmiş, iki tane keklik vermiş karısına bunları akşama pişir akşam misafir olacak çünkü. Hay, hay kadın keklikleri fırına koyuyor evin içine müthiş kokular yayılmaya başlıyor ama kocası ve misafir gelmiyor bir türlü. Harika kokulardan bahsediyoruz ne yapardınız? Kadın biraz aç, akşam oldu, kocası gelmiyor ve düşünüyor, “biraz kanadından bakayım tadına pişmiş mi diye kontrol etmek için”. Bir kanadından tadına bakıyor ohhh o kadar lezzetli ki, düşünüyor ki; “bu keklik çok belli bir tarafından yendi ben eşitleyeyim öteki tarafı”. Öteki tarafından yiyor, ondan sonra diyor ki bu olmaz bir keklikte kanat var ötekinde yok öteki kekliği de eşitliyor. Ondan sonra işte bacaları da eşitliyor sonra butları da eşitledikten sonra, aynı annem gibi, bizim saçımızı kesiyordu böyle bir taraftan eşitliyordu öteki taraftan eşitliyordu, iki taraftan eşitliyordu günün sonunda kel oluyorduk. Aynı şekilde keklikler kel oluyor fark etmeden ye, ye, ye derken keklikleri bitiriyor, et yok ne yapacak şimdi? Kocası gelecek, misafir gelecek evde et yok ne yapacak aklın yolu bir, bir bıçak alıyor sağ göğsünü kesiyor tak, tak, tak onu kesiyor.

Bunu anlatan yedi yaşında bir çocuk, karşısında yetmiş tane yetişkin insanların yüzleri o an böyle “haaaa”. Yetmiş tane yetişkin o an “ahhhhh bu çocuk travmatize olmuş” diye korkmaya başlıyor. Ada hiçbir şeyin farkında değil, kadın göğüs etini kestikten sonra güzel bir pilav yapıyor, koca geliyor, misafir geliyor onlar nefis pilavı yiyorlar.

Kocası diyor ki; “bu et çok lezzetliydi ne koydun bu pilavın içine karıcığım”, kadın, “ya senin getirdiğin keklikler vardı ya onları koydum”. Adam, “yok, yok, yokkk, bu pilav içinde farklı bir şey vardı söylesene, farklı bir et hiç bu kadar lezzetli bir şey yemedim hayatımda”, kadın, “yine bildiğin işte şey yani keklik yani güzel bir baharat karışımı falan kattım, böyle yeni bir marka”. Adam, “yok, yok, yokkk bu farklıydı söyle”, o kadar ısrar ediyor ki kadın söylüyor, “işte yani keklikleri yediğim için göğsümü kesip onu koydum pilava”. “Hımmmm karıcığım sen çok lezzetlisin ben yiyeyim seni”.

Orada yetmiş tane yetişkin bayılmak üzere, Ada hala hiçbir şeyin farkında değil, yedi yaşında çocuk nasıl yetişkinleri travmatize ediyor, yetmez gibi bunun üstüne karısı şey diyor “dur, dur beni yeme ben yaşlıyım çocuklarımızı ye onlar daha lezzetli”.

Masalın geri kalanını bırakıyorum, çünkü zaten o anda yetmiş tane yetişkin baygın yerde duruyordu, bu çocuk travmatize olmuş diyerek. Ama çocuk travmatize olmamıştı boyuyordu masalı. Herkes “Ada’ cığım bu masalı sana kim anlattı, kim anlattı sana?” diyordu. O da hiçbir şeyin farkında değil, “babam” diyor. Herkes babasına bakıyor, “sen mi anlattın?”. O da “bir kitapta vardı ondan anlattım”. Ama Ada travmatize olmamış Ada bayılmış bu masala hatta anlatmak istedi çünkü bu masalı dinlerken Ada bizim gördüğümüzü görmedi. Çünkü Ada şiddet dolu, kan dolu filmler seyretmedi. Ada’nın o yüzden zihninin içinde kanlı sahneleri yok, Ada’nın bir göğsü kesmeye en yakın deneyimi, Ada’nın zaten göğsü yok. En yakın deneyim nedir? Bir çocuğun, yedi yaşında sağlıklı bir çocuğun başına ne gelmiş olur, küçücük kesme işi olur, yani bir iki damla kan. O yüzden bunu anlattığı zaman gözünün önüne gelen şey bizim gözümüzün önüne gelen şeyin aynısı değil.

Çünkü masal da, anlatı da farklı. Sinemada ya da televizyonda bir masal anlatabiliriz ama her şeyi gösterebiliriz. Ama anlatıda serbest bırakıyoruz, ancak daha önce gördüğün ve deneyimlediğin şeyi görürsün ve deneyimlersin masal dinlerken. Biz savaş filmleri de gördük, ne görüyoruz eller kesiliyor, kan..vs.

Yetişkinler “koca fark etmiyor mu göğsü kesmişse her yer kan olur”. Çocuk bunu sormuyor çünkü çocuk için kanlı bir masal değil ki, simgesel bir şekilde kesilmiş bu göğüs sorun değil.

Şimdi buranın çok önemli bir farkı var gördürmek ve görmek arasında bir fark. Aslında çocukları çok büyük korkulara doğru gönderebiliriz, götürebiliriz hayal yoluyla.

Gördürmek demek ne demek? Çocuklara, gerçekten kanlı kanlı resimler, kadınlar kendi göğüslerini kesiyor, bu tarz resimler göstermiyorum ve bunu da tavsiye etmiyorum. O travmatik olur. Ama masal, göstermeden gördürüyor.

Bir çocuk neyi görür? O anki deneyimini görür. Deneyimine göre, diyelim ki, dizini çarptı ve parmağını kırdı veya bu çocuk gerçekte hayatında bir kaza geçirdi ve parmağı kesildi, eli kesildi. O çocuk ne nasıl değerlendirecek bu masalı? Hakikaten bu çocuk, bu masalı dinledikten sonra gece kötü bir rüya görüyor olabilir. Mümkün. Psikanaliz, “bir masal çocuğunuza kötü bir rüya gördürtüyorsa masala şükredin” diyor. Çünkü masal bir korku yaratmıyor. Masal içinde var olan bastırılmış korkuyu, ifade edebilmesi için bir dil oluyor, bir kanal oluyor.

Çok temel örneği cadılar. En klasik masaldan sonraki kâbus cadıdır. Ne olur? Bir masal anlatırsınız, masal bitti, iyi bitti, mutlu bitti. Çocuk yatmaya gidiyor ve gece annesini uyandırıyor, “anne çok korkuyorum, cadı benim peşimde”. Anne diyor ki; “işte masal çok kötü oldu, benim çocuğumu korkuttu”.

Ama bir bakalım, cadı kim?

Masalda iki tane cadı ya da iki tane anne var. Bir anne var, bir de bir üvey anne var. Bir tane anne var, müthiş bir anne var, harika bir anne var. Bu ilk anne çocuğunu o kadar çok seviyor ki, ölür çocuğu için. Hatta ilk dakika içinde bu anne ölüyor masalarda.

Masal başlıyor, bir varmış bir yokmuş. Bir tane kadın bir çocuk istiyordu. Çocuk doğurdu. Doğururken ölüyor ya da çocuğu beş günlük olunca ölüyor. Geri kalan, geride bir şey bırakıyor, bir ağaç bırakıyor, üç damla kan ile boyanmış bir mendil bırakıyor, bir bebek bırakıyor, bir dilek bırakıyor, bir işaret bırakıyor; ama ölüyor. Yerine kim geliyor? Üvey anne geliyor. Üvey anne nasıl biri? Birincisi çalıştırıyor çocuğu. Evde ona temizlik yaptırıyor, korkunç.

Var mı burada evde çocuğuna temizlik yaptıran anneler?

Kendi etini kendinin kesmesini istiyor, yardım etmiyor. Küçükük ya, “üvey anne bana etimi keser misin”, hayır.

Var mı burada çocuğun kendi etini kendi kesmesini sağlayan anneler? Üvey anne mi anne mi?

Üvey anneler korkunç yaratıklar. Çocuğa bir şeyler yaptırıyor. Çocuğa sürekli hizmet etmiyor, çocuğa istemediği şeyler yaptırıyor. Örnek, ıspanak yediyor. Nasıl korkunç bir şey?

Var mı burada ıspanak yediren anneler babalar?

Bu üvey anne çok korkunç. Üvey annenin yüzünden evden kaçmak zorunda kalıyor ve kendi hayatını kendisi kurması gerekiyor. Bu iyi bir şey aslında bir yerde biliyor musunuz? Çünkü çocukların bir gün evden çıkmaları gerekiyor ve kendi başına bir şeyler yapmasını öğrenmesi gerekiyor. Biraz zor; ama mecburen bu ve çocuklar büyüyor, evleniyor, kendi hayatını kuruyor. Bağımsız, güçlü bir birey oluyor. Ama üvey anneyi sevmiyoruz. Üvey anneye karşı öfkemizi ifade edebiliyoruz. Masaldan sonra çocuk “anne çok korkuyorum, o kötü cadı benim peşimden geliyor” ve anne ne diyor ki, “ay canımcığım gel buraya, gitti, bitti bu üvey anne”. Yani bir çocuk üvey anneden korktuğu zaman bütün anneler anlıyor. Ama şöyle bir şey var, anneler çift. Her annenin

içinde bir iyi anne var, bir kötü anne var. İyi anne çok güzel, et kesiyor, hiç kızmıyor, hep pasta veriyor, hiç yatağa git demiyor, hep böyle sabırlı. Bir de kötü anne var, kötü anne ispanak yediyor, ödev yaptırıyor, yatağa git diyor, evet, bu kırdığın şeyi sen tamir edeceksin, bu döktüğün şeyi sen sileceksin, kendi odan kendin temizleyeceksin gibi korkunç temizlikler yaptırıyor kötü anneler.

Her çocuk kendi annesine kızıyor. Bu doğal ve iyi bir şey. Bazen çocuklar “anne seni öldürmek istiyorum, senin ölmeni istiyorum” der. Bir anne bana çocuğunun ona “anne seni sökmek istiyorum” dediğini söyledi. Sanki bir bitkiymiş de onu sökecek, seni sökmek istiyorum ve anneler bu tür laflardan hoşlanmaz nedense.

Genel tepki nedir? “Anne, seni sökmek istiyorum”.

“Aşk olsun çocuğum, aşk olsun. Ben sabahtan beri senin için çalışıyorum; ama istemiyorsun bu ispanakları yemek, aşk olsun. Baban ne kadar çok çalışıyor bu ispanakları almak için biliyor musun? Hepimizin için neler yapıyoruz biliyor musun ve sen yemiyorsun ha?”

“Ama istemiyorum anne istemiyorum, iğrenç”.

“Afrika’da bazı çocuklar var biliyor musun, onlar bu ispanak için neler verirdi biliyor musun?”

Bu çocuğun o andaki öfkesini çok iyi kabul etmiyoruz değil mi? “Ay çok haklısın, gel buraya, ağlama, yemek istemiyorsun, haklısın” demiyoruz.

Hoş görüyle karşılanmıyor aslında bu öfke ve ne oluyor? Hoşgörüyle karşılanmayan öfkeyi, çocuk bastırır. Burada küçük bir düğüm oluşur, mesela bir şey kırabilir, küçük kardeşinin başına vurabilir. Diyelim ki; bu öfkeyi ifade etmesi için bir yol bulmamış, akşam masal geliyor ve masalda iyi bir anne var. İlk sahnede ölüyor. Sonra üvey anne geliyor, berbat bir insan ve sonra üvey anneyi ne yapıyoruz, onu öldürüyoruz ve oh diyoruz. Fırına atıyoruz. Kuyunun dibine düşüyor, bir daha geri gelmiyor, oh. Ve çocuk “bu kadın çok kötü ya” ve annesi de, “haklısın ya, çok kötü” diyor. Duyuluyor, ifade ediliyor. Gece hatta “anne çok korkuyorum, bu cadı beni çalıştırıyor, beşiğime geliyor, bir süpürgeyle temizle” diyebilir. Anne diyor ki; “gel buraya çocuğum korkma, iyisin, güvendesin”. İfade edebiliyor ve hakkı var.

Masallar, çocuğun ikiye bölünmemesi için anneyi ikiye böldü. Üvey anne ve iyi anne. Bu aslında çok eski, şimdi modern psikoloji de bunu söylüyor; ama modern psikoloji çıkmadan önce binlerce senedir halkın geliştirdiği bir psikolojik sağaltım yöntemi. Şu an en modern psikolojik yöntemler başka bir şey söylemiyor.

Masallar travmatize ediyor mu çocukları? Bence tam tersi, masallar çocukların iyileşmesi ve büyümesine yardım ediyor. Ancak o zaman çocuk bastırıldığı duyguları ifade etmek için bir yol buluyor. O anlamda da bizim çok ihtiyacımız var çocuk olarak ve yetişkinlerin de ihtiyacı var. Çünkü bazı yetişkinler de yeteri kadar masal duymamış. O yüzden onlara ekstra ders veriyoruz sonradan. Belki size de nasip olur.

Bugün sizinle paylaşacağım şey bu kadardı. Teşekkür ederim.

4.4 Uygulamalar-Atölye çalışmaları

Şafak Tavkul-Cihan Bozkaya

Şafak Tavkul

Hepiniz hoş geldiniz. Biz iki gün boyunca burada çizgi filmin ilk hazırlanışında senaryonun oluşturulması ve senaryonun karakterleriyle toparlanıp story board halin getirilmesi üzerine bir çalışma yaptık, öğrencilerimizle. Verimli bir çalışma oldu sanıyorum. Bizim açımızdan da aslında iyi bir deneyim oldu. Şöyle bir sıkıntı yaşadık yalnız, biz başta senarist arkadaşımızla çalışırken dedik ki; aslında çok bilinen bir hikaye üzerinden gidelim ve bu çok bilinen hikayeyi tekrar yorumlamak için bir çaba içine girelim. Yani hani sıfırdan çok bilinmedik yeni özgün bir şey yapmak yerine bildik bir hikaye yapalım, sonra bu hikayeyi çeşitleyelim dedik.

Seçtiğimiz hikaye Nasrettin Hoca' nın çok bilindik bir hikayesi. "Ye Kürküm Ye" hikayesini ele aldık tekrar. Bunlar aslında uzun yıllardır birçok kişi tarafından yapılan çalışmalar. Ben aslında normalde Nasrettin Hoca' nın çizgi filminin yapılmasına artık karşıyım. Hani eskiden yapardık; ama şimdilerde çok itibar etmediğim bir durum. Çünkü ilkokuldan itibaren biz Nasrettin Hoca figürünü bir karakter olarak çocuklara tanıtıyoruz. Bunun kitaplarını mutlaka okumalarını sağlıyoruz ve yeni bir fıkra da çıkmadığı için herkes zaten bu fıkraları biliyor.

Dolayısıyla siz bunun filmini yaptığınız zaman daha Hoca karşıdan gelirken çocuk hangi fıkra olduğunu biliyor zaten. Dolayısıyla o filmi seyretme gibi bir ihtiyaç duymuyor ya da ilgisini çekmiyor ya da aklında kalmıyor. Yani bu yüzden kaşıyım aslında açıkçası. Yoksa son derece değerli hikayeler var. Fakat bir taraftan da sözlü esprilerin olduğu, sözlü anlatımın olduğu bir şey olduğu için çok fazla görselleştirme imkanımız olmuyor. Bir de Nasrettin hoca tabi çok fazla yapı değiştirmiş bir karakter.

Orta Çağdaki Nasrettin Hoca' yla 1800' lerdeki o mizah dergilerindeki boy gösteren Nasrettin Hoca birbirinden farklı. Son 30-40 yıldır gördüğümüz Nasrettin Hoca' da çok farklı aslında tip olarak. Şimdi şu anda bizim aklımıza Nasrettin Hoca dendiği zamanki gelen şey aksakallı, sarıklı, sempatik, yaşlı bir adam. Fakat bu karakter bir taraftan da hikayelerle çok örtüşmüyor. Yani hikayelerde, ağaca çıkabilen, ağacın dalını kesmeye çalışan, eşekten düşen, kaçan kovalayan, böyle bir karakterken o yaşlı adam motifiyle çok fazla örtüşmüyor. Sonra incelediğimizde baktım, bakın bu çizimlerde de görüyorsunuz herhalde, bu standart Nasrettin Hoca dışında mesela 19. yüzyıldaki çalışmalarda hep böyle siyah sakallı bir hoca benimsenmiş, o yıllarda yapılan çalışmalarda. Sonra biraz daha incelediğimizde baktık ki Nasrettin hoca çok geniş bir coğrafyaya yayılmış. Özbekistan' dan tutun Kafkasya' ya kadar çok geniş coğrafyada örnekleri var ve nerdeyse 50 yıl öncesine kadar gelen Nasrettin Hoca karakteri bizim bildiğimiz o sempatik adamın dışında bir adam, biraz daha kötü bir karakter, daha uyanık bir adam, zaman zaman üçkağıtçı, hatta insanlara kötülük etmekten zevk alacak hale gelmiş adam.

Özellikle Kafkasya' dan gelen örnekler baktığımız zaman hikâyeler gerçekten çok can sıkıcı. Nasıl olup da böyle bir karakter halk kahramanı oldu diye düşündürecek bir karakter; ama sonradan daha yumuşadı tabi Nasrettin Hoca figürü ki bizde de hani hatırlarsanız çok enteresan rahatsız edici örnekler vardır, kuşun bacaklarını kesmesi gibi, biliyorsunuz, leyleğin bacaklarını kesip kuşa benzetti örneği vardır. Normalde hani insanın aklının almayacağı şeyler de vardır, bu Nasrettin Hoca hikayelerinde.

Aslında film olarak Nasrettin Hoca' nın fıkralarını yapmaktan çok Nasrettin Hoca' nın bir marka olarak kullanılması gerektiğini düşünenlerdenim ben. Yani elimizde bir marka var. Bu marka

tutulmuş, iyisi kötüsü çok fazla incelenmeden “bu markadan ne çıkabiliriz?” diye aslında bir düşüncem var. Bu doğrultuda biz birkaç karakter çalışması yaptık. Genellikle gördükleriniz hep beyaz sakallı adamlar. Üçüncü karakter dikkat ederseniz siyah sakallı bir Hoca karakteri de yaptık. Ve büyük ölçüde aslında, fıkralardan çok yeni yazılacak özgün hikayelerle yapma yoluna gitmek gerektiğini düşündük; ama bu work shop’ ta biz istedik ki, o klasik standardı bozmayalım ve bildik bir hikaye üzerine gidelim.

Bunu tekrar nasıl senaryolaştırabiliriz, nasıl şekillendirebiliriz? Bu çalışmayı bitirdikten sonra da dedik ki biz bu hikaye formunu koruyarak bunu nasıl günümüze uyarlayabiliriz? Ortaya yeni bir hikaye daha çıktı. Fakat o yeni hikayeyi tabi çok resmedecek, uygulayacak vaktimiz olmadı.

İlk hikayeye ilgili bir story board çalışmamız var, onu da size göstermek istiyorum.

(Video)

Bakın bu da, koca kavuk diye yaptığımız, Nasrettin Hoca’ nın aslında biraz rüzgarından yararlanarak yaptığımız bir çalışma. Bu taslak çizimleri. Böyle komik bir karakter, burada da aslında, hani karısının horlamasından rahatsız olup, evden uzaklaşmaya çalışan bir Hoca karakteri.

Burada elimizde aslında üç şey vardı. Bir Nasrettin Hoca figürü, bir kocaman kavuk, mekan olarak Akşehir motifi. “Bu malzemeyi kullanarak neler yapabiliriz?” diye düşündük aslında. Biraz daha bu “Bugs Bunny” mantığında ya da “Pembe Panter” mantığında hani çok fazla konuşmanın olmadığı; ama markayı aslında önceleyen bir konu bu. İnsanların sevinip, eğleneceği, çok fazla bundan ders çıkarmayı beklemedikleri ya da mesaj beklemedikleri; ama akıllarında kalacak, sevecekleri bir karakter çıksın diye yaptığımız bir çalışma.

Burada arkada da bizim tabi bir takım taslak çalışmalar görülüyor. Bu çalışmada zıt kavramlar üzerine yaptığımız bir şeydi; ama genellikle pedagoglar buna karşı çıktılar. Dediler ki; vahşi gösteriyor; ama artık günümüz çocukları bunun çok daha fazlasını seyrediyorlar, çok daha sertlerini seyrediyorlar ve günlük hayatlarında aslında çok rahatsız edici gelmiyor.

Bizler şimdi biraz çocuklarımızı fazla koruma altına aldık. Herhalde ondan kaynaklanan bir şey. Aslında bazen bir taraftan bunu da düşünüyoruz, biz çizgi filmlerde çok, her şeyi çok yumuşak düşünmeye başladık. Aman çocuklarımıza zarar gelmesin, çocuklarımızı koruyalım derdi içine çok fazla düştük; ama bir taraftan dünyanın kötülüklerinden aslında onları izole etmiş oluyoruz ve gerçek dünyayla karşılaştıkları zaman çok daha zor durumlara düşüyorlar. Yani dışarı çıktığı zaman korkmayan çocuklarımız var şimdi. Endişe duymayan çocuklarımız var. Biraz aslında bunun suçlusu olarak, bu çok temiz çizgi filmleri görmeye başladım açıkçası. Biraz ürkmeleri gerektiğini düşünüyorum. Çizgi filmler çok fazla yumuşak olmamalı sanki.

Ama yine de oturup yapmaya başladığımız zaman “aman işte onu yapmayalım, aman bunu yapmayalım” derdine biz de düşüyoruz tabi ki mutlaka rahatsızlık vermesin diye.

Evet, biz klasik “Ye Kürküm Ye” hikayesini aldık. Hoca kalkıyor bir düğüne gidiyor, düğünde hiç itibar görmüyor. Ondan sonra da bundan rahatsız oluyor. Bir bakıyor ki etrafta da itibar gören insanlar hep üstleri başları güzel giyinmiş. Bunları gördükten sonra bir rahatsızlıkla geri dönüyor. Tekrar giyiniyor, kürkler, güzel atına biniyor, geliyor. Geldikten sonra muazzam bir itibar tabi. Herkes onu misafir etmek istiyor tabi, en baş köşeye oturtuyorlar. O da alıyor oradan bir tavuk budunu, başlıyor kendi kürküne yedirmeye, malum bildiğiniz hikaye. Sonra dedik ki aslında bu hikayeyi başka türlü yapalım. Nasrettin Hoca aslında bir yoğurt firmasının patronu olsun, çok zengin bir adam ve motosikleti var. Kafasında da o kavuk değil de bayağı kabarık saçları olan yaşlı bir adam. Kalkıyor, büyük bir balo gibi bir yere geliyor. Bunu kapıdan almıyorlar önce, kafasında

motorcu kaskı var, yaşlı bir adam diye itibar etmiyorlar. Buna çok canı sıkılıyor. Ondan sonra hemen eve dönüyor. Orada güzel takım elbisesini giyiyor. Limuzinine biniyor, tekrar kalkıyor geliyor oraya. Herkes muazzam bir itibar gösteriyor. Geçiyor, yemek yiyecek, fakat yemek yerken yemeği üstüne döküyor. Üstüne dökünce de bu sefer diyor ki onu kamufle etmek için “al ceketim bunu sen ye” gibi laflar ediyor. Ya Hoca diyorlar, “böyle olur mu, yemek yer mi ceket?” diyorlar. “Aslında itibar benim ceketimeymiş” diyor.

Bunu mesela bu şekilde modernize edebiliriz dedik, böyle bir hikaye olabilir. Nasrettin Hoca’ yı bugüne anlatacaksak neden böyle anlatmayalım?

Aslında bütün fıkralarda geçen karakter kesinlikle bir dini karakter değil. Yani Nasrettin Hoca bir din adamı değil. İşte kadılık yaptığı söyleniyor; ama fıkralarla ilgili elimizde bununla ilgili bir örnek yok. Bir tane fıkra dışında bir kadı Nasrettin Hoca karakteri yok. Sürekli evinde duran, tarlaya gidip gelen, eşeğiyle dolaşan bir karakter var karşımızda. Dolayısıyla bu da aslında çok fazla çeşitlendirilerek, günümüze de uyarlanabilir, çok mizahi bir şekilde çok farklı yerlere götürülebilir.

Nasrettin Hoca’nın aslında şuanda değerlendirilebilecek en kıymetli tarafı, çok geniş bir coğrafyaya yayılmış marka olması. Bir Nasrettin Hoca markası var elimizde ve Orta Asya’dan nerdeyse Batı Afrika’ya kadar, Balkanlardan Orta Doğu’ya kadar çok geniş bir coğrafyaya yayılmış bir marka bu ve bu markadan yararlanarak çok farklı şeyler yapılabilir; ama bu yapacaklarımız kesinlikle fıkralar olmamalı. Çünkü fıkralar çizgi filmde istediğimiz etkiyi vermiyor. Hem seyretmek açısından vermiyor hem de görselliğe çok uygun değiller zaten anlatmak açısından.

Bilmiyorum, hatırlayanlar var mıdır? Çok eskiden yapılmış bir Nasrettin Hoca fıkrası vardır, eşeğini ödünç alma hikayesi. Daha Nasrettin Hoca gelirken hikâyenin finali belli; ama beş dakika boyunca Nasrettin Hoca’ nın baklayı ağından çıkarmasını bekliyorsunuz. Eşek ödünç alacak adamın bunu söylemesini bekliyorsunuz. Yani baştan belli olan bir hikâye sunuyorsunuz ki bu artık ilgi çekmiyor hele ki şimdiki çocuklar çok daha fazla tempolu filmler istiyorlar. Her şeyin çokça geliştiği, çok çabuk bittiği, içinde çeşidin bol olduğu şeyleri istiyorlar. Yani tek bir sözcük için ya da tek bir kissadan hisse için filmin sonuna kadar beklemek istemiyorlar.

Dolayısıyla artık bu doğrultuda düşünmek gerekiyor. Biraz daha ufku açmak gerekiyor. Bizim yaptığımız çalışmalar bu.

Şimdi isterseniz, Cihan arkadaşımız yaptığı çalışmayı anlatsın. Biz iki gün boyunca aslında çok güzel bir yol kat ettik. Yani bir çizgi filmin nasıl karakterize edileceği, story board’ın nasıl yapılacağı, o story board’ın hangi kurallarda çizilmesi gerektiğini tartışarak belli bir yere getirdik.

İşin bundan sonra kalan kısmını Cihan arkadaşımız size anlatacak.

Cihan Bozkaya

Merhabalar, Şafak Bey’ le birlikte bilinen bir halk kahramanı olması açısından Nasrettin Hoca’yı merkeze alarak bir story board ve senaryo atölyesi yaptık. Bu atölyede bilinen fıkralarından “Ye Kürküm Ye” fıkrasını aldık. Yalnız fıkranın iki versiyonu var. Biri Cumhuriyetten sonra hepimizin bildiği Ye Kürküm Ye fıkrası.

Bunda Hoca olayları biraz daha az öyküleştirilmiştir, yani şu şekilde;

Hoca davete gider, hürmet görmez ve davetten ayrılıp hemen evine gider olayların akışında ve giyinir gelir, hürmet görür. Fakat fıkranın bir de, Bora Pertev Nail Boarata’nın derlemelerden aktardığı bir versiyonu vardır. Bu versiyon belki o dönemde sözlü kültürün de yapısıyla alakalı olarak daha hikayeleştirilmiştir. Bu hikayede Hoca düğüne gider, düğünde serire verirler. Gizlice

verilen ziyafete serire denilmekte. Konuklara yemek olduğunu, ziyafet olduğunu gizlice söylerler. Hoca' da ziyafete katılmak ister, karnı da açtır. Onu ziyafete kimse çağırılmaz. Aradan zaman geçer. Adam bir daha küçük çocuğunu evlendirir ve tekrar davet gelir. Hoca bu davete katılmadan önce komşularını gezer. Her komşusundan tek tek at, silah, pusat ve bir komşusundan da kendisine refakatçi olmasını ister ve neticede gene bildiğimiz sona ulaşır; ama fıkranın daha eski versiyonu daha hikayeleştirilmiştir. Biz de bu yüzden 16.-17. yüzyıl yazmalarından aldığımız böyle bir derlemeyi kullandık, bu fıkrayı yaparken.

Fakat fıkraların temelde sözlü kültür ürünlerinin iki kısmı var. Bir, hikayenin çevre kişiler ve konunun belirtilmesi. İkinci kısmı da zamana uygun, hadiseye uygun hikmetli güldürücü nüktenin söylenmesi. Yine de bu iki kısım, yani kişi konuları belirten kısımla nükte bize aslında en önemli iki şeyi veriyor. Birincisi ana fikir, yani bir senaryo için, bir film için her zaman için bir ana fikir vardır. Mesela Molière cimriliğin kötülüğünü anlatır bize ki Ye Kürküm Ye hikayesi de biraz onun gibidir. Hikayede, zenginliğe tamah etmenin ya da şekilci olmanın kötülüğü anlatılır. İkinciye kadersiz dediğimiz arınma noktası. Bu da Hoca' nın kendisiyle insanları özdeşleştirdiği, bir şekilde bunun kötü bir şey olduğunu aktarması. Fakat sözlü kültür ürünleri daha ziyade "ne oldu?" sorusuna cevap veren ürünler. Yani bir hikayede sadece yukarıdan bakan, gören bir gözle ne olduğunu anlatıyor. Bunu görse de geçirmek istediğinde "nasıl oldu?" sorusunu sormamız gerekiyor. Yani daha ziyade kameranın şahitliği gibi ya da çizenin şahitliği gibi bu hikayenin mantıksal nedenlerini nasıl bağlamanız gerekiyor.

Düğüne gitmiş, nasıl gitmiş, eşekle mi gitmiş, o adam mıymış, ormanın içinde miymiş ev, o sırada konuşmuş mu, gittiğinde ona hürmet göstermemişler; ama ne yapmışlar, yüzüne mi bakmamışlar, elini mi sıkmamışlar?

Bütün bu mantıksal sebepleri sıralamanız gerekiyor. Bu noktada bu fıkrayı daha da genişletilmiş bir öyküye kavuşturduk ilk önce, yani senaryosunu yazarken. Bunu yapmadan önce de, Linda Seger'in sekiz adlı, bir kahramanın yolculuğunu belirten bir listesi vardı, ona uyarlamaya çalıştık.

Kısaca onları sayacağım:

Giriş, karakter sunumu, bir gün Nasrettin Hoca' nın düğüne gitmesi, eşeğine binmesi. İkincisi birinci akdin gelişimi, karakterin arzu ve ihtiyaçlarının ortaya çıkması, Nasrettin Hoca' nın karnının acıkması; fakat bir türlü yemeğe davet edilmemesi, yemek bekliyor olması. İlk dönüşüm noktası önemli hadise ve karakterin kararı. İşte yemekte, yemek teklif edilmiyor; fakat sonradan sadece ziyafetin olmadığı kuru ekmeğe soğanlı bir sofraya götürülüyor. Orada ilk çarpışmalar işte Hocayı tekrar düğüne çağırmaları, zamanın geçişi. İkinci dönüş noktası. Bu kez işte kavuğu, kıyafeti, kürkü vesaireyi topladığı, artık kesin kararını verdiği nokta ve tekrar atına binip yeni düğün yerine gelmesi. İşte burada olayın sonuçlanmasını neden olan ve sonuca ulaştıracak sebepleri sıraladığımız yer ve en son sonuç ve olayın sonuçlanması.

Bu bölüme bir ekleme daha yaptık, yani sadece Nasrettin Hoca' nın sözünü söylemesi değil, akabinde o yemekleri oradaki fukaraya dağıtıldığı bölüm.

Bir fıkrayı bile hikayeye aktarıp koyduğunuzda aslında ana kısımları çıkıyor; fakat bunu dönüştürmeye çalıştığınızda ister istemez hikayeyi güçlendirecek şeyler eklemeniz gerekiyor. Bu yolculuğu anlattık. Daha fazla karakterlerle, eşeğiyle girdiği diyaloglar, yol boyunca ve sonrasında geldikten sonra, Hoca' nın yemek çadırını görmesi ve ağzının sulanması, çadıra alınmaması, çadıra alınmayan Hoca' nın zorla kendisinin girmeye çalışması, onu başka bir yere götürmeleri, orada kendine hakaret edilmiş hissetmesi ve akabinde evine gelip bütün bu olanları karısıyla konuşması gibi eklemeler yaptık.

Daha sonra hikayenin sonuna, Hoca' nın orada çok acıktığı için ekmeğini onunla paylaşan bir çocuğu, ikinci düğüne gelmeden önce mevsimlerin geçişini ve buna benzer ek sahneler ekleyerek senaryomuzu, 8 hat çıkardığımız yapıyı, 16 sahnelik, bir senaryoya dönüştürdük.

Bu sahneler, klasik yapıda, önce “en klasik hali nasıl görülür?” diye yola çıktık. Daha sonra “bu işe daha fazla mizahi unsurlar nasıl eklenebilir, günümüze uyarlanabilir mi?” diye düşündük.

Çünkü klasik metinler aslında üzerlerindeki zaman tortusu kaldırıldığında, az önce Şafak Bey' in de söylediği gibi, altına daha sonra motosikletini, daha sonradan limuzinini vererek, kıyafetlerini değiştirerek, düğün evini bir balo salonu yaparak günümüze uyarlanabilecek metinler. Ama olduğu gibi alındığında hem çok tanıdık oluyorlar hem de belki zamanını yitirmiş oluyorlar.

Biz klasik metnin story board'ını çıkarttık; fakat iki gün kısıtlı bir süreydi. Daha sonraki çizim çalışmalarında dediğimiz gibi modern resmedilmesine zaman kalmadı.

Verimli bir atölye çalışmasıydı. Teşekkür ederim.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM SORU VE YANITLAR

Soru:

Merhabalar, Ekrem AK. Figen Hanım' a sormak istiyorum. Başta büyük dedenizin hikâyesini anlatırken beni inandırdı evet, ben de bir küçük şehir çocuğuyum diğer arkadaşlarımı bilemiyorum. Ama şöyle bir şey sordunuz; “yabancı filmlerde çok fazla görüyoruz korumacı dünyalar içerisinde bizi bunlar ikna ederken kendi hikâyelerimize niçin inanmıyoruz?” diye.

Televizyon iki duyumuza hitap eden bir şey ve bunlardan bir tanesini mutlaka iyi yapmanız gerekiyor ki doğru işler üretmiş olasınız. Mesela buradaki birçok insan biliyordur araf kelimesinin anlamını, biz kendi sinemamız da kendi televizyonumuzda bunları çok doğru anlatamadık. Ama Yüzüklerin Efendisi Kralın Dönüşü filminde onu bir yabancı yönetmen aldı ve filminde müthiş bir şekilde kullandı ve hepimizi ikna etti. Dolayısıyla ikna edebilmeyi becerdiğimiz sürece bu hikâyelere hepimiz daha fazla inanmış olacağız. Ben burada sektörden birisi olarak şöyle bir şeye geçmek istiyorum bunlar da maalesef bütçeye dayalı...

Figen Coşar:

Mutlaka, ama sözünüzü kesiyorum, herkesin hayal gücü aynı, anlatabiliyor muyum? Aynı şeyi çiziyor yani sadece bütçe de değil. Şu anda ben iddia ediyorum ki keseyi sonuna kadar açalım Türkiye’ de ne “Yüzüklerin Efendisi” çıkar ne de “Ruhların Kaçışı” gibi bir çizgi film ortaya çıkar. Çünkü bizim hayal gücümüz yok, ben buna inanıyorum, gerçekten bizim hayal gücümüz çok kısıtlanmış. Bunun sosyolojik araştırmaları yapılmalı, başka türlü araştırmaları yapılmalı. Ama çevresel faktör de var tabii ki, Amerika’ya gittiğinizde eğer NewYork’ un Brooklyn’ de değilseniz, başka bir yerde doğayla iç içesiniz, o doğanın sesini duyabiliyorsunuz. İstanbul’ da sokağa çıktığınızda araba sesinden başka bir şey duymuyorsunuz. İç Anadolu’ da öyle, İç Anadolu’nun birçok şehirleri birbirinin aynı şu anda hiçbir şehrin kendine ait kimliği yok, nasıl hayal kuracağız? Yani sadece aslında televizyonu görmüyoruz etrafımızdaki her şeyi görüyoruz yani böyle bir evin içi, burası bir ev olsa böyle bir evin içinde neyin hayalini kuracağız yani parlayan duvarların mı? Ama benim yattığım zaman tavanda bir el ustasının işlemiş olduğu o tahta oymalar vardı odamda. O zaman hayal kurmak kolay ama sadece para değil ona inanmıyorum yani evet, bir kısmı o sadece.

Ekrem Ak:

Niçin, buraya geldiniz o tavanı bırakıp niçin buraya geldiniz?

Figen Coşar:

Tavanı bırakıp niçin buraya geldim, tavan ben ortaokula giderken yıkıldı çünkü. Şöyle bir şey oldu babam dediğim gibi maddi durumu oldukça kısıtlı bir adam, ilkokulu bitirdikten sonra erkek çocuklarının hepsinin okuması gerekiyor ve paraya ihtiyaç var. Evimiz tarihi eser, tarihi eseri kaldırılarak yerine bir apartman yapıldı.

Ekrem Ak:

İşin sonunu bir şekilde paraya dayandırıyoruz. Burada gördüğüm bir sürü üniversiteli arkadaş var ya da en azından bizimle de daha sonra görüşme şansımız olursa bizim hayallerimiz var ve iyi hayallerimiz var doğru hayallerimiz var. Bunları gerçekleştirebilmek için bir birliğe, bir güce ihtiyacımız var. Yeter ki bunu sağlayabilelim ikna edeceğimizi düşünüyorum ben.

Soru:

Merhaba, Çağrı Başkan. Figen Hanım, hayal gücümüz yok dediniz, şu noktada bizim hayal gücümüz sizsiniz yani aşağı yukarı aynı soruyu soracaktım ben de o yüzden konuşma gereği duydum. Harry Potter'ın mesela veya Yüzüklerin Efendisi'nin senaryosunu ben herhangi bir yönetmene, prodüksiyon şirketine göndermiş olsam ne tepki alırdım? Biz buradan kaybediyoruz bence.

Figen Coşar:

Beyefendi çok doğru bir şey söyledi. Doğru insanların bir araya gelmesi aslında aynı hayali paylaşan insanların bir araya gelmesi. Belki bizim hayallerimiz yok o tamam pek ala, sözümü geri alıyorum. Hayalleri olanlar belki uygun koşullarda buluşamıyor olabilirler yani bu koşulların oluşması, samimi insanların, bununla altını çizmek istiyorum.

Bizde geleneksel bir içerik konu geleneksel olduğu için geleneksel içerik diye söylüyorum, Nasrettin Hoca ile Keloğlan' dan ibaret. O da zaten hiç şirin değil yani ben Keloğlan' ı hiç sevdiğimi hatırlamıyorum, yani hiç sevmedim hala sevmiyorum. "Bir çocuk onu niye sever?" onu da anlamıyorum. Mesela bu bana ulaşmıyor. Anlatabiliyor muyum? Geleneksel içerik, sadece iki tipten ibaret değil ama işte bu insanların buluşması, kaynaşması doğum, ölüm gibi bir zaman çizelgesinde herhalde yerini bulacak.

Çağrı Başkan:

Şimdi bu uzun süredir sorguladığım bir şey, Ertuğrul Firkateyni' nin hikâyesi var bizde gerçek bir olay. Yani Titanic' in iki defa, üç defa battığını izledik ve gışe rekorları kırdı yani biz niye kıramıyoruz veya önümüzdeki engel ne?

Figen Coşar:

Kompleksliyiz bir, anlatırken söylediğimiz şeylerin kendimizle ilişkilendirilmesi bizi son derece rahatsız ediyor çünkü ben de buraya çıkarken bir yanlış yaparsam bunun benim duruşumdaki her şeyle beraber anılacağını düşündüğüm için daha tedirgin çıkıyorum, anlatabiliyor muyum? Yani bir, kompleksliyiz her şeyden önce. İki, onaylanma ihtiyacı çok yüksek yani Amerika' da onaylanma ihtiyacımız yok farklı olduğunuz kadar popülerleşebiliyorsunuz. Onun için de farklılık yukarıya çıkıyor ama benim mesela farklı bir oğlum var o farklılığı nedeniyle yalnız bir çocuk. Yani Amerika' da olsa mutlu olur belki. Sekiz buçuk yaşında dördüncü sınıfa gidiyor onun farklılıkları nedeniyle okulu terk eden beş tane veli oldu. Yani bir bütün, her şeye yani bu sadece bir hikâye anlatmak ya da televizyonculuk değil, bir bütün. Hayattaki her duruşumuz, her halimizle ilgili büyük bir problem. Yani bir sosyal hayatımız ve ruhsal hayatımızla ilgili gerçekten bir böyle aşmamız gereken yollar var onlar aşıldığında zaten her şey çok güzel olacak bence.

Soru:

Merhabalar, İsmail Fidan. Rafadan Tayfa programının yapımcısıyım. Figen Hanım' a şöyle bir soru soracağım; örneğin çok ciddi bir bütçem var iyi de bir fikrim var ve kararı da size bırakıyorum, bunu Türkiye' de mi yapmak isterdiniz, çünkü dediniz ya biz hiçbir zaman ya da şu an, Yüzüklerin Efendisi'ni yapamayız dediniz ya, yoksa Hollywood'a mı yaptırırdınız? Merak ettim sadece.

Figen Coşar:

Türkiye' de yapardım ama sanıyorum öğrenciler içinden iyi bir araştırma şirketiniz de varsa uzun bir hazırlıkla yetenekli insanları bulup o yetenekli insanları ehil kişiler tarafından yetiştirip ondan sonra onlarla yapmayı tercih ederdim. Çünkü Hollywood'da ki insan sizin hayalinizin karşılığını göremez yani benim anlattığım şey hepinizin hayalinde canlandı, hepiniz yabancı konuk çok fazla

yok şu anda ama yabancı konuklar burada olsaydı çoğu onu anlamayacaktı yani anlatabiliyor muyum? Onu resmederken öyle resmedemeyecekti bir kere, benim büyükbabamı size anlattığımda aşağı yukarı kafanızda bir tip oluşmuştur onun kafasında oluşamayacaktı. Yani belki televizyonda izlediği herhangi bir Müslüman ülkedeki yaşlı adam modelini eğer o Suriye ise Suriye'deki, Irak ise Irak, Fas ise Fas gibi modelleyecekti, sadece sonuçta ekrana çıkan şey o olacaktı.

İsmail Fidan:

Burada, Türkiye'de de yapılabilir gibi sonuç çıkıyor.

Figen Coşar:

Tabii ki olabilir ama dediğim gibi zaman, mekân ve her şeyle ilişkili.

Soru:

Benim adım Ebrar Yiğit, TRT Çocuk' la uzun yıllardır çalışıyorum; ama aynı zamanda da yazarım ve masal çalışmaları yapıyorum. Benim için çok güzel ve özel bir sunumdu gerçekten, sorum Judith Liberman' a olacak.

Şimdi aslında benim sorumun bir geçmişi var. Onun için çok kısaca bir şeyden bahsetmek istiyorum. Benim çalışmalarımda gördüğüm, masal konusunda uzun yıllardır bildiğim bir şey. 19. yüzyılda aslında çocukluk kavramının ortaya çıkmasıyla masalların da tırpanlanmış oldukları gerçeği. Yani mesela Grimm Masallarının ilk masal versiyonlarına barsanız daha sonraki basılmış versiyonlarıyla aralarında çok ciddi, bu dediğiniz anlamda farklar görürsünüz. Örneğin; Kırmızı Ayakkabılar masalı, masalın orijinalinde kırmızı ayakkabıları giyen kişi ya ölene kadar dans eder ya da bacaklarını kaybetmek zorunda kalır. O bacaklar ve onun da anlamı, aslında eğer çok travmatik bir zamanda çok hızlı davranır ve hayatımızdaki kararları çok hızlı alırsak devamında da çok daha büyük bedeller ödeyebileceğimizi göstermektedir.

19. yüzyıl diyoruz, çünkü onun öncesinde masallar, aslında insanların bir ateş başında bütün ailece anlattıkları, çocuklara özel olmayan metinlerdi. Dolayısıyla da sadece çocuklar için yazılmış ya da sadece çocuklar için söylenen metinler değillerdi. 19. yüzyılda çocuk kavramının ortaya çıkması ve artık onların küçük insanlar olarak değerlendirilmemeleriyle birlikte ne oldu? Bir şekilde masalarda çocuk bölgesi ayrıldı ve biz de masallardan yetişkin olarak daha çok korkmak zorunda kaldık. Masallar, daha çok çocuklara uygun hale getirilmeye çalışıldı ve şimdi de görüyoruz ki zamanımızda her masal artık iyice pedagojik anlamda, biraz önce anlattınız, bizim küçükken hiç öyle dertlerimiz yoktu.

Hansel' le Gratel' i belki 1500 defa annemden dinlemişimdir ve annem de TRT'nin masal sesi ve benim için çok özeldi. Ama şöyle bir şey düşünüyorum; şu anda Eflatun Cem Güney, belki siz de tanıyorsunuzdur, bizim kültürümüzün temsilcilerinden biridir. Onun çok sayıda masal derlediğini biliyoruz, Anadolu masallarından, Andersen ödülüne de layık görülmüş bir isimdir. Orada onun bir vasiyeti var bize:

Diyor ki; "bizim bugün yapmamız gereken şey masallarımızı alıp, o masalları pedagojinin de süzgecinden geçirerek artık yeni nesillere aktarmak".

Burada pedagojinin süzgecinden geçirmek biz televizyoncular için niye gerekli ve geçerli?

Evet, size yüzde yüz katılıyorum. Ben annemin yanında, başka bir çocuk annesinin yanında, annesinin verdiği güvenli ortamda, babasının, büyükbabasının, büyükannesinin verdiği güvenli

ortamda bu masalları dinlerse, dediğinizi sağlamak mümkün; ama bazen de şunu görüyoruz, televizyonda çok korktukları, kendi hayal dünyalarından olmayan bir masal dünyasında çok ciddi anlamda etkilenebiliyorlar. O yüzden ben bu aradaki boşluğu doldurmak, burada ne yapabileceğimizi beraber düşünmek adına size bir soru sormak istiyorum.

Masalarımızı sizce televizyona aktarırken televizyon üzerinden masal anlatırken sizce ne yapalım? Bana sorarsanız, biraz daha pedagojik anlamda dikkatli olmamız gerekiyor. Medya pedagojisi anlamında dikkatli olmamız gerekiyor ve masalların; ama masalların gücünü de kaybetmememiz gerekiyor. Dolayısıyla belki oradaki özü kaybetmeden, yani Hansel ve Gratel bir zorluk yaşadı, ne yaptılar farklı düşündüler. Farklı düşünmeyi nasıl gösterebilirim? Şöyle bir senaryo yazarak gösterebilirim, diye düşünmem gerektiğini düşünüyorum.

Siz bana katılıyor musunuz? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Judith Malika Liberman

Radyo programı yapıyorum ve çocuklara yönelik değil, yetişkinlere yönelik bir masal programı; ama çocuklar da dinliyor. Şimdi çok önemli bir ayırım yapıyorsunuz benim için. Benim işim canlı anlatmak. Benim uğraşım bir araya gelinen canlı masal dinleme ortamları yaratmaktır.

Her ay bir masal gecesi düzenliyorum. Benim için ideal olan, bir çocuğa masal anlatılırken, yanında bir yetişkin olması. Radyo dinlerken, televizyon dinlerken, beraber dinlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Benim radyo programımda, birçok insan toplanıp masal dinlediğini söylüyor, birçok mektup alıyorum. Evli çiftler de bunu yaptığını söylüyor, çok şaşırdım ama “biz Pazar akşamı karımla radyonun önüne oturuyoruz ve bu haftanın masalı ile beraber bir tür ritüel olmaya başladı” diyorlar. Masalın beraber dinlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Televizyonun da beraber izlenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi diyorsunuz ki, çocukları yalnız bırakacakları onları nasıl koruyabiliriz? Belki yalnız olmak için iyi bir malzeme değil. Çünkü yalnız terapi yapmak da iyi değil. Bu deneyimleri yalnız yaşamak çok iyi değildir. Tabi ki masallar değişti zaman içinde; ama bu Grimm’ in yedi tane farklı versiyonu, her versiyonda değişmesi beni çok şaşırtmıyor. Çünkü aslında masalcı her zaman masalı değiştirir. Masalcılıkta bir katılık yok. Masalcı aynı masalı, kadınlara anlattığı zaman farklı, sadece erkeklere anlattığı zaman farklı, sadece çocuklara anlattığı zaman farklı, şehirlie anlattığı zaman farklı, köylüye anlattığı zaman farklı anlatabilir. Karşısında kim olduğunu dikkate alarak değiştiriyor, Grimm’ de de öyle.

Masalları yetişkinlere anlatan bir gurup, masalları aldılar, onları çocuklara uygun bir şekilde getirmeye çalıştıkları için sürükleyici hale getirdiler.

Bugün, Grimm Masallarını biz de bilmiyoruz aslında. Çünkü Kurbağa Prens, biliyorsunuz Grimm Masalında öperek değil, duvara fırlatarak ve patlatarak dönüşüyor, oysa ki, biz bu versiyonları bilmiyoruz. Masalların değişmesi sorun değil.

Masalcı televizyonda çıksa bile “karşımda kim var ve ne ihtiyacı var?” diye düşünmesi gerekiyor.

Ben televizyonu destekleyen bir insan değilim, masalın canlı olmasını destekleyen bir insanım. En fazla belki radyoyu destekleyen bir insanım, hiç televizyon sahibi olmayan bir insanım.

Ama diyelim ki, çocuk televizyonu seyrediyor, benim sadece bir fikrim olabilir. Acaba masalarla beraber ya da anlatılanlarla beraber, ardından konuşulması için sorular verilebilir mi?

Televizyonda seyrettiği en korkutucu deneyimde bile, eğer ardından annesine dönüp “anne bu nasıl?” diye bir soru sorabiliyorsa, bu her şeyi çözen bir şey. Yani akşam annesine gidiyor ve “ben bugün bir şey seyrettim ve çok korktum” diyor. Anne “ne oldu?” diye soruyor ve konuşuyorlar.

O yüzden bence televizyon buna yönelik bir şeyler demesi gerekiyor. Eğer bir şeyden korkuyorsan, şaşırıyorsan, neşeleniyorsan paylaş. Eğer yeni bir şey öğrenmişsen, paylaş. Eğer bu hikaye senin hoşuna gitmişse git birine anlat. Çünkü, Ada gibi bir masal dinleyip, çocuk dönüp onu ona aktarıyorsa, masalın ona yaptığı negatif etki yok olur ve pozitif etki fazlaşır. O yüzden televizyonun bence yalnız seyredilmemesine dair çok mesaj vermemiz gerekiyor. Televizyonu arkadaşla beraber seyredin. Ailenizle birlikte seyredin. Tek başına seyrediyorlarsa, ardından yetişkinlerle konuşmak için yollar verilmesi gerekiyor. Örneğin; “bu masalla ilgili ne düşündün?”, bu masalı git aktar, bu masalı paylaş” gibi. Programın ardından gerçek hayatta bir iletişim kurulması için, bir tür kılavuz belirlemiş oluyorsun o zaman...

Soru:

Yusuf Bey’e sormak istiyorum.

Masalların aktardığı değerlerden bahsettik. Bu değerler evrensel mi olmalı yani tek düze mi olmalı yoksa yerel mi olmalı? Çünkü ben şahsen bunu yerel olması gerektiğini düşünüyorum. Aksi takdirde çocuklarda, özellikle masallarla yetişen çocuklarda bir kimlik bunalımı da doğabiliyor. Mesela batıda Noel Baba imgesi egemen kültürün bütün yansımaları yerele hükmettiği için bir süre sonra her hepimizin ortak bir değerine dönüşebiliyor. Böyle bir sıkıntı olabiliyor ve egemen dile bağlanmış oluyoruz. Bu bakımdan masalların dili acaba sizce evrensel mi olmalı yoksa yerel mi olmalı?

Yusuf Duru:

Değerler eğitimi aslında dünyanın her yerinde ortak başlıklar altında toplanmakta. Ancak sunumda da arz ettiğim gibi sosyokültürel alt yapıya göre değişkenlik arz etmektedir. Masalı kurgulayan ya da anlayan bulunduğu coğrafyadaki sosyokültürel alt yapıya uygun değer yargılarını yükleyebileceği gibi çocuğu eğitmek ve yetiştirmek adına evrensel değerleri de anlatabilir, aktarabilir. Aslında burada bir sıkıntı da karşımıza çıkmıyor değil. Artık iletişimin çok hızlı, çok kolay ve çok çabuk olması toplumların birbirleriyle olan haberleşme imkanlarının çok farklı kanallarla çok hızlı gerçekleşmesi, kültürel değişimleri de hızlandırıyor. Kültür alışverişini de hızlandırıyor ve maatteessüf kalıcı hale getiriyor. Az önce vermiş olduğunuz Noel Baba kavramında olduğu gibi. Çocuğu bloke etmeden anlatabileceğiniz değer yargılarınız varsa ki, var elinizde, ebeveyn olarak bunları öğrenip, çocuğa doğru bilgiyi doğru kaynaktan, doğru metotla yükleyerek, hem evrenseli kabul etmesini, öğrenmesini sağlayabilirsiniz hem de bulunduğunuz coğrafyadaki kültürel yapınıza uygun değerleri öğrenmesini sağlayabilirsiniz. Genel anlamda bu anlatıcının elinde ya da uygulayıcının elinde. Buradan şunu da hemen söyleyelim, uygulayıcı ya da anlatıcı bu noktada çok iyi donanımlı olması lazım ki, bahsettiğiniz evrensel değerleri de, içinde bulunduğu coğrafyanın kendisine yüklediği sorumluluk dahilinde öğrenmesi gereken değerleri de öğretilsin, doğru kaynaklardan ve doğru şekilde aktarsın.

Soru:

Önce Yusuf Bey’in kullanmış olduğu bir cümleden yola çıkarak konuşmama başlamak istiyorum. Okuma yazmayı ilk öğrendiğim zaman yani, 6.5-7 yaşlarında ilk yaptığım şey aşk mektubu yazmak olmuş ve daha sonrasında da dörtlükler halinde de şiirler yazmak olmuş. Annem, ilk aşk mektubu bulduğunda paniklemiş ve karşı komşusunun kapısını çalmış, bizimki eyvah okuma yazma söktü,

aşk mektubu yazıyor diye. Şimdi o dönem bana engel koysaydı ya da bana kızsaydı ne olurdu acaba, yaratıcılığım kaybolur muydu? Yüksek ihtimalle kaybolurdu; ama o bana bir defter verdi. Ben şiir yazmaya başladım, öykü yazmaya başladım ve süreç içerisinde çeşitli ödüller aldım ve halen de yazmaya devam ediyorum.

İsmim Burcu ve bibliyografım. Şimdi, Yusuf Bey dedi ki mesela “bana kızım erkek arkadaşıyla gelse neler yapardım kim bilir?” dedi. Benim babam hiç böyle bir davranışta bulunmadı ve ben babamdan hiç korkmadım, bilakis arkadaş olmayı öğrendim, arkadaşlıklar çünkü annemle babam. Bu yüzden hata yapmamaya özen gösterdim. Onlar da bana hata yapıyorsam bunu yine arkadaşça söyleyerek düzeltebilmemi sağladılar ve bu yüzden ben Türk toplumumuzun içerisinde iyi bir birey olarak yetiştiğimi düşünüyorum. Yine de çok geniş düşünerek söylüyorum yani Avrupa’ya da bakıyorum. Çünkü örnek almak zorundayız. Çünkü ne yazık ki bütün televizyonlarımız dış kaynak formatlardan yararlanıyor, bunu göz ardı edemeyiz.

Yusuf Duru:

Ben hemen burada cevap vermek istiyorum. Şimdi genel geçer bir kaide olarak bizim kapalı toplum kültür yapımıza örnek mahiyetinde kurduğum bir cümleden yola çıkarak güzel bir konuya parmak bastınız.

21 yaşında Marmara Üniversitesinde okuyan bir kızım var, matematik bölümünde. Gitar çalmayı, resim yapmayı, tiyatroyla uğraşmayı çok seviyor. Özellikle benim desteğimle şuan, güzel gitar çalıyor. Hatta akşamları bazen çay içip demlenirken onun gitarı eşliğinde demleniyoruz, bu ayrı bir konu. Artı tiyatroyla uğraşıyor, beraber ezber yapıyoruz. Beden dilini kullanmasını, sahne trafiğini kullanmasını ben söylüyorum; ama benim bir kültür yapım var. Eğer kızım birine aşık olarsa tabi ki saygıyla karşılarım, bunun değer yargılarının içerisinde uygun bir şekilde olmasını isterim. Ben öyle yetiştirdim kızımı. Ne mutlu babanıza güvenebileceği bir evlat yetiştirmiş, gıyabında tebrik ediyorum. Ben de kızımı kendi sosyokültürel alt yapım çerçevesinde benim değerlerimde doğruyu seçebilecek niteliklerde yetiştirmeye çalışıyorum.

Burcu Hanım:

Burada tek doğru yok galiba. Ailelere göre tek doğru yok. Ben de 33 yaşındayım ve bir anne adayı olacağımı düşünerek, yakın dönemde, gelecekte, ben açık söyleyeyim hani böyle bir durumda kızımın diyeyim, örnek olarak öyle gidiyoruz çünkü, tanıdığım bir yüzle görüşüğünü bilmek beni çok rahatlatır gibi.

Şimdi Figen Coşar Hanım’ın söylediklerinden bahsetmek istiyorum, evet, Yusuf Bey’in girişte kurduğu cümle gibi gerçekten yaratıcı çok gencimiz var. İstanbul Gelişim Üniversitesinden arkadaşlarımızı görüyoruz ki ben 8 yıl oldu, Marmara İletişim Fakültesinden mezun olalı, gerçekten o kadar çok yaratıcı beynimiz var ki ve ben her gittiğim görüşmede bunu özellikle görüştüğüm ya program müdürlerine ya da yapım firmalarının sahiplerine belirtiyorum. Lütfen diyorum, şans verin, lütfen. Yani onları göz ardı etmeyi, onları geri plana atmaya çalışmayın, yaratıcılıklarını kullanmalarına saha açın, müsamaha gösterin ve ne yazık ki ben iki yıl önce çalıştığım prodüksiyon şirketinden ayrıldığımda bir ekip kurdum, yaratıcı bir ekip ve proje üretmek için. Dış formatlardan uzaklaşıp, kendi özgün içerikli formatlarımızı yürürlüğe sokalım diye; ama öyle bir şey ki o kurduğunuz hayaller ki dünyada bu kadar çok ülke ve bu kadar çok insan olduğunu varsayarsak benim bugün burada düşündüğümü İsviçre’de bir başkasının düşündüğünü bilemem. Düşünüyordur, aynı anda düşünüyor olabiliriz ki şu kadar yüzyıldır yaşıyoruz, fikirler tekrarlanıyor. Tekrarlanmayan fikir artık kalmadı gibi. Yani imkansız aramak gibi aslında bazı aranan şeyler. Ve genelde bu büyük şirketlerimiz, prodüksiyon şirketlerimiz,

kanallarımız farklı fikir, farklı fikir diyerek geliyor ve sizin yapmış olduğunuz hayallerinizi çürütmeye çalışıyorlar. Ben işte diyorum, şu programı şöyle hani daha farklı görmek istiyorum; ama bir bakıyorsunuz, olmuyor, olmuyor.

Yani şimdi bu konuda ne yapacağız mesela Yusuf Bey? Şansınızı deneyin, hayallerinizden vazgeçmeyin diyorsunuz ya, emin olun vazgeçmeyeceğim, mücadele edeceğim.

Fikirlerine bir bakıyorsunuz altı ay sonra yapmışlar ve aynısı, tekrarlanan bir şey yapmışlar. Kendi kendilerini çürütüyorlar ve biz bunu görüyoruz. Nasıl savaşaacağız?

Yusuf Duru:

Güzel bir söz aklıma geldi.

Nazım Hikmet: “Sen yanmazsan, ben yanmazsam, karanlıklar nasıl çıkar aydınlığa?” diyordu değil mi, yanlış söylemiyorum. Bilenler düzeltsinler lütfen.

Mücadeleden vazgeçmeyeceksiniz, öncelikle onu söyleyeyim. Tabii ki üretken nesiller yetiştirmek bu ülkenin yöneticilerinin birinci vazifesi. Fikir çalmak bizde çok yaygın bir hadise. Bundan da korkmayacaksınız. Özgür bir şekilde fikirlerinizi mümkün olduğu kadar geniş kitlelere tescil ettirerek paylaşacaksınız ve çok güzel bir konuya da temas ettiniz, artık tekrar eden fikirlerden mücehhez bir fikir kirliliğinin içerisinde tekrarlanan, en az tekrarlanan ve en iyi olanı bulup arz edeceksiniz.

Yani aklıma geliveren çözümler bular. Daha geniş bir tabanda daha uzun öneriler de olabilir. Ben bir dönem grafikerlik de yaptığım için biz de bir şekilde bizden önce yapılmış olan bir şeyleri, bir firma lansmanını yaparken onları kullanıyorduk, yeni şeyler çıkarmaya çalışıyorduk; ama yok ki yeni şey yok. Var olan her şey tekrarlanıyor. En az tekrarlanan ve en iyi olanı bulmaya çalışmaktır aslında üretkenlik, yenilikler, yeni şeyleri ortaya çıkarmak. Bunun için çalışacaksınız, çalışmaya devam edin. Çünkü biz artık orta yaşın üzerine geçmiş olan nesillerin daha doğru ifadesiyle Anadolu ifadesiyle bir ayağı çukurda olanlar sizlere güveniyoruz, buradaki o pırl pırl mesleğe güveniyoruz. Buranın dışında buraya gelemeyen binlerce, yüz binlerce pırl pırl beyne güveniyoruz. Çünkü bu ülkeyi evrensel anlamda ileriye götürecektir olanlar sizlersiniz.

O yüzden bırakmayın diyorum, her şeye rağmen.

KAPANIŞ

TRT Çocuk Kanal Koordinatörü Bekir Yıldızcı

İyi akşamlar diliyorum. Katkılarınızdan ve katılımlarınızdan dolayı herkese ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Çocuk kanalının sorumluluğunu üstlenmenin ne kadar zor olduğunu bu tür çalışmalarda bir kez daha anlıyoruz. Çünkü her bir fikir bizim için çok değerli, her bir çocuk da çok değerli; ama bu konuda farklı yaklaşımlar olduğunu da birlikte gördük. Yani en son Şafak Bey' deki şiddetle ilgili başka konuşmacılar da bunu paylaştılar, şiddetin olması gerektiğini, bu kadar böyle yumuşak, işte çok steril bir ortamın sunulmaması gerektiğini söylediler. Ben bunların üzerine uzun uzun konuşmak istemiyorum akşamın bu saatinde. Sadece şunu söylemek istiyorum, belki her bir yaklaşım bizim için çok değerli tabii, biz bunu sizin için değerlendireceğiz, sonra sunum olarak sizlerle paylaşacağız inşallah.

Burada bu kadar içerik sağlayan arkadaşlarımız varken, kanalımızda izlenen çocuk programlarıyla bir yayın başlatmıştık; ama şimdi yeni bir bakış açısıyla diyoruz ki; ebeveynlerin de çok önemli olduğunu fark ettik. Daha doğrusu baştan beri fark ettik; ama bununla ilgili saat ya da zaman, kuşak açma şansımız yoktu.

Bir ebeveyn kuşağı açmak istiyoruz. Bu konuda çalışmalarımız olabileceğini düşünerek bunu paylaşmak istiyorum. Belki bir saatlik bir program olacak, belki süresini uzatabiliriz bilmiyorum; ama buradaki amacımız çocuk odaklı bakış, yani çocuğu merkeze alan; ama ebeveynlerde bir farkındalık oluşturacak bir program. Bu programın siparişini buradan ben iletmiş olayım ve bununla ilgili çalışmaları da biran önce bekliyoruz. Belki bu konuyla ilgili de somut olarak söyleyebileceğim bu olur.

Onun dışında teşekkür ediyorum tüm katılımcılara, sunum yapan arkadaşlarımıza. Kendimize düşen ciddi çıkarımlar yapıyoruz ve bunları da paylaşacağız, bu burada kalsın istemiyoruz. Yani burada konuştuk, bu konuşmaları kitaplaştıracacağım. Eğitim Dairesi Başkanlığıyla birlikte, bu sunumları da paylaşacağız, buraya gelenler için de ve gelmeyenler için de.

Umarım çocuklar için bir artı değer üretiriz. Üretilen her artı değer bizim için kazançtır.

Tekrar katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ediyorum.